

آزمون شماره (۹)
جمعه
۱۴۰۴/۰۸/۰۹

دفترچه
شماره ۱

آزمون‌های سراسر کاج

گزینۀ دروس را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵
دوازدهم انسانی
دوره دوم متوسطه

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۹۰	مدت پاسخگویی: ۱۰۰ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	وضعیت پاسخگویی	تعداد سؤال	شماره سؤال از	مدت پاسخگویی
۱	ریاضی و آمار ۳	اجباری	۱۵	۱	۳۵ دقیقه
	ریاضی و آمار ۱	زوج کتاب	۱۰	۱۶	
	ریاضی و آمار ۲		۱۰	۲۶	
۲	علوم و فنون ادبی ۳	اجباری	۱۵	۳۶	۲۵ دقیقه
	علوم و فنون ادبی ۱	زوج کتاب	۱۰	۵۱	
	علوم و فنون ادبی ۲		۱۰	۶۱	
۳	جامعه‌شناسی ۳	اجباری	۱۰	۷۱	۳۰ دقیقه
	جامعه‌شناسی ۱		۱۰	۸۱	
	جامعه‌شناسی ۲		۱۰	۹۱	
۴	روان‌شناسی	اجباری	۱۰	۱۰۱	۱۰ دقیقه

حق چاپ، تکثیر و انتشار سؤالات به هر روش (الکترونیکی و ...)، قبل و یا بعد از برگزاری آزمون، برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ممنوع است (متن با ذکر منبع) و متفلسفین تمت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

ریاضیات

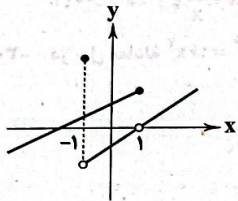
- ۱- دانش آموز دوازدهم، ۳ دانش آموز یازدهم و ۲ دانش آموز دهم انسانی را به چند طریق می توان در یک صف مرتب کرد. اگر بخواهیم دو نفر خاص از دانش آموزان دوازدهم در کنار دانش آموزان دهم باشند؟
 (۱) $3 \times (4!)^2$ (۲) $30 \times (4!)^2$ (۳) $6 \times (4!)^2$ (۴) $15 \times (4!)^2$
- ۲- کتاب اقتصاد، ۴ کتاب روانشناسی و ۳ کتاب جامعه شناسی متمایز را به چند طریق می توان در یک قفسه کتابخانه چید، به طوری که ابتدا کتاب های جامعه شناسی قرار گیرند و هیچ یک از کتاب های اقتصاد و روانشناسی کنار هم نباشند؟
 (۱) $16 \times (3!)^3$ (۲) $6 \times (4!)^2$ (۳) $12 \times (4!)^2$ (۴) $8 \times (3!)^3$
- ۳- به چند طریق می توان ۶ خودکار آبی متمایز و ۴ خودکار قرمز متمایز را در یک بسته کنار هم چید، به طوری که هیچ یک از خودکارهای قرمز کنار هم نباشند؟
 (۱) $4! \times 6!$ (۲) $35 \times 6!$ (۳) $20 \times 4! \times 6!$ (۴) $12 \times 7! \times 4!$
- ۴- به چند طریق می توان ۴ توپ متمایز را بین ۷ نفر تقسیم کرد به طوری که به هر نفر حداکثر یک توپ برسد؟
 (۱) ۸۴۰ (۲) ۴۸۰ (۳) ۶۴۰ (۴) ۴۶۰
- ۵- با ارقام ۲، ۵، ۶، ۷، ۸ و ۹ چند عدد زوج چهاررقمی بزرگ تر از ۸۰۰۰ و بدون تکرار ارقام می توان نوشت؟
 (۱) ۷۲ (۲) ۳۶ (۳) ۳۰ (۴) ۶۰
- ۶- با حروف کلمه DANESHJOO چند کلمه ۶ حرفی می توان ساخت به طوری که دو حرف O کنار هم بوده و حرف J در همه آن ها موجود باشد؟
 (۱) ۱۸۰۰ (۲) ۲۲۰۰ (۳) ۲۴۰۰ (۴) ۳۶۰۰
- ۷- با حروف کلمه NADANTARINHA چند کلمه ۱۲ حرفی می توان نوشت به طوری که حروف یکسان کنار هم نباشند؟
 (۱) $12!$ (۲) $7!$ (۳) $10!$ (۴) $6!$
- ۸- مجموعه $S = \{-5, -4, \dots, 4, 5\}$ چند زیرمجموعه ۶ عضوی دارد که شامل ۵ و -۵ بوده ولی ۱ و ۱ را نداشته باشد؟
 (۱) ۳۵ (۲) ۱۲۶ (۳) ۸۴ (۴) ۷
- ۹- از میان ۶ دانش آموز دوازدهم، ۵ دانش آموز یازدهم و ۴ دانش آموز دهم انسانی به چند طریق می توان ۶ نفر را برای تشکیل یک کمیته علمی انتخاب کرد به طوری که از هر پایه به تعداد یکسان انتخاب شود؟
 (۱) ۱۵۰ (۲) ۳۰۰ (۳) ۶۰۰ (۴) ۹۰۰
- ۱۰- به چند طریق می توان از میان ۵ کتاب علمی، ۴ کتاب مذهبی و ۲ کتاب داستان، ۴ کتاب انتخاب کرد به طوری که حداقل دو کتاب مذهبی انتخاب شده باشد؟
 (۱) ۱۵۵ (۲) ۱۲۶ (۳) ۸۴ (۴) ۱۵
- ۱۱- با ۲۰ نقطه روی یک دایره چند مثلث می توان ساخت به طوری که همگی در یک رأس مشترک باشند؟
 (۱) ۱۱۴۰ (۲) ۱۹۰ (۳) ۱۷۱ (۴) ۹۶۹
- ۱۲- یک سکه پرتاب می کنیم. اگر پشت بیاید دو تاس می ریزیم و اگر رو بیاید دو سکه دیگر می ریزیم. فضای نمونه ای این آزمایش چند عضو دارد؟
 (۱) ۲۰ (۲) ۴۰ (۳) ۱۰ (۴) ۳۰
- ۱۳- در کیسه ای ۴ کارت به شماره های ۱ تا ۴ موجود است. یک کارت به تصادف از کیسه خارج می کنیم. اگر عدد روی کارت زوج باشد، به تعداد شماره روی آن سکه می ریزیم و اگر عدد روی کارت فرد باشد، به تعداد شماره روی آن تاس می ریزیم. فضای نمونه ای این آزمایش تصادفی چند عضو دارد؟
 (۱) ۲۴۲ (۲) ۲۲۴ (۳) ۴۲۲ (۴) ۴۴۲
- ۱۴- فضای نمونه ای کدام آزمایش، تعداد اعضای بیشتری دارد؟
 (۱) ترکیب جنسیت فرزندان یک خانواده ۸ فرزندی
 (۲) روز تولد ۳ نفر در یکی از روزهای هفته
 (۳) پرتاب دو سکه و دو تاس با هم
 (۴) کنار هم ایستادن ۵ فوتبالیست در یک عکس
- ۱۵- پدیده های زیر را در نظر بگیرید:
 (الف) روشن نشدن اتومبیل بدون داشتن سوخت.
 (ب) مشاهده مهره سیاه پس از خارج کردن ۵ مهره از کیسه ای که در آن صرفاً ۱۰ مهره سیاه وجود دارد.
 (ج) وجود دانش آموزی در کلاس دهم با سن بیشتر از ۱۰ سال.
 (د) رو شدن عدد زوج در پرتاب تاسی که روی همه وجوه آن ۶ نوشته شده است.
 (ه) پیش بینی نتیجه بازی بسکتبال بین تیم های ایران و لبنان قبل از شروع بازی.
 (و) پرتاب سکه ای که یک روی آن عدد ۴ حک شده و روی دیگر آن عدد ۶.
- اختلاف تعداد پدیده های تصادفی و قطعی کدام است؟
 (۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴) ۱

توجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سؤالات زوج درس ۱ (ریاضی و آمار (۱)، شماره ۱۶ تا ۲۵) و زوج درس ۲ (ریاضی و آمار (۲)، شماره ۲۶ تا ۳۵)، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

زوج درس ۱

ریاضی و آمار (۱) (سؤالات ۱۶ تا ۲۵)

- ۱۶- اگر مجموعه A دارای ۴ عضو و مجموعه B دارای ۲ عضو باشد، چند تابع می توان از A به B تعریف کرد؟
 ۸ (۱) ۱۰ (۲) ۱۲ (۳) ۱۶ (۴)
- ۱۷- نمودار زیر مربوط به رابطه f است. کوچک ترین بازه ای از مقادیر x که با حذف آن، رابطه f به یک تابع تبدیل شود، کدام است؟
 (۱) $[-1, 1]$
 (۲) $(-\infty, 1]$
 (۳) $[-1, 1)$
 (۴) $(-1, +\infty)$

۱۸- به ازای کدام مقدار m رابطه زیر یک تابع است؟

$$f = \{(2, 5), (4, m^2), (4+m, 7), (4, m+6)\}$$

- ۱۹- اگر m و n اعداد طبیعی باشند، کدام گزینه تابعی با یک عضو است؟
 (۱) $\{(2, m^2), (2, -1)\}$
 (۲) $\{(m, -n^2), (m, -1)\}$
 (۳) $\{(n, m+n), (n, 0)\}$
 (۴) $\{(m, \frac{m}{n}), (m, -\frac{n}{m})\}$
- ۲۰- اگر $f(x) = -5x^2 + 3x + 4$ و $f(m) = 2$ مقدار صحیح باشد، مقدار $f(m+1)$ کدام است؟
 -۱۰ (۱) ۱۰ (۲) ۱ (۳) ۲ (۴) صفر

۲۱- در تابع با ضابطه $f(x) = mx + \frac{n}{x}$ و $f: A \rightarrow B$ اگر $f(1) = -1$ و $f(2) = -5$ باشد، در این صورت $f(-3)$ کدام است؟

$$\frac{25}{3} (۱) \quad -\frac{25}{3} (۲) \quad -\frac{22}{3} (۳) \quad \frac{25}{3} (۴)$$

۲۲- اگر $f(x) = \frac{2x+5}{x-2}$ و $g(x) = \sqrt{x+5}$ باشد، حاصل $\frac{f(2)-3g(3)}{3-g(-4)}$ کدام است؟

$$1/5 (۱) \quad 2 (۲) \quad 2/5 (۳) \quad 3 (۴)$$

۲۳- تابع f به هر عدد حقیقی «مربع تفاضل ۳ از ۲ برابر مکعب آن عدد» را نسبت می دهد، $f(1)$ کدام است؟

$$1 (۱) \quad 4 (۲) \quad 16 (۳) \quad 25 (۴)$$

۲۴- بین اعضای مجموعه $\{2, 4, 5, 6\}$ و مقسوم علیه های آن ها یک رابطه تشکیل داده ایم. حداقل چند زوج مرتب حذف شود تا رابطه تابع باشد؟

$$5 (۱) \quad 6 (۲) \quad 7 (۳) \quad 8 (۴)$$

۲۵- با توجه به ضابطه و دامنه داده شده، مقدار $a+b$ کدام است؟

$$\begin{cases} f: A \rightarrow B \\ f(x) = -\sqrt{x+2} + 1 \end{cases} \quad A = \{-1, -2, 7, 14\}, B = \{0, a, b, -2\}$$

$$-2 (۱) \quad 2 (۲) \quad -3 (۳) \quad 3 (۴)$$

زوج درس ۲

ریاضی و آمار (۲) (سؤالات ۲۶ تا ۳۵)

- ۲۶- معادل ریاضی عبارت «مجذور حاصل ضرب دو عدد، بزرگ تر یا مساوی مجموع نصف آن هاست» کدام است؟
 (۱) $\sqrt{ab} \geq \frac{a-b}{2}$
 (۲) $\sqrt{ab} \geq \frac{a+b}{2}$
 (۳) $a^2b^2 \geq \frac{a-b}{2}$
 (۴) $a^2b^2 \geq \frac{a+b}{2}$
- ۲۷- استدلال زیر را در نظر بگیرید:
 مقدمه ۱- اگر n عدد طبیعی و n^2 مضرب ۵ باشد، n نیز مضرب ۵ است.
 مقدمه ۲- n عددی مضرب ۵ است.
 نتیجه - n^2 عددی مضرب ۵ است.
 با توجه به استدلال، کدام گزینه نادرست است؟
 (۱) نام این استدلال، مغالطه است.
 (۲) نتیجه استدلال ممکن است درست یا نادرست باشد.
 (۳) این استدلال، قیاس استثنایی است.
 (۴) روش به کار رفته در استدلال نادرست است.

۲۸- کدام گزینه قیاس استثنایی است؟

$$\begin{array}{l} \neg q \Rightarrow p \\ \neg q \\ \hline \therefore \neg p \end{array} \quad (۴)$$

$$\begin{array}{l} q \Rightarrow p \\ \neg p \\ \hline \therefore q \end{array} \quad (۳)$$

$$\begin{array}{l} \neg q \Rightarrow \neg p \\ \neg q \\ \hline \therefore \neg p \end{array} \quad (۲)$$

$$\begin{array}{l} \neg p \Rightarrow q \\ q \\ \hline \therefore \neg p \end{array} \quad (۱)$$

۲۹- برای اثبات گزاره شرطی « $x > 0 \Rightarrow x + \frac{1}{x} \geq 2$ » به کمک عکس نقیض گزاره شرطی، کدام گزاره را باید اثبات کنیم؟

$$x \leq 0 \Rightarrow x + \frac{1}{x} < 2 \quad (۴)$$

$$x + \frac{1}{x} < 2 \Rightarrow x \leq 0 \quad (۳)$$

$$x \geq 0 \Rightarrow x + \frac{1}{x} > 2 \quad (۲)$$

$$x + \frac{1}{x} \geq 2 \Rightarrow x > 0 \quad (۱)$$

۳۰- در حل معادله $x^6 = 16x^2$ با توجه به مراحل زیر، در کدام گام (ها)، اشتباه محاسباتی رخ داده است؟

$$\text{گام اول: } x^6 - 16x^2 = 0$$

$$\text{گام دوم: } x^2(x^4 - 16) = 0 \quad (\text{فاکتورگیری از } x^2)$$

$$\text{گام سوم: } x^4 - 16 = 0 \quad (\text{تقسیم طرفین بر } x^2)$$

$$\text{گام چهارم: } x^4 = 16$$

$$\text{گام پنجم: } x = 4 \quad (\text{ریشه گیری})$$

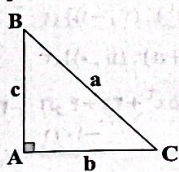
۵ و ۳، ۲، ۴

۵ (۳)

۳ (۲)

۵ و ۳ (۱)

۳۱- در مثلث قائم الزاویه ABC مطابق شکل، با فرض ثابت بودن ضلع AB، اگر ضلع AC را چهار برابر کنیم و اضلاع مثلث جدید را متناظر

ا، b' و c' بنامیم، مقدار $\sqrt{a'^2 - a^2}$ چند برابر b می شود؟

$$\sqrt{14} \quad (۱)$$

$$\sqrt{15} \quad (۲)$$

$$\sqrt{13} \quad (۳)$$

$$\sqrt{17} \quad (۴)$$

$$f = \{(a, ۴), (۲, ۳), (۲, a), (۱, ۳), (۱, ۴)\}$$

۳۲- به ازای کدام مقدار a، رابطه مقابل یک تابع است؟

هیچ مقدار (۴)

۳ (۳)

۲ (۲)

۱ (۱)

$$f = \{(m^2 + 2m, n^2 - 1), (1, -2m - 4), (1, m^2 - 3), (-1, m^2 - n^2)\}$$

۳۳- اگر رابطه مقابل تابع باشد، مقدار m+n کدام است؟

۲ (۴)

-۱ (۳)

۱ (۲)

صفر (۱)

۳۴- اگر $R_f = \{-۲, ۱, ۴, ۷\}$ باشد، آن گاه مجموع اعضای مجموعه A کدام است؟

۴ (۴)

۱۰ (۳)

۸ (۲)

۶ (۱)

۳۵- ضابطه تابع با زوج مرتب های $\{(۲, ۳), (۴, ۹), (۰, ۱)\}$ کدام است؟

$$f(x) = \frac{x^2 + 2}{2} \quad (۴)$$

$$f(x) = \frac{2x^2 + 7}{5} \quad (۳)$$

$$f(x) = 3x + 9 \quad (۲)$$

$$f(x) = x^2 - ۱ \quad (۱)$$

علوم و فنون ادبی

۳۶- در همه گزینه ها نام «نویسندگان پیشگام در نثر ساده فارسی در دوره بیداری» آمده است؛ به جز.....

(۲) عبدالرحیم طالبوف - میرزا آقاخان کرمانی

(۴) علامه دهخدا - ناصرالدین شاه قاجار

(۱) فروغی بسطامی - صبای کاشانی

(۳) قائم مقام فراهانی - زین العابدین مراغه ای

۳۷- کدام عبارت از دیدگاه «تاریخ ادبیات» درست است؟

(۱) روزنامه «نسیم شمال» در تهران منتشر می شد و مردم تهران آن را می خواندند.

(۲) تنها اثر قابل توجه تحقیقات ادبی و تاریخی در دوره مشروطه «تاریخ بیداری ایرانیان» تألیف «میرزا رضا کرمانی» با موضوع تاریخ ایران است.

(۳) «قائم مقام فراهانی» احیاکننده نثر فارسی است و «منشآت» مهم ترین اثر او است.

(۴) ترجمه آثار اروپایی در ایران با تأسیس چاپخانه در زمان ناصرالدین شاه آغاز شد و از مهم ترین آثار ترجمه این دوران می توان به «سرگذشت حاجی بابای اصفهانی» اشاره کرد.

۳۸- هر یک از عبارت‌های زیر، به ترتیب، کدام شخصیت ادبی را معرفی می‌نماید؟

- (الف) او در رواج نثر ساده و عامیانه که بعدها در داستان‌های محمدعلی جمالزاده و صادق هدایت به کار رفت، نقش مؤثری داشت.
 (ب) پرچمدار بازگشت ادبی و شاخص‌ترین شاعر دوره بازگشت.
 (ج) قطعه «قلب مادر» از نمونه شعرهای اوست که از شعرهای غربی ترجمه شده است.
 (د) او علاوه بر آشنایی عمیق با زبان فارسی و ادبیات کهن از مسائل روز جامعه نیز آگاهی داشت و این شناخت و توانمندی را در خدمت آزادی و وطن‌خواهی درآورد.

- (۱) سید اشرف‌الدین گیلانی - عبدالوهاب نشاط - ایرج میرزا - محمدتقی بهار
 (۲) علامه دهخدا - صبای کاشانی - ایرج میرزا - محمدتقی بهار
 (۳) علامه دهخدا - عبدالوهاب نشاط - میرزاده عشقی - فرخی یزدی
 (۴) قائم‌مقام فراهانی - صبای کاشانی - میرزاده عشقی - فرخی یزدی

۳۹- همه گزینه‌ها در مورد سراینده بیت زیر درست است؛ به‌جز

«گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم / خاک وطن چو رفت، چه خاکی به سر کنم؟»

- (۱) او در روزنامه‌اش «قرن بیستم» به افشاگری اعمال پلید و مقاصد شوم رجال خائن زمان پرداخت.
 (۲) شاعر، روزنامه‌نگار، نمایشنامه‌نویس و نظریه‌پرداز دوره مشروطیت بود.
 (۳) در استانبول روزنامه «سروش» را منتشر کرد.
 (۴) مهم‌ترین اثر او نمایشنامه منظوم «سه تابلوی مریم» است.

۴۰- کدام گزینه از دیدگاه «تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی» نادرست است؟

- (۱) گروهی از شاعران دوره بازگشت از جمله «سروش اصفهانی» به قصیده‌پردازی به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی پرداختند.
 (۲) گروه دیگری از شاعران دوره بازگشت از جمله «فروغی بسطامی» به سبک حافظ و سعدی و دیگر شاعران سبک عراقی، غزل‌سرایی را در پیش گرفتند.
 (۳) «صبای کاشانی» آثاری چون «گلشن صبا» به تقلید از بوستان سعدی و «خداوندنامه» (حماسه‌ای مذهبی) از خود به یادگار گذاشت.
 (۴) «محمدباقر میرزا خسروی» با رمان «شمس‌الدین و قمر» از جمله رمان‌نویسان دوره مشروطه است.

۴۱- از دیدگاه «تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی» کدام مورد نادرست است؟

- (۱) پیش از انقلاب مشروطه، نویسندگان ایرانی نوشتن رمان (داستان بلند) به مفهوم امروزی را از طریق ترجمه رمان‌های تاریخی غربی آغاز کردند.
 (۲) مجله «بهار» به وسیله پدر پروین اعتصامی و پس از آن مجله «دانشکده» و «نوبهار» با مدیریت ملک‌الشعرا بهار در دوره مشروطه منتشر می‌گردید.
 (۳) از «ملک‌الشعرا بهار» در جایگاه شاعر و پژوهشگر آثاری مانند «تاریخ مختصر احزاب سیاسی» و «سبک‌شناسی» به جای مانده است.
 (۴) «تضعیف جامعه بر اثر شکست ایران از روسیه تزاری» و «توجه به ادبیات در دربار قاجار» از عوامل بیداری جامعه ایران در عصر مشروطه است.

۴۲- در همه ابیات «مفاهیم نوظهور دوره بیداری» دیده می‌شود؛ به‌جز

- (۱) هر که ز مهر وطن در دل نباشد کافر است
 (۲) دیر گاهی است که دیگر نکند یاد وطن
 (۳) یک روز طرز کار به میل رجال بود
 (۴) چه کودکان که بزامد دلیر و دانشمند

۴۳- با توجه به «ویژگی‌های شعر محمدتقی بهار» همه ابیات از اوست؛ به‌جز

- (۱) بمان خرم ای خاک مینوسرشت
 (۲) آنچه کوروش کرد و دارا و آن چه زردشت مهین
 (۳) چون ابنر سیاه و برق‌ها دیدی
 (۴) هیچ نگذشت از ستم بر ما ز جنگیز مغول

۴۴- وزن عروضی همه گزینه‌ها با بیت زیر برابر است؛ به‌جز

«درد عشقی کشیده‌ام که می‌رس / زهر هجری چشیده‌ام که می‌رس»

- (۱) طرفه گرمابه‌بانی کو ز خلوت برآید
 (۲) غیر او نیست هر چه هست یکی است
 (۳) چون به از زر به عمر هیچ ندید
 (۴) فخر دانا به دانش و ادب است

۴۵- همه ابیات دارای وزن «ناهمسان» هستند؛ به‌جز

- (۱) چو کحل بینش ما خاک آستان شماست
 (۲) گناه عشق بتی دامنم گرفته به محشر
 (۳) ز راه رفتن و آسودنم چه سود و زیان
 (۴) شگنج زلف پریشان به دست یاد مده

- ۴۶- وزن عروضی کدام بیت «ناهمسان» است؟
 (۱) زمین همه نشو و نما منفعل است اصل ما
 (۲) شاهد عهد شباب آمده بودش به خواب
 (۳) در گذر از جمع زر که اهل کرم را
 (۴) از نفس هواپرست رنگ غنای دل شکست
- ۴۷- همه ابیات را می توان به دو گونه دسته بندی هجایی نمود؛ به جز
 (۱) تا نرفتم ز نظر شام من رسان به سحر
 (۲) زان روز که زادی تو ای لب شکر از مادر
 (۳) هر برگ و هر درخت رسولی است از عدم
 (۴) بر خانه منه دست که این خانه طلسم است
- ۴۸- کدام بیت از نظر «نوع مدح و ستایش» متفاوت است؟
 (۱) حلق تمالاش از کمال احترام
 (۲) آفتاب کل مخلوقات آن کز بهر جاه
 (۳) آتش و آب و باد و خاک سکون
 (۴) بیرون خرام و برنشین بر شهر روح الامین
- ۴۹- مفهوم همه ابیات با بیت زیر مشترک است؛ به جز
 «چو بشنوی سخن اهل دل، مگو که خطاست»
 (۱) بر نقد سخن جانا هین سکه وزن دیگر
 (۲) پنبه ها در گوش کن تا نشنوی هر نکته ای
 (۳) معنی همی گوید مکن ما را در این دلق کهن
 (۴) آب از دل پاک آمد تا به بام سینه ها
- ۵۰- همه ابیات با بیت زیر تقابل معنایی دارند؛ به جز
 «دل نیست کبوتر که چو برخاست نشیند»
 (۱) ز پا نشسته پی ناچه گرد صد مجنون
 (۲) رفتن اولاست ز کوی تو، ستادن غلط است
 (۳) سرک بر آستان نه همچو مسمار
 (۴) اگر یک موی تو بینم ز سویی
- سخت شناس نه ای، جان من، خطا این جاست»
 کان کس که طلب دارد او کان ذهب بیند (ذهب: طلا)
 زانکه روح ساده تو رنگها را قابل است
 دلق کهن باشد سخن کو سخره افواه شد
 سینه چون آلوده باشد این سخنها باطل است
- از گوشه بامی که پریدیم، پریدیم»
 غبار ماست که دنبال محمل است هنوز
 جان شیرین به تمنای تو دادن غلط است
 که گردون این چنین سر را نساید
 به سر پیش تو بازآیم چو مویی

توجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سوالات زوج درس ۱ (علوم و فنون ادبی ۱، شماره ۵۱ تا ۶۰) و زوج درس ۲ (علوم و فنون ادبی ۲، شماره ۶۱ تا ۷۰)، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

علوم و فنون ادبی ۱ (سوالات ۵۱ تا ۶۰)

- ۵۱- کدام عبارت از نظر «تاریخ ادبیات و سبک شناسی» ایراد دارد؟
 (۱) اصل کتاب «تفسیر طبری» را محمد بن جریر طبری به زبان عربی نوشته است؛ اما جمعی از دانشمندان آن را به فارسی برگردانند.
 (۲) «محمد بن جریر طبری» تاریخ مفصلی به نام «تاریخ الرسل والملوک» به زبان فارسی نوشته است و ابوعلی بلعمی اطلاعات دیگری راجع به تاریخ ایران به آن افزوده است.
 (۳) موضوع کتاب «شاهنامه ابومنصوری» تاریخ گذشته ایران است. این کتاب توسط عده ای از دانشوران در سال ۳۴۶ قمری نوشته شد.
 (۴) کتاب اوستا را موبدان برای اجرای مراسم دینی از حفظ می خوانند تا این که سرانجام در دوره ساسانی آن را به نگارش درآوردند.
- ۵۲- با توجه به «تاریخ ادبیات و سبک شناسی» موارد کدام گزینه «همگی» نادرست می باشند؟
 (الف) زبان پارتی، در دوره اشکانیان رایج بود و به زبان پهلوی، «زبان پارسی میانه» نیز می گویند.
 (ب) منظومه های «درخت آسوریک» و «یادگار زبیران» در اصل به زبان پهلوی هستند.
 (ج) ترجمه عربی و فارسی برخی آثار پهلوی مانند «کلیله و دمنه» و «هزار و یک شب» در دست است.
 (د) آثاری که به زبان پهلوی تألیف شده، بیشتر آثار دینی زردشتی است.
 (ه) زبان پارتی در شمال و شمال غرب ایران متداول بود.
- ۵۳- از دیدگاه «تاریخ ادبیات و سبک شناسی» کدام یک از قسمت های مشخص شده نادرست است؟
 «شعر حکمی و اندرزی (تعلیمی) در قرن سوم به وجود آمد ولی در دوره سلجوقیان به پختگی رسید. کسی که قصیده تمام و کمال در این موضوع سرود «کسایی مروزی» بود؛ سپس «ناصر خسرو» شیوه او را ادامه داد.»

- ۵۴- با توجه به «تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی» چند مورد از موارد زیر نادرست است؟
 (الف) در قرن سوم هجری دولت سامانی روی کار آمد و نظم و نثر فارسی در این دوره شکوفا شد.
 (ب) در زمان سامانیان سمرقند عمده‌ترین مرکز فرهنگی به شمار می‌آمد و بسیاری از دانشمندان ایرانی در این شهر می‌زیستند.
 (ج) قرن چهارم هجری در ایران دوران غلبه، رواج و حفظ و ارائه آداب و رسوم اسلامی بود.
 (د) بیشتر دانشمندان ایرانی در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم آثار خود را به زبان فارسی می‌نویسند.
 (ه) اشعار کمی به زبان پهلوی در دست است و آثار ادبی پهلوی غالباً به کتابت درنیامده است.
 (۱) دو (۲) سه (۳) چهار (۴) پنج
- ۵۵- کدام عبارت از جنبه «تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی» نادرست است؟
 (۱) نثر فارسی در عهد سامانی ساده و روان است و بیشتر به موضوع‌های حماسی، ملی و تاریخی توجه دارد.
 (۲) در قرن چهارم شعر غنایی یا دو شاعر مشهور، رودکی و عنصری، قوت و استحکام یافت.
 (۳) شاعران قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم بیشتر به واقعیت بیرونی نظر داشتند و مفاهیم ذهنی آنان از قلمرو تعالیم اخلاقی فراتر نمی‌رفت.
 (۴) آوردن ترکیب‌های تازه، استعاره‌های دلپذیر، تشبیه‌های گوناگون و به کارگیری انواع توصیف از خصیصه‌های شعر قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم است.
- ۵۶- همه موارد از دیدگاه «تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی» درست است؛ به جز
 (۱) آثار برجای مانده زبان فارسی باستان، فرمان‌ها و نامه‌های شاهان هخامنشی است که به خط میخی نوشته شده است.
 (۲) زبان‌های ایرانی میانه به دو گروه زبان پارتی و پهلوی تقسیم می‌شوند.
 (۳) ادبیات فارسی دری به مفهوم واقعی خود هم‌زمان با دولت سامانی پدید آمد و زبان دری نخستین صورت زبان ادبی فارسی نو در برابر نفوذ عناصر زبان عربی بود.
- ۵۷- پس از ورود اسلام به ایران زبان پارسی با بهره‌گیری از الفبای خط عربی به مرحله جدیدی گام نهاد که بدان «فارسی دری» گفته می‌شود.
 در همه ابیات هر دو آرایه «واج‌آرایی» و «واژه‌آرایی» یافت می‌شود؛ به جز
 (۱) بخت سیمن بر سیمین عذار سنگین دل
 (۲) از کرم و فضل و داد، داد مرا هر چه داد
 (۳) به کوی میکده یارب سحر چه مشغله بود
 (۴) یا بگویند صوفی‌ای دیدی تو دوش
- ۵۸- در همه ابیات آرایه «واژه‌آرایی» وجود دارد؛ به جز
 (۱) مانوی کیش است در کیش حقیقت آن‌که خواست
 (۲) رباب و چنگ عالم گر بسوزد
 (۳) از پس گوری شد و افکند تیری اردشیر
 (۴) گر چه هر روز اندکی برداردش
- ۵۹- مفهوم کدام بیت با سایر ابیات متفاوت است؟
 (۱) گفت‌وگوی اهل غفلت قابل تأویل نیست
 (۲) بی‌حاصلی نگر که شماریم مفتنم
 (۳) سر به گریبان خواب، از چه فرو برده‌ای؟
 (۴) همچو آن رهرو که خواب‌آلوده از منزل گذشت
- ۶۰- همه ابیات با بیت زیر هم‌مفهوم هستند؛ به جز
 «گر تو گرفتارم کنی، من با گرفتاری خوشم»
 (۱) بر من گذری کن که به دیدار جمالت
 (۲) چه باکم از شکست بال و پر در قید صیادی
 (۳) جوربت بکشم تا ز وجودم رمقی هست
 (۴) گر گدا خوانی مرا بی‌شک به سلطانی رسم
- ۶۱- کدام ابیات ویژگی سبکی یکسانی دارند؟
 (الف) نیست کس آگه که یار؛ کی بنماید جمال
 (ب) گر هنر جویی هنر مر طبع او را خادم است
 (ج) دلم خزانه اسرار بود و دست قضا
 (د) دل چو از پیر خرد نقل معانی می‌کرد
 (ه) وقت آن شد که کمان افکنی اندر بازو

زوج درس ۲

علوم و فنون ادبی ۲ (سؤالات ۶۱ تا ۷۰)

- ۶۱- کدام ابیات ویژگی سبکی یکسانی دارند؟
 (الف) نیست کس آگه که یار؛ کی بنماید جمال
 (ب) گر هنر جویی هنر مر طبع او را خادم است
 (ج) دلم خزانه اسرار بود و دست قضا
 (د) دل چو از پیر خرد نقل معانی می‌کرد
 (ه) وقت آن شد که کمان افکنی اندر بازو
- ۶۲- «الف» - «ب» - «د» (۲) «الف» - «ج» - «د» (۳) «ب» - «ج» - «د» (۴) «ب» - «د» - «ه» (۵)
- ۶۳- «الف» - «ب» - «د» (۲) «الف» - «ج» - «د» (۳) «ب» - «ج» - «د» (۴) «ب» - «د» - «ه» (۵)
- ۶۴- «الف» - «ب» - «د» (۲) «الف» - «ج» - «د» (۳) «ب» - «ج» - «د» (۴) «ب» - «د» - «ه» (۵)
- ۶۵- «الف» - «ب» - «د» (۲) «الف» - «ج» - «د» (۳) «ب» - «ج» - «د» (۴) «ب» - «د» - «ه» (۵)
- ۶۶- «الف» - «ب» - «د» (۲) «الف» - «ج» - «د» (۳) «ب» - «ج» - «د» (۴) «ب» - «د» - «ه» (۵)
- ۶۷- «الف» - «ب» - «د» (۲) «الف» - «ج» - «د» (۳) «ب» - «ج» - «د» (۴) «ب» - «د» - «ه» (۵)
- ۶۸- «الف» - «ب» - «د» (۲) «الف» - «ج» - «د» (۳) «ب» - «ج» - «د» (۴) «ب» - «د» - «ه» (۵)
- ۶۹- «الف» - «ب» - «د» (۲) «الف» - «ج» - «د» (۳) «ب» - «ج» - «د» (۴) «ب» - «د» - «ه» (۵)
- ۷۰- «الف» - «ب» - «د» (۲) «الف» - «ج» - «د» (۳) «ب» - «ج» - «د» (۴) «ب» - «د» - «ه» (۵)

۶۲- کدام ابیات دارای «ویژگی‌های فکری سبک عراقی» هستند؟

- (الف) ده‌روزه مهر گردون افسانه است و افسون
(ب) فاخته راست به‌کردار یکی لعبتگر است
(ج) آمد خجسته مهرگان، جشن بزرگ خسروان
(د) ای صورت عشق ابد خوش رو نمودی در جسد
- (۱) «ب» - «ج» (۲) «ب» - «د»
(۳) «الف» - «ب» (۴) «الف» - «د»

۶۳- همه‌گزینه‌ها به ترتیب، «ویژگی‌های زبانی - ادبی شعر سبک عراقی» هستند؛ به‌جز.....

- (۱) واژه‌های «ایدون، آبا، آتر» بسیار اندک به کار می‌روند - توجه به علوم ادبی از جمله «بیان و بدیع» بیشتر می‌شود.
(۲) به کارگیری حرف نشانه «مر» در کنار مفعول جمله کم شده است - غزل عارفانه و عاشقانه رواج می‌یابد.
(۳) جایگاه تخلص تثبیت شد - درهم آمیختگی مختصات نو و کهن
(۴) لغات فارسی اصیل قدیم کم شد - قصیده از رونق افتاد.

۶۴- در کدام بیت «مهم‌ترین ویژگی زبانی شعر سبک عراقی» مشهود است؟

- (۱) ای دل قرار تو چه شد؟ وان کار و بار تو چه شد؟
(۲) اول شرابی درکشی سرمست گردی از خوشی
(۳) هست دل عاشقان همچو تنوری به تاب
(۴) خود را مبین در من نگر کز جان شدستم بی‌اثر

۶۵- در همه‌گزینه‌ها «ویژگی زبانی نثر سبک عراقی» وجود دارد؛ به‌جز.....

- (۱) و هر وقت ضرور شود از افغان قشون امداد به ما بدهند که موجب با خودشان و سیورسات با ما باشد.
(۲) در هر یورش و شبیخون که شکستی درست می‌خورد از در لایقیدی غزلی مغازله‌آمیز نظم می‌فرمود.
(۳) و اولاد او تا عهد ایلخان در همان حدود ییلاق و قشلاق می‌نمودند.
(۴) و اسم امارگی بر نفس بدان معنی است که امیر قالب او باشد و اماره لفظ مبالغت است.

۶۶- در کدام بیت «وجه‌شبهه» وجود دارد؟

- (۱) اگر از قیاس جان را جگر آهنین نبودی
(۲) رخ چون مهت ندانم، که چه عزم دارد آیا
(۳) اندر جهان منم که محیط غم مرا
(۴) رخ لعل تو کرده رویم زریبر

۶۷- «تعداد تشبیه» در کدام گزینه بیشتر است؟

- (۱) با شحنة عشقت می توحید توان خورد
(۲) بنفشه زلفی نسرين بری سمن بویی
(۳) تو لحد خویش را پر کن از زر صدق
(۴) قرب جانان جنت جان است و بُعدش دوزخ است

۶۸- در کدام بیت هر دو نوع «تشبیه فشرده» وجود دارد؟

- (۱) مرغ جان عاشقان در هوای وصل دوست
(۲) در بزم وصل دوست هر آنکس که راه یافت
(۳) از شراب عشق جانان جان ما چون گشت مست
(۴) مزده دولت رسید در حق هر عاشقی

۶۹- با توجه به ابیات زیر، کدام گزینه نادرست است؟

- «گر نه‌ای شوریده ای دل این پریشانیت چیست
زاهد! معذور فرما گر لبش خواهم مدام

- (۱) وزن این شعر با «کی شعر ترانگیزد خاطر که حزین باشد» برابر است. (۲) «ویژگی فکری شعر سبک عراقی» در ابیات مشهود است.
(۳) در ابیات «تشبیه بلیغ» وجود دارد. (۴) «ویژگی‌های زبانی و ادبی شعر سبک عراقی» در شعر وجود دارد.

۷۰- عبارت «آتش خشم اول در خداوند خشم افتد؛ پس آن‌که زبانه به خصم رسد یا نرسد» با همه‌گزینه‌ها ارتباط مفهومی دارد؛ به‌جز.....

- (۱) از غضب در دهن شیر مجاور بودم
(۲) خشم عالم‌سوز را کوته‌زبان کردن به حلم
(۳) خشم را آیینیه پرداز ترحم کرده‌ای
(۴) بی‌گناهان در غضب حد گنهکاران خورند
- ترک خشم از دهن شیر برآورد مرا
آتش سوزنده را بر خود گلستان کردن است
در نقاب چین پیشانی تبسم کرده‌ای
می‌زنند از خشم، شیران بر زمین دنبال‌ها

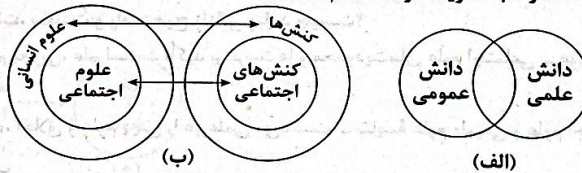

۷۱- به ترتیب در کدام عبارت‌ها قسمت اول درست و قسمت دوم نادرست است؟
 (الف) علوم اجتماعی دربارهٔ فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند و در دیدگاهی که همهٔ دانش‌ها را دانش حاصل از زندگی می‌داند، دانش‌ها کشف و بازخوانی واقعیت هستند نه خلق و بازسازی آن.
 (ب) کتاب‌های «اقتصادنا» و «فلسفتنا» مصادیق علوم انسانی و علوم اجتماعی بومی (اسلامی و ایرانی) هستند و یادگیری دانش عمومی از بدو تولد شروع می‌شود و تا پایان عمر ادامه می‌یابد.
 (ج) امروزه، فناوری بر زندگی انسان سیطره یافته است و به جای این‌که انسان، توسعهٔ فناوری را هدایت و راهبری کند، فناوری، زندگی انسان‌ها را کنترل می‌کند و در نیمهٔ دوم قرن بیستم، عده‌ای در جهان غرب پیدا شدند که به جای موضوع بر روش علوم تأکید کردند.
 (د) هر وقت در یک جامعه، مسئلهٔ خاصی مطرح می‌شود، زمینه برای پیدایش و رشد دانش عمومی دربارهٔ آن نیز فراهم می‌گردد و ما حتی اگر دربارهٔ علوم طبیعی اطلاعات چندانی نداشته باشیم، می‌پذیریم که این علوم خوب هستند و نتایج سودمندی دارند.
 (ه) کنش با آگاهی و ارادهٔ انسان انجام می‌شود و هدف و معنای خاصی دارد و به همین دلیل شناخت آن بدون فهم هدف و معنای آن ممکن نیست و فلسفه هم جزء علوم طبیعی است و هم جزء علوم انسانی و اجتماعی.

(۱) ب - ج - د (۲) الف - ج - ه (۳) الف - ب - ج (۴) الف - ه - د

۷۲- کدام گزینه به ترتیب «شکل‌گیری علوم اجتماعی»، «فواید علوم اجتماعی» و «ارتباط علوم اجتماعی با علوم انسانی» را نشان می‌دهد؟
 (۱) مطالعهٔ علمی اجتماعاتی مانند شهر، کشور و جهانی که در آن زندگی می‌کنیم - علوم اجتماعی ظرفیت دوری و فناوری حاصل از آن‌ها ابزار بهره‌مندی انسان‌ها از طبیعت و هم‌چنین وسیلهٔ غلبهٔ او بر محدودیت‌های طبیعی‌اند - علوم اجتماعی بخشی از علوم انسانی محسوب می‌شوند ولی برخی علوم انسانی در زمرهٔ علوم اجتماعی نیستند.
 (۲) مطالعهٔ علمی کنش‌های انسان و آثار و پیامدهای آن - با شناخت پدیده‌های اجتماعی به انسان‌ها امکان می‌دهند که آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی را پیش‌بینی کنند که پیش‌بینی در علوم اجتماعی ساده‌تر از علوم طبیعی است - موضوع علوم انسانی عام‌تر از موضوع علوم اجتماعی است و روش آن دو متفاوت است.
 (۳) بررسی اجتماعات انسانی و چگونگی اثرگذاری آن‌ها بر کنش‌ها و شیوهٔ زندگی‌ها - به انسان قدرت پیش‌بینی حوادث طبیعی و پیشگیری از آن‌ها را می‌دهند و به او در استفاده از طبیعت کمک می‌کنند - روان‌شناسی نمونه‌ای از علوم انسانی و جامعه‌شناسی نمونه‌ای از علوم اجتماعی است.
 (۴) مطالعهٔ علمی اجتماعاتی مانند کلاس، محله، خانواده و روستا - زمینهٔ فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یک‌دیگر را فراهم می‌سازند و به افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها کمک می‌کنند - علوم اجتماعی بخشی از علوم انسانی محسوب می‌شوند ولی برخی علوم انسانی در زمرهٔ علوم اجتماعی نیستند.

۷۳- به ترتیب در ارتباط با نمودارهای «الف» و «ب»، گزینهٔ درست کدام است؟

(الف)
 (۱) دانش عمومی، دانش غیرموقت و نامعتبر نیست، بلکه کم و بیش در آن، دانش‌های حقیقی و صحیح نیز وجود دارد - وجود انسان را به ابعاد اجتماعی‌اش تقلیل نمی‌دهد و کنش‌های انسان را به کنش‌های اجتماعی او فرو نمی‌کاهد.
 (۲) هر دانش علمی با هر دانش عمومی سازگار نیست و در برخی از نسله‌های این دیدگاه، مرز دانش علمی و دانش عمومی فرو می‌پاشد - روش علوم اجتماعی را همان روش علوم طبیعی یعنی روش تجربی می‌دانند ولی روش علوم انسانی را روش‌های غیرتجربی می‌دانند.
 (۳) دانش علمی ضمن ریشه داشتن در دانش عمومی، امکان انتقاد از دانش عمومی و تصحیح آن را دارد - علوم انسانی و علوم اجتماعی را یکی می‌دانند که موضوعات یکسانی دارند، یعنی همان امور انسانی و روش آن‌ها نیز یکسان است، یعنی روش‌های تجربی.
 (۴) دانش عمومی و دانش علمی رابطهٔ متقابل دارند، بر یک‌دیگر اثر گذاشته و از هم اثر می‌پذیرند و به مرور متناسب می‌شوند - موضوع علوم انسانی و اجتماعی، کنش‌های آدمیان و پیامدهای آن هستند که به موجودی خاص نمی‌پردازند، بلکه قوانین کلی موجودات را شناسایی می‌کنند.

۷۴- عبارت‌های زیر به ترتیب با کدام قسمت جدول مرتبط هستند؟

- هر فرد، گروه، قوم، جامعه و امتی، یک ذخیرهٔ دانشی دارد.

- فواید علوم انسانی و علوم اجتماعی

- کنش‌های اقتصادی

- تفاوت علوم

موضوع	(ب)	(الف)	راهنمای زندگی
(ج)	داوری دربارهٔ کنش‌های خوب و بد انسان‌ها	تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات	(د)

(۲) د - الف - ج - ب (۳) د - ب - الف - ج (۴) ج - الف - ب - د

(۱) د - ب - ج - الف

- ۷۵- به ترتیب هر عبارت نشانگر کدام موضوع یا مفهوم است؟
 - دانش علمی، دغدغه و توان لازم را برای حل مسائل و مشکلات دانش عمومی از دست می‌دهد.
 - مقایسه دانش کاربران زبان فارسی با دانش متخصصان
 - توسط انسان‌ها برای سامان دادن به زندگی اجتماعی تولید می‌شود.
 - رویکردی که هم‌اکنون در جهان غرب پذیرفته نیست.
 (۱) تعارض در ذخیره دانشی جوامع - تفاوت میان دانش عمومی و دانش علمی - دانش - علوم عقلانی و وحیانی را علم محسوب نمی‌کند.
 (۲) تعارض میان دانش عمومی و دانش علمی - شناسایی اشکالاتی که به دانش عمومی راه پیدا کرده‌اند - فرهنگ - هر دانشی، ملاک سنجش و اعتباری خود را دارد.
 (۳) تعارض در ذخیره دانشی جوامع - افزایش ذخیره دانش علمی - دانش - نادیده گرفتن تفاوت در موضوع علوم
 (۴) تعارض میان ذخیره دانش عمومی و دانش علمی یک جهان اجتماعی - تفاوت میان دانش عمومی و دانش علمی - فرهنگ - علوم عقلانی و وحیانی را علم محسوب نمی‌کند.

- ۷۶- به ترتیب علت، پیامد، معنای، علت عبارت‌های زیر کدام‌اند؟
 - علوم اجتماعی فرصت موضوع‌گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می‌آورند.
 - حفظ هویت دانش علمی
 - گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی ماست که درباره آن کم‌تر می‌اندیشیم و بیشتر استفاده می‌کنیم.
 - در امان ماندن از آسیب‌های احتمالی زندگی در اجتماعات مختلف
 (۱) نقد و اصلاح درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی - جلوگیری از ورود دانش عمومی - دانش حاصل از زندگی - غلبه بر محدودیت‌های طبیعت
 (۲) دآوری درباره پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آن‌ها - جلوگیری از ورود دانش عمومی - دانش عمومی - شناخت قواعد زندگی
 (۳) دآوری درباره پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آن‌ها - هر دانشی ملاک و سنجش اعتباری خود را دارد - دانش حاصل از زندگی - شناخت قواعد زندگی
 (۴) نقد و اصلاح درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی - تأکید بر موضوع به جای روش - دانشی که جهان اجتماعی در اختیار ما قرار می‌دهد - شناخت نظم اجتماعی

- ۷۷- به ترتیب پاسخ درست پرسش‌های زیر کدام است؟
 - کدام رویکرد از نیمه دوم قرن بیستم با چالش‌های متعددی مواجه شد؟
 - درک فواید علوم اجتماعی پیامد چیست؟
 - تعاریف متفاوت دانش علمی نتیجه چیست؟
 - شناخت فضیلت، عدالت، سعادت و راه صحیح زندگی پیامد چیست؟
 (۱) معتقد بود که فقط علم تجربی، علم است - تأکید بر فرصت‌ها و محدودیت‌های علوم اجتماعی - هویت فرهنگی جهان‌های اجتماعی مختلف - شناخت قوانین طبیعی
 (۲) سایر علوم مانند فلسفه، اخلاق و علوم دینی را غیرعلمی می‌دانست - مقایسه علوم طبیعی و علوم اجتماعی - هویت فرهنگی جهان متجدد - شناخت و فهم معانی کنش
 (۳) معتقد بود که همه علوم باید از یک روش یعنی روش تجربی استفاده کنند - اهمیت بیشتر علوم اجتماعی - هویت‌های متفاوت جهان‌های اجتماعی - رهاسازی انسان از محدودیت‌های زندگی
 (۴) به جای موضوع بر روش تأکید می‌کرد - مقایسه علوم طبیعی و علوم اجتماعی - هویت فرهنگی جهان‌های اجتماعی مختلف - فواید علوم انسانی و فواید علوم اجتماعی

- ۷۸- کدام گزینه به متن زیر مرتبط است؟
 «فردی که مجبور می‌شود به تنهایی در یک جزیره به تنهایی زندگی کند. او برای درست کردن آتش، ساعت‌ها وقت صرف می‌کند و برای کشیدن دندان خود پس از روزها تلاش مجبور می‌شود از ابزاری غیرمستعارف استفاده کند.»
 (۱) این فرد اگر بخواهد برای انجام دادن هر کاری بیندیشد، زندگی‌اش بسیار پرزحمت می‌شود و باید آگاهی لازم را برای انجام هر کاری به دست آورد تا بتواند آن را انجام دهد؛ بدین ترتیب، ذخیره دانشی او شکل نمی‌گیرد.
 (۲) اگر به کنش‌های روزمره خود توجه کنیم، در نگاه اول متوجه می‌شویم که این کارها بدون آگاهی و دانش خاصی انجام می‌شود و دانشی که برای انجام دادن این کارها داریم، اهمیت چندانی ندارد و به سبب عادت از نظر ما پنهان است.
 (۳) دانش عمومی برای زندگی اجتماعی همانند هوا برای انسان است، انسان همواره از هوا استفاده می‌کند اما اغلب متوجه آن نیست و از اهمیت آن غافل است و هنگامی متوجه هوا می‌شود که تغییر در آن رخ دهد و تنفس را با مشکل مواجه نماید.
 (۴) ما انسان‌ها مجبوریم خودمان به تنهایی و جداگانه، دانش لازم برای تک‌تک کنش‌هایمان را تولید کنیم و پیش از انجام دادن هر کاری فکر کنیم. در صورتی که آن عمل موفقیت‌آمیز باشد، دفعات بعدی برای انجام دادن آن از همان دانش قبلی استفاده می‌کنیم.

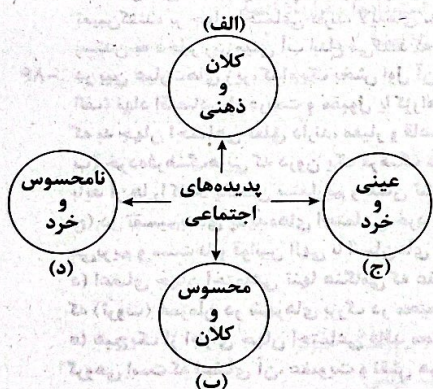

- ۷۹- به ترتیب برای حل مسئله اهدای عضو، کسانی که «دانش علمی» و «دانش عمومی» دارند، چه می‌کنند؟
- (۱) از شناختی دقیق و عمیق‌تر برخوردارند و در دانش عمومی تأمل می‌کنند - می‌توانند آسیب‌ها و اشکالات اهدای عضو را که به دانش عمومی راه پیدا کرده است، شناسایی کنند و از حقایق موجود در آن دفاع کنند.
 - (۲) از شناختی دقیق برخوردارند و می‌توانند برای حل همه اشکال مسئله اهدای عضو، راه‌حل‌های صحیح پیدا کنند - مشکلات اهدای عضو را می‌شناسند و برای حل برخی از آن‌ها، راهکارهایی پیشنهاد می‌دهند.
 - (۳) این مشکلات را می‌شناسند و می‌توانند برای حل برخی از مسائل اهدای عضو، راهکارهایی پیشنهاد دهند - از شناختی دقیق برخوردارند و می‌توانند برای حل بعضی از انواع آن، راهکارهایی را ارائه دهند.
 - (۴) بخشی از ذخیره دانشی را به نفع بخشی دیگر رها می‌کنند - مشکلات اهدای عضو را می‌شناسند و برای حل برخی از آن‌ها، راهکارهایی را پیشنهاد دهند.
- ۸۰- به ترتیب کدام گزینه با «نمودار زیر» و «علوم انسانی»، مرتبط است؟

- (۱) دانش علمی به دانش تجربی محدود نمی‌شود بلکه دانش‌های فراتجربی را نیز شامل می‌شود - به دلیل این‌که به انتقاد از کنش‌های ناپسند آدمیان می‌پردازد، به آن علوم انتقادی گفته می‌شود.
- (۲) برتری دانش تجربی بر دانش حاصل از زندگی را بی‌اعتبار می‌داند و به عکس دانش عمومی را پایه و اساس همه دانش‌ها از جمله دانش تجربی می‌داند - درباره کنش‌های انسان و آثار و پیامدهای آن بحث می‌کند و به شناخت طبیعت و محدودیت‌های آن می‌پردازد.
- (۳) دانش عمومی، دانش حاصل از زندگی افراد است که از راه جامعه‌پذیری و فرهنگ‌پذیری به دست می‌آید و ارزش ناچیزی دارد - به دلیل این‌که به فهم معانی کنش‌های انسان‌ها می‌پردازد، به آن علوم تفهیمی می‌گویند.
- (۴) معتقد است انسان‌ها برای سامان دادن به زندگی خود، دانش‌ها را تولید می‌کنند و برتری دانش تجربی بر دانش حاصل از زندگی را بی‌اعتبار می‌داند - از فعالیت‌های غیرارادی انسان‌ها بحث نمی‌کند؛ زیرا فعالیت‌های غیرارادی، کنش نیستند و موضوع آن عام‌تر از موضوع علوم اجتماعی است.

جامعه‌شناسی (۱)

- ۸۱- به ترتیب هر عبارت با کدام قسمت نمودار مرتبط است؟

- علاقه به ساختن خانه خاص
- تصور جهان بدون کودکان کار
- مراقبت از درختان فضاهای سبز
- پس‌انداز کردن برای خرید کتب درسی

- (۱) الف - ب - ج - د
- (۲) د - الف - ب - ج
- (۳) د - ب - الف - ج
- (۴) د - ج - الف - ب

- ۸۲- به ترتیب هر عبارت پیامد، علت، پیامد، تعریف یا موضوع کدام گزینه است؟

- قرار گرفتن زندگی اجتماعی بشر در مسیر خوشبختی و سعادت
 - یک نسل نتواند فرهنگ خود را حفظ کند یا نتواند آن را به نسل بعد منتقل سازد.
 - خریداری نفت به ارزان‌ترین قیمت ممکن توسط کشورهای صنعتی
 - شیوه قابل قبول تأمین بعضی از نیازهای افراد را معین می‌سازد و متقابلاً شیوه‌های غیرقابل قبول را طرد می‌کند.
- (۱) اگر اعضای جهان اجتماعی براساس شناخت‌های صحیح زندگی کنند - جهان اجتماعی به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌شود - بُعد ذهنی و معنایی نفت مفقود بود - نهاد اجتماعی
 - (۲) شناخت صحیح از پدیده‌های اجتماعی، طبیعی، ماوراءطبیعی - جهان اجتماعی فرو می‌ریزد - بُعد عینی نفت به عنوان یک سرمایه وجود دارد - پدیده اجتماعی
 - (۳) شناخت پدیده‌های اجتماعی و پدیده‌های تکوینی - جهان اجتماعی دگرگون می‌شود - عدم آگاهی کشورهای صنعتی نسبت به نیاز کشورهای نفت‌خیز - نهاد اجتماعی
 - (۴) اگر اعضای جهان اجتماعی براساس شناخت‌های جامعه زندگی کنند - جهان اجتماعی به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌شود - مفقود بودن بُعد معنایی نفت - پدیده اجتماعی

۸۳- به ترتیب در ارتباط با جهان اجتماعی، کدام گزینه موارد زیر را نشان می‌دهد؟

- از ویژگی‌های مهم جهان اجتماعی
- نوع آگاهی موجود در جهان اجتماعی
- مرزهای جهان اجتماعی
- نوع پدیده‌های جهان اجتماعی
- عمیق‌ترین لایه‌های آن

- (۱) بُعد معنایی و ذهنی پدیده‌های اجتماعی - عمومی - مرزهای دانش - طبیعی و ماوراءطبیعی - عمیق‌ترین لایه جهان اجتماعی
(۲) نظم - عمومی و مشترک - بسط جهان اجتماعی - اعتباری و تکوینی - عقاید و ارزش‌ها
(۳) هویت معنایی و ذهنی پدیده‌های اجتماعی - مشترک - گستره پدیده‌های اجتماعی - اجتماعی و طبیعی - تفسیر انسان‌ها از زندگی و مرگ
(۴) نظم - مشترک و عمومی - مرزهای دانش - اعتباری و تکوینی - باور و اعتقاد انسان‌ها نسبت به اصل جهان
- ۸۴- عبارت‌های زیر به ترتیب با کدام قسمت جدول مرتبط هستند؟
- در تمامی جهان‌های اجتماعی وجود دارند، ولی انواع و اشکال متفاوتی دارند.
- مصادیق فرهنگ
- کلان و عینی
- اشتراک خانواده، امنیت و صلح

مراسم نخل‌گردانی	(الف)	(ب)	نهادهای اجتماعی
(د)	نگرش به عالم و آدم و باورها و ارزش‌های اخلاقی	حاصل‌کنش‌های اجتماعی انسان‌ها	(ج)

(۱) ج - الف - د - ب (۲) ج - د - الف - ب (۳) الف - د - ج - ب (۴) ج - الف - ب - د

۸۵- کدام گزینه به ترتیب در ارتباط با «لایه‌های جهان اجتماعی» و «گستره جهان اجتماعی»، نادرست و درست است؟

- (۱) برخی از لایه‌های جهان اجتماعی می‌توانند حذف شوند، ولی با حذف آن‌ها جهان اجتماعی تداوم می‌یابد اما بخش‌های دیگر به آسانی تغییر نمی‌کنند و اگر حذف شوند، جهان اجتماعی فرو می‌ریزد - ورود پدیده‌های طبیعی به جهان اجتماعی باعث گسترش آن می‌شود و به واسطه ارتباطی که با زندگی اجتماعی انسان پیدا می‌کنند، به جهان اجتماعی تعلق دارند.
(۲) هیچ جامعه‌ای بی‌نیاز از هنجارها و نمادها نیست ولی هنجارها و نمادها برحسب شرایط، در زمینه‌های مختلف، کم‌تر در معرض تغییر قرار می‌گیرند و تغییرات آن‌ها موجب تحول جهان اجتماعی می‌شود - شناخت خداوند، فرشتگان و جهان ماوراءطبیعی، آرمان‌ها و ارزش‌های زندگی آدمیان را تغییر می‌دهد و کنش‌های اجتماعی آنان را دگرگون می‌سازد.
(۳) لایه‌های سطحی، تأثیرات محدودتری دارند و لایه‌های عمیق، تأثیرات همه‌جانبه و فراگیر دارند و به آسانی تغییر نمی‌کنند - زلزله و آتشفشان با این‌که پدیده‌های طبیعی‌اند، تأثیرات تعیین‌کننده‌ای در کنش‌های اجتماعی انسان‌ها دارند که به واسطه ارتباطی که با زندگی انسان پیدا می‌کنند، وارد جهان اجتماعی می‌شوند.
(۴) بخش‌هایی که امکان تغییر بیشتری دارند و نقش حیاتی و اساسی دارند، لایه‌های عمیق جهان اجتماعی هستند و به بخش‌هایی که تأثیر تعیین‌کننده بر جهان اجتماعی دارند، لایه‌های سطحی جهان اجتماعی می‌گویند - در مناطقی که آب و هوای خشک دارد، انسان‌ها راه‌هایی برای رسیدن به ذخایر زیرزمینی آب ابداع می‌کنند که روش شناخت خشکسالی و راه‌های مقابله با آن یکسان است.

۸۶- در بین عبارت‌های زیر، کدام یک بخش اول آن درست و بخش دوم آن نادرست است؟

- (الف) نهاد اقتصاد، راه درست و مقبول یا کژراهه‌های به دست آوردن ثروت را در جهان اجتماعی تعیین می‌کند و برای تشخیص پدیده‌هایی که به جهان اجتماعی تعلق دارند، معیار و قاعده خاصی وجود دارد.
(ب) خرده‌فرهنگ‌هایی که درون یک فرهنگ عمومی قرار دارند، اغلب با فرهنگ عمومی سازگارند و در مقایسه جهان اجتماعی و موجود زنده باید آن‌ها را کاملاً یکسان بپنداریم و همان تشریحی که در پزشکی انجام می‌گیرد، در جهان اجتماعی نیز ممکن است.
(ج) در تقسیم‌بندی پدیده‌های اجتماعی خرد و کلان به میزان اثرگذاری پدیده‌های تکوینی بر پدیده‌های اجتماعی و اثرپذیری آن‌ها پی می‌بریم و سنت‌ها و قوانین الهی با انسان‌های شاکر و ناسپاس و جوامع عادل و ظالم، یکسان عمل نمی‌کند.
(د) اعضای جهان اجتماعی تنها هنگامی که عضویت جهان اجتماعی را پذیرفتند، به آن راه می‌یابند و نقشی را به عهده می‌گیرند و فقر و غنا که (ثروت) همزمان در شهرهای بزرگ در محیط‌های ساخته‌شده جلوه‌گر می‌شود، پدیده‌ای کلان و نامحسوس است.
(ه) هیچ‌یک از اجزای جهان اجتماعی فاقد معنا نیستند اما همه پدیده‌های اجتماعی، بُعد عینی ندارند و جهان اجتماعی بیشتر شبیه بازی گروهی است که اعضای آن، عضویت و نقش هر کدام توسط خودشان تعریف یا پذیرفته می‌شود.

(۱) الف - ب - ه (۲) ب - ج - د (۳) ب - د - ه (۴) ج - ه - د

۸۷- به ترتیب پاسخ هر یک از سوالات زیر چیست؟

- وسعت جهان هر فرد تا کجاست؟
- اشتراک پدیده‌هایی مانند دریا، کوه و فرشتگان چیست؟
- اجزای جهان اجتماعی چیست؟
- شکل‌گیری نهاد اجتماعی پیامد چیست؟
(۱) به اندازه وسعت دانش اوست - پدیده‌های تکوینی - پدیده‌های اجتماعی - شیوه قابل قبول تأمین هر نوع نیاز افراد و جهان اجتماعی است که در تمامی جهان‌های اجتماعی وجود دارند.
(۲) به اندازه فکر اوست - پدیده‌هایی است که مستقل از خواست و اراده انسان شکل گرفته‌اند - پدیده‌هایی که با زندگی انسان ارتباط دارند - تأمین نیازهای جهان اجتماعی و تجزیه و تحلیل اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی
(۳) به اندازه وسعت کنش اوست - پدیده‌های ماوراءطبیعی و طبیعی - پدیده‌هایی که به جهان اجتماعی راه می‌یابند - مجموعه‌ای از عقاید و ارزش‌ها و هنجارها و نمادهایی که برای رفع نیازهای افراد و جهان اجتماعی اختصاص می‌یابد.
(۴) به اندازه وسعت فکر اوست - پدیده‌های تکوینی - پدیده‌های اجتماعی - ارتباط اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی برای رفع نیازهای معینی از افراد و جهان اجتماعی

۸۸- به ترتیب کدام گزینه، جدول زیر را کامل می‌کند و «تصور من از چاپ اولین کتابم» چه جایگاهی دارد؟

نهاد تعلیم و تربیت	
دفتر، قلم، دانش‌آموز کلاس و معلم	نمادها
(ج)	هنجارها
(ب)	ارزش‌ها
(الف)	عقاید

(۱) انسان محبوب‌ترین مخلوق خداوند است - دانایی از نادانی بهتر است - برای باسواد شدن باید تلاش کرد - عینی و کلان

(۲) انسان تربیت‌پذیر است - دانایی از نادانی بهتر است - برای دانا شدن باید به مدرسه رفت - خرد و نامحسوس

(۳) انسان تربیت‌پذیر است - برای دانا شدن باید به مدرسه رفت - دانایی از نادانی بهتر است - ذهنی و خرد

(۴) انسان کنشگری فعال و خلاق است - بی‌سوادی پدیده‌ای نامطلوب است - برای باسواد شدن باید به مدرسه رفت - خرد و عینی

۸۹- به ترتیب مفاهیم جامعه‌شناسی و جایگاه پدیده‌های اجتماعی در متن زیر کدام‌اند؟ «استاد فرشچیان: هنر نقاشی ایرانی، هنری است که از این فرهنگ و آب و خاک نشئت گرفته است، هنری است که توان بیان

اندیشه‌ها و افکار را به نحو احسن دارد.»

(۱) پدیده اجتماعی - کلان و ذهنی - پدیده‌های تکوینی - ذهنی و کلان

(۲) پدیده اعتباری - روح جامعه - پدیده‌های طبیعی - کلان و عینی

(۳) پدیده اجتماعی - نامحسوس و کلان - پدیده‌های ماوراءطبیعی - نامحسوس و کلان

(۴) جزء جهان اجتماعی - نامحسوس و خرد - پدیده‌های تکوینی - نامحسوس و خرد

۹۰- به ترتیب علت هر عبارت کدام است؟

- تصویری که از جهان اجتماعی به دست می‌آید.

- آلودگی طبیعت و محیط زیست

- عدم آگاهی دانش‌آموز از استعدادهای خود

- نظم میان اعضای جهان اجتماعی

(۱) بررسی تفاوت‌ها و شباهت‌های جهان اجتماعی - کارهای نابخراندۀ انسان‌ها - نامحسوس و عینی بودن استعدادها - اعتبار و قرارداد اعضا

(۲) مقایسه جهان اجتماعی با پدیده‌های مختلف - تأثیر جهان اجتماعی بر جهان طبیعی - مفقود بودن بُعد ذهنی استعدادها - تکوین نظم میان اعضا

(۳) مقایسه جهان اجتماعی با جهان طبیعی - کارهای نابخراندۀ انسان‌ها - بُعد ذهنی و معنایی استعدادها - قرارداد اعضا

(۴) مقایسه جهان اجتماعی با موجودات زنده - کنش‌های شتابزده - بُعد عینی استعدادها - اعتبار اعضا

جامعه‌شناسی (۲)

۹۱- هر عبارت نشانگر کدام گزینه است؟ (به ترتیب)

- افتراق فرهنگ ژاپن و اینکاها

- مصادیق فرهنگ سلطه

- اشتراک فرهنگ اسلام و مسیحیت

- انسان محکوم به سرنوشتی محتوم است.

(۱) فرهنگ‌هایی که جهانی نمی‌شوند - نابرابری - فرهنگ معنوی - فرهنگ جبرگرا

(۲) تداوم تاریخی بالا - صهیونیسم و سرمایه‌داری - گستره جغرافیایی وسیع و تداوم تاریخی بالا - فرهنگ جبرگرا

(۳) تداوم تاریخی بالا - فرهنگ سکولار - گستره جغرافیایی وسیع و تداوم تاریخی بالا - فرهنگ جهانی

(۴) فرهنگ‌هایی که عقاید و ارزش‌های آن‌ها مربوط به قوم و منطقه خاصی است - صهیونیسم و سرمایه‌داری - فرهنگ معنوی - فرهنگ جهانی

۹۲- کدام گزینه به ترتیب در ارتباط با «مدینه فاسقه»، «معنای آزادی» و «بحران زیست‌محیطی»، درست است؟

(۱) جامعه‌ای که عقاید و ارزش‌های آن حق باشد، اما هنجارها و رفتارهای آن موافق و همسو با حق نباشد - به پرسش‌های «آزادی از چه؟» و «آزادی برای چه؟» براساس ارزش‌های جهان‌شمول مانند حقیقت، معنویت و عدالت پاسخ داده می‌شود - مسئله دیروز بشر نبوده و مسئله امروز اوست و

چهبسا فردای تاریخ، مسئله او نباشد و صورت دیگری پیدا کند.

(۲) فرهنگی که عقاید و ارزش‌ها و هنجارها و رفتارهای آن در خدمت گروه و قوم خاصی نیست - پاسخی که به پرسش‌های «آزادی از چه؟» و «آزادی برای چه؟» براساس ارزش‌های عام مانند حقیقت، معنویت و عدالت پاسخ داده می‌شود - فرهنگ جهانی باید توانایی پاسخ به پرسش‌های متغیر را داشته باشد.

(۳) فرهنگی است که هنجارها و رفتارهای آن موافق و همسو با حق نباشد، اما عقاید و ارزش‌های آن حق باشد - پاسخ به پرسش‌های ثابت بشر و پرسش‌های متغیر - فرهنگ جهانی در شرایط تاریخی مختلف با پرسش‌ها و نیازهای متغیر بشر مواجه می‌شود.

(۴) جامعه‌ای که عقاید و ارزش‌های مطابق نیازهای فطری باشد، اما هنجارها و رفتارهای آن موافق و همسو با حق نباشد - تأکید بر اشتراکات و شباهت‌ها و پذیرش تفاوت‌ها - مسئله دیروز بشر نبوده و مسئله امروز اوست و چه بسا فردای تاریخ، مسئله او نباشد و صورت دیگری پیدا کند.

۹۳- کدام گزینه جدول زیر را کامل می‌کند؟

ویژگی‌های فرهنگ مطلوب جهانی	توضیحات
(الف)	پاسخ به پرسش‌های ثابت و متغیر بشر
عدالت	(ب)
(ج)	معیار و میزانی برای سنجش عقاید و ارزش‌های مختلف
(د)	زمینه گسترش و تحقق عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول را فراهم می‌آورد.

- (۱) معنویت - از تفرقه بین جوامع و تباہ شدن منابع و امکانات بشر پیشگیری می‌کند - حقیقت - تعهد و مسئولیت
 (۲) عقلانیت سطح یک و دو - از قطبی شدن جهان و پایمال شدن حقوق انسان‌ها جلوگیری می‌کند - معنویت - حقیقت
 (۳) عقلانیت - به پرسش‌های همیشگی بشر یعنی معنای زندگی و معنای مرگ پاسخ می‌دهد - حقیقت - آزادی
 (۴) عقلانیت سطح یک و سطح دو - فرهنگ جهانی باید در لایه‌های مختلف خود به این ارزش، معتقد و پایبند باشد - حقیقت - تعهد و مسئولیت
- ۹۴- کدام گزینه به ترتیب در ارتباط با «فرهنگ‌های مختلف» و «فرهنگ‌های عام و جهان‌شمول»، درست و نادرست است؟
- (۱) عمر اغلب فرهنگ‌ها طولانی است، نه تنها فرهنگ‌ها بلکه عناصر و اجزای فرهنگ‌ها نیز این‌گونه‌اند - دارای ارزش‌های قومی و قبیله‌ای بدون نگاه سلطه است و سعادت همه انسان‌ها را دنبال می‌کند.
 (۲) فرهنگ‌های مختلف گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی یکسانی ندارند و در طول زمان، در سرزمینی واحد، فرهنگ‌های متفاوتی پدید می‌آیند - عقاید و ارزش‌های مشترک انسانی است که فرهنگ جهانی مطلوب باید آن‌ها را داشته باشد.
 (۳) برخی در مناطقی محدود به وجود می‌آیند و از مرزهای جغرافیایی خود عبور نمی‌کنند و برخی دیگر گسترش بسیاری دارند - سعادت همه انسان‌ها را دنبال می‌کند و عقاید و ارزش‌ها و هنجارهای آن نیز در خدمت گروه و قوم خاصی است.
 (۴) در طول زمان، در سرزمینی واحد، فرهنگ‌های متفاوتی پدید می‌آیند و در زمانی واحد، در سرزمین‌های متعدد، فرهنگ‌های گوناگون شکل می‌گیرند - از عقاید و آرمان‌های مشترک انسانی سخن می‌گویند و هنجارهای آن مطابق نیازهای فطری است.
- ۹۵- به ترتیب در کدام عبارت‌ها قسمت اول نادرست و قسمت دوم درست است؟

(الف) برخی قید و بندها مانع رسیدن انسان به کمال و حقوق انسانی‌اش می‌شوند و زمینه ظلم بر او را فراهم می‌کنند و فرهنگ سلطه با عبور از مرزهای جغرافیایی خود، جهان را به دو منطقه مرکزی و منطقه پیرامونی تقسیم می‌کند.

(ب) فرهنگ‌ها متنوع‌اند و این تنوع به هنجارها و نمادهای آن‌ها برمی‌گردد، یعنی روح و شالوده فرهنگ‌ها متنوع است و برخی قید و بندها مانع رسیدن انسان به کمال و حقوق انسانی‌اش می‌شوند و زمینه ظلم بر او را فراهم می‌کنند و فرهنگ جهانی باید آزادی انسان از این قید و بندها را تأمین کند.

(ج) مراسم حج، نمونه بارز تأکید همزمان بر شباهت‌ها و تفاوت‌های میان انسان‌ها و فرهنگ‌هاست و پیر شدن جمعیت، مسئله امروز بشر است و جوامع برای پاسخگویی به آن، چاره‌اندیشی می‌کنند.

(د) فرهنگی که به عدالت معتقد نباشد، صرفاً متوجه نیازهای مادی و دنیوی انسان است و از نیازهای ابدی او چشم‌پوشی می‌کند و بشر را به بحران‌های روحی و روانی گرفتار می‌سازد و فرهنگی که عقاید و ارزش‌های آن مربوط به قوم و منطقه خاصی است، از محدوده قومی و منطقه‌ای خود فراتر نمی‌رود و جهانی نمی‌شود.

(ه) صهیونیسم، کانون ثروت و قدرت را مورد توجه قرار می‌دهد و کشورهای دیگر را پیرامون آن به خدمت می‌گیرد و فرهنگی که به حقیقتی قائل نباشد، معیاری برای سنجش عقاید و ارزش‌ها ندارد.

(۱) الف - د - ج (۲) ب - د - ه (۳) ب - ج - د (۴) ب - ه - الف

۹۶- کدام گزینه به ترتیب سوالات زیر پاسخ درست می‌دهد؟

- پیدایش عرفان‌های کاذب مصداق چیست؟

- کدام نوع فرهنگ‌ها، قابلیت جهانی شدن دارند؟

- ویژگی فرهنگ سلطه چیست؟

- افتراق فرهنگ اسلام و ژاپن در چیست؟

(۱) نوعی پاسخگویی کاذب به نیازهای معنوی انسان - دارای ارزش‌های عام و جهان‌شمول - نژاد خاصی را مورد توجه قرار می‌دهد و دیگران را در خدمت به آن نژاد به کار می‌گیرد - تداوم تاریخی بالا

(۲) عدم وجود عقلانیت سطح دو - دارای ارزش‌های قومی و قبیله‌ای با نگاه سلطه‌جویانه - جهان را دوقطبی می‌کند - تداوم تاریخی بالا

(۳) عدم وجود عقلانیت سطح یک - دارای ارزش‌های عام و جهان‌شمول - تسلط یک قوم، جامعه یا گروهی خاص را بر دیگران به دنبال می‌آورد - گستره جغرافیایی وسیع

(۴) نوعی پاسخگویی کاذب به نیازهای معنوی - دارای ارزش‌های قومی و قبیله‌ای بدون نگاه سلطه‌جویانه - اقوام و جوامع و گروه‌ها را به ضعف و ناتوانی می‌کشاند - گستره جغرافیایی وسیع

- ۹۷- به ترتیب علت، پیامد، علت، مصداق عبارت‌های زیر کدام‌اند؟
 - محافظت از صلح جهانی در برابر جنگ و خشونت
 - فرهنگ نتواند به پرسش‌های همیشگی بشر درباره معنای زندگی و مرگ پاسخ دهد.
 - فرهنگ‌ها نمی‌توانند از حقانیت ارزش‌های خود دفاع کنند.
 - در فرهنگ‌های غیرمسئول، انسان‌ها به موجوداتی منفعل تبدیل می‌شوند.
 (۱) پذیرش تفاوت‌ها - توانایی دفاع از هویت خود را نخواهد داشت - عدم وجود معنویت - اصلاح ژنتیکی منابع
 (۲) پذیرش تفاوت‌ها - نمی‌توانند از عقاید و ارزش‌های خود دفاع کنند - عدم وجود حقیقت - تولید محصولات ترارشته
 (۳) انگیزه شناخت متقابل - زمینه نفوذ سلطه‌گران را فراهم می‌آورد - به حقیقتی قائل نیستند - نقش انسان‌ها در تعیین سرنوشتشان را انکار می‌کند و قدرت مقاومت را از آدمیان می‌گیرند.
 (۴) پذیرش تفاوت‌ها - توانایی دفاع از هویت خود را نخواهد داشت - به حقیقتی قائل نیستند - در طالع‌بینی، خصوصیات خلقی و رفتاری افراد تحت تأثیر موقعیت اجرام آسمانی و زمان تولد آن‌ها تصور می‌شود.
- ۹۸- به ترتیب هر یک از عبارت‌های زیر با کدام موضوع مرتبط‌اند؟
 - فرش پازریک اثر ایرانی دوره هخامنشی
 - معیار تشخیص صحیح یا غلط بودن اندیشه‌ها و افکار و اعمال ما انسان‌ها
 - فرهنگی که تسلط یک قوم، جامعه یا گروهی خاص را بر دیگران به دنبال می‌آورد.
 - پرسش‌های بنیادین بشر
 (۱) عناصری از فرهنگ‌های مختلف در سرزمین پهناور ایران باقی مانده‌اند - عقلانیت - فرهنگ جهان‌شمول - معنای زندگی و مرگ
 (۲) گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی فرهنگ‌های مختلف یکسان نیست - معنویت - استکبار - مرگ و زندگی
 (۳) برخی عناصر فرهنگی، تداوم تاریخی و گسترش جغرافیایی بیشتری دارند - حقیقت - استکبار - مرگ و زندگی
 (۴) برخی عناصر و اجزای فرهنگ‌ها گسترش زیادی ندارند - حقانیت - فرهنگ جهانی - قطبی شدن جهان
- ۹۹- به ترتیب هر عبارت به کدام نوع فرهنگ، متفکر اجتماعی، مفهوم، ویژگی فرهنگ مطلوب جهانی اشاره دارد؟
 - قبول تفاوت‌ها و محترم شمردن آن‌ها اهمیت بسیاری دارد.
 - فرهنگی که عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای آن مطابق نیازهای فطری باشد، همان فرهنگ حق است.
 - به معنای رهایی از یک امر برای رسیدن به امری دیگر است.
 - حل مسئله رشد جمعیت کره زمین و کمبود منابع با اصلاح ژنتیکی
 (۲) فرهنگ عام - فارابی - آزادی - عقلانیت سطح یک
 (۴) فرهنگ جهانی - اقبال لاهوری - عدالت - آزادی
 (۳) فرهنگ مشترک انسانی - مولوی - معنویت - عقلانیت
- ۱۰۰- به ترتیب، متن زیر با کدام گزینه مرتبط است و فرهنگ چگونه می‌تواند از بهره‌کشی ظالمانه برخی انسان‌ها و جوامع از برخی دیگر جلوگیری کند؟
 «دیوار حائل بتونی در کرانه باختری وجود دارد که نقاشی‌هایی توسط فلسطینیان بر روی آن کشیده شده است. اسرائیل ساخت این دیوار را از سال ۲۰۰۲ آغاز کرده است.»
 (۱) عقاید و ارزش‌های آن‌ها مربوط به قوم و منطقه خاصی است و از محدوده قومی و منطقه‌ای خود فراتر نمی‌روند - ارزش مطلوب عقلانیت
 (۲) برخی فرهنگ‌ها ظرفیت جهانی شدن را ندارند و از مرزهای جغرافیایی خود عبور نمی‌کنند - ارزش فطری عدالت
 (۳) کانون ثروت و قدرت را مورد توجه قرار می‌دهد و کشورهای دیگر را پیرامون آن به خدمت می‌گیرد - ارزش جهان‌شمول آزادی
 (۴) آرمان‌ها و ارزش‌های صهیونیسم، نژاد خاصی را مورد توجه قرار می‌دهد و با رویکرد دنیوی خود، دیگران را در خدمت به آن نژاد به کار می‌گیرد - ارزش جهان‌شمول عدالت

روانشناسی

۱۰۱- به ترتیب برای هر یک از عبارت‌های زیر، کدام روش جمع‌آوری اطلاعات، مناسب‌تر است؟

- بررسی حالات چهره افراد پس از دیدن تصاویر مربوط به جنگ
 - بررسی نظرات تعداد زیادی از مشتریان مراجعه‌کننده به یک شعبه بانکی در مورد نحوه ارائه خدمات
 - پرسشی پیرامون علل ترک شغل‌های قبلی در پروژه استخدامی
 - سنجش میزان دلزدگی زناشویی در زوجین
 - بررسی عملکرد مغزی با استفاده از نوار مغز
 (۱) مصاحبه - پرسش‌نامه - آزمون - MRI
 (۲) مشاهده - پرسش‌نامه - مصاحبه - آزمون - MEG
 (۳) مشاهده - مصاحبه - پرسش‌نامه - پرسش‌نامه - MEG

(۲) مشاهده - پرسش‌نامه - مصاحبه - آزمون - MEG

(۴) مصاحبه - مصاحبه - پرسش‌نامه - پرسش‌نامه - MRI

۱۰۲- کدام گزینه به ترتیب درست یا نادرست بودن هر یک از عبارت‌های زیر را نشان می‌دهد؟

- بیش از هر روش دیگری، افراد جامعه با پرسش‌نامه مواجه شده‌اند.
- تحریک مغناطیسی سراسر جمجمه، MRI نام دارد.
- پرسش‌نامه، گفت‌وگویی سازمان‌یافته و هدفمند است.
- ابزار کمی کردن ویژگی‌های روان‌شناختی، آزمون نام دارد.
- استفاده از آزمون به تنهایی برای جمع‌آوری اطلاعات، کفایت می‌کند.

(۱) غ - غ - ص - غ (۲) ص - غ - غ - ص (۳) ص - ص - ص - غ (۴) غ - ص - ص - ص

۱۰۳- هر یک از عبارت‌های زیر به ترتیب به کدام عامل مؤثر بر رشد اشاره دارد؟

- چون بود اصل گوهری قابل / تربیت را در او اثر باشد
- با ماه نشینی، ماه‌شوی، با دیگ نشینی، سیاه شوی
- مکن هم‌نشینی به هر بدسرشت / که دزد ازو طبع تو خوی زشت
- خر عیسی گوش به مکه بزند / چون بیاید، هنوز خر باشد

(۱) محیطی - وراثتی - وراثتی - محیطی (۲) وراثتی - محیطی - محیطی - وراثتی (۳) محیطی - محیطی - وراثتی - وراثتی (۴) وراثتی - وراثتی - محیطی - محیطی

۱۰۴- عبارت‌های مندرج در کدام گزینه زیر، همگی درست هستند؟

- (۱) دخترخاله‌های نگین حتماً همسان هستند - زهرا و مرتضی حتماً دوتخمکی هستند.
- (۲) ویژگی‌های وراثتی سارا و احمد که دوقلو هستند، یکسان است - پسرعمه‌های نیلوفر حتماً تک‌تخمکی هستند.
- (۳) احسان و ریحانه از لحاظ رفتار و ظاهر، قابل تشخیص هستند - مونا و مینا می‌توانند همسان یا ناهمسان باشند.
- (۴) علیرضا و امیر نمی‌توانند ناهمسان باشند - مسعود و سحر هر دو از یک تخمک به وجود آمده‌اند.

۱۰۵- کدام یک از ویژگی‌های زیر، کم‌تر نیازمند آمادگی خاص نهفته است؟

- (۱) محسن انشاهای زیبا و پرمعنایی می‌نویسد.
- (۲) احسان متن‌های سخت انگلیسی را به راحتی می‌خواند.
- (۳) سپیده توانایی همدلی زیادی با افراد غریبه دارد.
- (۴) نگین آن قدر زیبا صحبت می‌کند که هر شنونده‌ای، مجذوب سخنان او می‌شود.

۱۰۶- نقش وراثت در کدام گزینه زیر کم‌تر از بقیه است؟

- (۱) خانم رحیمی با توجه به این‌که فرزند اولش زودتر از دو سالگی کلمات را به زبان می‌آورد، پیش‌بینی می‌کند که فرزند دومش نیز در همین سنین سخن بگوید.
- (۲) پزشک به سجاد می‌گوید با توجه به اضافه‌وزن پدر و مادر تو نیز باید تحت نظر پزشک باشی.
- (۳) محمد مانند پدرش در نظافت منزل به مادرش کمک می‌کند.
- (۴) بسیاری از افراد فامیل معصومه دارای رنگ چشم سبز هستند.

۱۰۷- هر یک از سنین یا محدوده‌های سنی زیر، به کدام دوره زندگی مربوط می‌شود؟

- ۱۲ تا ۲۰ سالگی / ۹ سالگی / ۵۵ سالگی / ۶ سالگی / ۳۵ سالگی

- (۱) نوجوانی - کودکی دوم - میانسالی - کودکی اول - بزرگسالی اول
- (۲) جوانی - کودکی دوم - پیری - کودکی اول - بزرگسالی دوم
- (۳) نوجوانی - کودکی اول - پیری - کودکی دوم - بزرگسالی اول
- (۴) جوانی - کودکی اول - میانسالی - کودکی دوم - بزرگسالی دوم

۱۰۸- به ترتیب، هر یک از ویژگی‌های زیر به کدام مرحله از نظر اسلام مربوط می‌شود؟

- باید آزاد باشد تا بازی کند.
- باید او را در تصمیم‌گیری‌ها دخالت داد.
- باید به تدریج زشتی‌ها و زیبایی‌ها را به او فهماند.
- باید در تأدیب کودک کوشش کرد.
- باید وی را چون عضو بزرگ خانواده دانست.

(۱) فرمانبردار - فرمانبردار - فرمانبردار - وزیر و مشاور - فرمانبردار

(۲) فرمانبردار - وزیر و مشاور - آقا و سرور - فرمانبردار - فرمانبردار

(۳) فرمانبردار - وزیر و مشاور - آقا و سرور - فرمانبردار - فرمانبردار

۱۰۹- روان‌شناسی رشد، تغییرات در کدام زمان رشد انسان را مورد مطالعه قرار می‌دهد؟

(۱) از زمان تولد تا مرگ

(۲) از زمان تشکیل نطفه تا مرگ

(۳) از زمان تولد تا پیری

(۴) از زمان تشکیل نطفه تا پیری

۱۱۰- سه دوره اساسی عمر انسان در روان‌شناسی رشد کدام است؟

(۱) طفولیت - نوجوانی - بزرگسالی

(۲) کودکی - جوانی - پیری

(۳) طفولیت - جوانی - پیری

(۴) کودکی - نوجوانی - بزرگسالی

آزمون شماره (۹)

جمعه

۱۴۰۴/۰۸/۰۹

دفترچه
شماره ۲آزمون‌های سراسر
گاج

گزینه درستی را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴

دوازدهم انسانی

دوره دوم متوسطه

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۱۰۰	مدت پاسخگویی: ۱۰۰ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	وضعیت پاسخگویی	تعداد سؤال	شماره سؤال از	مدت پاسخگویی
۱	زبان عربی (اختصاصی)	اجباری	۲۰	۱۱۱	۱۳۰ دقیقه
۲	تاریخ ۳	اجباری	۱۰	۱۳۱	۱۴۰ دقیقه
	تاریخ ۱	زوج کتاب	۱۰	۱۴۱	۱۵۰ دقیقه
	تاریخ ۲		۱۰	۱۵۱	۱۶۰ دقیقه
۳	جغرافیا ۳	اجباری	۱۰	۱۶۱	۱۷۰ دقیقه
	جغرافیای ایران	زوج کتاب	۱۰	۱۷۱	۱۸۰ دقیقه
	جغرافیا ۲		۱۰	۱۸۱	۱۹۰ دقیقه
۴	فلسفه ۲	اجباری	۱۰	۱۹۱	۲۰۰ دقیقه
	منطق		۱۰	۲۰۱	۲۱۰ دقیقه
	فلسفه ۱		۱۰	۲۱۱	۲۲۰ دقیقه
۵	اقتصاد	اجباری	۱۰	۲۲۱	۲۳۰ دقیقه

مق چاپ، تکثیر و انتشار سؤالات به هر روش (الکترونیکی و ...)، قبل و یا بعد از برگزاری آزمون، برای تمامی اشخاص حقوقی و معنوی ممنوع است (متی با ذکر منبع) و متفلسفین تمت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند

زبان عربی (اختصاصی)

■ عَيْنِ الْأَنْسَبِ فِي الْجَوَابِ لِلتَّرْجَمَةِ مِنْ أَوْ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ أَوْ الْمَفْهُومِ (۱۱۹ - ۱۱۱):

۱۱۱- «إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ»

(۲) «خداوند قطعاً پاداش نیکوکارها را ضایع نمی‌کند»

(۱) «همانا خدا پاداش نیکوکاران را تباه نمی‌کند»

(۳) «بی‌شک الله اجر نیکوکاری را ضایع نمی‌کند»

(۴) «خدا بلاشک اجر نیکوکاری را تباه نمی‌کند»

۱۱۲- «قَدْ فَهِمْتُ أَنَّ النَّمْلَةَ تَقْدِرُ عَلَى حَمْلِ شَيْءٍ يَفُوقُ وَزْنَهَا خَمْسِينَ مَرَّةً»:

(۱) فهمیده‌ام که مورچه قادر به حمل چیزی است که وزنش پانزده برابر وزن او است

(۲) دانسته‌ام که مورچه‌ها قادرند چیزی را حمل کنند که پانزده برابر وزنشان باشد

(۳) فهمیده‌ام که مورچه می‌تواند چیزی را حمل کند که پنجاه برابر از وزنش، بیشتر است

(۴) فهمیدم که مورچه قادر است به حمل چیزی که بیشتر از پنجاه برابر وزنش، وزن داشته باشد

۱۱۳- «فِي السَّاعَةِ التَّاسِعَةِ وَالرَّيْبِ تَبْتَدِئُ الْمَسَابَقَةُ بَيْنَ الْفَرِيقَيْنِ، هَذِهِ الْمَسَابَقَةُ سَتَصْبِحُ جَمِيلَةً جَدًّا»:

(۱) در ساعت شش و ربع مسابقه میان دو تیم آغاز می‌شود، این مسابقه جدّاً زیبا خواهد شد

(۲) در ساعت یک ربع به نه مسابقه میان دو تیم شروع می‌شود، این مسابقه بسیار زیبا خواهد شد

(۳) مسابقه میان دو تیم در ساعت نه و ربع شروع می‌شود، این مسابقه بسیار زیبا خواهد شد

(۴) مسابقه میان دو تیم در ساعت نه و ربع برگزار می‌گردد، این مسابقه جدّاً زیبا خواهد بود

۱۱۴- غَيْمَةٌ سَوْدَاءُ عَظِيمَةٌ ظَهَرَتْ فِي سَمَاءِ الْمَدِينَةِ، مِنْ الْمُمْكِنِ نَشَاهِدُ مَرَّةً أُخْرَى ظَاهِرَةً سَمَوَهَا «مَطَرُ السَّمَكِ»:

(۱) یک ابر سیاه بزرگ در آسمان شهر رؤیت شد، ممکن است مجدداً شاهد پدیده‌ای باشیم که آن را باران ماهی می‌نامند

(۲) ابر سیاه بزرگی در آسمان شهر ظاهر شد، ممکن است دوباره پدیده‌ای را ببینیم که آن را باران ماهی نامیده‌اند

(۳) یک ابر سیاه بزرگ در آسمان شهرمان پدیدار شد، ممکن است مجدداً اتفاقی را مشاهده کنیم که آن را باران ماهی نامیده‌اند

(۴) ابر سیاه بزرگی در آسمان شهر ظاهر شد، ممکن است یک بار دیگر رخدادی را ببینیم که باران ماهی نامیده شده است

۱۱۵- «لَعَلَّ كُلَّ امْرِئٍ يَعْلَمُ أَنَّ قِيَمَتَهُ بِمَا يُحْسِنُهُ»:

(۱) امید که هر انسانی بداند که ارزش او به آن چیزی است که آن را به خوبی انجام می‌دهد

(۲) شاید هر انسان روزی بداند که ارزشش به همان چیزی است که آن را خوب انجام می‌دهد

(۳) کاش هر انسانی می‌دانست که ارزش او به چیزی است که آن را به خوبی انجام می‌دهد

(۴) ای کاش هر شخصی بداند که همانا ارزش او به چیزی است که آن را احسان می‌کند

۱۱۶- عَيْنِ الصَّحِيحِ:

(۱) دواء الإنسان في نفسه ولكن ما يُبصر: دواي انسان در خود اوست اما نمی‌بیند

(۲) يَسْحَبُ الْإِعْصَارُ الْأَسْمَالَ إِلَى مَكَانٍ بَعِيدٍ بِقُوَّةِ: باد ماهی‌ها را با قدرت به جایی دور می‌برد

(۳) لَا يَنْقَطِعُ رَجَائِي مِنْ رَبِّي الْكَرِيمِ: امیدم را از پروردگار بزرگوام قطع نمی‌کنم

(۴) يُوَكِّدُ الْقُرْآنُ عَلَى حَزْمَةِ الْعَقِيدَةِ: تأکید قرآن بر آزادی عقیده است

۱۱۷- عَيْنِ الْخَطَأِ:

(۱) عَلَى كُلِّمَا أَنْ نَتَعَايَشَ مَعَ بَعْضِنَا تَعَايُشًا سَلْمِيًّا: همه ما باید با یکدیگر به طور مسالمت‌آمیز همزیستی کنیم

(۲) مَا أَجْمَلُ أَنْ يَتَزَيَّنَ الْمُؤْمِنُ بِزِينَةِ الْحِلْمِ: بسیار زیباست که مؤمن به زینت بردباری آراسته شود

(۳) لَا شَكَّ أَنَّ الشَّعْبَ الْإِيرَانِيَّ شَعْبٌ مُضَيَّافٌ: شکی نیست که ملت ایران، ملتی مهمان‌دوست است

(۴) مَرْحَبًا بِالسَّافِرِينَ، كَمْ عَدَدُ الْمُرَاقِقِينَ؟: مسافران خوش آمدید، تعداد همراهان چند نفر است؟

۱۱۸- «چَه چیزِی در چمدان است؟ مسواک و حوله»:

(۱) ماذا في الحقيبة؟ المعجون والمنشفة

(۳) ما في الحقيبة؟ المعجون وفرشاة الأسنان

(۲) ما في الحقيبة؟ المنشفة والمعجون

(۴) ماذا في الحقيبة؟ فرشاة الأسنان والمنشفة

۱۱۹- «النَّاسُ نِيَامٌ فَإِذَا مَاتُوا انْتَبَهُوا»؛ عَيْنُ غَيْرِ الْمُنَاسِبِ لِلْمَفْهُومِ:

(۱) کنون باید ای خفته بیدار بود / چو مرگ اندر آرد ز خوابت چه سود

(۲) آب اجل که هست گلوگیر خاص و عام / بر حلق و بر دهان شما نیز بگذرد

(۳) خواب مرگ، بیداری است خواب زندگانی را

(۴) تا چنین زنده‌ای تو در خوابی / چون بمیری تمام دریایی

■ اِقرأ النّص التالي بدقّة ثمّ اجب عن الأسئلة التالية بما يناسب النّص (۱۲۴ - ۱۲۰):

يَعَدُّ التعاون من أهمّ أساليب العمل المشترك وهو يُساعدنا على تحقيق الأهداف بسرعة وكفاءة. من خلال التعاون يمكن تبادل التجارب و توزيع المسؤوليات بطريقة تُسهّل في إنجاز الأمور الصعبة بشكل أفضل كما يُحكّم روح الثقة والتفاهم بين الأفراد والأفرقة و يقلّل من النزاع أو سوء الفهم. فلتحقيق تعاون فعّال لا بُدّ من وجود تواصل واضح واحترام متبادل كما أنّ التعاون ليس فقط وسيلة للعمل بل هو أساس في بناء علاقات (= روابط) ناجحة و مثمرة.

۱۲۰- التعاون يؤثّر على (عَيّن الخطأ):

(۱) زيادة الاعتماد بين أفراد الأفرقة

(۳) التسريع في تحقيق الأهداف

۱۲۱- عَيّن الخطأ:

(۱) ننتفع بالتجارب المختلفة إذا تعاون لإنجاز هدف مشترك.

(۳) لا شيء يساعدنا في النجاح في عمل مشترك إلا التعاون!

۱۲۲- عَيّن ما لا يناسب مفهوم النّص:

(۱) النجاح لا يتحقّق فجأة!

(۳) يد الله مع الجماعة!

■ عَيّن الخطأ في الإعراب والتحليل الصرفي (۱۲۳ و ۱۲۴):

۱۲۳- «يَعَدُّ - أهمّ - المشترك - يُساعد»:

(۱) المُشترك: اسم - مذكّر - معرفة - معرب / صفة و مجرور

(۲) يُساعد: فعل مضارع - مبني للمعلوم - للمفرد الغائب - من باب «تفاعل» / خبر للمبتدأ

(۳) يَعدّ: مضارع - مبني للمجهول - متعدّد - للغائب / نائب فاعله: التعاون

(۴) أهمّ: مفرد مذكّر - معرب - اسم التفضيل (مادة: ه م م) / من أهمّ: جارّ و مجرور

۱۲۴- «نا - التجارب - واضح - التعاون»:

(۱) التجارب: اسم - جمع مكسّر (مفرد مذكّر) - معرفة - معرب / مضاف إليه و مجرور

(۲) نا: ضمير متصل (لرفع أو للنصب أو للجزم) - مبني - للمتكلم مع الغير / مفعول به

(۳) التعاون: اسم - مفرد - مصدر (من المزيد الثلاثي) - معرفة / اسم «أن» و منصوب

(۴) واضح: اسم - مذكّر - اسم فاعل (من المجزّء الثلاثي) - معرب / صفة

■ عَيّن المناسب في الجواب عن الأسئلة التالية (۱۳۰ - ۱۲۵):

۱۲۵- عَيّن الخطأ في ضبط حركات الحروف:

(۱) يَحْتَقِلْ أهالي الهندوراس بهذا اليوم و يُسمّونه مَهْرَجَانِ الْبَحْرَا

(۳) مَهْدِيّ فائز في مُسَابَقَةِ كُرَةِ الْمُنْضَدَةِ!

۱۲۶- «همّ رُبّع سُكّان العالم يعني أنّهم من سُكّان العالم!»؛ عَيّن الصحيح للفراغ:

(۲) أربعة في المئة!

(۱) أربعون في المئة!

۱۲۷- عَيّن الخطأ في المعداد:

(۱) أنشد الشاعر ستة أشعار عن الحياة و الموت!

(۳) إشتريت أربعة عشر كتاباً عن الفلسفة!

۱۲۸- «شهر بهمن هو الشهر من السنة!»؛ عَيّن الصحيح للفراغ:

(۲) حادي عشر

(۱) أحد عشر

۱۲۹- عَيّن «ن» من الحروف الزائدة للفعل:

(۱) الفُتَال أنتجوا بضائع غريبة في العالم الماضي!

(۳) يا جماعة، انتظروا حتّى يأتي القائد للمحاضرة!

۱۳۰- عَيّن الخطأ (عن الأمر):

(۱) تُجَالِسِينَ ← جالسي

(۲) تُنْتَجِبِينَ ← انتخبين

تاريخ

۱۳۱- مهمّ ترین دستاورد احيای میراث مکتوب به جای مانده از گذشته (شامل تحقیقات رجالی، زندگی نامه های عالمان و بزرگان و کتاب شناسی ها) چیست؟

(۱) آشنایی با سبک تاریخ نگاری مورخان درباری

(۳) امکان بررسی بینش مورخان سنتی در مواجهه با اخبار تاریخی

۱۳۲- عدم توجه رضاعلی خان هدایت به کدام یک از موارد زیر، موجب انتقاد میرزا فتحعلی خان آخوندزاده به سبک تاریخ نگاری وی شد؟

(۱) ارزیابی رویدادهای تاریخی با استفاده از روش تحقیق علمی

(۳) استفاده از زبان ساده و به دور از تکلف برای بیان رویدادها

(۲) بهره برداری از منابع و اسناد و مدارک معتبر و گزینش و نقد آن ها

(۴) توجه به ابعاد گوناگون رویدادهای تاریخی

- ۱۳۳- کدام عبارت‌های زیر با «بینش تاریخ‌نگاری جدید» انطباق بیشتری دارند؟
 (الف) موفقیت‌های نظامی نادر افشار در مواجهه با ارتش قدرتمند عثمانی
 (ب) نقش آثار و اندیشه‌های فلسفی روشنفکران فرانسه در هدایت مردم به سوی انقلاب
 (ج) تأثیر انقلاب صنعتی بر مناسبات انسانی در اروپا و جهان
 (د) تحولات سیاسی و نظامی ایران در دوران ناصرالدین شاه قاجار
 (۱) الف - ج (۲) الف - د (۳) ب - د (۴) ب - ج
- ۱۳۴- چه تعداد از گزاره‌های داده‌شده، عبارت زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟
 «نادر افشار در حالی به تخت سلطنت نشست که»
 (الف) سران ایل‌ها، طوایف و بزرگان کشور، تهماسب دوم صفوی را از سلطنت خلع کرده بودند.
 (ب) امپراتوری عثمانی در سرایشی ضعف و زوال قرار گرفته بود.
 (ج) پتر کبیر درصدد گسترش سرزمین روسیه و توسعه‌طلبی نظامی در مرزهای ایران برآمده بود.
 (د) نظام سیاسی حاکم بر فرانسه دچار دگرگونی شده بود.
 (۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴) ۱
- ۱۳۵- کدام عبارت‌ها درباره مقایسه دوره حکومت افشاریه و زندیه نادرست است؟
 (الف) در دوره زندیه برخلاف دوره افشاریه، روند فتوحات نظامی متوقف شد.
 (ب) در دوره زندیه هم‌چون دوره افشاریه، شیوه اداره ایالات، ولایات، شهرها و روستاها دستخوش تغییر و تحول خاصی نشد.
 (ج) در دوره زندیه برخلاف دوره افشاریه، اقتصاد، تجارت، هنر و معماری رشد و رونق یافت.
 (د) در دوره افشاریه هم‌چون زندیه، مناسبات سیاسی، اقتصادی و ارتباطات فرهنگی ایران با کشورهای اروپایی، چندان رونقی نداشت.
 (۱) الف - ب (۲) الف - ج (۳) ب - ج (۴) ب - د
- ۱۳۶- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن عبارت‌های زیر را به درستی نشان می‌دهد؟
 (الف) آخرین تلاش‌های خاندان صفوی برای بازگشت به قدرت، پیش از تشکیل شورای دشت مغان سرکوب شد.
 (ب) تلاش‌های نادر برای رفع مشکلات سیاسی و مذهبی با عثمانی‌ها نتیجه نداد و مذهب شیعه در ایران تضعیف شد.
 (ج) پس از مرگ نادر، کریم‌خان با از میان بردن مدعیان قدرت، بر سراسر قلمرو افشاریان، تسلط یافت و سلسله زندیه را تأسیس کرد.
 (د) غ - ص - ص (۲) ص - غ - ص (۳) غ - ص - غ (۴) ص - ص - ص
- ۱۳۷- کدام گزینه، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟
 «در قرن ۱۷ دو بار میان «مجلس» و «پادشاه» در انگلستان درگیری رخ داد که»
 (۱) اولی، منجر به تغییر نظام سیاسی حاکم بر انگلستان به جمهوری شد.
 (۲) دومی، به پیروزی مجلس به رهبری الیور کرامول انجامید.
 (۳) اولی، موجب احیای نظام سلطنت در این کشور شد.
 (۴) دومی، تحت عنوان «انقلاب باشکوه»، در زمان سلطنت چارلز اول روی داد.
 ۱۳۸- چه تعداد از عبارت‌های زیر درباره تاریخ سرزمین آمریکا و دولت این کشور در قرن‌های ۱۸ و ۱۹ میلادی صحیح است؟
 (الف) سرزمین آمریکا تا قرن ۱۸ تنها شامل چند ایالت در ساحل اقیانوس اطلس بود که دولت بریتانیا بر اکثر این مناطق حکومت می‌کرد.
 (ب) وضع قوانین سخت توسط دولت انگلستان و تمایل اشراف آمریکایی به بیرون راندن دولت انگلیس و تحریکات فرانسویان، مردم سرزمین آمریکا را وارد جنگ ۸ ساله با انگلستان کرد.
 (ج) اولین نظام سیاسی که پس از استقلال در سرزمین آمریکا، روی کار آمد، نظام جمهوری بود.
 (د) دولت آمریکا ظرف حدود یک قرن، اقتصاد خود را توسعه بخشید و با دستیابی به پیشرفت‌های وسیع سیاسی، اقتصادی و صنعتی، به رقیبی برای کشورهای استعمارگر اروپایی تبدیل شد.
 (۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴) ۱
- ۱۳۹- کدام موارد به شکل‌گیری انقلاب صنعتی کمک کرد؟
 (الف) نیاز کشورهای اروپایی به مواد اولیه و بازار فروش محصولات
 (ب) سرازیر شدن ثروت افسانه‌ای سرزمین‌های هند و آمریکا به انگلستان
 (ج) اختراع و تکمیل ماشین بخار
 (د) وجود نظام گسترده برده‌داری و تجارت پرسود آن
 (۱) الف - د (۲) ب - ج (۳) الف - ج (۴) ب - د
- ۱۴۰- ترتیب وقوع رخداد‌های زیر در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟
 (الف) امضای قانون اساسی جدید توسط لویی شانزدهم
 (ج) سرکوب شورش سربازان هندی توسط انگلیسی‌ها
 (۱) «ج» پیش از «ب» و پس از «الف» و «د»
 (۲) «الف» پس از «د» و «ب» و پیش از «ج»
 (۳) «الف» همزمان با «ب» و پس از «د» و پیش از «ج»
 (۴) «ب» همزمان با «ج» و پیش از «الف» و «د»

توجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سؤالات زوج درس ۱ (تاریخ ۱)، شماره ۱۴۱ تا ۱۵۰ و زوج درس ۲ (تاریخ ۲)، شماره ۱۵۱ تا ۱۶۰، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

تاریخ (۱) (سؤالات ۱۴۱ تا ۱۵۰)

زوج درس ۱

- ۱۴۱- باستان‌شناسان مراحل زندگی انسان‌های پیش از تاریخ را بر چه اساسی تقسیم‌بندی کرده‌اند؟
- (۱) اختراع خط و گسترش تمدن
(۲) سیر تکامل زندگی بشر از کوچ‌نشینی تا یکجانشینی
(۳) نوع اقتصاد معیشتی و ابزارهای متناسب با آن
(۴) رویدادهای مهم و سرنوشت‌ساز زندگی بشر
- ۱۴۲- با توجه به «مهم‌ترین پیامدهای کشاورزی» کدام عامل زمینه‌ساز آشنایی مردم مناطق مختلف با آداب و رسوم، مهارت‌ها و اندیشه‌های یکدیگر شد؟
- (۱) تکامل توانایی بشر در سخن گفتن و اندیشیدن
(۲) افزایش مهارت و تخصص بشر در زمینه ابزارسازی، سفالگری و پارچه‌بافی
(۳) یکجانشینی و پیدایش شهرها
(۴) شکل‌گیری تجارت میان روستاهای دور و نزدیک
- ۱۴۳- با توجه به اطلاعات تاریخی موجود درباره تمدن‌های باستانی بین‌النهرین، هند، چین و روم، احتمال وقوع کدام یک از موارد زیر دور از ذهن نیست؟
- (۱) الواح و نوشته‌های به جا مانده از تمدن سند بیانگر این است که ساکنان متمدن دره هند به لحاظ صنعتی پیشرفته بودند.
(۲) منابع مکتوب حاکی از آن است که خرید و فروش برده در بازارهای شهر بابل، پایتخت اموری‌ها متداول بود.
(۳) آگوستوس ضمن مخالفت با دین مسیحیت، پیروان این دین را تحت تعقیب قرار داد.
(۴) کالاهای تجاری چینی، در مسیر جاده ابریشم، با سکه‌های ضرب‌شده توسط شی‌هوانگ‌تی مبادله می‌شد.
- ۱۴۴- کدام عبارت‌ها در مورد تحولات و رویدادهای تاریخی در هزاره دوم قبل از میلاد صحیح است؟
- (الف) تنظیم نخستین سند قانون‌گذاری جهان در بین‌النهرین
(ب) ورود دسته‌هایی از اقوام آریایی به هند، روم و بین‌النهرین
(ج) تشکیل اولین دوره تمدن در یونان
(د) ایجاد نخستین مراکز یکجانشینی در اطراف رودهای هوانگ‌هو و یانگ‌تسه
- (۱) الف - ب (۲) الف - ج (۳) ب - د (۴) ج - د
- ۱۴۵- کدام گزینه درباره دین و اعتقادات دینی در تمدن‌های باستانی نادرست است؟
- (۱) سومر ← مردم سومر معتقد بودند که خدایان، انسان را برای خدمت به خود آفریده و اگر در این کار کوتاهی کنند، خدایان با فرو فرستادن سیل و طوفان یا خشکسالی، آنان را تنبیه خواهند کرد.
(۲) مصر ← حداقل نام چندین هزار خدا در نوشته‌های مصری شناسایی شده است، آنان نیز برای خدایان خود، معبد می‌ساختند.
(۳) یونان ← مهم‌ترین خدایان یونانی، دوازده خدایی بود که در کوه المپ جای داشتند و در رأس آنان، «ژئوس»، خدای آسمان و محافظ شهر آتن بود.
(۴) هند ← به مرور، آیین پیچیده‌ای در این سرزمین پدید آمد که به خدایان متعددی که در وداها ستایش شده بود، باور داشت و آداب و مناسک دشواری را بر پیروان خود تحمیل می‌کرد.
- ۱۴۶- چه تعداد از عبارت‌های زیر درباره «جنگ‌های پلوپونزی» صحیح است؟
- (الف) در قرن ۵ ق.م میان دو گروه رقیب از دولت - شهرهای یونانی به سرکردگی آتن و اسپارت روی داد.
(ب) در دوره‌ای از تاریخ یونان رخ داد که این سرزمین، دوران درخشانی از رشد فکری، فرهنگی، علمی، هنری و ادبی را شاهد بود.
(ج) درگیری دولت - شهرهای یونانی در این جنگ‌ها موجب غفلت آن‌ها از روند قدرت‌گیری مقدونی‌ها در مرزهای شمالی سرزمینشان شد.
(د) حمایت‌های مالی هخامنشیان از اسپارت، زمینه‌ساز پیروزی این دولت - شهر در پایان جنگ شد.
- (۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴) ۱
- ۱۴۷- در یونان باستان، مانند بسیاری از کشورهای دیگر، ابتدا شاهان به صورت موروثی حکومت می‌کردند اما در نتیجه طبقه‌ای از ثروتمندان و اشراف برآمدند و به جای شاهان، قدرت را به دست گرفتند.
- (۱) گسترش شهرها و توسعه شهرنشینی
(۲) توسعه دریانوردی و گسترش تجارت خارجی
(۳) جنگ‌ها و اختلافات داخلی
(۴) شکل‌گیری نوعی مردم‌سالاری در یونان
- ۱۴۸- کدام گزینه به ترتیب درباره اولین دولت متمرکز در «بین‌النهرین» و «چین»، نادرست و درست است؟
- (۱) قلمرو آن از سواحل شرقی دریای مدیترانه تا کوه‌های زاگرس امتداد داشت - احداث دیوار بزرگ چین را در مرزهای شمالی برای مقابله با هجوم اقوام کوچ‌رو، آغاز کرد.
(۲) نخستین نوشته‌های جهان متعلق به آنان است - به قصد رونق تجارت، مقیاس وزن‌ها را یکسان می‌کرد.
(۳) در ناحیه جنوبی بین‌النهرین پدید آمد - با ایران ارتباط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی برقرار کرد.
(۴) حدود دو قرن بر بین‌النهرین حکومت کرد - تشکیلات اداری و مالیاتی را نوسازی کرد.

۱۴۹- کدام عبارت‌ها درباره «تعالیم بودا» صحیح است؟

(الف) با غلبه بر آرزو و خواستن می‌توان به نیروانا رسید.

(ب) رنج زندگی ناشی از آرزو و خواستن است.

(ج) صداقت‌ورزی در ایمان، نیت و گفتار، از راه‌های غلبه بر آرزوهاست.

(د) سرچشمه آرزو و خواستن، تحمل درد و رنج زندگی است.

(۱) ب - ج

(۲) الف - د

(۳) ب - د

(۴) الف - ج

۱۵۰- کدام گزینه، عبارت زیر را به نادرستی کامل می‌کند؟

«می‌توان گفت که در قرن اول قبل از میلاد.....»

(۱) اختلافات طبقاتی، زمینه‌ساز بروز اعتراضات دامنه‌دار در قلمرو امپراتوری روم شده بود.

(۲) نظام سیاسی حاکم بر روم دچار تحول شده بود.

(۳) سرزمین یونان باستان به عنوان بخشی از قلمرو امپراتوری روم، تحت حاکمیت رومی‌ها اداره می‌شد.

(۴) سلسله جنگ‌های بزرگی میان رومی‌ها و کارتاژی‌ها رخ داد.

تاریخ (۲) (سؤالات ۱۵۱ تا ۱۶۰)

۱۵۱- کدام اقدام پیامبر (ص) سرآغاز تأسیس امت و حکومت اسلامی شد و هدف پیامبر (ص) از این اقدام چه بود؟

(۱) عقد پیمان برادری میان مهاجر و انصار - فراهم کردن زمینه برای همزیستی مسالمت‌آمیز ساکنان مدینه

(۲) تنظیم پیمان‌نامه عمومی مدینه - تأسیس نظام اجتماعی و سیاسی منسجم در چارچوب دین اسلام

(۳) مشخص کردن حقوق و مسئولیت‌های هر یک از گروه‌های مسلمان و غیرمسلمان مستقر در مدینه - تأمین نظم و امنیت مدینه در برابر اختلافات داخلی و تهدیدات خارجی

(۴) ایجاد همدلی و وحدت دینی میان مسلمانان بدون در نظر گرفتن وابستگی‌های قبیله‌ای - متحد ساختن مدینه از نظر سیاسی و نظامی

۱۵۲- چه تعداد از عبارت‌های زیر درباره «عبدالله بن ابی» صحیح است؟

(الف) پیش از ورود پیامبر (ص) به مدینه، گروهی از مردم این شهر قصد داشتند او را به ریاست شهرشان برگزینند.

(ب) تا دو سال پس از ورود پیامبر (ص) به مدینه، مسلمان نشد و برکیش و آیین خود باقی ماند.

(ج) نقش مؤثری در مقاومت یهودیان در برابر حکومت اسلامی و پیامبر (ص) داشت.

(د) می‌توان گفت که یکی از عوامل مؤثر در کاهش توان دفاعی سپاه اسلام در برابر مشرکان در جنگ احد به شمار می‌رفت.

(۱) ۴

(۲) ۳

(۳) ۲

(۴) ۱

۱۵۳- عبارت‌های زیر، بخشی از تحولات سیاسی حکومت اسلامی مکه در زمان حیات پیامبر (ص) است. با توجه به نمودار زیر، ترتیب وقوع این حوادث در کدام گزینه به درستی آمده است؟

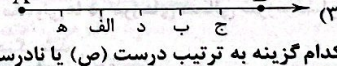
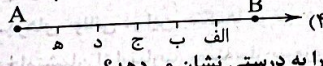
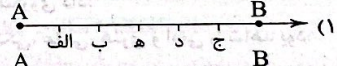
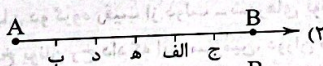
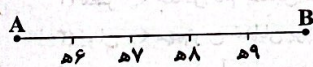
(الف) اعلام فرمانبرداری قبایل مختلف عرب از پیامبر (ص)

(ب) فتح مسالمت‌آمیز مکه

(ج) اسلام آوردن حاکمان محلی عمان و یمن

(د) دعوت جهانی اسلام

(ه) عقد پیمان مصالحه میان مسلمانان و مشرکان مکه

۱۵۴- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن عبارت‌های زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

(الف) ابوبکر بن ابی قحافه ← به منظور رعایت عدالت میان گروه‌های مختلف مسلمان، از هر دو گروه مهاجر و انصار، افرادی را به سمت فرماندهی سپاه و حکومت شهرها منصوب کرد.

(ب) عمر بن خطاب ← زمینه قدرت‌گیری و ثروت‌اندوزی بنی‌امیه در خارج از سرزمین حجاز را فراهم آورد.

(ج) عثمان بن عفان ← اولین اعتراضات داخلی نسبت به خلافت، در زمان ایشان بروز کرد.

(د) علی بن ابی طالب ← به منظور دفع سرکشی‌ها و آشوبگری‌های برخی سران قریش و بنی‌امیه، مرکز خلافت خود را از مکه به کوفه منتقل کرد.

(۱) ص - ص - ص

(۲) ص - ص - غ

(۳) ص - غ - غ

(۴) غ - ص - ص - غ

۱۵۵- کدام گزینه درباره سرزمین شام و فتح آن توسط مسلمانان نادرست است؟

(۱) در دوران باستان، محل برخورد تمدن‌های بین‌النهرین، ایران، مصر، یونان و روم بوده است.

(۲) هنگام حمله اعراب مسلمان، این منطقه زیر سلطه امپراتوری روم شرقی بود و تعدادی از قبایل عرب در آن ساکن بودند.

(۳) وجود تفاوت در زمینه دین، قومیت، فرهنگ و زبان میان توده‌های مردم شام با طبقه حکومتگر، از عوامل سستی پایه‌های حاکمیت امپراتوری روم شرقی در این منطقه بود.

(۴) لزوم حفظ موقعیت مسلمانان در این سرزمین، زمینه‌ساز اقدام مسلمانان در فتح مصر شد.

۱۵۶- مهم‌ترین اثر و پیامد گسترش قلمرو اسلامی در پی فتوحات مسلمانان، چه بود؟

(۱) استیلای اعراب مسلمان بر اقوام مختلف با زبان و فرهنگ‌های متفاوت

(۲) بهبود وضعیت اقتصادی مسلمانان و افزایش منابع درآمدهای مالیاتی

(۳) افزایش قلمرو نفوذ اسلام و توسعه قلمرو خلافت

(۴) شکل‌گیری و شکوفایی تمدن اسلامی تحت تأثیر فرهنگ و تمدن ایران و روم

۱۵۷- کدام گزینه درباره «معاویه بن ابی سفیان» نادرست است؟

(۱) برای رسیدن به اهداف قدرت‌طلبانه‌ای که در سر داشت، خود را خونخواه عثمان معرفی کرد و جنگ صفین را علیه علی (ع) به راه انداخت.

(۲) در دوره امام حسن (ع)، ضمن لشکرکشی به عراق، با دسیسه و خدعه موجب ایجاد آشتی در سپاه ایشان شد.

(۳) با تعیین ولیعهد برای خود، اولین گام را برای موروثی کردن خلافت برداشت.

(۴) حجر بن عدی و عمرو بن حلق را به قتل رساند و عبدالله بن زبیر را ناگزیر به بیعت با یزید کرد.

۱۵۸- کدام گزینه، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«معاویه برای آن‌که مردم حکومت او را بپذیرند و در برابر آن مقاومت نکنند،»

(۱) دستور داد که از نومسلمانان جزیه گرفته نشود.

(۲) به ترویج تفکر جبرگرایی پرداخت.

(۳) مردم را با تطمیع و تهدید با خود همراه کرد.

(۴) دامنه اختلافات قبیله‌ای را کاهش داد.

۱۵۹- در سال ۱۲۵ق، به ترتیب، چه عاملی، زمینه را برای افزایش چشمگیر فعالیت داعیان عباسی فراهم آورد و کدام مسئله، دعوت عباسی را

وارد مرحله سرنوشت‌سازی کرد؟

(۱) مرگ هشام بن عبدالملک - ورود ابومسلم خراسانی به کوفه به عنوان رهبر جنبش عباسی

(۲) پیوستن ابومسلم خراسانی به جنبش عباسی - گسترش درگیری میان قبیله‌های مهاجر عرب در خراسان

(۳) تشدید اختلاف و نزاع در خاندان بنی‌امیه - پیوستن ابومسلم خراسانی به جنبش عباسی

(۴) استقرار ابوالعباس سفاح در خراسان - تشکیل سپاه سیاه‌جامگان

۱۶۰- کدام عبارت‌ها درباره «اندلس و حاکمیت مسلمانان بر آن» نادرست است؟

(الف) فتح آن به دست طارق بن زیاد و موسی بن نصیر، یکی از مهم‌ترین فتوحات مسلمانان در زمان بنی‌امیه بود.

(ب) پس از مرگ محمد بن مروان و سقوط خلافت اموی، خاندان اموی به صورت مستقل از خاندان عباسی بر این سرزمین حکومت کردند.

(ج) ضعف سیاسی و نظامی امویان اندلس در برابر شورش‌های داخلی و حملات مسیحیان موجب سقوط حکومت آنان در سال ۸۹۸ق شد.

(د) دستاوردهای علمی دانشمندان و عالمان مسلمان اندلسی، تأثیر زیادی بر پیشرفت‌های علمی اروپاییان در قرن‌های بعد گذاشت.

(۴) ب - ج

(۳) ج - د

(۲) الف - ب

(۱) الف - د

جغرافیا

۱۶۱- هر یک از عبارت‌های زیر به ترتیب به کدام مورد درباره شهر یا روستا اشاره دارد؟

(الف) در ادامه حیات یا گسترش شهر یا روستا و یا حتی نابودی و زوال آن نقش مهمی دارد.

(ب) مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است.

(ج) مکانی است که مردم برحسب نیاز، آن را برای زندگی انتخاب کرده و به اشغال درآورده‌اند.

(د) وضعیت یک سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و هم‌چنین جایگاه آن در سطح ناحیه است.

(۱) موقعیت - هسته اولیه - مقر - موقعیت

(۲) مقر - موقعیت - هسته اولیه - مقر

(۳) موقعیت - مقر - هسته اولیه - موقعیت

(۴) مقر - هسته اولیه - موقعیت - مقر

۱۶۲- کدام مورد بیانگر مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا است؟

(۱) در روستاها، فضاهای باز و چشم‌اندازهای طبیعی بیشتر و گسترده‌ترند. در شهرها، خانه‌ها و مغازه‌ها و فضای صنعتی به هم فشرده‌ترند.

(۲) اگر جمعیت سکونتگاه به میزان معینی برسد، آن را شهر تلقی می‌کنند. به طور کلی شهرها از روستاها پرجمعیت‌ترند و تراکم جمعیت در آن‌ها بیشتر است.

(۳) در اغلب سکونتگاه‌های روستایی، درصد بیشتری از جمعیت فعال در بخش کشاورزی و در شهرها، بیشتر مردم در بخش‌های صنعتی و خدماتی مشغول به کارند.

(۴) آداب و رسوم و شیوه زندگی در شهر و روستا متفاوت است. در شهرها نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است و در روستاها، وابستگی اجتماعی و همکاری میان آن‌ها بیشتر است.

۱۶۳- کدام گزینه جاهای خالی عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«در سلسله مراتب سکونتگاه‌ها یعنی رتبه‌بندی آن‌ها براساس ، سکونتگاه‌ها را براساس و طبقه‌بندی می‌کنند.»

(۱) اهمیت - دسترسی به خدمات - وسعت آن‌ها

(۲) اهمیت - میزان جمعیت - عملکرد آن‌ها

(۳) موقعیت - دسترسی به خدمات - جمعیت آن‌ها

(۴) موقعیت - میزان جمعیت - نوع خدمات آن‌ها

۱۶۴- هر یک از عبارتهای زیر به ترتیب به کدام مفهوم اشاره دارد؟

(الف) بیشترین مسافتی که مردم منطقه برای دریافت کالا یا خدمات از آن سکونتگاه طی می کنند.

(ب) در برخی از کشورها، به شهرهایی که بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت دارند، اطلاق می شود.

(ج) حداقل جمعیت یک منطقه که تقاضای کالا، خدمات یا عملکردی از یک سکونتگاه دارند.

(د) روندی اقتصادی - اجتماعی که طی آن شیوه های زندگی، ارزش و مظاهر شهری در بین روستائینان رواج می یابد.

(۱) حوزه نفوذ - مگالاپلیس - آستانه جمعیتی نفوذ - شهری شدن

(۲) دامنه نفوذ - کلان شهر - حوزه نفوذ - شهرگرایی

(۳) حوزه نفوذ - مگالاپلیس - حوزه نفوذ - شهری شدن

(۴) دامنه نفوذ - کلان شهر - حوزه نفوذ - شهرگرایی

۱۶۵- در ارتباط با افزایش شهر و شهرنشینی در جهان، کدام عبارتها درست هستند؟

(الف) یکی از مهم ترین تغییرات فضای جغرافیایی در قرن نوزدهم و بیستم، افزایش شهر و شهرنشینی در جهان است.

(ب) سرعت گسترش شهرنشینی در آسیا و آفریقا بیشتر از سایر نواحی جهان است و هم چنان ادامه دارد.

(ج) در سال ۱۹۵۰م فقط ۳۰ درصد جمعیت جهان در شهرها زندگی می کردند؛ اما در سال ۲۰۲۳م، ۵۷ درصد جمعیت جهان ساکن شهرها بوده اند.

(د) پیش بینی می شود که تا سال ۲۰۵۰م، نسبت جمعیت شهرنشین به جمعیت روستائین به حدود ۷۰ درصد برسد.

(ه) در حالی که میزان رشد سالیانه شهرنشینی در سایر نواحی جهان ۰/۴ درصد است، در آسیا و آفریقا این رشد به ۱/۵ درصد در سال می رسد.

(۱) الف - ب - ج

(۲) الف - د - ه

(۳) ب - ج - د

(۴) الف - ب - ج - ه

۱۶۶- چه تعداد از عبارتهای زیر درباره مادرشهر (متروپل) درست است؟

(الف) بزرگ ترین و مهم ترین شهر یک ناحیه، استان یا یک کشور است.

(ب) معمولاً در برخی از کشورها به مادرشهر، جهان شهر گفته می شود.

(ج) در کشور ایران، به مادرشهرهایی که بیش از پانصد هزار نفر جمعیت داشته باشند، کلان شهر می گویند.

(د) مادرشهر ممکن است پایتخت یا شهر اصلی یک ناحیه باشد که مرکز حکومتی، مذهبی، تجاری و ... است.

(۱) ۲

(۲) ۱

(۳) ۴

(۴) ۳

۱۶۷- در چه دوره ای و به دنبال چه عاملی در کشورهای توسعه یافته و صنعتی اروپا و آمریکای شمالی مهاجرت از روستاها به شهرها رخ داد؟

(۱) سده هجدهم و نیمه اول قرن نوزدهم - توسعه صنایع کارخانه ای

(۲) سده هجدهم و نیمه اول قرن نوزدهم - گسترش حومه نشینی در اطراف شهرهای بزرگ

(۳) سده نوزدهم و نیمه اول قرن بیستم - توسعه صنایع کارخانه ای

(۴) سده نوزدهم و نیمه اول قرن بیستم - گسترش حومه نشینی در اطراف شهرهای بزرگ

۱۶۸- از تصویر زیر، کدام یک از عبارتهای زیر برداشت نمی شود؟

مواد اولیه و محصولات کشاورزی، نیروی کار ساده، خدمات فراغتی، صنایع دستی و ...

روستا

شهر

کالاهای کارخانه ای، نیروی انسانی ماهر و متخصص، خدمات آموزشی، درمانی، رفاهی، مالی، فناوری اطلاعات

(۱) از دیرباز شهر و روستا با یکدیگر وابستگی و روابط متقابل داشته اند.

(۲) نوع و چگونگی روابط شهر و روستا در زمان های یکسان و در نواحی مختلف جهان، شبیه هم است.

(۳) روابط شهر و روستا را می توان از جنبه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مطالعه کرد.

(۴) مبادله نابرابر بین شهر و روستا سبب می شود شهر محل انباشت سرمایه، تولید کالاهای کارخانه ای و تمرکز فعالیت های اقتصادی باشد.

۱۶۹- کدام گزینه، انواع شهرها را از بزرگ به کوچک به درستی نشان می دهد؟

(۱) منطقه مادرشهری - مگاسیتی - منطقه ابرشهری

(۲) مگالاپلیس - منطقه مادرشهری - کلان شهر

(۳) منطقه ابرشهری - متروپل - منطقه مادرشهری

(۴) منطقه ابرشهری - متروپل - منطقه مادرشهری

۱۷۰- در ارتباط «با اصلاحات ارضی در ایران» پاسخ پرسش های زیر به ترتیب چیست؟

(الف) اصلاحات ارضی از چه سالی و در چند مرحله در روستاها انجام گرفت؟

(ب) کدام مورد جزء عوامل موفق نبودن اصلاحات ارضی در ایران نبود؟

(ج) نتیجه نهایی اصلاحات ارضی در ایران چه بود؟

(۱) از سال ۱۳۴۱ و در سه مرحله - عدم توجه به صنایع مونتاژ - شدت گرفتن مهاجرت روستائیان

(۲) از سال ۱۳۴۲ و در دو مرحله - حمایت نکردن دولت از کشاورزان - انهدام کشاورزی

(۳) از سال ۱۳۴۱ و در سه مرحله - تقسیم نادرست زمین - شدت گرفتن مهاجرت روستائیان

(۴) از سال ۱۳۴۲ و در دو مرحله - عدم واردات کالا از کشورهای خارجی - انهدام کشاورزی

توجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سؤالات زوج درس ۱ (جغرافیای ایران، شماره ۱۷۱ تا ۱۸۰) و زوج درس ۲ (جغرافیا ۲)، شماره ۱۸۱ تا ۱۹۰، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

جغرافیای ایران (سؤالات ۱۷۱ تا ۱۸۰)

زوج درس ۱

۱۷۱- هر یک از موارد زیر به ترتیب به کدام موقعیت جغرافیایی کشور ایران اشاره دارد؟

- (الف) ایران در منطقه خاورمیانه و در جنوب غربی آسیا قرار گرفته است.
- (ب) ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی واقع است.
- (ج) ایران در جنوب دریای خزر و در شمال دریای عمان و خلیج فارس قرار دارد.
- (د) ایران، طولانی ترین مرز را با عراق و کوتاه ترین مرز را با ارمنستان دارد.

- (۱) موقعیت مطلق - موقعیت ریاضی - موقعیت نسبی - موقعیت مطلق
- (۲) موقعیت مطلق - موقعیت ریاضی - موقعیت نسبی - موقعیت نسبی
- (۳) موقعیت نسبی - موقعیت مطلق - موقعیت نسبی - موقعیت نسبی
- (۴) موقعیت نسبی - موقعیت ریاضی - موقعیت مطلق - موقعیت نسبی

۱۷۲- هر یک از ویژگی های زیر به ترتیب مربوط به کدام دریا یا تنگه یا خلیج است؟

- مجاورت با آب های آزاد
- دروازه خروجی نفت خلیج فارس
- وجود سواحل با قابلیت های دفاعی و اهمیت از نظر اقتصادی
- بزرگ ترین پهنه آبی محصور در خشکی

- (۱) دریای عمان - دریای عمان - خلیج فارس
- (۲) تنگه هرمز - تنگه هرمز - دریای خزر
- (۳) تنگه هرمز - تنگه هرمز - دریای خزر
- (۴) دریای عمان - تنگه هرمز - دریای عمان - دریای خزر

۱۷۳- به ترتیب به کدام دلایل، خلیج فارس «ارزش فرهنگی و سیاسی» دارد و «بزرگ ترین منبع انرژی جهان» است؟

- (۱) ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا - حلقه های از زنجیره حمل و نقل کالا و نفت بودن
- (۲) ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا - حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی را در خود جای دادن
- (۳) قرار داشتن در مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام - حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی را در خود جای دادن
- (۴) قرار داشتن در مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام - حلقه های از زنجیره حمل و نقل کالا و نفت بودن

۱۷۴- کدام موارد جزء دلایل برخورداری دریای خزر از موقعیت نسبی بالا است؟

- (الف) تأمین ۹۰٪ خاویار جهان
- (ب) گذرگاه مهم تجاری جهان
- (ج) منابع نفت و گاز
- (د) دسترسی به بازار مصرف ۴۰۰ میلیون نفری کشورهای آسیای میانه

- (۱) الف - د
- (۲) ب - ج
- (۳) ج - د
- (۴) الف - ج

۱۷۵- هر یک از موارد زیر، به ترتیب به کدام مفهوم اشاره دارد؟

- مهم ترین عامل تشخیص و جدایی هر کشور از کشور همسایه
- فراهم کردن امکان روابط بازرگانی بیشتر در تعدادی از کشورها
- دسترسی به آب های آزاد برای هر کشوری
- محل قرارگیری هر مکان، نسبت به پدیده های طبیعی یا انسانی پیرامون خود

- (۱) مرز - خطوط هوایی - دستیابی به منابع غذایی - موقعیت ریاضی
- (۲) پایتخت - راه های آبی - دستیابی به سوخت های فسیلی - موقعیت نسبی
- (۳) مرز - راه های آبی - امکان ارتباط با سایر نقاط جهان - موقعیت نسبی
- (۴) پایتخت - خطوط هوایی - دستیابی به منابع معدنی - موقعیت مطلق

۱۷۶- کدام گزینه جاهای خالی در عبارت زیر را به درستی کامل می کند؟

- «در استان و جنوب استان سیستان و بلوچستان، چندین وجود دارد که به علت ایجاد شده اند.»

- (۱) هرمزگان - کوه مریخی - عوامل درونی
- (۲) هرمزگان - گل فشان - خروج گاز یا بخار آب از اعماق زمین به بالا
- (۳) کرمان - کوه مریخی - خروج گاز یا بخار آب از اعماق زمین به بالا
- (۴) کرمان - گل فشان - فرسایش

۱۷۷- در ارتباط با ناهمواری‌های ایران، پاسخ پرسش‌های زیر به ترتیب کدام است؟
 الف) ناهمواری‌های ایران بیشتر طی کدام دوره‌های زمین‌شناسی پدید آمده است؟
 ب) پیدایش نهایی آن‌ها به چه دورانی مربوط است؟
 ج) کدام عوامل موجب تغییر شکل ناهمواری‌های ایران پس از این‌که شکل نهایی یافتند، شد؟

- ۱) اول و چهارم - اواخر دوران دوم - فعالیت‌های آتشفشانی
 ۲) اول تا سوم - اواخر دوران سنوزوئیک - عوامل فرسایش و عملکرد انسان
 ۳) اول و چهارم - اواخر دوران کواترنر - عوامل فرسایش و عملکرد انسان
 ۴) اول تا سوم - اواخر دوران سوم زمین‌شناسی - فعالیت‌های آتشفشانی
- ۱۷۸- کدام مورد برای تکمیل عبارت زیر مناسب است؟

«یکی از زیباترین و فعال‌ترین پدیده‌های رشته‌کوه زاگرس،»
 ۱) ناهمواری‌های مریخی است که فرسایش، شکل‌های زیبایی با دره‌ها، چاله‌ها و گودال‌های عمیق ایجاد کرده است.
 ۲) گنبد نمکی است که توده‌ای از نمک به شکل تقریباً گنبدی بر اثر عوامل بیرونی و تحت تأثیر فرسایش زمین ایجاد می‌شود.
 ۳) ناهمواری‌های مریخی است که فعالیت‌های آتشفشانی در دوره کواترنر، ناهمواری‌های زیبایی را پدید آورده است.
 ۴) گنبد نمکی است که توده‌ای از نمک به شکل تقریباً گنبدی بر اثر عوامل درونی و وزن مخصوص کم‌تر نمک نسبت به رسوبات اطراف خود بالا می‌آید.

۱۷۹- با توجه به موارد زیر، کدام عبارت با مشخصات منطقه کوهستانی زاگرس و کوه‌های شمال خراسان مطابقت دارد؟
 الف) هزار مسجد ب) دنا ج) آلاداغ د) شیرکوه

- ۱) موارد «الف» و «ب» در دو منطقه کوهستانی متفاوت قرار ندارند.
 ۲) مورد «ج» در منطقه کوهستانی زاگرس و مورد «د» در منطقه کوه‌های شمال خراسان واقع است.
 ۳) مورد «ب» و «د» در یک منطقه کوهستانی قرار دارند.
 ۴) مورد «الف» در منطقه کوهستانی زاگرس و مورد «ج» هم در همین منطقه واقع است.

۱۸۰- با توجه به موارد زیر، کدام عبارت با مکان و علل پیدایش دشت‌ها تناسب دارد؟
 الف) دشت ارژن ب) دشت کاکان ج) دشت نهاوند د) ماهی دشت

- ۱) مورد «الف» حاصل انحلال مواد آهکی و مورد «ج» در نتیجه گسل خوردگی شکل گرفته است.
 ۲) مورد «د» حاصل فرونشست بخشی از پوسته زمین و مورد «الف» حاصل انحلال مواد آهکی است.
 ۳) موارد «ج» و «د» هر دو در یک استان قرار دارند ولی علل پیدایش آن‌ها متفاوت است.
 ۴) مورد «ب» در هنگام چین خوردگی و در حد فاصل تاقدیس‌ها (در میان ناودیس‌ها) ایجاد شده و با مورد «الف» در یک استان واقع‌اند.

جغرافیا (۲) (سوالات ۱۸۱ تا ۱۹۰)

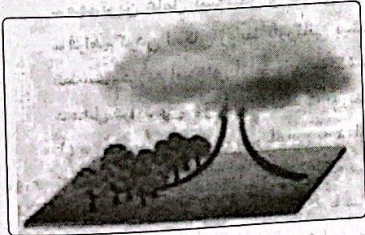
زوج درس ۲

۱۸۱- به ترتیب عامل اصلی به وجود آمدن ویژگی‌های آب و هوایی در نواحی مختلف زمین» و «پیامد مایل بودن محور زمین» چیست؟

- ۱) نور خورشید - دریافت انرژی خورشیدی بیشتر توسط نواحی قطبی نسبت به نواحی استوایی
 ۲) طول و عرض جغرافیایی هر مکان - متفاوت بودن طول روز و شب در نواحی مختلف زمین
 ۳) نور خورشید - مایل و مایل‌تر شدن زاویه تابش خورشید به مناطق قطبی
 ۴) طول و عرض جغرافیایی هر مکان - عمود و نزدیک به عمود تابیدن اشعه خورشید به مناطق استوایی

۱۸۲- تصویر زیر، کدام نوع بارندگی را نشان می‌دهد و کدام عبارت درباره آن درست است؟

- ۱) جبهه‌ای - بارندگی بیشتر در محل جبهه‌ها به وجود می‌آید.
 ۲) سیکلونی - بارش‌های پاییزی بیشتر از این نوع هستند.
 ۳) همرفتی - جایی ایجاد می‌شود که توده‌های هوا با هم برخورد می‌کنند.
 ۴) همرفتی - بارش‌های بهاری بیشتر از این نوع هستند.

۱۸۳- در ارتباط با کمربندهای فشار و گردش عمومی جو، کدام عبارت‌ها درست هستند؟

- الف) قطب‌ها به دلیل سردی فوق‌العاده هوا، مراکز کم‌فشار هستند.
 ب) در ناحیه استوا به دلیل زاویه مستقیم تابش و گرمای همیشگی، یک کانون پرفشار ایجاد می‌شود.
 ج) در مناطق استوایی، هر روز عصر، باران‌های تند و رعد و برق مشاهده می‌شود.
 د) در ناحیه معتدله، به دلیل وسعت خشکی‌ها در نیمکره جنوبی و وسعت آب‌ها در نیمکره شمالی، تغییراتی در فشار مناطق بروز می‌کند.
 ه) جابه‌جایی توده‌های هوا بین کمربندهای فشار، موجب وزش بادهای مختلف در سطح کره زمین و تغییرات آب و هوایی می‌شود.

- الف - ج ۲) ج - ه ۳) ب - د ۴) د - ه

۱۸۴- با توجه به موارد زیر، کدام عبارت با مشخصات بیابان‌ها و علل پیدایش آن‌ها مطابقت دارد؟

(الف) تکل‌ماکان

(ب) آتاکاما

(ج) گبی

(د) نامیب

(۱) بیابان‌های «الف» و «ب» به علت دوری از منابع رطوبتی ایجاد شده‌اند.

(۲) بیابان «ب» در آمریکای جنوبی قرار دارد و علت ایجاد آن، وجود مرکز پرفشار و عدم صعود هواست.

(۳) علت ایجاد بیابان‌های «ج» و «د» وجود مرکز پرفشار و صعود نکردن هواست.

(۴) بیابان «د» برخلاف بیابان «ج» در آفریقا قرار ندارد.

۱۸۵- در تعاریف مربوط به بیابان، بر کدام دو ویژگی بیابان تأکید می‌شود و بیابان‌های سرد عمدتاً در کدام نواحی قرار دارند؟

(۱) بارندگی نامنظم و پوشش گیاهی ضعیف - در ارتفاعات زیاد

(۲) کمبود بارش و تبخیر زیاد - در عرض‌های جغرافیایی بالا

(۳) بارندگی نامنظم و پوشش گیاهی ضعیف - در نواحی مجاور مدار رأس السرطان

(۴) کمبود بارش و تبخیر زیاد - در عرض‌های جغرافیایی پایین

۱۸۶- هر یک از موارد زیر به ترتیب به کدام نوع هوازدگی اشاره دارد؟

(الف) اثر باران اسیدی بر سنگ‌ها

(ب) خورد شدن سنگ در اثر گرما و سرما

(ج) تغییرات سنگ‌ها در اثر فعالیت‌های موجودات زنده

(د) خورد شدن سنگ‌ها در اثر رشد ریشه درختان

(۱) فیزیکی - زیستی - شیمیایی - فیزیکی

(۲) فیزیکی - فیزیکی - زیستی - زیستی

(۳) شیمیایی - فیزیکی - زیستی - زیستی

(۴) شیمیایی - زیستی - فیزیکی - فیزیکی

۱۸۷- با توجه به فرسایش طبیعی در بیابان، به ترتیب باد چه تأثیری بر ایجاد «ستون‌های سنگی» و «چاله‌های بادی» دارد؟

(۱) برخورد ماسه‌های نرم و سنگ‌های ریز و درشت با مانع و متوقف شدن - ایجاد کردن شیارهای موازی در رسوبات و با خود بردن بخش نرم و بر جای گذاشتن بخش سخت

(۲) با خود بردن سنگ‌های ریز و ماسه‌های نرم بیابان و باقی گذاشتن سنگ‌های درشت - ایجاد شیارهای موازی در اثر باد در رسوبات نرم باقی‌مانده از دریاچه‌های قدیم

(۳) تخریب مواد نرم زیر یا لبه تخته‌سنگ‌ها و با خود بردن آن‌ها و باقی گذاشتن بخش‌های مقاوم - جابه‌جا کردن ذرات از محل خود و پدید آوردن حفره‌هایی به تدریج

(۴) برخورد ماسه‌های نرم و سنگ‌های ریز و درشت با مانع و متوقف شدن - به طرف پایین رانده شدن ماسه‌های دامنه‌های رو به باد در تپه‌های ماسه‌ای و ایجاد کردن حفره‌هایی

۱۸۸- کدام گزینه، عبارت زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟

«..... هوازدگی در سنگ‌ها متفاوت است و به عواملی چون بستگی دارد. برای مثال سنگ‌های از سنگ‌های مقاوم‌ترند.»

(۱) شدت - جنس سنگ‌ها - مرمرین - گرانیتی

(۲) سرعت - زمان - کلسیتی - گرانیتی

(۳) شدت - جهت وزش باد - کلسیتی - مرمرین

(۴) سرعت - نوع آب و هوا - گرانیتی - مرمرین

۱۸۹- به ترتیب چه تعداد از موارد زیر از اشکال «فرسایش تراکمی» و چه تعداد از اشکال «فرسایش کاوشی» در سواحل است؟

(الف) غارها

(ب) جزایر مرجانی

(ج) دماغه ماسه‌ای

(د) ستون‌های سنگی دریایی

(۱) ۵ - ۲

(۲) ۳ - ۴

(۳) ۲ - ۵

(۴) ۴ - ۳

۱۹۰- پاسخ پرسش‌های زیر به ترتیب کدام است؟

(الف) دره‌های ل‌شکل معمولاً بر اثر چه عاملی، طی هزاران سال پدید آمده‌اند؟

(ب) دو عامل مهم فرسایش در کوهستان‌ها کدام‌اند؟

(ج) نتیجه حرکت ورقه‌های سطح زمین طی میلیون‌ها سال چیست؟

(د) ویژگی مشترک فلات‌ها و کوه‌ها کدام است؟

(۱) فرسایش یخچالی - آب‌های جاری و یخچال‌ها - ایجاد چین‌خوردگی‌ها - هر دو مرتفع‌اند.

(۲) فرسایش یخچالی - آب‌های جاری و باد - ایجاد کوه‌ها - هر دو دارای قله هستند.

(۳) فرسایش انحلالی - انسان و یخچال‌ها - پیدایش کوه‌های آتشفشانی - دامنه‌های تند دارند.

(۴) فرسایش انحلالی - یخچال‌ها و آب‌های جاری - ایجاد گسل‌ها - با شیب تند به نواحی پست متصل می‌شوند.

فلسفه و منطق

فلسفه (۲)

۱۹۱- کدام گزینه با مفهوم «هستی و چیستی» و نسبت میان آن دو در فلسفه مطابقت بیشتری دارد؟

- (۱) وجود در جهان خارج یا همان جهان مستقل از ذهن انسان است؛ در حالی که ماهیت تنها تصویری ذهنی از اشیا است.
- (۲) تمایز میان وجود و ماهیت، ابزاری برای درک عمیق تر پدیده‌هاست و آن‌ها دو واقعیت مجزا در عالم خارج از ذهن نیستند.
- (۳) هستی به معنای مطلق وجود است که هر شیء را از دیگری متمایز می‌کند و چیستی به صفات ماهوی شیء اشاره دارد.
- (۴) فهم نسبت میان هستی و چیستی، مقدمه‌ای اساسی برای کنار گذاشتن ادراکات حسی و رسیدن به فهم فلسفی است.

۱۹۲- کاربرد فلسفی کدام عبارت نادرست است؟

- (۱) مغایرت ذهنی وجود و ماهیت
- (۲) عینیت خارجی هستی و چیستی
- (۳) انفعاک مصداقی وجود از ماهیت
- (۴) زیادت مفهومی وجود بر ماهیت

۱۹۳- تشبیه بیان شده در کدام گزینه برای فهم قدم سوم از تشخیص مغایرت میان وجود و ماهیت، مناسب‌تر است؟

- (۱) نقاش، قبل از کشیدن یک پرتره، طرح اولیه (ماهیت) آن را در ذهن خود دارد و سپس آن را بر روی بوم (وجود) پیاده می‌کند.
- (۲) عطر یک گل (وجود)، هر چند از خود گل (ماهیت) جدا نیست، اما حسی متفاوت از لمس برگ‌های آن (ماهیت) به ما می‌دهد.
- (۳) واژه «انسان» (ماهیت) و واقعیت «بودن یک انسان» (وجود)، دو روی یک سکه هستند که در عالم واقع از هم جدا نیستند.
- (۴) مهندس، ابتدا نقشه یک ساختمان (ماهیت) را طراحی می‌کند و سپس با استفاده از مصالح (وجود)، آن ساختمان را می‌سازد.

۱۹۴- کدام حمل از نوع بی‌نیاز از دلیل است؟

- (۱) انسان، مرگ‌اندیش است.
- (۲) حیوان، میرنده است.
- (۳) مربع، چهار زاویه دارد.
- (۴) گاز، جسم است.

۱۹۵- کدام گزینه درست است؟

- (۱) برقراری ارتباط میان موضوع و محمول قضایای امکانی، غیرممکن است.
- (۲) قضیه «استوانه وزن ندارد» یک قضیه وجوبی (ضروری) محسوب می‌شود.
- (۳) یک قضیه منطقی می‌تواند به صورت همزمان «وجوبی» و «امتناعی» باشد.
- (۴) قضیه «هر جسمی دارای مکان است» یک قضیه امکانی محسوب می‌شود.

۱۹۶- به ترتیب نوع هر یک از قضایای زیر چیست؟

- ارتفاع و میانه مثلث یکی است.
- فعل، کلمه‌ای است که انجام حالتی را می‌رساند.
- انسان، نمی‌تواند غیرحیوان باشد.

- (۱) امکانی - امکانی - وجوبی
- (۲) امکانی - وجوبی - وجوبی
- (۳) امکانی - وجوبی - امکانی
- (۴) وجوبی - امکانی - امکانی

۱۹۷- کدام گزینه درباره ممکن‌الوجود درست است؟

- (۱) «ممکن‌الوجود» به موجودی اطلاق می‌شود که وجودش، ذاتی آن نیست و برای تحقق وجود به «واجب‌الوجود» نیاز دارد و سلب وجود از آن مستلزم محال است.
- (۲) «ممکن‌الوجود» ذاتاً هم واجب‌الوجود است و هم ممتنع‌الوجود، یعنی می‌تواند وجود داشته باشد یا نداشته باشد و هر دو طرف برای ذات آن متساوی است.
- (۳) «ممکن‌الوجود» همانند کفه ترازویی است که هر دو سمت آن (بودن و نبودن) وزن برابر دارند و برای حرکت به سمت «بودن» نیازمند علتی خارجی است.
- (۴) نسبت میان «بودن» و «نبودن» برای «ممکن‌الوجود» متساوی است و این تساوی تنها با دخالت «واجب‌الوجود بالغیر» به سمت وجود یا عدم حرکت می‌کند.

۱۹۸- کدام یک از گزینه‌های زیر، بهترین تمثیل برای نشان دادن «نیاز دائمی واجب‌الوجود بالغیر به علت خارجی» است؟

- (۱) تابلوی نقاشی نفیسی که وجود آن وابسته به نقاش چیره‌دست است؛ اما پس از خلق، زیبایی و ماندگاری آن مستقل به نظر می‌رسد.
- (۲) حرکت چرخ‌دنده‌ای در ساعت که حرکتش از چرخ‌دنده قبل ناشی شده و در صورت توقف چرخ‌دنده اول، کل سیستم متوقف می‌گردد.
- (۳) نور خورشید که ذاتاً روشن است و وجودش از هیچ منبع دیگری ناشی نمی‌شود و روشنی‌بخش به تمام عالم مادی محسوب می‌شود.
- (۴) سایه‌ای روی دیوار خانه همسایه که همواره تابع یک جسم مادی در آن‌جا است و بدون وجود آن جسم، به هیچ وجه قابل تصور نیست.

۱۹۹- مفهومی خیالی را در نظر بگیرید که در صورت تحققش در عالم خارج، قوانین تجربی نقض می‌شوند؛ کدام گزینه را با اطمینان بیشتری می‌توان درباره آن پذیرفت؟

- (۱) در صورت تحقق علت، از حالت امکانی به وجوب ذاتی می‌رسد.
- (۲) نبودن علت این مفهوم، همیشگی و ذاتی محسوب می‌شود.
- (۳) ممتنع‌الوجود بالغیر است؛ اما وجود آن محال ذاتی است.
- (۴) وجود و بقای آن، وابسته به موجود دیگری است.

۲۰۰- کدام گزینه از ویژگی‌های واجب‌الوجود بالذات است؟

- (۱) غیرازالی و ابدی است.
- (۲) سلب وجود از او ممکن است.
- (۳) ذات او عین وجود اوست.
- (۴) وجود او در گرو تحقق غیر است.

منطق

۲۰۱- مغالطه «اشتراک لفظ» معمولاً هنگامی روی می دهد که

- (۱) از تصورات دارای یک معنی استفاده کنیم.
(۲) معنای کلی یک لفظ را در نظر نگیریم.
(۳) از کلمه در معنای دیگری استفاده شود.
(۴) یک کلمه، دارای چند مدلول مختلف باشد.

۲۰۲- آن چه که در منطق مهم است، دلالت بر آن است؛ منظور از «دلالات» در مبحث الفاظ، انتقال از به آن است.

- (۱) معنی - لفظ - مفهوم - لفظ (۲) کلمه - مدلول - لفظ - معنی (۳) لفظ - معنی - لفظ - مصداق (۴) مصداق - معنی - مفهوم - لفظ
۲۰۳- در دلالت معنای لفظ مدنظر نیست.

- (۱) التزامی - درون (۲) تضمنی - غیراصلی
۲۰۴- نوع مغالطه در کدام گزینه با بقیه گزینه ها متفاوت است؟

- (۱) او دوش گرفت و رفت.
(۲) من می توانم روی شما حساب کنم.
(۳) خیال جمع باشد من با شما هستم.
(۴) وقتی قیمت ادکلن ها را دیدم، فهمیدم آدم باید بوی معرفت بدهد.

۲۰۵- به ترتیب، در جملات زیر، امکان روی دادن چه نوع مغالطه ای وجود دارد؟

- (الف) اگر می خواهید در زندگی، گام های بلندی بردارید، کفش راحت بپوشید.
(ب) برادر پدر بزرگم فوت کرده است.

- (۱) اشتراک لفظ - توسل به معنای ظاهری کلمات
(۲) توسل به معنای ظاهری کلمات - شیوه نگارش کلمات
(۳) شیوه نگارش کلمات - ابهام در مرجع ضمیر
(۴) توسل به معنای ظاهری کلمات - ابهام در مرجع ضمیر

۲۰۶- دلالت کدام گزینه با بقیه گزینه ها متفاوت است؟

- (۱) ایام گل چو عمر به رفتن شتاب کرد
(۲) هر شب و هر سحر، تو را من به دعا بخواستم
(۳) جهان چون شب و تیغ ها چون چراغ
(۴) تو هم چون گل ز خندیدن لب با هم نمی آید

۲۰۷- در جمله زیر به ترتیب چه دلالتی به کار رفته است؟

«سازمان سنجش ابتدا اعلام کرد کنکور سراسری سال ۱۴۰۴ در پنجم و ششم تیر برگزار می شود. اما با توجه به شرایط کشور، زمان برگزاری را تغییر داد و همین مسئله موجب نگرانی در کشور شد.»

- (۱) تضمنی - التزامی - مطابقی (۲) مطابقی - التزامی - تضمنی (۳) التزامی - مطابقی - التزامی (۴) التزامی - تضمنی - التزامی

۲۰۸- مغالطه به کار رفته در جمله: «رستم نوشدارو را بعد از مرگ سهراب نپذیرفت، زیرا سودی برای او نداشت» شبیه مغالطه کدام گزینه نیست؟

- (۱) حرف های او قیمت ندارد.
(۲) سعید گفت من امروز باید به مغازه بروم.
(۳) وقتی از تو حرف می زد، صدایش می لرزید.
(۴) رضا تا مادرش را دید لباسش را مرتب کرد.

۲۰۹- مغازه دار گفت: نو و سالم است. وقتی خریدار گوشی را به منزل برد و باز کرد، متوجه شد گوشی کارکرده و دست دوم است. مغازه دار دچار چه نوع مغالطه ای شده است؟

- (۱) ابهام در مرجع ضمیر
(۲) توسل به معنای ظاهری
(۳) شیوه نگارش کلمات
(۴) اشتراک لفظ

- ۲۱۰- استفاده از کلمات «غایت» و «گل» به ترتیب ممکن است موجب چه خطایی شوند؟
(۱) اشتراک لفظ - توسل به معنای ظاهری
(۲) شیوه نگارش کلمات - اشتراک لفظ
(۳) اشتراک لفظ - شیوه نگارش کلمات
(۴) شیوه نگارش کلمات - شیوه نگارش کلمات

فلسفه (۱)

۲۱۱- کدام گزینه به درستی تفاوت بین هستی شناسی و معرفت شناسی را نشان می دهد؟

- (۱) هستی شناسی به بررسی قوانین کلی حاکم بر هستی می پردازد، در حالی که معرفت شناسی به بررسی چگونگی دانستن و ابزارهای شناخت انسان توجه دارد.
(۲) هستی شناسی و معرفت شناسی هر دو به بررسی قوانین کلی حاکم بر هستی می پردازند، اما معرفت شناسی بیشتر بر جنبه های علمی این قوانین تأکید دارد.
(۳) هستی شناسی به بررسی ابزارهای مختلف شناخت و معرفت انسان می پردازد، در حالی که معرفت شناسی به بررسی قوانین کلی حاکم بر هستی توجه دارد.
(۴) هستی شناسی به بررسی روش های کسب دانش و دستیابی به حقیقت می پردازد، در حالی که معرفت شناسی بر بررسی ماهیت وجود و موجودات تمرکز دارد.

۲۱۲- کدام عبارت درباره گزاره «درک واقعیت های هستی برای انسان امکان پذیر است» صادق است؟

- (۱) جزء بنیادی ترین مسائل فلسفی است که عمده تاً در معرفت شناسی بررسی می شود، اما نتایج آن بر هستی شناسی نیز تأثیر می گذارد.
(۲) با گزاره فلسفی «هستی یک وجود بی انتهاست و حد و مرزی ندارد» که به امکان شناخت انسان اشاره می کند، کاملاً سازگار است.
(۳) در زمره بنیادی ترین و کلی ترین گزاره های فلسفی است که برخی فلاسفه آن را در قلمرو هستی شناسی مورد مطالعه قرار می دهند.
(۴) مانند نفی آن، یک گزاره معرفت شناسی محسوب می شود و نه تنها تأثیری بر مباحث هستی شناسی ندارد، بلکه جدا از آن است.

۲۱۳- کدام یک از گزاره های زیر به بهترین نحو، رابطه بین «هستی شناسی» و «معرفت شناسی» را تبیین می کند؟

- (۱) معرفت شناسی مقدم بر هستی شناسی است، زیرا بدون ابزارهای شناختی، بررسی وجود ممکن نیست.
(۲) هستی شناسی و معرفت شناسی دو شاخه مستقل هستند که تنها در مسائل کاربردی، تلاقی می کنند.
(۳) معرفت شناسی فرع بر هستی شناسی است، اما شرط لازم برای بررسی های هستی شناسی محسوب می شود.
(۴) هستی شناسی زیرمجموعه معرفت شناسی است، چرا که وجود، تنها در چارچوب های شناختی معنا می یابد.

۲۱۴- کدام مورد، عبارت زیر را به نحو مناسب‌تری کامل می‌کند؟
«فلسفه اخلاق، مستقل از وجودشناسی»

- (۱) عمل می‌کند؛ چون اساس و شالوده نظریات فلسفه اخلاق، قبل از وجودشناسی توسعه یافته است.
- (۲) عمل نمی‌کند؛ زیرا مبانی فلسفه اخلاق از مبانی وجودشناسی تأثیر می‌پذیرند و نشأت می‌گیرند.
- (۳) عمل نمی‌کند؛ زیرا مباحث فلسفه اخلاق تحت تأثیر آرای فلاسفه در وجودشناسی قرار می‌گیرند.
- (۴) عمل می‌کند؛ چون فلسفه اخلاق از شاخه‌های مهم فلسفه است که ارتباطی با وجودشناسی ندارد.

۲۱۵- اگر فیلسوفی در هستی‌شناسی خویش، وجود را صرفاً مادی بداند، کدام عبارت، نتیجه این دیدگاه وی خواهد شد؟

- (۱) در فلسفه روان‌شناسی، به نوعی وجود امور غیرمادی را پیش‌فرض می‌گیرد.
- (۲) در انسان‌شناسی فلسفی، به وجود روح مجرد در انسان معتقد خواهد بود.
- (۳) نمی‌تواند بین هستی‌شناسی و فلسفه روان‌شناسی خویش ارتباط برقرار نماید.
- (۴) در انسان‌شناسی فلسفی، انسان را موجودی صرفاً فیزیکی تعریف می‌کند.

۲۱۶- کدام عبارت درباره فلسفه‌های مضاف، به بهترین شکل بیان شده است؟

- (۱) فلسفه‌های مضاف تنها به علوم تجربی محدود هستند و علوم دیگری مانند ریاضیات را شامل نمی‌شوند.
- (۲) آن‌چه در فلسفه مضاف یک علم پذیرفته شود، پیش‌فرض‌ها و جهت‌گیری‌های آن علم را تعیین می‌کند.
- (۳) فلسفه‌های مضاف تنها زمانی شالوده علوم می‌شوند که فلسفه نتواند توجیه‌گر عقلانی نظریات علوم شود.
- (۴) آرای فیلسوفان در فلسفه‌های مضاف، فقط اساس و شالوده نظریه‌های برخی از علوم تجربی قرار می‌گیرد.

۲۱۷- کدام تشبیه، رابطه فلسفه‌های مضاف با علوم را به درستی توصیف می‌کند؟

- (۱) فلسفه‌های مضاف هم‌چون دادگاهی هستند که علوم مختلف را محاکمه می‌کنند.
- (۲) فلسفه‌های مضاف مانند چراغی هستند که روشنایی‌شان فقط در تاریکی مفید است.
- (۳) فلسفه‌های مضاف مانند پلی، سرزمین یک علم را به قلمرو فلسفه متصل می‌کنند.
- (۴) فلسفه‌های مضاف هم‌چون راننده‌ای هستند که باعث حرکت یک ماشین می‌شود.

۲۱۸- اگر اصالت جامعه را بپذیریم، کدام گزاره ضرورتاً درست است؟

- (۱) افراد هویت مستقلی خواهند داشت و جامعه نمی‌تواند الزاماتی را بر آن‌ها تحمیل کند.
- (۲) تصمیم‌گیری‌های فردی همواره تابعی از اندیشه‌های عقلانی افراد جامعه می‌شوند.
- (۳) با گرد هم آمدن افراد و زندگی طولانی با یکدیگر، یک روح جمعی شکل می‌گیرد.
- (۴) فرهنگ یک جامعه را نمی‌توان صرفاً به عنوان مجموعه باورهای افراد تعریف کرد.

۲۱۹- کدام عبارت به تفاوت اساسی بین دو دیدگاه «اصالت جامعه» و «اصالت فرد» در سیاست و برنامه‌ریزی اجتماعی اشاره می‌کند؟

- (۱) طرفداران اصالت جامعه برخلاف پیروان اصالت فرد، در برنامه‌ریزی‌های اجتماعی، تحت تأثیر تمایلات خود تصمیم‌گیری می‌کنند.
- (۲) دیدگاه اصالت جامعه معمولاً با سوسیالیسم همراه است که بر عدالت جمعی مانند تأمین مسکن و آموزش رایگان تأکید دارد.
- (۳) دیدگاه اصالت جامعه معمولاً با لیبرالیسم همراه است که بر آزادی‌های فردی مانند آزادی بیان و مالکیت خصوصی تأکید دارد.
- (۴) در سوسیالیسم، مالکیت خصوصی دارای ارزش و اعتبار است، در حالی که لیبرالیسم، مالکیت خصوصی را به شدت محدود می‌کند.

۲۲۰- کدام مثال، بهترین مصداق برای دیدگاه تلفیقی اصالت توانمند فرد و جامعه است؟

- (۱) دانشجویی که صرفاً براساس دستورات خانواده، رشته تحصیلی خود را انتخاب می‌کند.
- (۲) کشاورزی که بدون هیچ تغییری، روش‌های کشاورزی اجداد خویش را ادامه می‌دهد.
- (۳) کارآفرینی که یک نوآوری اجتماعی ایجاد می‌کند و الگویی جدید را در جامعه شکل می‌دهد.
- (۴) فردی که بدون هیچ تعاملی با جامعه، صرفاً براساس نگرش خود، تصمیمات زندگی‌اش را می‌گیرد.

اقتصاد

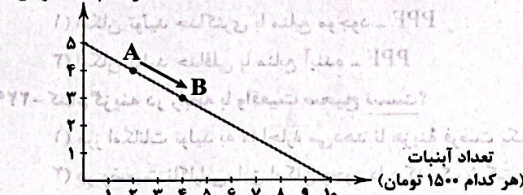

۲۲۱- پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر در کدام گزینه مطرح شده است؟

- (الف) دانش و مهارت نیروی کار در کدام دسته از عوامل تولید قرار می‌گیرد؟
- (ب) کشورها در چه هنگام، با مسئله مبادله و کمیابی مواجه هستند؟
- (ج) محدودیت موجود در منابع، کدام مفهوم را به ذهن متبادر می‌سازد؟

- (۱) الف: سرمایه طبیعی ب: کشورها همیشه با مسئله مبادله و کمیابی مواجه هستند. ج: هزینه فرصت
- (۲) الف: سرمایه انسانی ب: هنگامی که کالاهای مورد نیاز خود را از کشورهای دیگر وارد کنند. ج: هزینه هدررفته
- (۳) الف: سرمایه طبیعی ب: هنگامی که کالاهای مورد نیاز خود را از کشورهای دیگر وارد کنند. ج: هزینه هدررفته
- (۴) الف: سرمایه انسانی ب: کشورها همیشه با مسئله مبادله و کمیابی مواجه هستند. ج: هزینه فرصت

تعداد بسته بیسکویت
(هر کدام ۳۰۰۰ تومان)

۲۲۲- نمودار قید بودجه زیر بیانگر بودجه خرید یک دانش آموز است:
(الف) هزینه فرصت وی برای حرکت از نقطه A به B چقدر است؟
(ب) دانش آموز در نقطه B چقدر هزینه کرده است؟

- (۱) الف: ۱ بسته بیسکویتی که از دست داده ایم. ب: ۹۰۰۰ تومان
(۲) الف: ۲ بسته آبنباتی که به دست آورده ایم. ب: ۱۵,۰۰۰ تومان
(۳) الف: ۱ بسته بیسکویتی که از دست داده ایم. ب: ۱۵,۰۰۰ تومان
(۴) الف: ۲ بسته آبنباتی که به دست آورده ایم. ب: ۹۰۰۰ تومان

۲۲۳- به ترتیب هر یک از عبارات زیر به کدام یک از اشتباهات رایج در تصمیم گیری اشاره دارد؟

(الف) با این که پیراهن های زیادی دارم ولی خب این یک فرصت خوب برای استفاده از بن تخفیفم است.
(ب) من واقعاً از مژه نوشیدنی گیاه خوارها خوشم نمی آید، اما چون پول دادم مجبورم تا آخر بخورم وگرنه اسراف می شود.

(ج) در این شرایط بحرانی کشور که کار به سختی پیدا می شود، بهتر است ریسک نکنیم و قید پول بیشتر را بزنیم.
(۱) الف: اثرگذاری حقه های فروش ب: بی صبری زیاد در تصمیم گیری ج: عدم اعتماد به نفس و خودباوری

(۲) الف: عدم توجه به هزینه های هدررفته ب: اثرگذاری حقه های فروش ج: چسبیدن به وضعیت فعلی
(۳) الف: عدم توجه به هزینه های هدررفته ب: اثرگذاری حقه های فروش ج: عدم اعتماد به نفس و خودباوری

(۴) الف: اثرگذاری حقه های فروش ب: توجه به هزینه های هدررفته ج: چسبیدن به وضعیت فعلی
۲۲۴- کدام گزینه پاسخ درست و کامل سؤالات زیر است؟

(الف) کارایی منابع تولید به چه معناست؟

(ب) در رابطه با کارایی منابع و امکانات و رابطه آن با نقاط روی مرز امکانات، کدام عبارت درست است؟

(۱) الف: به کارگیری نیمی از موقعیت هایی که موجب حداکثر استفاده از کالاها شود. ب: کارایی نقاط انتهایی منحنی بیشتر از سایر نقاط است.

(۲) الف: به کارگیری موقعیت هایی که باعث استفاده بهتر از منابع شود. ب: تمام نقاط روی منحنی بیانگر کارایی منابع هستند.

(۳) الف: به کارگیری نیمی از موقعیت هایی که موجب حداکثر استفاده از کالاها شود. ب: تمام نقاط روی منحنی بیانگر کارایی منابع است.

(۴) الف: به کارگیری موقعیت هایی که باعث استفاده بهتر از منابع شود. ب: کارایی نقاط انتهایی منحنی بیشتر از سایر نقاط است.

۲۲۵- کشاورزی در زمینی که در اختیار دارد، می خواهد محصولی بکارد، با توجه به جدول زیر و با فرض هزینه های تولید یکسان محصولات، به

ترتیب درآمد حاصل از تولید بهترین محصول و هزینه فرصت این انتخاب چقدر است؟

محصول	قیمت هر کیلو (تومان)	مقدار تولید (کیلو)
هندوانه	۱۵,۰۰۰	۶۸۰
خربزه	۲۲,۰۰۰	۵۶۰
ذرت	۴۵,۰۰۰	۲۳۰
سیب زمینی	۱۲,۰۰۰	۹۴۰

(۱) ۱۲,۸۱۰,۰۰۰ - ۱۱,۵۶۰,۰۰۰ (۲) ۱۲,۸۱۰,۰۰۰ - ۱۱,۵۶۰,۰۰۰ (۳) ۱۲,۳۲۰,۰۰۰ - ۱۱,۲۸۰,۰۰۰ (۴) ۱۲,۳۲۰,۰۰۰ - ۱۱,۵۶۰,۰۰۰

۲۲۶- کدام گزینه متضمن پاسخ درست پرسش های زیر است؟

(الف) یکی از انتخاب های اساسی که هر شرکتی در رابطه با منحنی مرز امکانات تولید با آن مواجه است، چیست؟

(ب) با توجه به منحنی مرز امکانات تولید، چنان چه یک فناوری جدید، منابع موجود برای تولید هر دو محصول را افزایش دهد، کدام عبارت

درست است؟

(۱) الف: چگونگی دوری از وضعیت ضرر و زیان ب: منحنی به سمت راست و بالا منتقل می شود.

(۲) الف: چگونگی دوری از وضعیت ضرر و زیان ب: نقاط روی منحنی به سمت راست یا چپ جابه جا می شوند.

(۳) الف: چگونگی تقسیم منابع بین تولیدات مختلف ب: منحنی به سمت راست و بالا منتقل می شود.

(۴) الف: چگونگی تقسیم منابع بین تولیدات مختلف ب: نقاط روی منحنی به سمت راست یا چپ جابه جا می شوند.

۲۲۷- با توجه به منحنی مرز امکانات تولید زیر:

(الف) هزینه فرصت حرکت از نقطه C به F چیست؟

(ب) در کدام نقطه، تقریباً نصف میزان ممکن از هر کالا تولید می شود؟

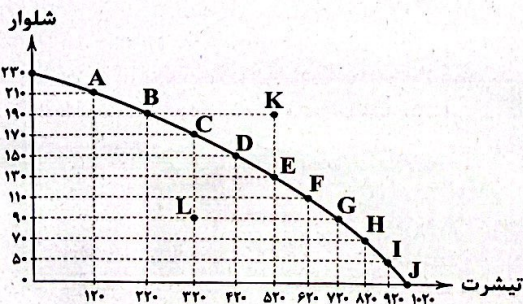
(ج) در نقطه L چه مقدار بیشتر می توان تیشرت تولید کرد؟

(۱) الف: ۶۰ عدد شلوار ب: E ج: ۷۲۰ عدد

(۲) الف: ۳۰۰ عدد تیشرت ب: G ج: ۷۲۰ عدد

(۳) الف: ۶۰ عدد شلوار ب: E ج: ۴۰۰ عدد

(۴) الف: ۳۰۰ عدد تیشرت ب: G ج: ۴۰۰ عدد

۲۲۸- منحنی مرز امکانات تولید نشان دهنده چیست و با چه حروفی مشخص می شود؟

(۱) امکان تولید حداکثری با منابع موجود - PPF

(۲) امکان تولید حداقلی با منابع موجود - PFP

(۳) امکان تولید حداقلی با منابع آینده - PPF

(۴) امکان تولید حداکثری با منابع آینده - PFP

۲۲۹- کدام گزینه در رابطه با واقعیت صحیح نیست؟

(۱) مرز امکانات تولید به ما اجازه می‌دهد تا هزینه فرصت یک شرکت یا یک کشور را زمانی که بیش از یک کالا تولید می‌کند، مجسم کنیم.

۲) در وضعیت ناکارایی، این امکان وجود دارد که یک شرکت حداقل بیشتر از یک کالا تولید کند، بدون آن که از تولید کالای دیگر بکاهد.

(۳) بهتر است یک شرکت، به جای تولید در درون مرز امکانات تولید، بر بالای مرز امکانات، کالا تولید کند.

۴) هرگاه عوامل تولید بهبود یابند، به طوری که موجب افزایش مقدار تولید هر دو محصول شود، کل نمودار انتقال می یابد.

۲۳۰- با توجه به منحنی مرز امکانات تولید زیر، کدام گزینه بیانگر تغییرات منحنی در هر یک از شرایط زیر است؟

— مقدار تولید کره افزایش پیدا کند.

— با فناوری و تکنولوژی، تولید کره و ماست افزایش پیدا کند.

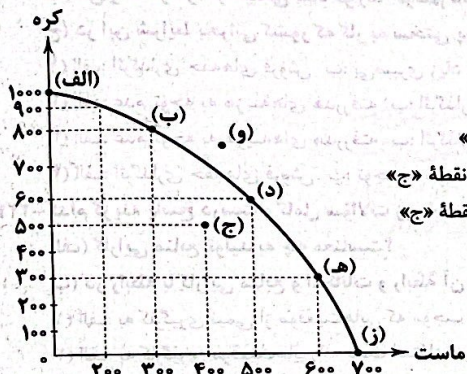
- در خط تولید ماست، بعضی کارگران بیکار باشند.

(۱) انتقال از نقطه «ج» به «ب» - انتقال منحنی به سمت راست و بالا - تولید در نقطه «و»

۲) انتقال از نقطه «د» به «ب» در طول منحنی - تولید در نقطه «الف» و «ز» - تولید در نقطه «ج»

۳) انتقال از نقطه «د» به «ب» در طول منحنی - انتقال منحنی به سمت راست و بالا - تولید در نقطه «ج»

(۴) انتقال از نقطه «ج» به «ب» - تولید در نقطه «الف» و «ز» - تولید در نقطه «و»

Item	Quantity	Value
Wheat	1000	1000
Barley	500	500
Oats	200	200
Rye	100	100
Unthreshed Grain	100	100

٥٢٦

Wiederholung: Die drei Haupttypen der Verteilung sind: 1. Normalverteilung, 2. Binomialverteilung, 3. Poissonverteilung.

تاریخ و جغرافیہ کے ساتھ ساتھ ان کے علمی و ادبی ذوق کا بھی اظہار کیا ہے۔ ان کے کلام میں ایک نیا رنگ نظر آتا ہے۔ ان کے کلام میں ایک نیا رنگ نظر آتا ہے۔

[illegible]

any more?

[illegible]

مجلس شورای اسلامی - تهران - ۱۳۵۷

مجلس شورای اسلامی و هیأت مدیره آن

[illegible]

7) How do you measure the length of a line?

YYY = 3 by 3 by 3 matrix, or 3x3x3 cube

تتمتع في 20 عامًا (20 عامًا) من الخبرة في العمل في مجال التعليم

... 21/2 ...

"بسم الله الرحمن الرحيم"

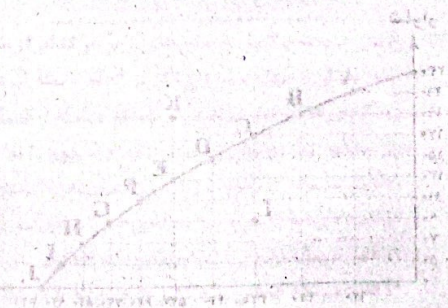
5) In the case of a single variable, the function is defined by the equation $y = f(x)$.

7. *Yellowish - green, with a tinge of blue*

١٣٨٠ هـ

7/11/2000 2:20 PM

7) Mass. 449 John Quincy Adams 1833

دفترچه
شماره ۴

آزمون شماره (۹)
جمعه
۱۴۰۴/۰۸/۰۹

آزمون‌های سراسر کاج

کتابخانه درس را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵
پاسخنامه دوازدهم انسانی
دوره دوم متوسطه

آماده شو

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۱۹۰	مدت پاسخگویی: ۲۰۰ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	تعداد سؤال	شماره سؤال از تا	مدت پاسخگویی
۱	ریاضی و آمار ۳	۱۵	۱	۳۵ دقیقه
	ریاضی و آمار ۱	۱۰	۱۶	
	ریاضی و آمار ۲	۱۰	۲۶	
۲	علوم و فنون ادبی ۳	۱۵	۳۶	۲۵ دقیقه
	علوم و فنون ادبی ۱	۱۰	۵۱	
	علوم و فنون ادبی ۲	۱۰	۶۱	
۳	جامعه‌شناسی ۳	۱۰	۷۱	۳۰ دقیقه
	جامعه‌شناسی ۱	۱۰	۸۱	
	جامعه‌شناسی ۲	۱۰	۹۱	
۴	روان‌شناسی	۱۰	۱۰۱	۱۰ دقیقه
۵	زبان عربی (اختصاصی)	۲۰	۱۱۱	۲۰ دقیقه
۶	تاریخ ۳	۱۰	۱۳۱	۲۰ دقیقه
	تاریخ ۱	۱۰	۱۴۱	
	تاریخ ۲	۱۰	۱۵۱	
۷	جغرافیا ۳	۱۰	۱۶۱	۲۰ دقیقه
	جغرافیای ایران	۱۰	۱۷۱	
	جغرافیا ۲	۱۰	۱۸۱	
۸	فلسفه ۲	۱۰	۱۹۱	۳۰ دقیقه
	منطق	۱۰	۲۰۱	
	فلسفه ۱	۱۰	۲۱۱	
۹	اقتصاد	۱۰	۲۲۱	۱۰ دقیقه

حق چاپ، تکثیر و انتشار سؤالات به هر روش (الکترونیکی و ...)، قبل و یا بعد از برگزاری آزمون، برای تمامی اشخاص محقیقی و حقوقی ممنوع است (متن با تکرار منبع) و متخلفین تمت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

۱/۲ از آن جایی که قرار است به هر نفر بیش از یک توپ نرسد، پس طبیعتاً ۴ توپ به ۴ نفر می‌رسد و این یعنی بایستی از میان ۷ نفر، ۴ نفر را انتخاب کرده و ۴ توپ متمایز را بین آن‌ها توزیع کنیم که این دقیقاً تعریف تبدیل ۴ شیء از میان ۷ شیء است و داریم:

$$P(7, 4) = \frac{7!}{(7-4)!} = \frac{7!}{3!} = \frac{7 \times 6 \times 5 \times 4 \times 3!}{3!} = 840$$

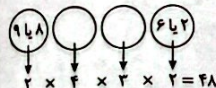
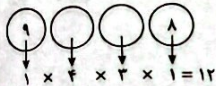
دورنگاره

تبدیل ۲ شیء از n شیء یا جایگشت ۲ شیء از n شیء
تعداد انتخاب‌های ۲ شیء از بین n شیء (که جابه‌جایی یا ترتیب انتخاب مهم باشد) را با نماد $P(n, r)$ نشان می‌دهیم و بنابر دستور زیر محاسبه می‌کنیم:

$$P(n, r) = \frac{n!}{(n-r)!}$$

۴/۵ برای زوج بودن، ارقام ۲، ۶ و ۸ در یکان باید باشند و برای بزرگتر از ۸۰۰۰ بودن ارقام ۸ و ۹ در هزارگان باید باشند و چون رقم ۸ در هر دوی این‌ها مشترک است، پس مسئله را به دو قسمت تقسیم می‌کنیم:

حالت اول: ۸ در یکان باشد:

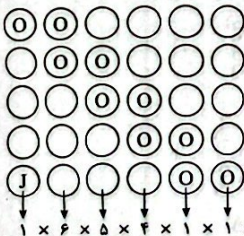

حالت دوم: ۸ در یکان نباشد:

بنابراین طبق اصل جمع تعداد کل اعداد برابر است با: $24 + 24 = 48$

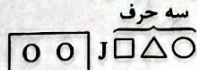
۳/۶ روش اول: همان‌گونه که مشاهده می‌کنید به ۵ طریق دو حرف O می‌توانند کنار هم قرار گیرند. اینک از ۴ جایگاه باقی‌مانده یک جایگاه به حرف J تعلق خواهد داشت و سه جایگاه باقی‌مانده دیگر بایستی با ۶ حرف A, D, E, N, S, H پر شوند.

پس با فرض یک حالت خاص از جایگشت مورد نظر، داریم:

جایگاه J ها جایگاه O ها

روش دوم: کلمه موردنظر شامل دو حرف O، یک حرف J و سه حرف از ۶ حرف باقی‌مانده است، پس ابتدا سه حرف را انتخاب می‌کنیم و داریم:

$$\binom{6}{3} \times 5! = 20 \times 120 = 2400$$

۲/۷ ۳ حرف N داریم که باید کنار هم باشند و ۴ حرف A که آن‌ها هم باید کنار هم باشند و مابقی حروف یعنی D, T, R, I, H نیز در جایگشت حضور دارند. پس ۵ حرف متمایز داریم با دو دسته N ها و A ها که در مجموع ۷ شیء متمایز خواهند بود که ۷! جایگشت دارند.

NNN, AAAA, D, T, R, I, H

ریاضیات

۱/۲ اگر دو نفر خاص از دوازدهمی‌ها را a و b و دو دانش‌آموز

دوم را c و d بنامیم، بایستی این چهار نفر کنار هم باشند و پنج دانش‌آموز باقیمانده به ترتیب از x_1 تا x_5 نیز در جایگشت حضور دارند. واضح است که چهار نفر a, b, c, d به تعداد ۴! جایگشت دارند و دسته آن‌ها به همراه ۵ دانش‌آموز دیگر به تعداد ۶! جایگشت خواهند داشت. پس طبق اصل ضرب، تعداد کل حالات برابر است با:

$$\boxed{abcd} \quad x_1 \quad x_2 \quad x_3 \quad x_4 \quad x_5$$

$$\downarrow \quad \downarrow$$

$$4! \quad \times \quad 6!$$

که در گزینه‌ها موجود نیست و با یک تغییر در آن به گزینه (۲) می‌رسیم:

$$6! \times 4! \times 5! \times 4! = 30 \times (4!)^2$$

دورنگاره

هر حالت از کنار هم قرار گرفتن n شیء متمایز را یک جایگشت n تایی از آن n شیء می‌نامیم و تعداد این جایگشت‌ها برابر است با n!.
در جایگشت بین اشیاء یا افراد اگر بخواهیم k شیء از n شیء کنار هم باشند، این k شیء را در یک دسته قرار می‌دهیم و این دسته را با (n-k) شیء دیگر جایگشت می‌دهیم. البته جایگشت اعضای داخل دسته را هم در آن ضرب می‌کنیم. $k! \times (n-k+1)!$

۲/۳ ابتدا کتاب‌های جامعه‌شناسی را به ۳! می‌چینیم، سپس برای

این‌که هیچ‌یک از کتاب‌های اقتصاد و روانشناسی کنار هم نباشند، بایستی کتاب‌های اقتصاد و روانشناسی به صورت یک در میان قرار بگیرند که آن‌ها هم به $4! \times 4! \times 2!$ بعد از کتاب‌های جامعه‌شناسی کنار هم چیده می‌شوند. پس طبق اصل ضرب، کل حالات برابر است با:

$$3! \times 4! \times 4! \times 2! = 12 \times (4!)^2$$

۳/۴ از آن جایی که تعداد خودکارهای قرمز کم‌تر از خودکارهای آبی

است، پس برای آن‌که هیچ‌کدام کنار هم نباشند، حالت یک در میان پاسخگو نیست. بدین منظور ابتدا خودکارهای آبی را با فاصله می‌چینیم:

همان‌گونه که مشاهده می‌کنیم ۷ جای خالی در میان خودکارهای آبی و قبل و بعد آن‌ها وجود دارد که خودکارهای قرمز می‌توانند در آن‌ها قرار گیرند. پس به

تعداد $\binom{7}{4}$ جایگاه خودکارهای قرمز مشخص می‌شود و طبیعتاً قرمزها به ۴! و

آبی‌ها به ۶! جایگشت نیز خواهند داشت. پس تعداد کل حالات برابر است با:

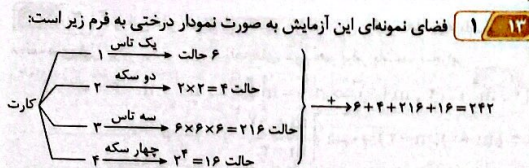
$$\binom{7}{4} \times 4! \times 6! = \frac{7!}{4! \times 3!} \times 4! \times 6! = \frac{7!}{3!} \times 6 \times 5 \times 4 \times 3! = 120 \times 7!$$

دورنگاره

ترکیب ۲ شیء از n شیء

تعداد انتخاب‌های ۲ شیء از بین n شیء را که جابه‌جایی اشیاء انتخاب شده پس از انتخاب، حالت جدید تولید نکرده و ترتیب انتخاب اهمیت نداشته باشد با $C_r^n = \binom{n}{r}$ نشان می‌دهیم و بنابر دستور زیر محاسبه می‌کنیم:

$$C_r^n = \binom{n}{r} = \frac{P(n, r)}{r!} = \frac{n!}{r!(n-r)!}$$

بررسی گزینه‌ها:

$$\begin{aligned} ۱) n(S) &= ۲^۸ = ۲۵۶ & ۲) n(S) &= ۷^۳ = ۳۴۳ \\ ۳) n(S) &= ۲^۲ \times ۶^۲ = ۱۴۴ & ۴) n(S) &= ۵! = ۱۲۰ \end{aligned}$$

۱۵/۳ قطعی یا تصادفی بودن هر یک به صورت زیر است:

الف، ب، ج، د، قطعی؛ ۴ مورد
ه، و، تصادفی؛ ۲ مورد

بنابراین اختلاف تعداد پدیده‌های تصادفی و قطعی ۲ است.

گزینه‌نامه

به پدیده‌ها یا آزمایش‌هایی که نتیجه آن‌ها قبل از اجرای آزمایش به طور قطع مشخص نیست، پدیده یا آزمایش تصادفی می‌گویند. در پدیده‌های تصادفی از همه نتیجه‌های ممکن اطلاع داریم اما از این‌که کدام حالت قطعاً رخ می‌دهد، اطمینان نداریم. به هر یک از نتایج ممکن برای یک آزمایش تصادفی، برآمد می‌گوئیم.

به آزمایش‌هایی که نتیجه آن‌ها قبل از اجرای آزمایش به طور قطع مشخص باشد، آزمایش‌ها یا پدیده‌های قطعی می‌گوئیم. برای مثال، چنان‌چه سنگی را به داخل استخر آبی پرتاب کنیم، قبل از اجرای آزمایش می‌دانیم که سنگ به داخل آب فرو می‌رود یا پیش از پرتاب یک تاس، می‌دانیم که تاس روی یک عدد یکرقمی زمین می‌نشیند. این گونه پدیده‌ها، آزمایش‌هایی قطعی هستند.

۱۶/۴ اگر $A = \{a, b, c, d\}$ و $B = \{m, n\}$ تعریف کنیم، تابع f

از A به B به صورت زیر خواهد بود.

$$f = \{(a,), (b,), (c,), (d,)\}$$

چون مؤلفه‌های اول نمی‌توانند مثل هم باشند ولی مؤلفه‌های دوم می‌توانند مانند هم باشند پس در تابع f همه مؤلفه‌های دوم می‌توانند m یا n باشند. پس به $۱۶ = ۲ \times ۲ \times ۲ \times ۲$ حالت می‌توان مؤلفه‌های دوم را با m یا n پر کرد.

به عبارت دیگر تعداد توابع از A به B برابر با $n(B)^n(A) = ۲^۴ = ۱۶$ است.

گزینه‌نامه

هر تابع از مجموعه A به مجموعه B مجموعه‌ای از زوج مرتب‌هاست که در آن هیچ دو زوج مرتبی مؤلفه اول یکسان نداشته باشند، یعنی:

$$f = \{(a, b), (a, c)\} \Rightarrow b = c$$

تعداد توابع از یک مجموعه n عضوی به یک مجموعه m عضوی برابر با m^n است.

۱۷/۳ با توجه به تعریف تابع، باید به ازای هر x فقط یک y وجود داشته باشد، بنابراین بازه $(-۱, ۱)$ که x ها با دو y نظیر می‌باشند، باید حذف شود. در مورد مقادیر ۱ و -۱ فقط -۱ باید حذف شود، چون برای آن هم دو مقدار y قرار دارد. پس کوچک‌ترین بازه‌ای که باید حذف شود، بازه $(-۱, ۱)$ است.

گزینه‌نامه

طبق تعریف تابع، یک نمودار معرف یک تابع است، هرگاه هر مقدار روی محور x ها حداکثر با یک مقدار روی محور y ها متناظر باشد، به بیان دیگر هر خط موازی محور y ، نمودار را حداکثر در یک نقطه قطع کند.

۸/۱ مجموعه S ، ۱۱ عضو دارد، اما قرار است -۵ و ۵ در زیرمجموعه مورد نظر باشند اما -۱ و ۱ نباشند، پس تعداد زیرمجموعه‌های چهارعضوی از $A = S - \{-۵, ۵, ۱, -۱\}$ را می‌یابیم و به همه آن‌ها ۵ و -۵ را اضافه می‌کنیم:

$$\binom{۱۱-۴}{۴} = \binom{۷}{۴} = \frac{۷!}{۴! \times ۳!} = ۳۵$$

گزینه‌نامه

۰ اگر بخواهیم تعداد زیرمجموعه‌های یک مجموعه را بیابیم به طوری‌که شامل عضوی مانند a و فاقد عضوی مانند b باشد، در این صورت این دو عضو را از مجموعه کم می‌کنیم و تعداد زیرمجموعه‌های موردنظر را می‌یابیم و به همه آن‌ها عضو a را اضافه می‌کنیم.

۹/۴ برای آن‌که از هر پایه به تعداد یکسان انتخاب شود بایستی از هر

پایه ۲ دانش آموز انتخاب کنیم، پس:

$$\binom{۶}{۲} \times \binom{۵}{۲} \times \binom{۴}{۲} = \frac{۶!}{۲! \times ۴!} \times \frac{۵!}{۲! \times ۳!} \times \frac{۴!}{۲! \times ۲!} = ۱۵ \times ۱۰ \times ۶ = ۹۰۰$$

۱۰/۱ حداقل ۲ کتاب مذهبی برداریم یعنی ۲ یا ۳ یا ۴ کتاب مذهبی

برداریم که در این صورت به ترتیب بایستی ۲ یا ۱ یا صفر کتاب علمی یا داستان نیز برداریم تا در مجموع ۴ کتاب انتخاب کرده باشیم.

پس تعداد کل حالات، برابر است با:

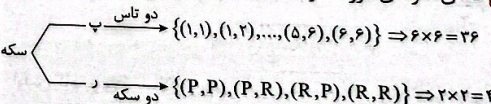
$$\begin{aligned} & \binom{۴}{۲} \times \binom{۷}{۲} + \binom{۴}{۳} \times \binom{۷}{۱} + \binom{۴}{۴} = (۶ \times ۲۱) + (۴ \times ۷) + ۱ \\ & = ۱۲۶ + ۲۸ + ۱ = ۱۵۵ \end{aligned}$$

۱۱/۳ برای ساختن مثلث به ۳ نقطه نیاز داریم اما چون همه مثلث‌ها

شامل رأس خاصی هستند، پس تعداد کل مثلث‌ها برابر است با:

$$\binom{۲۰-۱}{۳-۱} = \binom{۱۹}{۲} = \frac{۱۹ \times ۱۸}{۲} = ۱۷۱$$

۱۲/۲ فضای نمونه‌ای مورد نظر به کمک نمودار درختی به صورت زیر است:

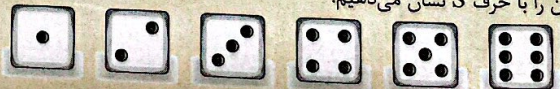

پس تعداد اعضای فضای نمونه‌ای به کمک اصول ضرب و جمع، برابر است با:

$$(۶ \times ۶) + (۲ \times ۲) = ۴۰$$

گزینه‌نامه

فضای نمونه: مجموعه تمام حالت‌های ممکن برای یک آزمایش را می‌گوئیم. در پرتاب یک تاس بعد از آن‌که تاس به زمین نشست، یکی از برآمدهای ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ و ۶ را خواهیم داشت. همه برآمدهای ممکن در یک آزمایش تصادفی، مجموعه‌ای را تشکیل می‌دهند که به آن فضای نمونه می‌گوئیم و آن را با حرف S نشان می‌دهیم.

بنابراین، در پرتاب یک تاس، فضای نمونه برابر است با:

$$S = \{۱, ۲, ۳, ۴, ۵, ۶\}$$

۴ ریاضیات

پاسخ دوازدهم انسانی

۱/۲۳ عبارت فارسی را به صورت یک عبارت ریاضی نوشته و سپس مقدار آن را به ازای یک می یابیم.

$$f(x) = (2x^3 - 3)^2 \Rightarrow f(1) = (2(1)^3 - 3)^2 = (-1)^2 = 1$$

دورسنامه

برای تبدیل یک عبارت کلامی به زبان ریاضی آن را از چپ به راست (آخر به اول) به صورت ریاضی می نویسیم.

۲/۲۴ رابطه را به صورت زیر می نویسیم:

$$\{(2,1), (2,2), (4,1), (4,2), (4,4), (5,1), (5,5), (6,1), (6,2), (6,3), (6,6)\}$$

با توجه به تعریف تابع، زوج های با مؤلفه های اول یکسان را حذف می کنیم بنابراین حداقل ۷ عضو باید حذف شوند.

دورسنامه

مجموعه ای از زوج مرتب های متمایز زمانی تابع است که هیچ دو زوج مرتبی مؤلفه های اول یکسان نداشته باشند.

۱/۲۵ مقادیر دامنه را در تابع قرار می دهیم و با اعضای برد مقایسه می کنیم.

$$\begin{cases} f(-1) = -\sqrt{-1+2+1} = 0 \\ f(-2) = -\sqrt{-2+2+1} = 1 \\ f(7) = -\sqrt{7+2+1} = -2 \\ f(14) = -\sqrt{14+2+1} = -3 \end{cases} \Rightarrow B = \{0, 1, -2, -3\}$$

یکی از مقادیر b و a برابر ۱ و دیگری برابر -۳ است.

$$\Rightarrow a + b = 1 - 3 = -2$$

دورسنامه

در هر تابع به ازای هر عضو از مجموعه دامنه، فقط یک عضو از برد نظیر می شود. برد تابع مجموعه ای است که حاصل از جایگذاری مقادیر دامنه در ضابطه تابع است.

۴/۲۶ مجذور همان مربع است و نباید با جذر اشتباه گرفته شود. پس اگر دو عدد را با a و b نمایش دهیم، مجذور حاصل ضرب آن ها به صورت $(ab)^2 = a^2 b^2$ خواهد بود.

پس معادل ریاضی عبارت مذکور به صورت زیر است:

$$a^2 b^2 \geq \frac{a}{\frac{1}{b}} + \frac{b}{\frac{1}{a}}$$

دورسنامه

اولین گام برای استدلال ریاضی این است که یک عبارت توصیفی را به زبان ریاضی بازنویسی کنیم.

مثال:

«ما و ما و نصف ما و نیمه ای از نصف ما، گر تو هم با ما شوی، ما جملگی صد می شویم.»

اکنون عبارت فوق را به صورت نماد ریاضی بازنویسی می کنیم. کافی است به جای «ما» در ابتدای عبارت از X استفاده کنیم.

در این صورت خواهیم داشت:

$$\begin{aligned} \frac{x}{2x} + \frac{x}{\frac{1}{x}} + \frac{1}{\frac{1}{x}} + \frac{1}{\frac{1}{x}} + 1 &= 100 \\ \Rightarrow 2x + \frac{1}{x} + 1 &= 100 \Rightarrow \frac{1}{x} + 1 = 100 \end{aligned}$$

بنابراین عبارت توصیفی فوق به صورت « $\frac{1}{x} + 1 = 100$ » بازنویسی شد که به وضوح یک معادله ریاضی است.

۱۸/۲ زمانی تابع است که هیچ مؤلفه اول برابر نداشته باشد. اگر مؤلفه های اول برابر بودند، باید مؤلفه های دوم هم برابر باشند. بنابراین:

$$(4, m^2), (4, m+6) \Rightarrow m^2 = m+6 \Rightarrow m^2 - m - 6 = 0$$

$$\Rightarrow (m+2)(m-3) = 0 \Rightarrow \begin{cases} m = -2 \\ m = 3 \end{cases}$$

تابع نیست. $m = -2 \Rightarrow f = \{(2,5), (4,4), (2,7)\}$

تابع است. $m = 3 \Rightarrow f = \{(2,5), (4,9), (7,7)\}$

۱۹/۲ بررسی گزینه ها:

۱) $m^2 = -1$ جواب ندارد. *

۲) $n - n^2 = -1 \Rightarrow n^2 = 1 - n$ طبیعی $n \Rightarrow n = 1$

۳) چون m و n طبیعی اند جمع آن ها هرگز صفر نیست. *

۴) فقط زمانی جواب دارد که m و n هر دو صفر باشند. $\frac{m}{n} = -\frac{n}{m} \Rightarrow m^2 = -n^2$ *

۱/۲۰

$$f(m) = 2 \Rightarrow -5m^2 + 3m + 4 = 2 \Rightarrow 5m^2 - 3m - 2 = 0$$

$$\Rightarrow (m-1)(5m+2) = 0 \Rightarrow \begin{cases} m = 1 \text{ قق} \\ m = -\frac{2}{5} \end{cases}$$

$$\Rightarrow f(m+1) = f(2) = -5(2)^2 + 3(2) + 4 = -10$$

دورسنامه

در ضابطه تابعی مانند $y = f(x)$ هر ورودی تابع که به ازای آن مقدار $f(x)$ موجود باشد، عضوی از دامنه تابع است (D_f) و خروجی تابع عضوی از برد تابع است (R_f). یعنی در تابع $y = f(x)$ اگر:

$$(\alpha, \beta) \in f \Rightarrow f(\alpha) = \beta$$

۴/۲۱

$$\begin{cases} f(1) = -1 \Rightarrow m+n = -1 \\ f(2) = -5 \Rightarrow 2m + \frac{n}{2} = -5 \end{cases} \Rightarrow m = -3, n = 2$$

بنابراین تابع به صورت $f(x) = -3x + \frac{2}{x}$ می باشد، پس داریم:

$$f(-3) = -3(-3) + \frac{2}{-3} = 9 - \frac{2}{3} = \frac{25}{3}$$

دورسنامه

در هر تابع به صورت $y = f(x)$ منظور $f(\alpha) = \beta$ یعنی اگر به جای متغیرهای ضابطه مقدار α قرار دهیم، خروجی تابع مقدار β خواهد بود. α عضوی از دامنه تابع و β عضوی از برد تابع است.

۳/۲۲

$$\begin{aligned} f(2) &= \frac{2(2)+5}{2-2} = \frac{11}{0} = 11 \\ g(2) &= \sqrt{2+5} = \sqrt{7} = 2 \\ g(-4) &= \sqrt{-4+5} = \sqrt{1} = 1 \\ \Rightarrow \frac{f(2)-2g(2)}{3-g(-4)} &= \frac{11-2(2)}{3-1} = \frac{5}{2} = 2.5 \end{aligned}$$

دورسنامه

در ضابطه $y = f(x)$ برای یافتن مقدار $f(\alpha)$ به جای همه متغیرهای تابع مقدار α را قرار می دهیم.

گوشه‌نامه

تذکره: می‌دانیم گزاره شرطی $p \Rightarrow q$ و $p \Rightarrow \sim q$ هم‌ارزند. به عبارت دیگر اگر بخواهیم ثابت کنیم گزاره شرطی $p \Rightarrow q$ درست است و این کار دشوار باشد، به جای آن می‌توان ثابت کرد $\sim p \Rightarrow \sim q$ درست است. در این حالت می‌گوییم عکس نقیض گزاره اصلی را ثابت می‌کنیم.

مثال: ثابت کنید «اگر n^2 زوج باشد، آن‌گاه n زوج است. ($n \in \mathbb{Z}$)»
اگر فرض کنیم:

n^2 زوج است: p

n زوج است: q

و بخواهیم از درستی گزاره p به گزاره q برسیم، مسیر اثبات دشوار است. برای این کار از عکس نقیض گزاره $p \Rightarrow q$ یعنی $\sim p \Rightarrow \sim q$ استفاده می‌کنیم. یعنی نشان می‌دهیم اگر n زوج نباشد (یعنی فرد باشد، چون حالت دیگری وجود ندارد)، آن‌گاه n^2 زوج نیست. (یعنی n^2 فرد است).

$$n \Rightarrow n = 2k + 1 \Rightarrow n^2 = (2k + 1)^2 = 4k^2 + 4k + 1$$

$$\Rightarrow n^2 = 2(\underbrace{2k^2 + 2k}_{m}) + 1 \Rightarrow n^2 = 2m + 1$$

تساوی اخیر نشان می‌دهد که n^2 فرد است و لذا حکم به دست می‌آید.

۱/۳۰ گام سوم اشتباه محاسباتی دارد، زیرا برای تقسیم طرفین یک تساوی بر یک عدد بایستی این عدد مخالف صفر باشد.

گام پنجم نیز اشتباه محاسباتی دارد، زیرا ریشه چهارم عدد ۱۶ برابر ± 2 است. بنابراین گام‌های ۳ و ۵ اشتباه محاسباتی دارند.

گوشه‌نامه

گاهی در یک استدلال یا اثبات ریاضی دچار خطا می‌شویم. یافتن خطا در یک استدلال برای رفع ایراد آن بسیار مهم است.

گاهی یک استدلال غلط برای سال‌ها درست پنداشته می‌شود تا این‌که دانشمندی به غلط بودن آن پی می‌برد. کشف محل اشکال در یک استدلال همواره ساده نیست و نیاز به مهارت و دقت دارد. به مثال زیر دقت کنید.

مثال: دانش‌آموزی ادعا می‌کند که معادله $x^2 - x = 0$ تنها یک ریشه دارد و آن $x = 1$ است. استدلال او در زیر آمده است.

$$۱) x^2 - x = 0$$

$$۲) x(x-1) = 0$$

$$۳) \frac{x(x-1)}{x} = \frac{0}{x} \quad \text{تجزیه معادله}$$

$$۴) x-1=0 \quad \text{تقسیم طرفین بر } x \text{ و ساده سازی}$$

$$۵) x=1$$

حاصل ساده سازی و تبدیل به معادله ساده تر
جواب معادله
ایراد این استدلال در این است که در گام سوم اجازه تقسیم بر x وجود ندارد، چون x ممکن است صفر باشد و عبارت بی معنا می‌شود.

۲/۳۱ در مثلث ABC ، با اضلاع a ، b و c به کمک قضیه فیثاغورس، داریم:

$$a^2 = b^2 + c^2 \quad (*)$$

در مثلث $A'B'C'$ با اضلاع a' ، b' و c' نیز طبق قضیه فیثاغورس، داریم:

$$a'^2 = b'^2 + c'^2$$

با توجه به اطلاعات مساله، $c' = c$ و $b' = fb$ را در معادله بالا جای‌گذاری

$$a'^2 = (fb)^2 + c^2 = 16b^2 + c^2 \quad (**)$$

می‌کنیم:

اینک دو رابطه $(*)$ و $(**)$ را از هم کم می‌کنیم و خواهیم داشت:

$$a'^2 - a^2 = 16b^2 + c^2 - b^2 - c^2 = 15b^2 \Rightarrow \sqrt{a'^2 - a^2} = \sqrt{15}b$$

۳/۲۷

در استدلال به روش مغالطه که البته روشی نادرست است، با فرض درست بودن گزاره شرطی $p \Rightarrow q$ از q به p می‌رسیم که نتیجه به دست آمده می‌تواند درست یا نادرست باشد.

در استدلال انجام شده صورت سؤال نیز از تالی به مقدم رسیده‌ایم که مغالطه محسوب می‌شود.

اما در استدلال به روش قیاس استثنایی، از مقدم به تالی می‌رسیم که استدلالی همواره درست است.

گوشه‌نامه

در کتاب منطق با انواع قیاس‌ها آشنا شدید. قیاس‌ها ابزارهای مهمی در استدلال‌ها و به ویژه استدلال ریاضی هستند.

یکی از انواع قیاس‌ها که در استدلال ریاضی کاربردی فراوان دارد، «قیاس استثنایی» است. در زیر با ذکر مثالی از این نوع قیاس آن را یادآوری می‌کنیم.

مقدمه ۱: اگر امشب شب چهاردهم ماه باشد، آن‌گاه ماه کامل است.

مقدمه ۲: امشب، شب چهاردهم ماه است.

نتیجه: ماه کامل است.

استدلال بالا را می‌توان به طور کلی به شکل زیر صورت‌بندی کرد:

اگر p آن‌گاه q

p

$\therefore q$

که در این‌جا سه نقطه (.) نماد نتیجه است.

و یا با استفاده از نمادگذاری‌ها داریم:

$$p \Rightarrow q$$

$$\frac{p}{\therefore q}$$

$$\therefore q$$

۲- گاهی از این قیاس به شکل نادرست استفاده می‌شود و منجر به نتیجه‌گیری نادرست می‌شود. به این گونه استدلال‌ها، مغالطه می‌گویند. در زیر به مثالی از این نوع پرداخته شده است.

مثال ۱: اگر باران ببارد، زمین خیس می‌شود.

q p

زمین خیس شده است.

q

$\therefore$ باران باریده است.

در استدلال فوق طبق قیاس استثنایی، مقدمه دوم باید p باشد و نه q . پس استدلال فوق نادرست است. (زمین می‌تواند به دلیل دیگری غیر از باریدن باران خیس شده باشد.)

۲/۲۸

در استدلال به روش قیاس استثنایی با فرض درستی گزاره

شرطی $p \Rightarrow q$ از p یعنی مقدم به q یعنی تالی می‌رسیم که به وضوح در

گزینۀ (۲) این روش اعمال شده است.

۳/۲۹

عکس نقیض گزاره شرطی $p \Rightarrow q$ به صورت $\sim p \Rightarrow \sim q$ است

که با خود گزاره شرطی هم‌ارز است.

یعنی در بسیاری از موارد استدلال می‌توانیم به جای اثبات خود گزاره شرطی،

عکس نقیض آن را اثبات کنیم. عکس نقیض گزاره مذکور، به صورت زیر است:

$$x + \frac{1}{x} < 2 \Rightarrow x \leq 0$$

دورسنامه

دامنه و برد تابع:

- ۱ در نمایش توسط زوج مرتب برای یک تابع، مجموعه شامل همه مؤلفه‌های اول را دامنه تابع و مجموعه شامل همه مؤلفه‌های دوم را برد تابع می‌نامیم.
دامنه تابع f را معمولاً با D_f و برد آن را با R_f نشان می‌دهیم.
- ۲ یک تابع مانند f از مجموعه A به مجموعه B ، قانون یا ضابطه‌ای است که به هر عضو از A دقیقاً یک عضو از مجموعه B را نسبت دهد.
- ۳ برای نمایش تابعی چون f از مجموعه A به مجموعه B می‌نویسیم:
- $$\begin{cases} f: A \rightarrow B \\ y = f(x) \end{cases}$$
- که $y = f(x)$ را ضابطه تابع و A را دامنه تابع f در نظر می‌گیریم. طبیعی است که برد f زیرمجموعه B است.
($R_f \subseteq B$)

۴/۲۵ اعضای دامنه تابع $\{-2, 4, 2, 0\}$ را در هر یک از گزینه‌ها قرار داده و چک می‌کنیم. با چک کردن گزینه‌ها، مشخص خواهد شد که ضابطه تابع گزینه (۴) است.

$$f(x) = \frac{x^2 + 2}{2}$$

$$f(-2) = \frac{4+2}{2} = 3: (-2, 3)$$

$$f(4) = \frac{16+2}{2} = 9: (4, 9)$$

$$f(2) = \frac{4+2}{2} = 3: (2, 3)$$

$$f(0) = \frac{0+2}{2} = 1: (0, 1)$$

علوم و فنون ادبی

۱/۳۶ فروغی بسطامی و صبا کاشانی از شاعران سبک بارگشت هستند.

دورسنامه

نثر فارسی در قرن‌های ۱۲ و ۱۳ (دوره بیداری)

در سال‌های انقلاب مشروطه در نثر فارسی دگرگونی‌هایی به وجود می‌آید که نثر را به سمت سادگی و بی‌پیرایگی سوق می‌دهد.
از جمله این دگرگونی‌ها: رواج و گسترش روزنامه‌نگاری - روی آوردن به ترجمه - روی آوردن به ادبیات داستانی - تغییر مخاطب نوشته‌ها
در دوره مشروطه نوشته‌ها به زبان مردم کوچه و بازار نزدیک‌تر می‌شود.

نویسندگان پیشگام در نثر ساده دوره مشروطه

قائم‌مقام فراهانی - ناصرالدین شاه قاجار - عبدالرحیم طالבוوف - میرزا آقاخان کرمانی - زین‌العابدین مراغه‌ای - علامه دهخدا

۳/۳۷ بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) روزنامه «نسیم شمال» در رشت منتشر می‌شد و مردم تهران بیشتر آن را می‌خواندند.

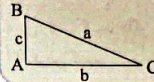
(۲) کتاب «تاریخ بیداری ایرانیان» تألیف «ناظم‌الاسلام کرمانی» است.

(۴) ترجمه آثار اروپایی در ایران با تأسیس چاپ‌خانه در زمان فتحعلی شاه آغاز شد.

دورسنامه

۱/۳۲ یادآوری: قضیه فیثاغورس: در مثلث قائم‌الزاویه با اضلاع قائمه c و b و وتر a ، همواره مربع وتر برابر است با مجموع مربعات دو ضلع قائمه، یعنی:

$$a^2 = b^2 + c^2$$

۴/۳۲ با توجه به زوج مرتب‌های (۱، ۴) و (۲، ۱) که مؤلفه‌های اول برابر دارند ولی مؤلفه‌های دوم برابر ندارند، بدیهی است که این رابطه هیچ‌گاه نمی‌تواند تابع باشد. یعنی به ازای هیچ مقداری از a این رابطه تابع نمی‌شود.

دورسنامه

یک رابطه بین دو مجموعه A و B (از مجموعه A به مجموعه B) یک تابع نامیده می‌شود؛ هرگاه متناظر با هر عضو از مجموعه A دقیقاً یک عضو از مجموعه B را بتوان نظیر یا مربوط کرد.

• اگر رابطه بین x و y را x متغیر مستقل به صورت جدولی یا زوج مرتبی نمایش دهیم، در صورتی تابع است که هیچ دو زوج مرتب متمایزی با مؤلفه‌های اول برابر در آن وجود نداشته باشد.

• اگر رابطه از مجموعه A به مجموعه B را با نمودار پیکانی نمایش دهیم، در صورتی این رابطه تابع است که از هر عضو A دقیقاً یک پیکان خارج شود. اگر نمودار مختصاتی یک رابطه رسم شود، در صورتی این رابطه تابع است که هیچ دو نقطه‌ای روی خطی که موازی محور y باشد، قرار نگیرند.

۱/۳۳ با توجه به زوج مرتب‌های $(1, m^2 - 3)$ و $(1, -2m - 4)$ داریم:

$$m^2 - 3 = -2m - 4 \Rightarrow m^2 + 2m + 1 = 0$$

$$\Rightarrow (m+1)^2 = 0 \Rightarrow m+1=0 \Rightarrow m=-1$$

با جای‌گذاری $m=-1$ در رابطه f داریم:

$$f = \{(-1, n^3 - 1), (1, -2), (-1, 1 - n^3)\}$$

با توجه به زوج مرتب‌های $(-1, 1 - n^3)$ و $(-1, 1 - n^3)$ داریم:

$$n^3 - 1 = 1 - n^3 \Rightarrow 2n^3 = 2 \Rightarrow n^3 = 1 \Rightarrow n = 1$$

پس مقدار $m+n$ برابر صفر خواهد بود.

۲/۳۴ مجموعه R_f در واقع برد تابع یعنی مقادیر $f(x)$ است. پس با جای‌گذاری اعضای آن به جای $f(x)$ ، مقادیر x یعنی دامنه تابع یا همان اعضای مجموعه A به دست می‌آیند. پس داریم:

$$\begin{aligned} -2 &= \frac{3x-1}{2} \Rightarrow 3x = -3 \Rightarrow x = -1 \\ 1 &= \frac{3x-1}{2} \Rightarrow 3x = 3 \Rightarrow x = 1 \\ 4 &= \frac{3x-1}{2} \Rightarrow 3x = 9 \Rightarrow x = 3 \\ 5 &= \frac{3x-1}{2} \Rightarrow 3x = 11 \Rightarrow x = \frac{11}{3} \end{aligned} \Rightarrow A = \{-1, 1, 3, 5\}$$

$$\Rightarrow \text{مجموع اعضای } A = -1 + 1 + 3 + 5 = 8$$

دوره یازدهم

پیش از شاعران و نویسندگان دوره بیداری

♦ عارف قزوینی

- شاعر وطنی و از موسیقی دانان بزرگ عهد مشروطیت بود.
- عرصه هنر وی تصنیف های میهنی ای بود که در برانگیختن مردم و آزادی خواهی نقش بسیار مؤثری داشت.
- شعر عارف ساده و دور از پیچیدگی بود.
- عارف مضامین وطن دوستی و ستیز با نادانی را با آوازی زیبا و پرشور می خواند.
- سوز و شوری که در شعر عارف نمایان است، نشان از دردمندی و عشق او به میهن است.
- بیت زیر از تصنیف معروف او انتخاب شده است:

از خون جوانان وطن لاله دمیده / از ماتم سرو قدشان سرو خمیده

♦ محمدتقی بهار

آثار: تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران - سبک شناسی - تاریخ تطوّر نظم فارسی - دیوان اشعار - تصحیح های ارزشمند - مقالات علمی مجله ها: دانشکده - نوبهار
- بهار علاوه بر آشنایی عمیق با زبان فارسی و ادبیات کهن، از مسائل روز جامعه نیز آگاهی داشت.
- بهار شناخت و توانمندی خود را در خدمت آزادی و وطن خواهی درآورد.
- او در سبک خراسانی با زبانی حماسی شعر می سرود.
- بهار علاوه بر تحقیق و تدریس در دانشگاه، در حوزه سیاست و روزنامه نویسی نیز فعالیت داشت.
- بیت زیر از بهار است:

من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید / قسم برده به باغی و دلم شاد کنید

♦ ادیب الممالک فراهانی

سر دبیر روزنامه مجلس
دیوان اشعار شامل قصاید، ترجیع بندها و مسطها
میرزا محمدصادق امیری فراهانی که بعدها از جانب مظفرالدین شاه به ادیب الممالک ملقب شد.
- فعالیت اصلی او روزنامه نگاری بود.
- شعر ادیب از زندگی سیاسی او جدا نبود.
- در دیوان اشعار او بسیاری از حوادث و اوضاع آن روزگار بیان شده است.
- وی در قصیده بیشتر از قالب های دیگر طبع آزمایی کرده است.
- مضامین وطنی، سیاسی و اجتماعی در شعرش آشکارتر است.
- بیت زیر از اوست:

جنگ ننگ است در شریعت من / جز پی پاس دین و حفظ وطن

♦ سید اشرف الدین گیلانی

- روزنامه نسیم شمال از اوست.
- به نسیم شمال مشهور است.
- او با شعرهای ساده و عامیانه اش در میان مردم جایگاه مناسبی پیدا کرد.
- شعرهای او که به زبان ساده و طنزآمیز در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن در روزنامه «نسیم شمال» به چاپ می رسید، در بیداری ایرانیان بسیار مؤثر بود.
- شعر «ای قلم» نمونه ای از اشعار انتقادی اوست که با بیت زیر آغاز می شود:
غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم / خوش حمایت می کنی از شرع قرآن ای قلم

♦ ایرج میرزا

- در به کارگیری تعبیرات عامیانه و آفریدن اشعاری ساده و روان مهارت بسیار داشت.
- در طنز، هجو و هزل چیره دست بود.
- در شعر او اندیشه های نوگرایانه وجود دارد.
- جایگاه خانوادگی او (از نوادگان فتحعلی شاه قاجار) و تفکرات شخصی او، مانع از آن می شود که در ردیف شاعران آزادی خواه مشروطه قرار گیرد.
- ایرج میرزا از شعرهای غربی نیز ترجمه هایی منظوم پدید آورده است.
- قطعه «قلب مادر» یکی از آن نمونه ها است که با بیت زیر آغاز می شود:
داد معشوقه به عاشق پیغام / که کند مادر تو با من جنگ

♦ فرخی یزدی

- از شاعران شاخص دوره بیداری است.
- او به سبب آزادی خواهی، به زندان افتاد.
- فرخی یزدی تحت تأثیر شاعران گذشته، به ویژه مسعود سعد و سعدی بود.
- آشنایی با سعدی طبع فرخی را شکوفا ساخت.
- در دوره هفتم مجلس نماینده مردم یزد شد.
- فرخی هیچگاه دست از اندیشه های پرشور آزادی خواهانه و وطن دوستانه برنداشت و در نهایت جانش را در راه آزادی فدا کرد.
- بیت زیر از اوست:

آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی / دست خود ز جان شستم از برای آزادی

♦ میرزاده عشقی (سید محمدرضا میرزاده عشقی)

- روزنامه: قرن بیستم - نمایشنامه منظوم: ایده آل یا سه تابلوی مریم - شاعر، روزنامه نگار، نمایشنامه نویس و نظریه پرداز دوره مشروطیت بود.
- در روزنامه اش «قرن بیستم»، به افشاکاری اعمال پلید و مقاصد شوم رجال خائن زمان پرداخت.
- عشقی به دلیل جسارت و بی پروایی در بیان اندیشه های سیاسی، اجتماعی و وطن پرستانه اش، پیش از آن که به اوج شکوفایی برسد به دست رضاخان ترور شد.
- از سروده های او:
گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم / خاک وطن چو رفت، چه خاکی به سر کنم؟

♦ قائم مقام فراهانی

اثر: منشآت
او احیاکننده نثر فارسی است.
او با تغییر سبک نگارش، تکلف را در نثر از بین برد و مسائل عصر را با کاربرد زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب المثل های لطیف، به سبک گلستان سعدی نوشت.
- قائم مقام از معروف ترین نویسندگان و سیاستمداران بزرگ ایران در دوره بیداری است.
- قائم مقام علاوه بر خدمات و اقدامات بزرگ سیاسی، در ادبیات نیز بسیار مؤثر بود.
- قبل از قائم مقام سبک نویسندگان فارسی با تکلف و تصنع همراه بود.

♦ علامه علی اکبر دهخدا

- آثار: چرند و پرند - لغت نامه - امثال و حکم
- روزنامه: سروش
- وی از پیشگامان نثر جدید فارسی است که شعر هم می سرود.
- با روزنامه صور اسرافیل همکاری داشت و مجموعه نوشته های طنزآمیز سیاسی - اجتماعی او با عنوان «چرند و پرند» در آن روزنامه منتشر می شد.
- دهخدا بعدها در استانبول روزنامه «سروش» را منتشر کرد.
- او در رواج نثر ساده و عامیانه که بعدها در داستان های محمدعلی جمالزاده و صادق هدایت به کار رفت، نقش مؤثری داشت.
- حاصل پژوهش های او در فرهنگ نویسی، کتاب ارزشمند «لغت نامه» است که مفصل ترین کتاب لغت زبان فارسی محسوب می شود.

- ۲/۴۲ بررسی مفاهیم نوظهور دوره بیداری در ابیات گزیده‌های (۱)، (۳) و (۴):
 (۱) وطن
 (۳) قانون‌خواهی
 (۴) وطن، برانگیختن احساسات ملی و میهنی
 مفهوم گزینه (۲): عاشق‌پیشگی دل

دورستانه

مفاهیم نو در ادبیات بیداری

آزادی - وطن - قانون‌خواهی - مبارزه با استبداد و استعمار - بحث از حقوق اجتماعی - برانگیختن احساسات ملی و میهنی - توجه به فراگیری علوم جدید - پیکار با بیگانه و بیگانه‌خواهی - انتقاد از نابسامانی‌ها - نفی عقاید خرافی در جامعه - سخن از حقوق زنان.

- ۱/۴۳ شعر محمدتقی بهار در سبک خراسانی با زبان حماسی سروده می‌شود - بهار علاوه بر آشنایی عمیق با زبان و ادبیات کهن، از مسائل روز جامعه نیز آگاهی داشت و این شناخت را در خدمت آزادی و وطن‌خواهی درآورد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) زبان حماسی - اشاره به تاریخ باشکوه گذشته ایران - اشاره به مسائل روز جامعه
 (۳) اشاره به مسائل روز جامعه - وطن‌خواهی
 (۴) وطن‌خواهی - زبان حماسی - اشاره به تاریخ ایران
توجه: بیت گزینه (۱) با زبانی نرم و دلنشین و احساسات عاشقانه از وطن سخن گفته است. که این ویژگی‌ها مربوط به سبک محمدتقی بهار نیست.

۱/۴۴ بررسی وزن بیت صورت پرش:

دَر	د	عَش	قَی	کَی	شِی	د	اَی	کَی	مَ	پُرس
زَه	ر	هَج	رِی	چَی	شِی	د	اَی	کَی	مَ	پُرس
-	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-
فاعلاتن			مفاعلتن			مفاعلتن			فعلن	

بررسی وزن ابیات گزیده‌ها:

طَر	فِی	مَی	بَی	بَا	نِی	کُو	زَی	خَل	وَت	بَی	رَا	یَد
نَق	شَی	مَی	بَی	یَک	یَک	دَر	شَی	جُو	دَن	دَی	رَا	یَد
-	U	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-	-
فاعلاتن			فعولن			فاعلاتن			فعولن			

غَی	رَی	اَو	نِی	سَی	هَر	چَی	هَس	تَی	یَی	کِیست
اَی	بَی	رَا	دَر	دَی	گَر	چَی	مِی	پَر	یَی	سِی
-	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-
فاعلاتن			مفاعلتن			مفاعلتن			فعلن	

توجه: هجای ماقبل پایانی در مصراع دوم طبق یک قاعده وزن عروضی (ابدال) دو هجای کوتاه به حساب می‌آید.

چُن	بَی	هَز	زَر	پَی	عَم	رَی	هَی	چَی	نَی	دِید
زَر	پَی	دَر	وِی	شَی	دَا	دَی	عَم	رَی	پَی	شاه
-	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-
فاعلاتن			مفاعلتن			مفاعلتن			فعلن	

فَخ	رَی	دَا	نَا	پَی	دَا	نَی	شَو	اَی	دَی	بَست
فَخ	رَی	نَا	دَا	پَی	جَا	مَی	وُی	سَی	لَی	بَست
-	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-
فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			فعلن	

۳/۳۹ این توضیح مربوط به علامه علی اکبر دهخدا است.

۴/۴۰ برخی از رمان‌نویسان دوره مشروطه:

- ۱- محمدباقر میرزا خسروی: شمس و طغرا
 ۲- میرزا حسن خان بدیع: شمس‌الدین و قمر - داستان باستان

دورستانه

دوره بازگشت

۱ بازگشت به سبک خراسانی

۲ بازگشت به سبک عراقی

شاعران دوره بازگشت به سبب فقر فرهنگی جامعه و سستی و رخوت حاکم بر ادبیات، به پیروی از اسلوب‌های کهن پرداختند.
 شاعران این دوره در سطوح زبانی، ادبی و فکری سبک خراسانی و عراقی را مورد توجه قرار دادند.

زبان تخیل و اندیشه در دوره بازگشت، تکرار شنیده‌ها است.

هاتف اصفهانی از معروف‌ترین شاعران این عهد است.

گروهی از شاعران دوره بازگشت به قصیده‌سرایی به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی پرداختند: صبای کاشانی - قانی شیرازی - سروش اصفهانی. گروه دیگری از شاعران سبک بازگشت غزل‌سرایی به سبک حافظ و سعدی و دیگر شاعران سبک عراقی را پیش گرفتند: نشاط اصفهانی - فروغی بسطامی - مجمر اصفهانی

شاعران دوره بازگشت باعث نوآوری و تکامل قابل توجهی در شعر فارسی نشدند. اهمیت شاعران دوره بازگشت در این است که زبان شعر را از آن حالت سستی که در اواخر سبک هندی در شعر به وجود آمده بود، نجات بخشیدند.

اگر نهضت بازگشت ادبی به پا نشده بود، چه بسا زبان فاخر شعر فارسی دچار سستی و ضعف بیشتر می‌شد.

دو تن از شاعران دوره بازگشت:

۱ صبای کاشانی: فتحعلی‌خان صبای کاشانی، پرچمدار بازگشت ادبی و شاخص‌ترین شاعر دوره بازگشت (هاتف اصفهانی معروف‌ترین شاعر دوره بازگشت است) صبا در مثنوی، قصیده، غزل شعر می‌سرود.

آثار او: گلشن صبا (به تقلید از بوستان سعدی)

خداوندنامه (حماسه‌ای مذهبی در بیان معجزات پیامبر (ص) و دلیری‌های حضرت علی (ع))

نمونه بیت صبا: به نام خداوند بینش‌نگار / خردآفرین، آفرینش‌نگار

۲ نشاط اصفهانی: میرزا عبدالوهاب نشاط

در نظم و نثر فارسی مهارت داشت.

مجموعه آثار منظوم و منثور او با عنوان گنجینه نشاط باقی است.

نشاط قصاید بلندی دارد ولی از نظر غزل‌سرایی در بین هم‌روزگاران خود تا حدی کم‌نظیر است.

نمونه بیت نشاط: هوای خود چو نهادم، رضای او چو گزیدم / جهان و هر چه در او، جز به کام خویش ندیدم

۴/۴۱ این دو مورد مربوط به «نهضت بازگشت ادبی» است.

دورستانه

عوامل زیر در بیداری جامعه مؤثر بودند:

۱ تأثیر جنگ‌های نافرجام ایران و روس

۲ توجه مردم به واقعیت‌ها و امکانات فنی دنیای جدید

۳ کوشش‌های عباس میرزا، ولیعهد فتحعلی شاه، در روی آوردن به دانش و فنون نوین

۴ اعزام دانشجویان ایرانی به خارج از کشور برای تحصیل

۵ رواج صنعت چاپ و روزنامه‌نویسی و ترجمه و نشر کتاب‌های غربی

۶ تأسیس مدرسه دارالفنون به فرمان امیرکبیر و آموزش دانش‌های نوین در آن

ارکان عروضی

مهم ترین ارکان عروض فارسی

١	فاعلاتن	- U -	تَن تَن تَن
٢	فاعِلن	- U -	تَن تَن تَن
٣	مفاعيلن	--- U	تَن تَن تَن
٤	فمُولن	-- U	تَن تَن تَن
٥	مستفعلن	-U--	تَن تَن تَن
٦	مفعولن	---	تَن تَن تَن
٧	فعلاتن	-- UU	تَن تَن تَن
٨	فعلن	-UU	تَن تَن تَن
٩	مفاعِلن	- U - U	تَن تَن تَن
١٠	مفتعلن	-UU-	تَن تَن تَن
١١	فع لن	--	تَن تَن
١٢	فاعلاتْ	U - U -	تَن تَن تَن
١٣	فعلاتْ	U - U U	تَن تَن تَن
١٤	مفاعيلْ	U -- U	تَن تَن تَن
١٥	مستفعلْ	U U --	تَن تَن تَن
١٦	مفعولْ	U --	تَن تَن تَن
١٧	مفاعِلْ	UU - U	تَن تَن تَن
١٨	فَعْل	- U	تَن تَن
١٩	فع	-	تَن

۲۴۵ بررسی وزن ابیات گزینه‌ها:

(۱) ناهمسان

مَاسِ	نَ	تَا	سَ	آ	کَ	خَا	مَ	شَ	نَ	یِی	لَ	کُجَ	چَ
جَا	بَ	نَا	جَ	زَیْن	أَ	مَ	فَ	پَ	مَ	وِی	زَ	جَا	کُ
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U
فَعْلَن			مِفَاعِلَن			فَعْلَاتَن					مِفَاعِلَن		

توجه: با توجه به این که رکن آخر یک هجا کم دارد؛ وزن ناهمسان است.

(۲) همسان

ش	ب	ت	ف	ي	م	د	ت	ق	ع	ن	ك
مَحْ	بَ	تَ	فَ	يَ	مَ	دَ	تَ	قَ	عَ	نَ	كَ
هَشِ	كِ	رَ	زَا	حَ	صَدِ	رَدِ	جِي	رَ	گَا	دِ	كِرَ
-	U	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-
	فعلاتين			مفاعلين			فعلاتين			مفاعلين	

(۳) ناهمساز

[illegible]

توجه: در واژه (زیان) مصوت (ی) کوتاه است.

(۲) ناهمسان:

ش	کن	ج	زُل	ف	پ	ر	شال	پ	دس	ت	با	د	م	ده
س	م	گو	ک	خ	ر	غش	شا	ق	گو	پ	ر	شا	ن	باش
ا	-	ا	-	ا	ا	-	-	ا	-	ا	-	ا	ا	-
	مفاعِل		فَعْلان					مفاعِل				فَعْلن		

توجه: هجای سیزدهم مصراع دوم باید به صورت دو هجای کوتاه باشد.

۴۶ / ۳ بررسی وزن ابیات گزینه‌ها:

()

م	ن	و	ث	ق	ع	س	ص	ل	ما
ش	ج	ب	د	ر	پ	گ	می	ز	ود
-	-	U	-	-	U	-	-	U	-
مفتعلن	فاعلن	مفتعلن	فاعلن	مفتعلن	مفتعلن	فاعلن	مفتعلن	فاعلن	مفتعلن

တနင်္ဂနွေ

(۱) هجای (لند) هفتمین هجای مصراع دوم به علت قرار گرفتن در پایان نیم‌مصراع در وزن همسان دولختی، بلند به حساب می‌آید.

۲) در هجای یازدهم و دوازدهم در مصراع نخست دو بار حذف همزه اتفاق می‌افتد که به دقت خاصی نیاز دارد.

(۳) هجای پنجم در هر دو مصراع بلند است.

(۲) وزن همسان

نا	ه	د	غ	د	ش	باب	آ	م	د	بو	دش	پ	خاب
با	ز	پ	پی	را	ن	سر	عا	ش	ق	دی	وا	ن	شد
-	U	U	-	-	U	-	-	U	U	-	-	U	-
	مفتعلن				فاعل			مفتعلن				فاعل	

တရား

(۱) هجای پنجم در مصراع نخست بنا به ضرورت وزن، بلند تلفظ می‌شود.

(۲) هجای هفتم در مصراع نخست باید بلند تلفظ شود.

(۳) وزن ناهمسان

ر	ك	ذ	زز	جَم	ع	رَر	ك	آه	ل	ك	زَم	رَا
ي	ر	ك	ف	سا	ي	لَان	خ	زا	ن	ن	با	شَد
-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-	-
مفعّلن			فاعلات				مفعّلن					
فَع												

(

[illegible]

توفی:

۲) در پایان هر دو نیم مصراع هجای کشیده را باید بلند به حساب آوریم.

هجای چهارم مصراع نخست «بلند» و هجای ماقبل پایانی در مصراع دوم «کوتاه» است.

بررسی وزن و هجابتی ابیات گزیده ها:

Q

نَ	زَ	مَ	شَا	مَ	مَن	رَ	سَلَا	بَ	سَ	خَ
عَ	اَ	اَ	حَ	حَ	نَا	دَ	مِی	دَ	بَ	بَ
اَ	اَ	اَ	اَ	اَ	اَ	اَ	اَ	اَ	اَ	اَ
فَاعِلَات	مَفْعَلَتَن	مَفْعَلَتَن	فَاعِلَات	فَاعِلَات	فَاعِلَات	فَاعِلَات	مَفْعَلَتَن	مَفْعَلَتَن	مَفْعَلَتَن	مَفْعَلَتَن

1

دَر	مَ	رَز	کَ	شِ	اَی	لَب	تَو	دِی	زَا	کَ	زَ	رَو
نَا	جَا	کَر	رَ	شِ	بَا	زَا	سَد	سَد	کَا	چَ	کَ	اَوَه
-	-	-	U	U	-	-	-	-	-	U	U	-

برش (۱) سه چهار سه چهار: مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

برش (۲) چهارسه چهارسه: مستفعل مفعولن مستفعل مفعولن

گوشه‌نامه

زبان پهلوی

یکی از دو شاخه زبان فارسی میانه است.

فارسی میانه (حدود ۳۰۰ ق.م تا حدود ۷۰۰ م):

۱ پارتی - دوره اشکانیان تا اوایل دوره ساسانی - متداول در شمال و شمال شرقی ایران - آثاری به این زبان تألیف می‌شده است.

تا اوایل دوره ساسانی نیز آثاری به این زبان، تألیف می‌شده است.

۲ پهلوی - زبان رسمی دوره ساسانی

تعلق این زبان به ناحیه پارس و قرار گرفتن بین فارسی باستان و فارسی نو (دری) آن را «فارسی میانه» نامیده‌اند.

آثاری که به این زبان تألیف شده، بیشتر آثار دینی زردشتی است.

رساله‌های کوچکی که آن‌ها را در زمره آثار غیردینی به شمار می‌آورند، مانند «یادگار زریران» نیز رنگ دینی دارند (تألیف به زبان پهلوی)

آثار ادبی منثور و منظوم این زبان، از میانه رفته است، ولی ترجمه عربی و فارسی بعضی از آن‌ها مانند «کلیله و دمنه» و «هزار و یکشب» در دست است.

آثار زبان پهلوی دچار تغییرات فراوانی شده است.

آثار ادبی زبان پهلوی به سبب اهمیت سنت شفاهی در ایران پیش از اسلام، غالباً به کتابت درنیامده بود.

از زبان پهلوی اشعار کمی در دست است.

اشعار زبان پهلوی دچار تحریف شده است.

برخی از قطعات، بازمانده اشعار پهلوی، تعلیمی و اخلاقی‌اند.

«درخت آسوریک» و «یادگار زریران» هر دو اصل پارتی دارند.

برخی قطعات شعری زبان پهلوی در دو اثر بالا رنگ دینی دارند.

۵۳/۱ شعر حکمی و اندرزی در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم به وجود آمد.

گوشه‌نامه

قرن چهارم و نیمه نخست قرن پنجم

رایج‌ترین انواع شعر فارسی در قرن چهارم و نیمه قرن پنجم «حماسی»، «مدحی» و «غنائی» بود.

حماسه ملی ایران و شعر حماسی با فردوسی به اوج رسید.

شعر مدحی یا مدیحه‌سرایی نیز که از آغاز ادب فارسی به پیروی از شعر عربی معمول گشت، با شاعران بزرگ درباری و مدح پادشاهان و رجال دربار جایگاه خود را پیدا کرد.

شعر غنائی با دو شاعر مشهور، رودکی و شهید بلخی، قوت و استحکام یافت. شعر حکمی و اندرزی (تعلیمی) هم در این دوره به وجود آمد ولی در دوره سلجوقیان به پختگی رسید.

آوردن موعظه و نصیحت در شعر پارسی از آغاز قرن چهارم معمول گردید و در این باب، قطعه‌های کوتاهی سروده شد؛ اما کسی که قصیده تمام و کمال در این موضوع سرود، «کسایی مروزی» بود؛ سپس «ناصرخسرو» شیوه او را ادامه داد. داستان‌سرایی و قصه‌پردازی و آوردن حکایت‌ها و مثل‌ها نیز در شعر این دوره آغاز شد.

۵۴/۳ بررسی عبارات‌های نادرست:

الف) نظم و نثر فارسی در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم شکوفا شد.

ب) در زمان سامانیان بخارا عمده‌ترین مرکز فرهنگی به شمار می‌آمد.

ج) در مجموع قرن چهارم هجری، دوران غلبه، رواج، حفظ و ارائه آداب و رسوم ملی بود.

د) بیشتر دانشمندان ایرانی به ضرورت، آثار خود را به عربی می‌نویسند تا بتوانند در سرتاسر دنیای اسلام خوانندگان بیشتری پیدا کنند.

۳

هَر	بَر	گَ	هَر	دَ	زَ	خَ	تَ	سَ	لِ	سَ	نَ	غَ	دَمَ
یَع	نِی	کِ	کِش	تَ	هَ	یَ	مَ	صَ	فَ	مَ	بَ	زَ	گَست
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

برش (۱) سه‌چهار چهارسه: مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

برش (۲) چهارچهار چهاردو: مستعملن مفاعل مستعملن مفا

۴

بَر	خَا	نَ	مَ	نَ	دَس	تَ	کِ	اَیَ	خَا	نَ	طِ	لِ	مَسْت
بَا	خَا	چَ	مَ	گَو	یِ	دَ	کِ	اَو	مَس	تَ	شَ	بَا	نَسْت
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

برش (۱) چهارچهار چهاردو: مستعمل مستعمل مستعمل مستف

برش (۲) سه‌چهار چهارسه: مفعول مفاعیل مفاعل فاعولن

گوشه‌نامه

نکته: برای تشخیص بیت‌هایی که دو وزن دارند:

بیت‌هایی که با (U--) یا (UU--) آغاز می‌شوند، همگی دو گونه دسته‌بندی هجایی دارند.

۴۸/۳ بیت گزینه (۳) مدح و ستایش خداوند است و ابیات گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) مدح و ستایش حضرت پیامبر (ص).

۴۹/۱ مفهوم مشترک بیت صورت پرشش و گزینه‌های (۲)، (۳) و (۴) «هر کس سخن عشق را درک نمی‌کند و با شنیدن سخن عشق نباید آن را انکار کرد» است.

مفهوم بیت گزینه (۱) «توصیه به ترک سخن و درک باطن هر چیز» است.

۵۰/۲ مفهوم بیت صورت پرشش «ترک دل‌داری و ترک یار» است. این مفهوم در بیت گزینه (۲) نیز دیده می‌شود.

مفهوم ابیات گزینه‌های (۱)، (۳) و (۴) در تقابل با بیت صورت پرشش است. در این ابیات گفته شده که عاشق به دنبال معشوق است و او را ترک نمی‌کند و سر بر آستان او دارد.

۵۱/۲ محمدبن جریر طبری تاریخ مفصلی به نام «تاریخ‌الرسول و الملوک» به زبان عربی نوشت.

گوشه‌نامه

تاریخ بلعمی

ابوعلی بلعمی به دستور منصور بن نوح سامانی، مأموریت یافت که تاریخ مفصلی را که «محمدبن جریر طبری» آن را تحت عنوان «تاریخ‌الرسول و الملوک» به زبان عربی نوشته بود، به فارسی برگرداند.

بلعمی هم‌زمان با ترجمه کتاب، اطلاعات دیگری راجع به تاریخ ایران به دست آورد و بر آن افزود و با حذف مطالبی از اصل تاریخ طبری، آن را به صورت تألیفی مستقل درآورد که به «تاریخ بلعمی» شهرت یافته است.

۵۲/۴ بررسی عبارات‌های نادرست:

ب) منظومه‌های «درخت آسوریک» و «یادگار زریران» هر دو اصل پارتی دارند.

ه) زبان پارتی در شمال و شمال شرق ایران متداول بوده است.

۵۷/۴ بررسی آرایه‌ها در گزینه (۴):

واج آرایه: تکرار صامت «د» - واژه آرایه: ندارد
توجه: واژه‌های «دوش: شب گذشته» و «دوش: شانه» جناس همسان دارند.
بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) واج آرایه: تکرار صامت «س» - واژه آرایه: تکرار «دل»
(۲) واج آرایه: تکرار صامت «د» - واژه آرایه: تکرار «داد»
توجه: داد (دوم و سوم) هم‌معنی هستند.
(۳) واج آرایه: تکرار صامت «ش» - واژه آرایه: تکرار «بود»

۵۸/۲ واژه «جنگ: ساز» و «جنگی: نوازنده جنگ» جناس دارند.
بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) تکرار «کیش»
(۲) تکرار «گور»
توجه: (ی) تکره تأثیری بر آرایه تکرار ندارد.
(۴) تکرار «روز»

۵۹/۴ مفهوم بیت گزینه (۴) «ارزشمندی دل» است.
مفهوم سایر ابیات «غفلت و ناآگاهی در دنیا» است.

۶۰/۱ مفهوم بیت صورت پرسش «تحمل جفای یار» است. این مفهوم در ابیات گزینه‌های (۲)، (۳) و (۴) نیز دیده می‌شود.
مفهوم گزینه (۱) «تمنای وصال» است.

۶۱/۲ ابیات «الف»، «ج» و «د» مربوط به سبک عراقی هستند، زیرا مفاهیم به ترتیب: «متعالی بودن معشوق - تأثیر قضا و قدر و ارجمندی معشوق - برتری عشق» در این ابیات مربوط به سبک عراقی هستند.
بررسی ابیات «ب» و «ه»:

(ب) مدح و ستایش
(ه) روحیه شادباشی و خرمی

۶۲/۴ در بیت «الف» «بی‌اعتباری دنیا» و در بیت «د» «برتری عشق» از مفاهیم سبک عراقی هستند.
ابیات «ب» و «ج» با توجه به محتوای شعر که شادی و خرمی است مربوط به سبک خراسانی هستند.

گزینه‌نامه

ویژگی‌های فکری سبک عراقی

فکر در این دوره با تأثیرپذیری از مسائل سیاسی و اجتماعی دستخوش تغییر شد؛ معشوق شاعر در این دوره، اندک‌اندک متعالی می‌گردد تا آن‌جا که گاه با معبود یکی می‌شود.

بعد از حمله مغول و خدشه‌دار شدن غرور و احساسات ملی ایرانیان، نیاز به سخنان آرام‌بخش و توجه به امور اخروی بیشتر می‌شود و این امر باعث رواج بیشتر تصوف می‌گردد؛ برخی اندیشه‌ها، از جمله بی‌اعتباری دنیا و اعتقاد به قضا و قدر رواج بیشتری می‌یابند.

پرهیز از زهد ریایی، توجه به صفا و پالایش درون، برتری عشق بر عقل و ... مفاهیم و اندیشه‌های شعر این دوره هستند.

مقایسه ویژگی‌های فکری سبک خراسانی و عراقی	
خراسانی	عراقی
ستایش خرد	ستایش عشق
شادی‌گرایی	غم‌گرایی
وصال	فراق
واقع‌گرایی با توجه به دنیای بیرون	ذهن‌گرایی با توجه به دنیای درون
رواج روحیه پهلوانی و حماسی	رواج روحیه عرفانی و اخلاقی
باور به اختیار و اراده	باور به قضا و قدر
زمینی بودن معشوق	آسمانی بودن معشوق
بازتاب اندک علوم در شعر	بازتاب بیشتر علوم در شعر

گزینه‌نامه

دلایل اهمیت قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم هجری

در آغاز این دوره، دولت سامانی روی کار آمد و رسم‌ها و سنت‌های فرهنگی کهن ایرانی را رواج داد.

سلسله غزنویان در این دوره به وجود آمد و برای ماندگاری حکومت نوپای خود ناگزیر شدند زبان پارسی را رواج دهند.

در مجموع، قرن چهارم، دوران دوره غلبه، رواج، حفظ و ارائه آداب و رسوم ملی بود.

پایه حماسه‌های ملی به زبان فارسی در این قرن گذاشته شد که زبان فارسی را با ادبیات غنی آن به اوج رساند.

قرن چهارم، دوره طلایی همراه با شکوفایی روح ایرانی بود.

قرن چهارم با دانشمند بزرگی چون محمدبن زکریای رازی آغاز و با شاعر بی‌نظیری مانند فردوسی ادامه یافت.

این دوره، دوره ترقی در همه زمینه‌های علمی بود.

«ابوعلی سینا» در این دوره می‌زیست و در همه علوم روزگار خود تبخیر داشت. وی صاحب تحقیق و تألیف بود و به فارسی و عربی شعر می‌سرود.

از دیگر دلایل اهمیت این دوره وجود سخنورانی چون رودکی، فردوسی، عنصری و بسیاری از شاعران فارسی‌گوی دیگر است.

آغاز این دوره که از نظر تاریخی با اوج حاکمیت سامانیان هم‌زمان است، عصر اندیشه استقلال ملی ایران به شمار می‌رود.

امرای سامانی با تأکید بر ضرورت تألیف به زبان فارسی دری و گردآوری تاریخ و روایات گذشته ایرانی، در برابر خلافت بغداد به هویتی مستقل دست پیدا می‌کنند.

امرای سامانی می‌کوشند در ماوراءالنهر و خراسان بزرگ، ترکیب تازه‌ای از هویت فرهنگی، یعنی بازیافتن اندیشه‌های ایرانی در چارچوب فرهنگ اسلامی را ترویج کنند.

در این دوره بسیاری از اصطلاحات علمی، ادبی، دینی و سیاسی جدید از راه ترجمه متون عربی، وارد فارسی دری می‌شود.

در آغاز این دوره، بیشتر دانشمندان ایرانی به ضرورت، آثار خود را به عربی می‌نویسند تا بتوانند در سرتاسر دنیای اسلام خوانندگان بیشتری پیدا کنند.

۵۵/۲ شعر غنایی در قرن چهارم با دو شاعر مشهور، رودکی و شهید بلخی، قوت و استحکام یافت.

۵۶/۳ ادبیات فارسی دری به مفهوم واقعی خود، هم‌زمان با دولت طاهری پدید آمد.

گزینه‌نامه

دولت طاهریان

پس از برافتادن ساسانیان، طاهریان نخستین دولت اسلامی ایران بودند. ادبیات فارسی دری به مفهوم واقعی خود، تقریباً هم‌زمان با این دولت پدید آمد. «دری» زبان درباری سامانیان، زبان محاوره و مکاتبات مقامات دولتی بوده است. «دری»، نخستین صورت زبان ادبی فارسی نو در برابر نفوذ عناصر زبان عربی بود. «فارسی دری»، موجودیت خود را به سرسختی حفظ کرد و به تدریج، غنی گشت و زبان عمومی سراسر ایران شد.

منطقه رواج فارسی دری، نخست در مشرق و شمال شرقی ایران بود. پس از ورود اسلام به ایران، زبان فارسی، تحول تازه‌ای را پشت سر گذاشت و با بهره‌گیری از الفبای خط عربی به مرحله جدیدی گام نهاد که بدان «فارسی نو» یا «فارسی دری» گفته می‌شود.

یکی از نتایج نفوذ اسلام در ایران، رواج تدریجی خط عربی بود. زبان فارسی با کنار گذاشتن برخی از صداهای زبان عربی، الفبای آن را پذیرفت.

تاریخ‌نویسی از اوایل دوره مغول، به سبب علاقه شدید آنان به ثبت وقایع مربوط به پدران و اجدادشان شروع شد و در دوره تیموری هم ادامه یافت. حاشیه‌نویسی‌های متعددی نیز به نثر ساده بر تاریخ‌های قدیم انجام گرفت. سادگی نثر تاریخ‌ها همه‌جا یکسان نیست و نثر ساده این دوره را نمی‌توان فصیح و بلیغ دانست.

ورود لغات قبایل مختلف ترک و مغول به زبان فارسی که در دوره تیمور سرعت رشد آن بیشتر شد.

سلطان حسین بایقرا و امیرعلیشیر نوایی در حوزه ادبی هرات، ترکی‌گویی و ترکی‌نویسی را تشویق می‌کردند.

امیرعلیشیر نوایی چند کتاب از جمله «محاکمة اللغتين» را به ترکی نوشت.

ظهیرالدین بابر هم «بابرنامه» را به ترکی نوشت.

نمونه‌ای از کلمات دخیل که هنوز هم در زبان فارسی استعمال دارند؛ ییلاق و قشلاق (سردسیر و گرمسیر)، قشون (ارتش) و یورش (هجوم).

به وجود آمدن سستی و ضعف در ساخت دستوری جملات نثر، از ویژگی‌های دیگر این دوره است.

۳/۶۶ تشبیه و ارکان آن در بیت گزینه (۳):

محیط غم؛ غم (مشبه) محیط (مشبه‌به) پایان‌پذیر نیست (وجه‌شبه)

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) جگر مانند آهن - دل چو سنگ (هر دو تشبیه فاقد وجه‌شبه هستند)

(۲) رخ چون ماه (فاقد وجه‌شبه)

(۴) رخ لعل - قد سرو (هر دو تشبیه فاقد وجه‌شبه)

درست‌نامه

ارکان تشبیه

مشبه: پدیده‌ای که آن را به پدیده‌ای برتر از خود مانند می‌کنند.

نمونه: آتش عشق؛ «عشق» به آتش مانند شده است.

مشبه‌به: پدیده‌ای که در صفتی از مشبه برتر است و مشبه را به آن مانند می‌کنند.

نمونه: رخ و زلفت از شگرفی صفت بهار دارد.

ادات تشبیه: واژه‌ای که برای بیان شباهت بین دو پدیده به کار می‌رود.

مثل - مانند - چو - چون - به‌سان - به‌شکل - به‌کردار - هم‌چون - گویی - وش -

نمونه: که خدنگ‌های مشکین چو زبان مار دارد.

وجه‌شبه: ویژگی مشترک بین مشبه و مشبه‌به است. این ویژگی باید در

(مشبه‌به) قوی‌تر یا بزرگ‌تر یا بهتر باشد.

نمونه: گلبن ملون است چو دیبای هفت رنگ

ملون (رنگارنگ) ویژگی مشترک (گلبن و دیبا) است.

۴/۶۷ بررسی تعداد تشبیه در ابیات گزینه‌ها:

(۱) شحنة عشق - می توحید - محتسب حکم (سه تشبیه)

(۲) بنفشه زلف - نسرین بر - سمن بو - حسن او مانند ماه (چهار تشبیه)

(۳) زر صدق - مس شهوت - مس حرص - مس حسد (چهار تشبیه)

(۴) قُرب جانان مانند جنت (بهشت) - بُعد جانان مانند دوزخ - روضه دل -

روضه دل مانند روی یار - قامت جانان مانند طوبی (پنج تشبیه)

۲/۶۸ بررسی تشبیه در گزینه (۲):

تشبیه فشرده اضافی: بزم وصل

تشبیه فشرده غیراضافی: او پادشاه وقت است - جمله چاکر هستند.

او (مشبه) پادشاه (مشبه‌به) - جمله (مشبه) چاکر (مشبه‌به)

۳/۶۳ عبارت «جایگاه تخلص تثبیت شد» بخشی از ویژگی‌های ادبی شعر سبک عراقی و عبارت «درهم آمیختگی مختصات نو و کهن» ویژگی زبانی شعر سبک عراقی است.

درست‌نامه

ویژگی‌های زبانی شعر سبک عراقی

چهارچوب زبان همان چهارچوب فارسی قدیم یعنی زبان سبک خراسانی است که تا حدودی مختصات جدید یافته است؛

لغات فارسی اصیل قدیم کم شده و جای آن‌ها را لغات عربی گرفته است؛

«می» اندک‌اندک جای «همی» را گرفته است؛

«در» به جای «اندر» در حال جایگزین شدن است و نیز واژه‌های «ایدون، ایدر، آبا، آبَر و ...» بسیار اندک به کار می‌روند؛

به کارگیری حرف نشانه «مر» در کنار مفعول جمله کم شده است.

اساساً مهم‌ترین ویژگی زبانی سبک عراقی درهم آمیختگی مختصات نو و کهن است که گاهی در یک شعر کوتاه نیز در کنار هم دیده می‌شود.

ویژگی‌های ادبی شعر سبک عراقی

در شعر این دوره کاربرد غزل بیشتر شد و جایگاه «تخلص» در انتهای آن تثبیت گردید.

توجه به علوم ادبی از جمله «بیان» و «بدیع» بیشتر شد.

شعر این دوره از دربار خارج شد؛ قصیده از رونق افتاد و غزل عارفانه و عاشقانه رواج یافت.

۱/۶۴ مهم‌ترین ویژگی زبانی سبک عراقی «درهم آمیختگی مختصات نو و کهن» است.

در گزینه (۱) به کار رفتن هم‌زمان «اندر» و «در» و زبان شعر که چهارچوب ساده سبک خراسانی را دارد در عین حال از واژه‌های عربی «صبا - مسا» استفاده کرده است.

۴/۶۵ ویژگی‌های زبانی نثر سبک عراقی در سایر گزینه‌ها:

(۱) قشون

(۲) یورش

(۳) ییلاق، قشلاق

درست‌نامه

ویژگی‌های زبانی نثر سبک عراقی

نثر فنی کم‌کم در قرن هفتم ضعیف می‌شود و در قرن هشتم با سیطره تیموریان بر ایران از میان می‌رود.

نثر ساده در اکثر کتاب‌های این دوره جای نثر فنی را می‌گیرد.

در قرن ششم مرسوم بود که برخی نویسندگان، آثار موجود را که به نثری ساده بود، به نثر فنی باز می‌نوشتند.

در قرن هفتم و هشتم برخی نویسندگان، کتاب‌های مشکل را به زبان ساده بازنویسی می‌کردند.

ملاحسین واعظ کاشفی کلیله و دمنه را به انشای دوره خود بازگرداند و آن را «انوار سهیلی» نامید.

تاریخ‌نویسی در قرن هفتم به اسلوب ساده رواج یافت، هر چند نمونه‌هایی با نثر پیچیده نیز در میان تاریخ‌های این دوره یافت می‌شود.

قدیمی‌ترین کتاب تاریخ نوشته‌شده درباره تیمور «ظفرنامه شامی» است.

در این کتاب آمده است که: «امیر تیمور به من دستور داد که ساده بنویسم؛ به طوری که عامه مردم بفهمند.»

د) نادرست (هر وقت در یک جامعه، مسئله خاصی مطرح می‌شود، زمینه برای پیدایش و رشد دانش علمی درباره آن نیز فراهم می‌گردد) - درست
ه) درست - نادرست (فلسفه نه جزء علوم طبیعی است و نه جزء علوم انسانی و اجتماعی بلکه خود دانشی مستقل است.)

۴/۷۲ مطالعه علمی اجتماعی مانند کلاس، محله، خانواده و روستا، شهر و کشور و جامعه جهانی به شکل‌گیری علوم اجتماعی انجامید.
فواید علوم اجتماعی ← زمینه فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یکدیگر را فراهم می‌سازند و به افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها کمک می‌کنند.
ارتباط علوم اجتماعی با علوم انسانی ← موضوع علوم انسانی عام‌تر از موضوع علوم اجتماعی است و علوم اجتماعی خود بخشی از علوم انسانی محسوب می‌شوند ولی برخی علوم انسانی در زمره علوم اجتماعی نیستند.

کوشش‌ها

نکته: به سبب آگاهانه و ارادی بودن کنش‌های اجتماعی، پیش‌بینی در علوم اجتماعی پیچیده‌تر از علوم طبیعی است.

۱/۷۳ الف) دیدگاه متفکران مسلمان ← دانش عمومی، دانش غیرموتق و نامعتبر نیست، بلکه کم و بیش در آن دانش‌های حقیقی و صحیح نیز وجود دارد.

ب) ارتباط علوم انسانی و علوم اجتماعی ← وجود انسان را به ابعاد اجتماعی‌اش تقلیل نمی‌دهد و کنش‌های انسان را به کنش‌های اجتماعی او فرو نمی‌کاهد.

کوشش‌ها

در این دیدگاه، تفاوت دانش علمی با دانش عمومی در روش آن‌هاست. دانش علمی تنها از راه حس و تجربه و به صورت نظام‌مند به دست می‌آید ولی دانش عمومی، دانش حاصل از زندگی افراد است که از راه جامعه‌پذیری و فرهنگ‌پذیری به دست می‌آید. دانش علمی (تجربی) راه کشف واقعیت و تنها دانش معتبر است. دانش عمومی در مقابل دانش علمی از ارزش ناچیزی برخوردار است. دانش علمی برای حفظ هویت خود باید از ورود دانش عمومی به قلمرو علم جلوگیری کند.

این دیدگاه در تقابل با رویکرد اول، این ادعا را که دانش علمی، راه کشف واقعیت و دانش عمومی، دانش حاصل از زندگی است انکار می‌کند و همه دانش‌ها را دانش حاصل از زندگی می‌داند. دانش‌ها کشف و بازخوانی واقعیت نیستند، بلکه خلق و بازسازی آن هستند که انسان‌ها برای سامان دادن به زندگی خود تولید می‌کنند. برتری دانش تجربی بر دانش حاصل از زندگی را بی‌اعتبار می‌داند و به عکس دانش عمومی را پایه و اساس هرگونه دانشی از جمله دانش تجربی می‌داند. در برخی از نحله‌های این دیدگاه، مرز دانش علمی و دانش عمومی فرو می‌پاشد.

دانش عمومی
دانش علمی

کوشش‌ها

تشبیه فشرده (بلیغ)

تشبیهی که فقط دو رکن آن (مشبه - مشبه‌به) در کلام آمده باشد و (ادات تشبیه و وجه‌شبه) حذف شده باشند.

نمونه: چاه دنیا

دنیا مانند چاه تنگ و تاریک و ترسناک است.

ارات

وجه‌شبه

اضافه تشبیهی: گاه تشبیه بلیغ به صورت ترکیب اضافی به کار می‌رود.

نمونه: آتش خشم - زر صدق - شهر غم - مهد زمین - کلاه شکوفه - بزم عشق - بزم غم و ...

تشبیه فشرده غیراضافی: تشبیهی که فقط دو رکن اصلی در کلام آمده و ترکیب اضافی نیست. این تشبیه‌ها معمولاً فعل اسنادی دارند و این فعل اسنادی به جای ادات تشبیه کار ارتباط بین مشبه و مشبه‌به را انجام می‌دهد.

نمونه: ما هر دو پادشاهیم ار بنگریم

ما (مشبه) پادشاه (مشبه‌به)

در این تشبیه ادات و وجه‌شبه ذکر نشده است و ترکیب اضافی نیز وجود ندارد.

۱/۶۹ بررسی گزینه‌ها:

۱) وزن مصراع گزینه (۱) «مفعول مفاعیلن مفعولن» است.

وزن شعر صورت پرسش «فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن» است.

۲) ویژگی فکری شعر سبک عراقی: متعالی و والا بودن معشوق، پرهیز از زهد ربایی

۳) تشبیه بلیغ: گیسویش طنابی می‌کند؛ گیسویش (مشبه) طناب (مشبه‌به)

گردن جان؛ جان (مشبه) گردن (مشبه‌به)

۴) ویژگی زبانی شعر سبک عراقی: کم بودن لغات فارسی اصیل - استفاده از لغات عربی (طناب - زاهد - معذور - مخمور)

به کار رفتن (در) به جای (اندر)

ویژگی ادبی شعر سبک عراقی: قالب غزل که قالب عمده شعر سبک عراقی است.

توجه به آرایه‌های ادبی: ایهام (مدام) - مراعات‌نظیر - تشخیص - استعاره و ...

۳/۷۰ در عبارت صورت پرسش گفته شده که: «زیان و ضرر خشم در مرتبه نخست متوجه صاحب خشم است و در مرحله بعد شاید به دشمن زیان

برسد یا شاید نرسد»

در ابیات گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) نیز همین معنا وجود دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

در گزینه (۱) گفته شده که به علت خشم و غضب همیشه شکار شده بودم و ترک خشم مرا آسوده کرد.

در گزینه (۲) شاعر توصیه می‌کند اگر خشم را با حلم کنترل کنیم مانند این است که آتش را بر خود گلستان کرده‌ایم.

در گزینه (۴) گفته شده که انسان بی‌گناه اگر غضبناک شود، مجازات او همان مجازات انسان گناهکار است.

جامعه‌شناسی

۲/۷۱ بررسی عبارت‌ها:

الف) درست - نادرست (در دیدگاهی که همه دانش‌ها را دانش حاصل از زندگی می‌داند، دانش‌ها کشف و بازخوانی واقعیت نیستند بلکه خلق و بازسازی آن هستند.)

ب) درست - درست

ج) درست - نادرست (در اوایل قرن بیستم میلادی عده‌ای در جهان غرب پیدا شدند که به جای موضوع بر روش علوم تأکید کردند.)

دروسناریه

تذکره: جهان‌های اجتماعی مختلف براساس هویت فرهنگی خود، تعاریف متفاوتی از دانش علمی دارند؛ مثلاً جهان متجدد براساس هویت دنیوی خود، فقط علم تجربی را دانش علمی می‌داند و علوم عقلانی و وحیانی را علم محسوب نمی‌کند. وقتی چنین رویکردی به جوامع دیگر که دانش علمی را به دانش تجربی منحصر و محدود نمی‌بینند و علاوه بر علم تجربی، علوم عقلانی و وحیانی را معتبر می‌دانند، سرایت می‌کند، در این جوامع، تعاریف متفاوت و گاه متضادی از علم رواج می‌یابد و در ذخیره دانشی آن‌ها تعارض‌هایی پدید می‌آورد. در چنین شرایطی، ارتباط دوسویه دانش عمومی و دانش علمی قطع می‌شود؛ دانش عمومی به طور همه‌جانبه از دانش علمی حمایت نمی‌کند، دانش علمی از رشد و رونق لازم باز می‌ماند و دغدغه و توان لازم برای حل مسائل و مشکلات دانش عمومی را از دست می‌دهد.

۷۶/۲ علت این‌که علوم اجتماعی فرصت موضوع‌گیری صحیح را فراهم می‌کند ← داوری درباره پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آن‌ها

پیامد حفظ هویت دانش علمی ← جلوگیری از ورود دانش عمومی

معنای گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی ← دانش عمومی

علت در امان ماندن از آسیب‌های اجتماعی زندگی در اجتماعات مختلف ← شناخت قواعد زندگی

دروسناریه

نکته: ما درباره دانش عمومی کم‌تر می‌اندیشیم، بیشتر از آن استفاده می‌کنیم و در تعامل با یک‌دیگر، آن را به کار می‌بریم.

مثال: دانش عمومی برای زندگی اجتماعی مانند هوا برای انسان است. انسان همواره از هوا استفاده می‌کند، اما اغلب متوجه آن نیست و از اهمیت آن غافل است. او هنگامی متوجه وجود هوا می‌شود که تغییری در آن رخ دهد و تنفس را با مشکل مواجه نماید.

۷۷/۴ رویکردی که به جای موضوع بر روش تأکید می‌کند، در نیمه دوم قرن بیستم با چالش‌های متعددی مواجه شد.

درک فواید علوم اجتماعی ← پیامد مقایسه علوم طبیعی و علوم اجتماعی
تعاریف متفاوت دانش علمی ← نتیجه → هویت فرهنگی جهان‌های اجتماعی مختلف

شناخت فضیلت، عدالت، سعادت و راه صحیح زندگی ← پیامد فواید علوم انسانی و فواید علوم اجتماعی

دروسناریه

تذکره: در اوایل قرن بیستم میلادی، عده‌ای در جهان غرب پیدا شدند که به جای «موضوع» بر «روش» علوم تأکید کردند. آن‌ها روش تجربی را تنها روش کسب علم دانستند و گفتند که همه علوم باید از یک روش یعنی روش تجربی استفاده کنند. آن‌ها به این برداشت دامن زدند که فقط «علم تجربی» علم است. آنان سایر علوم مانند فلسفه، اخلاق و علوم دینی را غیرعلمی دانستند و علوم انسانی و اجتماعی را فقط در صورتی که از روش تجربی استفاده کنند، علم دانستند. این رویکرد از نیمه دوم قرن بیستم با چالش‌های متعددی مواجه شد و کم‌کم در محافل علمی از رونق افتاد.

در این دیدگاه دانش علمی به دانش تجربی محدود نمی‌شود بلکه دانش‌های فراتجربی مانند دانش‌های عقلانی و وحیانی را نیز شامل می‌شود که هر کدام ملاک سنجش و اعتباریابی خاص خود را دارد. دانش عمومی نیز دانش غیرموقوف و نامعتبر نیست، بلکه کم و بیش در آن دانش‌های حقیقی و صحیح نیز وجود دارد. دانش علمی به دلیل امکان اعتباریابی، نسبت به دانش عمومی از اعتبار بیشتری برخوردار است. دانش علمی ضمن ریشه داشتن در دانش عمومی، امکان انتقاد از دانش عمومی و تصحیح آن را دارد. دانش عمومی و دانش علمی رابطه متقابل دارند. بر یک‌دیگر اثر گذاشته و از هم اثر می‌پذیرند و به مرور متناسب می‌شوند. از این‌رو هر دانش علمی، با هر دانش عمومی سازگار نیست.

نکته: علوم انسانی، کنش‌های انسانی و پیامدهای آن را مطالعه می‌کنند ولی علوم اجتماعی، کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن را مطالعه می‌کنند.

۷۴/۳ هر فرد، گروه، قوم، جامعه و امت یک ذخیره دانشی دارد که راهنمای زندگی آن‌هاست.

فواید علوم انسانی و علوم اجتماعی ← داوری درباره کنش‌های خوب و بد انسان‌ها

کنش‌های اقتصادی ← تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات
تفاوت علوم ← تفاوت موضوع

دروسناریه

مقایسه فواید علوم انسانی و اجتماعی و علوم طبیعی	
فواید علوم طبیعی	فواید علوم اجتماعی
- شناخت طبیعت و قوانین آن	- شناخت و فهم معانی کنش‌های آدمیان و پیامدهای آن
- پیش‌بینی حوادث طبیعی برای پیشگیری و تسلط بر طبیعت	- شناسایی عواملی که بر زندگی انسان و کنش‌های او تأثیر دارند یا پیش‌بینی کنش‌ها و پیامدهای آن‌ها برای پیشگیری
- رهاسازی انسان از محدودیت‌های طبیعت	- شناخت فضیلت، عدالت، سعادت و راه صحیح زندگی و داوری درباره کنش‌های خوب و بد انسان‌ها
	- انتقاد از کنش‌های ناپسند و ظالمانه انسان‌ها
	- رها کردن و آزادسازی انسان‌ها از ظلم‌ها و اسارت‌هایی که در اثر کنش‌های انسان‌ها پدید می‌آید
	- نشان دادن شیوه صحیح استفاده از علوم طبیعی و دانش‌های ابزاری

۷۵/۱ دانش علمی دغدغه و توان لازم را برای حل مسائل و مشکلات دانش عمومی از دست می‌دهد ← نشانگر تعارض در ذخیره دانشی جوامع است.
مقایسه دانش کاربران زبان فارسی با دانش متخصصان ← تفاوت میان دانش عمومی و دانش علمی

انسان‌ها دانش‌ها را برای سامان دادن به زندگی اجتماعی خود تولید می‌کنند. امروزه در جهان غرب، رویکردی که فقط علم تجربی را دانش علمی می‌داند و علوم عقلانی و وحیانی را علم محسوب نمی‌کند، پذیرفته نیست.

۸۴ | ۱ در تمامی جهان‌های اجتماعی وجود دارند، ولی انواع و اشکال متفاوتی دارند ← نهادهای اجتماعی
مصادیق فرهنگ ← نگرش به عالم و آدم و باورها و ارزش‌های اخلاقی
کلان و عینی ← مراسم نخل‌گردانی
اشتراک خانواده، امنیت و صلح ← حاصل کنش‌های اجتماعی انسان‌ها

دورنگاره

تذکره: خانواده، تعلیم و تربیت، سیاست و اقتصاد، از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی‌اند.

تذکره: فرهنگ، شیوه زندگی گروهی از انسان‌ها است که سالیان متمادی با یکدیگر زندگی می‌کنند. برای مثال نوع خوراکی‌ها، پوشش‌ها، گویش‌ها، آداب و رسوم تولد، عروسی و عزاداری، شیوه‌های گذران اوقات فراغت، شیوه‌های یاددهی - یادگیری، باورها و ارزش‌های اخلاقی، نگرش به عالم و آدم و ... از این جمله‌اند.

۸۵ | ۲ هیچ جامعه‌ای بی‌نیاز از هنجارها و نمادها نیست ولی هنجارها و نمادها برحسب شرایط، در زمینه‌های مختلف قابل تغییرند و تغییر برخی از آن‌ها تا زمانی که به تغییر در لایه‌های عمیق منجر نشود، موجب تحول و تغییر بنیادین جهان اجتماعی نمی‌شود.

شناخت خداوند، فرشتگان و جهان ماوراءطبیعی، آرمان‌ها و ارزش‌های زندگی آدمیان را تغییر می‌دهد و کنش‌های اجتماعی آنان را دگرگون می‌سازد.

دورنگاره

لایه‌های سطحی جهان اجتماعی	لایه‌های عمیق و بنیادین جهان اجتماعی
به آسانی تغییر می‌کنند.	به آسانی تغییر نمی‌کنند.
تأثیرات محدودتری دارند و نقش حیاتی و اساسی ندارند.	تأثیرات تعیین‌کننده، همه‌جانبه و فراگیر دارند.
با حذف آن‌ها جهان اجتماعی تداوم می‌یابد.	اگر حذف شوند، جهان اجتماعی فرو می‌ریزد.
مانند: نمادها و هنجارها	مانند: ارزش‌ها و عقاید

تذکره: ارزش‌ها، هنجارها و نمادهای هر جهان اجتماعی، متناسب با عقاید بنیادین آن شکل می‌گیرد.

۸۶ | ۳ بررسی عبارت‌ها:

الف) درست - درست

ب) درست - نادرست (باید از این اشتباه حذر کنیم که جهان اجتماعی و موجود زنده را کاملاً یکسان بپنداریم، در حالی که تفاوت‌های آن‌ها بسیار عمیق‌تر است. مثلاً نباید گمان کنیم همان تشریحی که در پزشکی انجام می‌گیرد، در جهان اجتماعی نیز ممکن است.)

ج) نادرست (در تقسیم‌بندی پدیده‌های اجتماعی خرد و کلان، به میزان اثرگذاری خود بر پدیده‌های اجتماعی خرد و کلان یا اثرپذیری از آن‌ها پی می‌بریم.) - درست

د) درست - نادرست (فقر و غنا (ثروت) پدیده اجتماعی کلان و محسوس (عینی) است.)

ه) درست - نادرست (جهان اجتماعی دارای اعضای است که عضویت و نقش هر کدام توسط اعضای آن تعریف یا پذیرفته می‌شود. (همه اعضا))

۷۸ | ۳ آتش درست کردن یا دندان کشیدن در ذخیره دانشی آن فرد وجود دارد و زمانی متوجه آن می‌شود که با دانش عمومی

مشکل تنها بودن در جزیره مواجه می‌شود (عدم وجود دیگران).

۷۹ | ۲ افرادی که درباره مسائلی مثل مسئله اهدای عضو، شناخت علمی دارند، از شناختی دقیق برخوردارند و می‌توانند برای حل همه اشکال آن، راه‌حل‌های صحیح پیدا کنند.

کسانی که از دانش عمومی برخوردارند، مشکلات این مسئله را می‌شناسند و برای حل برخی از آن‌ها، راهکارهایی پیشنهاد می‌دهند.

۸۰ | ۴ نمودار مربوط به رویکرد تفسیری است ← معتقد است انسان‌ها برای سامان دادن به زندگی خود، دانش‌ها را تولید می‌کنند و برتری دانش تجربی بر دانش حاصل از زندگی را بی‌اعتبار می‌دانند.

علوم انسانی از فعالیت‌های غیرارادی انسان‌ها بحث نمی‌کند؛ زیرا فعالیت‌های غیرارادی، کنش نیستند. موضوع علوم انسانی عام‌تر از موضوع علوم اجتماعی است.

۸۱ | ۲ علاقه به ساختن خانه خاص ← نامحسوس و خرد

تصور جهان بدون کودکان کار ← ذهنی و کلان

مراقبت از درختان فضاهای سبز ← محسوس و کلان

پس‌انداز کردن برای خرید کتب درسی ← عینی و خرد

دورنگاره

تذکره: تمامی پدیده‌های اجتماعی، هویتی معنایی و ذهنی دارند؛ از این‌رو هیچ‌یک از اجزای جهان اجتماعی فاقد معنا نیستند؛ اما همه پدیده‌های اجتماعی، بُعد محسوس و عینی ندارند.

۸۲ | ۱ قرار گرفتن زندگی اجتماعی بشر در مسیر خوشبختی و سعادت - پیامد - اگر اعضای جهان اجتماعی براساس شناخت‌های صحیح زندگی کنند.

یک نسل نتواند فرهنگ خود را حفظ کند یا نتواند آن را به نسل بعد منتقل سازد - علت - جهان اجتماعی به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌شود.

خریداری نفت به ارزان‌ترین قیمت ممکن توسط کشورهای صنعتی - پیامد - بُعد ذهنی و معنایی نفت مفقود بود.

شیوه قابل قبول تأمین بعضی از نیازهای افراد را معین می‌سازد و متقابلاً شیوه‌های غیرقابل قبول را طرد می‌کند - موضوع - نهاد اجتماعی

۸۳ | ۴ از ویژگی‌های مهم جهان اجتماعی - نظم

نوع آگاهی موجود در جهان اجتماعی - مشترک و عمومی

مرزهای جهان اجتماعی - مرزهای دانش

نوع پدیده‌های جهان اجتماعی - اعتباری و تکوینی

عمیق‌ترین لایه‌های آن - باور و اعتقاد انسان‌ها نسبت به اصل جهان

دورنگاره

پدیده‌های جهان اجتماعی	
پدیده‌های تکوینی (طبیعی و ماوراءطبیعی)	پدیده‌های اعتباری
پدیده‌هایی که انسان، آن‌ها را ایجاد نمی‌کند ولی به واسطه ارتباطی که با زندگی انسان دارند، به جهان اجتماعی راه می‌یابند.	کنش‌ها و پیامدهای آن‌ها
مثال: دریا، فرشته، شیطان	مثال: خانواده، ترافیک

دورنگار

فرهنگ‌هایی که به سوی جهانی شدن می‌روند	
گونه اول: فرهنگ سلطه (استکبار)	گونه دوم: فرهنگ حق
- تسلط یک قوم، جامعه یا گروهی خاص را بر دیگران به دنبال می‌آورد. - عقاید، ارزش‌ها یا هنجارهای آن متعلق به قوم، منطقه یا گروه خاصی است. - جهان را به دو منطقه مرکزی و منطقه پیرامونی تقسیم می‌کند. - فرهنگ صهیونیسم و فرهنگ سرمایه‌داری	- سعادت همه انسان‌ها را دنبال می‌کند. - از عقاید و آرمان‌های مشترک انسانی سخن می‌گوید. - عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای آن مطابق با نیازهای فطری است. - فرهنگ اسلام

۱/۹۲ مدینه فاسقه ← جامعه‌ای که عقاید و ارزش‌های آن حق باشد، اما هنجارها و رفتارهای آن موافق و همسو با حق نباشد.

معنای آزادی ← به پرسش‌های «آزادی از چه؟» و «آزادی برای چه؟» براساس ارزش‌های جهان‌شمول مانند حقیقت، معنویت و عدالت پاسخ داده می‌شود. بحران زیست‌محیطی ← مسئله دیروز بشر نبوده و مسئله امروز اوست و چه‌بسا فردای تاریخ، مسئله او نباشد و صورت دیگری پیدا کند.

۴/۹۳ پاسخ به پرسش‌های ثابت و متغیر بشر ← عقلانیت سطح یک و سطح دو

عدالت ← فرهنگ جهانی باید در لایه‌های مختلف خود به این ارزش، معتقد و پایبند باشد.

معیار و میزانی برای سنجش عقاید و ارزش‌های مختلف ← حقیقت زمینه‌گسترش و تحقق عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول فراهم می‌آورد ← تعهد و مسئولیت

دورنگار

ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب	
ویژگی‌ها	توضیحات
۱- حقیقت	- داشتن معیار و میزانی برای سنجش عقاید و ارزش‌های مختلف - توانایی دفاع از حقانیت ارزش‌های خود
۲- معنویت	- پاسخ به پرسش‌های بنیادین درباره مرگ و زندگی - توجه به نیازهای ابدی و معنوی - رهانیدن انسان از بحران‌های روحی و روانی
۳- عدالت	- جلوگیری از قطبی شدن جهان - جلوگیری از بهره‌کشی ظالمانه برخی انسان‌ها و جوامع از برخی دیگر - جلوگیری از پامال شدن حقوق انسان‌ها - پیشگیری از تفرقه بین جوامع و تباه شدن منابع و امکانات بشر
۴- آزادی	- آزادی از قید و بندهایی که مانع رسیدن انسان به کمان و حقوق انسانی‌اش می‌شوند. - دو پرسش به همراه دارد: آزادی از چه؟ آزادی برای چه؟ - آزادی همواره راهی از یک امر برای رسیدن به امری دیگر است.

۸۷/۴ وسعت جهان هر فرد ← به اندازه وسعت فکر اوست.

اشتراک پدیده‌هایی مانند دریا، کوه و فرشتگان ← پدیده‌های تکوینی هستند.

اجزای جهان اجتماعی ← پدیده‌های اجتماعی

شکل‌گیری نهاد اجتماعی ← پیامد ارتباط اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی

برای رفع نیازهای معینی از افراد و جهان اجتماعی

۸۸/۲ الف) انسان تربیت‌پذیر است.

ب) دانایی از نادانی بهتر است.

ج) برای دانا شدن باید به مدرسه رفت.

تصور من از چاپ اولین کتابم ← ذهنی (نامحسوس) و خرد

۸۹/۱ نقاشی ← پدیده اجتماعی

فرهنگ ← کلان و ذهنی

آب و خاک ← پدیده‌های تکوینی

اندیشه‌ها و افکار ← ذهنی و کلان

۹۰/۳ علت تصویری که از جهان اجتماعی به دست می‌آید ← مقایسه

جهان اجتماعی با جهان طبیعی

علت آلودگی طبیعت و محیط زیست ← کارهای نابخردانه انسان‌ها

علت عدم آگاهی دانش‌آموز از استعدادهای خود ← بعد ذهنی و معنایی

استعدادها

علت نظم میان اعضای جهان اجتماعی ← قرارداد اعضا

دورنگار

تأثیر و تأثر جهان‌های مختلف

جهان اجتماعی ←

جهان طبیعی

• پدیده‌های طبیعی می‌توانند به جهان اجتماعی راه یابند.

مثال: زلزله و خشکسالی با این‌که پدیده‌های طبیعی‌اند، تأثیرات

تعیین‌کننده‌ای در کنش‌های اجتماعی انسان‌ها دارند. انسان‌ها برای مقابله

با زلزله و خشکسالی، قواعد خاصی وضع می‌کنند و کنش‌های مناسبی

انجام می‌دهند.

جهان اجتماعی →

جهان طبیعی

• جهان اجتماعی هم می‌تواند بر جهان طبیعی تأثیر بگذارد.

مثال: آلودگی طبیعی و محیط‌زیست، نتیجه کارهای شتابزده و نابخردانه

انسان‌هاست.

جهان اجتماعی ←

جهان ماوراءطبیعی

• جهان ماوراءطبیعی می‌تواند بر جهان اجتماعی تأثیر بگذارد.

مثال: شناخت خداوند، فرشتگان و جهان ماوراءطبیعی، آرمان‌ها و

ارزش‌های زندگی آدمیان را تغییر می‌دهد و کنش‌های اجتماعی آنان را

دگرگون می‌سازد.

۹۱/۲ افتراق فرهنگ ژاپن و اینکها ← تداوم تاریخی بالا

مصادیق فرهنگ سلطه ← صهیونیسم و سرمایه‌داری

اشتراک فرهنگ اسلام و مسیحیت ← گستره جغرافیایی وسیع و تداوم

تاریخی بالا

انسان محکوم به سرنوشتی محتوم است ← فرهنگ جبرگرا

روانشناسی

۱۹۱/۲ عبارت اول: بهترین روش ثبت واکنش‌ها و هیجانات افراد و حالات
چهره‌ای ← مشاهده

عبارت دوم: بهترین روش جهت ثبت نظرات تعداد زیادی از افراد ← پرسش‌نامه
عبارت سوم: بهترین روش برای استخدام، درمان بیماری‌های روانی و غیره ←
مصاحبه

عبارت چهارم: بهترین روش برای سنجش میزان یک پدیده و اندازه‌گیری آن
← آزمون

عبارت پنجم: نوار مغزی ← MEG

دکترنامه

نکات:

۱) زمانی که می‌خواهیم از تعداد زیادی از افراد نظرسنجی انجام دهیم، پرسش‌نامه بهترین روش است.

۲) در مصاحبه براساس پاسخ قبلی، سؤال بعدی مطرح می‌شود و جهت کسب اطلاعات عمیق و شخصی از این روش استفاده می‌گردد.

۳) کلمات «اندازه‌گیری»، «سنجش» و «میزان» نشان‌دهنده آزمون است.

مقایسه: در پرسش‌نامه معمولاً سؤالات عمومی و از پیش تعیین‌شده طراحی می‌شود اما در مصاحبه، فرد مصاحبه‌گر در حین گفت‌وگو و براساس پاسخ مصاحبه‌شونده، آن را پیش می‌برد.

۱۹۲/۱ پرسش عبارت‌ها:

عبارت اول: آزمون است نه پرسش‌نامه.

عبارت دوم: TMS

عبارت سوم: مصاحبه برخلاف گفت‌وگوی معمولی، هدفمند و سازمان‌یافته است.
عبارت چهارم: درست است.

عبارت پنجم: استفاده از آزمون‌ها، چگونگی اجرا و تفسیر آن باید در کنار سایر روش‌ها باشد و به دست افراد متخصص انجام شود.

دکترنامه

نکته: آزمون، ابزاری برای کمی کردن اطلاعات می‌باشد، از این‌رو تعریف عملیاتی متغیرها نیز به وسیله این روش جمع‌آوری اطلاعات امکان‌پذیر است.

تذکره: تصویربرداری تشدید مغناطیسی ← MRI

نوار مغزی مغناطیسی ← MEG

تحریک مغناطیسی سراسر جمجمه ← TMS

مقایسه: پرسش‌نامه‌ها به صورت‌های مختلف نمره‌گذاری می‌شوند زیرا معمولاً محقق ساخته هستند و بسته به پژوهش طراحی می‌گردند اما آزمون‌ها معمولاً واحد هستند و نمره‌گذاری آن‌ها متغیر نیست مانند آزمون هوش ریون یا اضطراب کتل.

۱۹۳/۲ عبارت اول: اشاره به ذات (اصل) که باید خوب و قابل باشد تا

تربیت در او اثرگذار شود ← وراثتی

عبارت دوم: اشاره به هم‌نشینی و تربیت دارد ← محیطی

عبارت سوم: اشاره به هم‌نشینی و تربیت دارد که بر روی طبیعت و ذات انسان تأثیرگذار است ← محیطی

عبارت چهارم: اشاره به ذات و طبیعت دارد که خر را حتی به مکه هم ببرند، ذاتش همان است ← وراثتی

۵- مسئولیت و تعهد	– فراهم شدن زمینه گسترش و تحقق عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول – فرهنگ‌های جبرگرا و غیرمسئول (عدم وجود روحیه تعهد و مسئولیت): انکار نقش انسان‌ها در تعیین سرنوشتشان – گرفتن قدرت مقاومت از آدمیان – تبدیل آن‌ها به موجوداتی منفعل – فراهم شدن زمینه نفوذ سلطه‌گران
۶- عقلانیت	– سطح اول: پاسخ به پرسش‌های بنیادین بشر درباره انسان و جهان – توانایی دفاع از هویت خود – سطح دوم: پاسخ به پرسش‌ها و نیازهای متفاوتی که در شرایط تاریخی مختلف پیش می‌آید براساس عقاید و ارزش‌های بنیادین

۹۴/۳ برخی فرهنگ‌ها در مناطقی محدود به وجود می‌آیند و از مرزهای جغرافیایی خود عبور نمی‌کنند و برخی دیگر گسترش بسیاری دارند.

فرهنگ جهان‌شمول، فرهنگی است که سعادت همه انسان‌ها را دنبال می‌کند و عقاید و ارزش‌ها و هنجارهای آن در خدمت گروه و قوم خاصی نیست.

۹۵/۲ پرسش عبارت‌ها:

الف) درست – درست

ب) نادرست (فرهنگ‌ها متنوع‌اند و این تنوع به عقاید و ارزش‌های کلان آن‌ها برمی‌گردد) – درست

ج) درست – درست

د) نادرست (فرهنگی که به معنویت معتقد نباشد، صرفاً متوجه نیازهای مادی و دنیوی انسان است و از نیازهای ابدی او چشم‌پوشی می‌کند و بشر را به بحران‌های روحی و روانی گرفتار می‌سازد) – درست

ه) نادرست (سرمایه‌داری کانون ثروت و قدرت را مورد توجه قرار می‌دهد و کشورهای دیگر را پیرامون آن به خدمت می‌گیرد) – درست

۹۶/۳ پیدایش عرفان‌های کاذب ← عدم وجود عقلانیت سطح یک فرهنگ‌هایی که عام و جهان‌شمول‌اند یا دارای ارزش‌های قومی و قبیله‌ای با نگاه سلطه‌جویانه هستند، می‌توانند جهانی شوند.

ویژگی فرهنگ سلطه ← تسلط بر دیگر اقوام و جوامع
افتراق فرهنگ اسلام و زاین ← گستره جغرافیایی وسیع

۹۷/۴ علت محافظت از صلح جهانی ← پذیرش تفاوت‌ها
پیامد عدم توان پاسخ به پرسش‌های همیشگی ← توانایی دفاع را ندارد.
علت این‌که فرهنگ‌ها نمی‌توانند از (حقیقت) حقانیت ارزش‌های خود دفاع کنند ← به حقیقتی قائل نیستند.

مصادیق فرهنگ‌های غیرمسئول ← طالع‌بینی

۹۸/۳ فرش پازریک ← تداوم و گسترش عناصر فرهنگی ایرانی
معیار تشخیص درست یا غلط ← حقیقت
فرهنگی که تسلط یک قوم، جامعه یا گروهی خاص را بر دیگران به دنبال دارد ← استکبار

پرسش‌های بنیادین بشر ← درباره مرگ و زندگی

۹۹/۱ قبول تفاوت‌ها و محترم شمردن آن‌ها ← فرهنگ جهانی

فرهنگ حق ← فارابی

رهایی از یک امر برای رسیدن به امری دیگر ← آزادی
حل مسئله رشد جمعیت کره زمین و کمبود منابع با اصلاح ژنتیکی ←
عقلانیت سطح دو

۱۰۰/۴ متن نشانگر آرمان‌های صهیونیسم است.
جلوگیری از بهره‌کشی ظالمانه برخی انسان‌ها و جوامع از برخی دیگر ← عدالت

۱۰۷/۱ ۱۲ تا ۲۰ سالگی ← نوجوانی

۹ سالگی ← ۷ تا ۱۲ سالگی ← کودکی دوم
۵۵ سالگی ← ۴۰ تا ۶۵ سالگی ← میانسالی (بزرگسالی دوم)
۶ سالگی ← ۲ تا ۷ سالگی ← کودکی اول (قبل از دبستان)
۳۵ سالگی ← ۲۰ تا ۴۰ سالگی ← جوانی (بزرگسالی اول)

دورسنجی

تذکر: پیری ← ۶۵ سال به بالا

طفولیت ← دو سال اول زندگی
نوپا ← ۱ تا ۳ سالگی

۱۰۸/۲ هفت سال اول یا آقا و سرور: باید آزاد باشد تا بازی کند، باید عواطف و احساسات صحیح او را رشد داد، با رفتار خوب و گفتار پسندیده، او را پرورش داد و بدون توقع اطاعت از او، سعی کرد که با عمل و گفتار صحیح از حس تقلیدش بهره بگیرد.

هفت سال دوم یا فرمانبردار: کم‌کم باید زشتی‌ها و زیبایی‌ها را به او فهماند و در تأدیب او کوشش کرد و او را به ارزش‌ها و دوری از زشتی‌ها رهنمون ساخت. هفت سال سوم یا وزیر و مشاور: باید با او به منزله مشاور رفتار کرد. دیگر نباید به صورت آمرانه با او رفتار شود. باید وی را چون عضو بزرگ خانواده دانست و مانند دیگران، او را در تصمیم‌گیری‌ها دخالت داد.

دورسنجی

نکته: هفت سال اول یعنی صفر تا ۷ سالگی تقریباً مقارن طفولیت و کودکی اول است.

هفت سال دوم یعنی ۷ تا ۱۴ سالگی بیشتر مقارن کودکی دوم است.
هفت سال سوم یعنی ۱۴ تا ۲۱ سالگی بیشتر مقارن نوجوانی است.

۱۰۹/۲

روانشناسی رشد، شاخه‌ای از علم روان‌شناسی است که تلاش می‌کند تغییراتی را که در طول زندگی، از زمان تشکیل نطفه تا زمان مرگ، در آدمی رخ می‌دهد را مطالعه کند.

دورسنجی

تذکر: شناسایی و پیش‌بینی تغییرات در طول زندگی را فراخوانی زندگی می‌نامند.

۱۱۰/۴

عمر انسان بعد از تولد به سه دوره کودکی (طفولیت، کودکی اول و کودکی دوم)، نوجوانی و بزرگسالی (جوانی، میانسالی و پیری) تقسیم می‌شود.

دورسنجی

تذکر: طفولیت: دو سال اول زندگی
کودکی اول (قبل از دبستان): ۲ تا ۷ سالگی
کودکی دوم: ۷ تا ۱۲ سالگی
نوجوانی: ۱۲ تا ۲۰ سالگی
جوانی (بزرگسالی اول): ۲۰ تا ۴۰ سالگی
میانسالی (بزرگسالی دوم): ۴۰ تا ۶۵ سالگی
پیری: ۶۵ سال به بالا

دورسنجی

نکته: در عبارت اول هر چند کلمه «تربیت» به کار رفته است اما شرط آن، اصل و ذات بیان شده، پس به عامل وراثت اشاره دارد.

توجه: در این‌گونه سؤالات باید به نتیجه و عامل اثرگذارتر توجه شود، زیرا ممکن است هم وراثت مطرح گردد و هم محیط.

۱۰۴/۳

احسان و ریحانه ناهمسان هستند، پس از لحاظ رفتار و ظاهر قابل تشخیص هستند - مونا و مینا هم‌جنس هستند پس می‌توانند همسان یا ناهمسان باشند.

پرسش‌های گزیده‌ها:

- دخترخاله‌های نگیں می‌توانند همسان یا ناهمسان باشند زیرا هم‌جنس هستند - درست (زیرا غیرهم‌جنس هستند پس حتماً دوتخمکی هستند).
- سارا و احمد غیرهم‌جنس هستند پس حتماً ناهمسان هستند و ویژگی‌های وراثتی یکسان ندارند - پسرعمه‌های نیلوفر، هم‌جنس هستند پس می‌توانند تک‌تخمکی یا دوتخمکی باشند.
- علیرضا و امیر هم‌جنس هستند، پس می‌توانند همسان یا ناهمسان باشند - مسعود و سحر غیرهم‌جنس هستند پس حتماً ناهمسان بوده و از دو تخمک به وجود آمده‌اند.

دورسنجی

نکته: دوقلوهای همسان یا تک‌تخمکی حتماً هم‌جنس هستند، دارای ویژگی‌های وراثتی یکسان می‌باشند و از نظر ظاهر و رفتار قابل تشخیص نمی‌باشند. اما دوقلوهای ناهمسان یا دوتخمکی می‌توانند هم‌جنس یا غیرهم‌جنس باشند، ویژگی‌های وراثتی یکسان ندارند و از نظر ظاهر و رفتار قابل تشخیص هستند.

۱۰۵/۳

حرف زدن (گزینۀ ۴)، نوشتن (گزینۀ ۱)، خواندن (گزینۀ ۲)) همگی نیازمند آمادگی خاص نهفته هستند، اما توانایی همدلی بیشتر ویژگی اکتسابی است و کم‌تر به آمادگی خاص نهفته نیاز دارد.

دورسنجی

نکته: توانایی‌هایی مانند همدلی، مهربانی، معاشرت، نوع‌دوستی و غیره بیشتر حاصل یادگیری و محیط هستند اما توانایی‌های مشترک در بین همه انسان‌ها که عمدتاً جسمانی هستند مانند راه رفتن، نوشتن، خواندن، حرف زدن و غیره نیازمند آمادگی خاص نهفته می‌باشند تا توانایی بالقوه تبدیل به توانایی بالفعل گردد.

۱۰۶/۳

بسیاری از توانایی‌های افراد مطابق برنامه ریش یا پختگی است که برنامه طبیعی مشخصی دارد و تحت تأثیر آمادگی زیستی است مانند صحبت کردن در سنین خاص. هم‌چنین بعضی ویژگی‌ها مانند اضافه‌وزن و چاقی و رنگ چشم ارثی است اما کمک محمد به مادرش همانند رفتارهای پدرش جنبه تقلید و یادگیری دارد و اثر محیط را نشان می‌دهد.

دورسنجی

نکته: اگر گفته می‌شد سجاد رفتارهای پرخوری والدینش را نشان می‌دهد، آن‌گاه با یادگیری و تأثیر محیط مواجه بودیم. هم‌چنین اگر گفته می‌شد که فردی به دلیل خانواده پرجمعیت و تمرین با سایر کودکان، دامنه لغات فراوانی دارد، اشاره به اثر محیط داشت.

گوشه

نکته: به معلوم و مجهول بودن فعل‌ها در ترجمه دقت کنید.
فعلی که ضمیر متصل با آن همراه شده، حتماً معلوم است.
سَمَو ها: آن را نامیده‌اند
(فعل معلوم) ضمیر

۱/۱۱۵ ترجمه کلمات مهم: لعل: امید که، شاید / یعلّم: بداند / اَنّ: که

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) انسان (← انسانی؛ «امری» نکره است)، «روزی» و «همان» اضافی است.
(۳) کاش (← شاید، امید که)، می‌دانست (← بداند)
(۴) ای کاش (مانند گزینه (۳))، «همانا» اضافی است، احسان می‌کند (← به خوبی انجام می‌دهد)

گوشه

- ۱** فعل مضارع بعد از «لعل» به صورت مضارع التزامی ترجمه می‌شود
لعلک تنجح: امید است که تو موفق شوی.
۲ «اَنّ» معنای «که» می‌دهد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) باد ← طوفان / می‌برد ← می‌کشد
(۳) قطع نمی‌کنم ← قطع نمی‌شود
نکته: تمام فعل‌های باب «انفعال» لازم‌اند:

قطع شد ✓
انقطع ✗
قطع کرد ✗

ضمناً «لا ينقطع» از صیغه مفرد مذکر غایب است.
(۴) تأکید بر این است ← تأکید می‌کند

تذکره: ما حق نداریم فعل را به صورت اسم ترجمه کنیم.

۲/۱۱۷ بسیار زیباست ← چه زیباست

گوشه

ساختار «ما أفعل» برای تعجب به کار می‌رود.
ما أفتّح: چه زشت است، ما أجمل: چقدر زیباست

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) الحديقة (← الحقیقه)، المعجون (← فرشاة الأسنان)
(۲) المنشقة (مانند گزینه (۱))، المعجون (← المنشقة)
(۳) المعجون (مانند گزینه (۲))، فرشاة الأسنان (← المنشقة)
۲/۱۱۹ ترجمه عبارت سؤال: «مردم خفتگان‌اند، پس هرگاه بمیرند بیدار شوند» گزینه (۲) به حتمی بودن مرگ اشاره می‌کند که ارتباطی به عبارت سؤال ندارد.
نکته: اگر در سؤالات مفهوم، صورت سؤال «الخطأ» یا «غير المناسب» داشت، نیازی نیست عبارت سؤال را بخوانیم، گزینه‌ها را با هم مقایسه و گزینه نامرتبط را به عنوان جواب انتخاب می‌کنیم.

زبان عربی (اختصاصی)

■ مناسب‌ترین گزینه را در ترجمه یا تعریف یا مفهوم مشخص کن (۱۱۹ - ۱۱۱):

۱/۱۱۱ ترجمه کلمات مهم: اَنّ: همانا، قطعاً / المُحسنين: نیکوکاران

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) «قطعاً» باید ابتدای عبارت بیاید.
(۳) نیکوکاری (← نیکوکاران؛ «المُحسنين» اسم فاعل است).
(۴) «بلاشک» باید ابتدای عبارت بیاید، نیکوکاری (مانند گزینه (۳))

گوشه

«اَنّ» از حروف مشبّهة بالفعل است که کَلّ جمله پس از خود را تأکید می‌کند و جایش در ترجمه همان ابتدای عبارت است:
إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ كُلَّ شَيْءٍ: بی‌شک خدا هر چیزی را می‌داند.

۲/۱۱۲ ترجمه کلمات مهم: قد فهمت: فهمیده‌ام / النملة: مورچه /

يفوق: بیشتر است، برتری می‌یابد / خمسين: پنجاه

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) «وزنش» اضافی است، پانزده (← پنجاه)
(۲) دانسته‌ام (← فهمیده‌ام)، مورچه‌ها (← مورچه؛ «النملة» مفرد است)، پانزده (مانند گزینه (۱))
(۴) فهمیدم (مانند گزینه (۲))، وزن داشته باشد (← است ← بیشتر است)

گوشه

۱ گاهی می‌توان مصدر را به شکل فعل ترجمه کرد:
أقدر على حقل هذا: می‌توانم این را حمل کنم.
فعل مصدر
۲ قد + ماضی: ماضی نقلی ← قد فهمت: فهمیده‌ام

۳/۱۱۳ ترجمه کلمات مهم: التاسعة و الربع: نه و ربع / تبتدي: شروع می‌شود /

ستصبح: خواهد شد / جداً: بسیار

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) شش (← نه)، جداً (← بسیار)
(۲) یک ربع به نه (← نه و ربع)
(۴) برگزار می‌گردد (← شروع می‌شود)، جداً (مانند گزینه (۱))، خواهد بود (← خواهد شد)

گوشه

۱ به تفاوت ترجمه «ستصبح»: خواهد شد و «ستكون»: خواهد بود» دقت کنید.
۲ ترجمه برخی کلمات بسیار مهم‌اند: جداً: بسیار، حقاً: واقعاً

۲/۱۱۴ ترجمه کلمات مهم: ظهرت: ظاهر شد / ظاهرة: پدیده‌ای / سموا:

نامیده‌اند

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) رؤیت شد (← ظاهر شد)، می‌نامند (← نامیده‌اند؛ «سموا» ماضی است)
نکته: زمان فعل‌ها در ترجمه اهمیت دارد.
(۳) شهرمان (← شهر)، اتفاقی (← پدیده‌ای)
نکته: توجه به بود و نبود ضمیرها در ترجمه مهم است.
(۴) رخدادی (مانند گزینه (۳))، نامیده شده است (← نامیده‌اند؛ «سموا» معلوم است).

پاسخ دوازدهم انسانی

۱۲۶/۳ ترجمه عبارت سؤال: «آن‌ها یک‌چهارم ساکنان جهان‌اند؛ یعنی آن‌ها از ساکنان جهان هستند.»

ترجمه‌گزینیه‌ها:

- (۱) چهل درصد
(۲) چهار درصد
(۳) بیست و پنج درصد
(۴) پنجاه و چهار درصد

کوستاویه

- ۱ به کلمات «ثَلَاث: یک‌سوم، رُبْع: یک‌چهارم، خُمْس: یک‌پنجم» دقت کنید.
۲ برای نوشتن اعداد ۱۱ تا ۹۹، در عربی ابتدا یکان را می‌آوریم، سپس دهگان را:
سی و هشت: ثمانية و ثلاثون

۱۲۷/۳

کوستاویه

معدود ۱۱ تا ۹۹ به صورت مفرد می‌آید:
أربعة عشر کتاباً: چهارده کتاب

معدود

۱۲۸/۴ ترجمه عبارت سؤال: «ماه بهمن، ماه یازدهم از سال است.»
پس «الحادي عشر» صحیح است.

کوستاویه

اعداد ترتیبی غالباً نقش صفت را دارند و باید از نظر داشتن یا نداشتن «ال» و جنس، با موصوف (معدود) مطابقت کنند:
الصف السادس: کلاس ششم
موصوف صفت
(معدود) (عبر)

۱۲۹/۲ بررسی‌گزینیه‌ها:

- (۱) «أنتجوا: تولید کردند» از باب «إفعال» است (حروف اصلی «ن ت ج»)
(۲) «أنهضت: ویران شدند» از باب «انفعال» و حرف «ن» زائد است.
(حروف اصلی «ه د م»)
(۳) «إنظروا: منتظر شوید» از باب «افتعال» است. (حروف اصلی «ن ظ ر»)
(۴) «نستمع: گوش می‌کنیم» از باب «افتعال» است دقت کنید که «ن» حرف مضارع است. (حروف اصلی «س م ع»)

کوستاویه

حرف «ن» در باب «انفعال» جزء حروف زائد است:
حروف اصلی

انفعال
ف ع ل
حروف زائد
همزه، ن

حروف اصلی
د ف ع
انفدع
حروف زائد
همزه، ن

۱۳۰/۴ ثبیلش (مضارع) می‌نشانی (للمخاطب، باب «إفعال») — امر —
اجلس: بنشانی

کوستاویه

همزه امر باب «إفعال» همیشه فتحه (أ) می‌گیرد.

■ متن زیر را با دقت بخوان، سپس متناسب با آن به سؤال‌های زیر پاسخ بده (۱۲۴ - ۱۲۰):

همکاری (همیاری) از مهم‌ترین شیوه‌های کار مشترک است و آن به ما در محقق کردن اهداف به سرعت و کفایت کمک می‌کند. از طریق همکاری امکان تبادل تجربه‌ها و پخش کردن مسئولیت‌ها وجود دارد به طریقه‌ای که در به سرانجام رساندن کارهای دشوار به شکل بهتری سهم داشته باشد. همان‌طور که همکاری روح اعتماد و تفاهم میان افراد و گروه‌ها را تحکیم می‌بخشد و از نزاع یا سوء فهم کم می‌کند. برای محقق کردن یک همکاری سازنده و مؤثر، ناگزیر به وجود ارتباطی شفاف و احترامی متقابل هستیم به همان‌گونه که همکاری فقط یک وسیله (ابزار) برای کار نیست؛ بلکه آن اساس و پایه‌ای در ساختن روابط موفق و نتیجه‌بخش است.

۱۲۰/۲ ترجمه عبارت سؤال: «همکاری بر تأثیر می‌گذارد.»

گزینه نادرست را مشخص کن.

ترجمه‌گزینیه‌ها:

- (۱) افزایش اعتماد بین افراد گروه‌ها.
(۲) کم کردن ارتباط شفاف در گروه‌ها. (واضح است که این گزینه با متن مغایرت دارد.)
(۳) سرعت بخشیدن در تحقق اهداف.
(۴) تحکیم روابط میان اشخاص.

۱۲۱/۳ ترجمه‌گزینیه‌ها:

- (۱) اگر برای به انجام رساندن هدفی مشترک همیاری کنیم، از تجربه‌های مختلف بهره می‌بریم.
(۲) با وجود نقاط اختلاف، اعضای گروه با همیاری در پایان موفق می‌شوند.
(۳) هیچ چیزی در موفقیت در کاری مشترک به ما کمک نمی‌کند مگر همیاری. (در متن اشاره شده که همیاری از مهم‌ترین شیوه‌هاست نه تنها شیوه.)
(۴) هیچ جامعه موفق‌تری را پیدا نمی‌کنیم مگر این‌که همیاری میان افرادش جاری باشد.

۱۲۲/۱

سایر گزینه‌ها به مفهوم همکاری و همیاری اشاره دارند اما گزینه (۱) اهمیت تلاش و کوشش را بیان می‌کند.

ترجمه گزینه‌های (۱) و (۳):

- (۱) موفقیت ناگهانی به دست نمی‌آید.
(۳) دست خدا همراه جماعت است.

■ گزینه نادرست را در اعراب و تحلیل صرفی مشخص کن (۱۲۴ و ۱۲۳):

۱۲۳/۲ تفاعل ← مفاعلة

کوستاویه

وزن باب «مفاعلة» ← فاعَل، يُفَاعِل، مُفَاعَلَة
مثال: سَاعَدَ، يُسَاعِدُ، مُسَاعَدَة

۱۲۴/۱

مذكر ← مؤنث «التجربة» مفرد «التجارب» است.

■ گزینه مناسب را در پاسخ به سؤالات زیر مشخص کن (۱۳۰ - ۱۲۵):

۱۲۵/۱

«الهندوراس، میهن‌زبان» صحیح‌اند.

کوستاویه

تذکره: تلفظ کلمات در عربی ملاک‌اند نه فارسی:
الفارسیة ✓
الفارسیة ✗
الهندوراس ✓
الهندوراس ✗

دورستانه

جنگ قدرت در انگلستان

اگرچه از قرن ۱۳م در انگلستان مجلس (پارلمان) به وجود آمده بود اما این نهاد قدرت چندانی نداشت.

♦ جنگ اول:

در سال ۱۶۴۶م میان مجلس به رهبری «الیور کرامول» و «چارلز یکم» پادشاه انگلستان، جنگی در گرفت که به پیروزی مجلس انجامید. نتیجه جنگ اول: کرامول نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس‌جمهور شد. او سپس به دلایل مذهبی با مجلس درگیر شد و آن را منحل کرد. پس از مرگ کرامول، مجلس و نظام سلطنت دوباره احیا شدند، اما پادشاه، به مجلس توجهی نداشت.

♦ جنگ دوم:

در سال ۱۶۸۸م دوباره میان پادشاه و مجلس جنگ و ستیز رخ داد و مجلس پیروز شد. این اتفاق در تاریخ انگلستان به «انقلاب باشکوه» شهرت دارد. یکی از پیامدهای انقلاب باشکوه، این بود که منشأ الهی سلطنت نفی و مجلس منشأ قدرت و تعیین‌کننده اختیارات پادشاه شناخته شد.

۱/۱۳۸ همه عبارت‌های داده‌شده، صحیح است.

۴/۱۳۹ بررسی عبارت‌های نادرست:

الف) نیاز کشورهای اروپایی به مواد اولیه و بازار فروش، از پیامدهای انقلاب صنعتی است.

ج) انقلاب صنعتی با اختراع و تکمیل ماشین بخار آغاز شد.

دورستانه

انقلاب صنعتی

انقلاب صنعتی با اختراع و تکمیل ماشین بخار در انگلستان آغاز شد. اگرچه سرازیر شدن ثروت افسانه‌ای سرزمین‌های استعمارشده‌ای مانند هند و آمریکا (قبل از قرن ۱۸) و همچنین نظام گسترده برده‌داری و تجارت پرسود آن نیز، به شکل‌گیری انقلاب صنعتی کمک کرد.

نخستین تحول صنعتی در نساجی و پارچه‌بافی صورت گرفت. سپس، این انقلاب در کشاورزی، حمل و نقل و دیگر بخش‌های تولید نیز رخ داد و در نتیجه آن، تولیدات صنعتی، افزایش قابل توجهی یافت.

پیامدهای انقلاب صنعتی: انقلاب صنعتی موجب تغییر مناسبات انسانی، اجتماعی و اقتصادی در اروپا و جهان شد؛ زیرا در نتیجه صنعتی شدن، کشورهای اروپایی به مواد اولیه، نیروی کار ارزان، بازار فروش محصولات، سرمایه مادی فراوان و حمایت دولت‌ها نیاز پیدا کردند. این امر دو پیامد مهم داشت:

- ۱) گسترش استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی،
- ۲) افزایش استثمار و بهره‌کشی از کارگران (در داخل اروپا).

۳/۱۴۰ بررسی عبارت‌ها:

الف) در پی وقوع انقلاب فرانسه در سال ۱۷۸۹م، انقلابیون لویی شانزدهم (پادشاه فرانسه) را وادار به امضای قانون اساسی جدید و پذیرش نظام مشروطه سلطنتی کردند.

ب) در سال ۱۷۸۹م، جورج واشینگتن به عنوان نخستین رئیس‌جمهور آمریکا، انتخاب شد.

ج) در سال ۱۸۵۷م و پس از سرکوب شورش سربازان هندی، دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد.

د) پتر کبیر در فاصله سال‌های ۱۶۸۲ تا ۱۷۲۵م در روسیه به قدرت رسید و با انجام یک سلسله اقدامات اصلاحی، این کشور را در مسیر توسعه‌طلبی سیاسی و نظامی قرار داد.

۲/۱۳۱ با احیای میراث غنی و گنجینه‌هایی که شامل گستره‌ای فراتر از تاریخ‌نگاری صرف هستند (مانند تحقیقات رجالی، کتاب‌شناسی‌ها، زندگی‌نامه‌های عالمان، بزرگان و ...) می‌توان به مکتوبات ارزشمندی درباره زندگی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی گذشتگان و همچنین منابع جدی برای سنجش و نقد وقایع گذشته دست یافت.

۳/۱۳۲ میرزا فتحعلی‌خان آخوندزاده، یکی از متفکران دوره قاجار، با این‌که مورخ نبود، تاریخ‌نویسی سنتی را به شیوه علمی نقد کرد. وی در رساله ایراد، شیوه تاریخ‌نویسی رضاعلی‌خان هدایت را به دلیل استفاده او از شعر در بیان رویدادها و به کار بردن الفاظ مصنوع ادبی مورد انتقاد قرار داد.

۴/۱۳۳ اساس کار تاریخ‌نگاری سنتی، غالباً بررسی زندگی پادشاهان و شرح فتوحات آنان بود (عبارت‌های «الف» و «د»)، اما در تاریخ‌نویسی جدید، به برخی جنبه‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی حیات انسانی بیشتر توجه می‌شود. انقلاب مشروطه تأثیر عمیقی بر دگرگونی بینش مورخان ایرانی داشت و توجه آنان را به ابعاد گوناگون رویدادهای تاریخی و به ویژه نقش مردم جلب کرد. در بینش تاریخ‌نگاری جدید به جنبه‌های گوناگون، علل و نتایج این وقایع توجه می‌شود. (عبارت‌های «ب» و «ج»)

۴/۱۳۴ توجه: نادر افشار در سال ۱۱۱۴ ش / ۱۷۳۶م در شورای دشت

مغان به عنوان شاه ایران انتخاب شد.

بررسی عبارت‌ها:

الف) نادرست: نادر افشار پیش از تشکیل شورای دشت مغان، تهماسب دوم صفوی را از سلطنت خلع کرد.

ب) درست: تقریباً همزمان با روی کار آمدن افشارها، مجموعه عوامل مختلف داخلی و همچنین نفوذ و مداخله قدرت‌های استعماری، موجب ضعف و زوال عثمانی شد.

ج) نادرست: پتر کبیر در فاصله سال‌های ۱۶۸۲ تا ۱۷۲۵م در روسیه بر سر کار بود.

د) نادرست: انقلاب فرانسه در سال ۱۷۸۹م رخ داد.

۲/۱۳۵ بررسی عبارت‌های نادرست:

الف) در اواخر حکومت کریم‌خان، سپاه زندیه بصره را تصرف کرد.

ج) در زمان حکومت افشاریه، با وجود شرایط سیاسی و تداوم جنگ‌های داخلی و خارجی، هنر و معماری رشد و ترقی یافت. ورود هنرمندان و صنعتگران هندی پس از فتوحات نادر در هند، موجب تلفیق هنر ایرانی و هندی شد. در دوره نادر، شهر اصفهان بازسازی شد و در منطقه کلات (که محل نگهداری خزاین نادر بود)، بناهای باشکوهی همچون کاخ خورشید ساخته شد.

۳/۱۳۶ بررسی عبارت‌های نادرست:

الف) پس از مرگ نادر افشار نیز افرادی منتسب به خاندان صفوی، درصدد کسب قدرت برآمدند.

ج) کریم‌خان زند از جمله سردارانی بود که پس از کشته شدن نادر، درصدد کسب قدرت برآمد. او تعدادی از رقیبان و مدعیان حکومت را از میان برداشت و با تسلط بر بخش وسیعی از ایران، سلسله زندیه را تأسیس کرد.

توجه: پس از مرگ نادر افشار، افرادی از خاندان او تا زمان آقامحمدخان قاجار، بر مشهد حکومت می‌کردند.

۱۴۵/۳ یونانیان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند. مهم‌ترین این خدایان، دوازده خدایی بودند که در کوه المپ جای داشتند و در رأس آنان، «ژئوس»، خدای آسمان و آذرخش بود.

توجه: «آتنا»، خدایانوی خرد، محافظ شهر آتن به شمار می‌رفت.

۱۴۶/۱ همه عبارت‌های داده‌شده صحیح است.

توجه: جنگ‌های پلوپونزی در فاصله سال‌های ۴۳۱ تا ۴۰۴ ق.م. روی داد. این دوره مقارن بود با عصر شکوفایی مردم‌سالاری (دموکراسی) در آتن (۵۰۰ تا ۳۳۸ ق.م.) که در آن، آتن شاهد دوران درخشانی از رشد فکری، فرهنگی، علمی، هنری و ادبی بود.

۱۴۷/۲ در یونان باستان، مانند بسیاری از کشورهای دیگر، نخست شاهان به صورت موروثی حکومت می‌کردند، اما در نتیجه توسعه دریانوردی و گسترش تجارت خارجی، طبقه‌ای از ثروتمندان و اشراف برآمدند و به جای شاهان، قدرت را در دست گرفتند.

گروستایه

توجه: در قرن‌های ششم و پنجم قبل از میلاد، نوعی مردم‌سالاری در یونان و به ویژه در دولت - شهر آتن شکل گرفت که البته با نظام‌های مردم‌سالاری امروزی تفاوت داشت.

بررسی گزینه‌ها:

(۱) در مورد آگدی‌ها: درست / در مورد چهاین: نادرست (شی‌هوانگ‌تی دیوار چین را تکمیل کرد).

(۲) در مورد آگدی‌ها: نادرست (در مورد سومری‌ها است) / در مورد چهاین: درست

(۳) در مورد آگدی‌ها: نادرست (آگدی‌ها در مرکز بین‌النهرین قدرت گرفتند) / در مورد چهاین: نادرست (سلسله هان با ایران روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی برقرار کرد).

(۴) در مورد آگدی‌ها: درست / در مورد چهاین: درست

گروستایه

اولین دولت‌های متمرکز در بین‌النهرین و چین

آگدی‌ها (در بین‌النهرین)

در حدود ۲۴۰۰ ق.م. قوم آگد که در مرکز بین‌النهرین می‌زیست، به فرماندهی سارگن بر کشور - شهرهای سومری مسلط شد. سارگن امپراتوری بزرگی تشکیل داد که از سواحل شرقی دریای مدیترانه تا کوه‌های زاگرس امتداد داشت. این امپراتوری، اقوامی را که دارای اندیشه، آداب و رسوم، صنعت و هنر گوناگونی بودند، یکپارچه و متحد کرد و موجب تبادل بیشتر فرهنگ و تمدن در بین‌النهرین شد. آگدی‌ها دو قرن بر بین‌النهرین فرمان راندند.

سلسله چهاین (در چین)

سرزمین چین تا قرن‌ها نتوانست از نظر سیاسی و جغرافیایی، به طور کامل متحد و یکپارچه شود. سرانجام یکی از فرمانروایان سلسله «چهاین» به نام ژنگ، با پیروزی بر حاکمان محلی و اشراف زمین‌دار، به تفرقه و تجزیه سیاسی چین پایان داد و حکومت نیرومندی را به وجود آورد. او عنوان شی‌هوانگ‌تی را برای خود برگزید.

مهم‌ترین اقدامات شی‌هوانگ‌تی: نوسازی تشکیلات اداری و مالیاتی، احداث شبکه گسترده‌ای از جاده‌ها، یکسان کردن مقیاس وزن‌ها، اندازه‌ها و عیار سکه‌ها، تکمیل دیوار بزرگ چین، مخالفت با اندیشه‌های کنفوسیوس و مقابله با حکیمان پیرو او.

۱۴۱/۳ باستان‌شناسان مراحل زندگی انسان‌های پیش از تاریخ را براساس نوع اقتصاد معیشتی و ابزارهای متناسب با آن، به دو دوره گردآوری خوراک و دوره تولید خوراک تقسیم کرده‌اند.

۱۴۲/۴

گروستایه

انقلاب کشاورزی و پیامدهای آن

ابداع کشاورزی، رویدادی مهم و سرنوشت‌ساز در زندگی انسان است. برخی باستان‌شناسان از این پدیده با عنوان «انقلاب کشاورزی» یاد می‌کنند.

مهم‌ترین پیامدهای کشاورزی:

۱ کشاورزان به منظور کاشت، داشت و برداشت محصول، از دوره‌گردی دست برداشتند و نخستین روستاها را به عنوان سکونتگاه‌های دائم ایجاد کردند.

۲ به دلیل تولید اضافه بر نیاز، عده‌ای به فعالیت دیگری غیر از تولید خوراک مانند ابزارسازی، سفالگری و پارچه‌بافی روی آوردند و در تولید آن‌ها تخصص یافتند.

۳ در نتیجه تولید مازاد بر نیاز، داد و ستد میان روستاهای دور و نزدیک به تدریج آغاز شد. رونق داد و ستد، زمینه‌آشنایی مردم مناطق مختلف را با آداب و رسوم، مهارت‌ها و اندیشه‌های یکدیگر فراهم آورد.

۱۴۳/۲ بررسی گزینه‌ها:

(۱) نادرست: الواح و نوشته‌های به جا مانده از تمدن سند هنوز رمزگشایی و خوانده نشده‌اند.

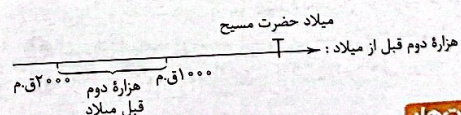
(۲) درست: قانون‌نامه حمورابی (فرمانروای اموری)، شامل مجموعه‌ای از قوانین مربوط به زراعت، آبیاری، کشتیرانی، خرید و فروش برده، ارث، ازدواج و مجازات‌های انواع جرم‌ها و جنایت‌ها است.

توجه: براساس این قانون‌نامه، می‌توان گفت که برده‌داری پدیده‌ای رایج در میان اموری‌ها بوده است.

(۳) نادرست: آگوستوس در قرن اول قبل از میلاد بر روم حکومت می‌کرد.

(۴) نادرست: احداث جاده ابریشم مربوط به دوره سلسله هان است.

۱۴۴/۲

بررسی عبارت‌ها:

الف) درست: نخستین سند قانون‌گذاری جهان توسط حمورابی فرمانروای اموری تنظیم شد.

توجه: اموری‌ها از ۱۹۰۰ ق.م. بر بین‌النهرین فرمان راندند.

ب) نادرست: آریایی‌ها وارد بین‌النهرین نشدند.

ج) درست: در حدود ۲۰۰۰ ق.م. طایفه‌های بیابانگردی از دشت‌های اروپای شرقی به شبه‌جزیره یونان آمدند. این طایفه‌ها به تدریج و احتمالاً تحت تأثیر تمدن مینوسی، شهرهایی را برپا کردند که مهم‌ترین آن‌ها میسن نام داشت. به همین دلیل، اولین دوره تمدن یونان را «عصر میسنی» می‌گویند.

د) نادرست: اولین مراکز یکجانشینی در چین حدود ۸ هزار سال پیش در اطراف رودهای هوانگ‌هو و یانگ‌تسه پدید آمد.

۱۵۴/۲ بررسی عبارت‌ها:

(الف) صحیح: ابوبکر و عمر به منظور رعایت عدالت میان گروه‌های مختلف مسلمان، از هر دو گروه مهاجر و انصار، افرادی را به سمت فرماندهی سپاه و حکومت شهرها منصوب می‌کردند.

(ب) صحیح: امویان در زمان ابوبکر و عمر در فتوحات مشارکت فعالی داشتند. از جمله دو پسر ابوسفیان به نام‌های یزید و معاویه، فرماندهی بخشی از سپاه اعراب مسلمان را در جریان فتح منطقه شام به عهده گرفتند و یکی پس از دیگری، از سوی عمر به حکومت این منطقه مهم منصوب شدند. حکومت طولانی‌مدت معاویه بر منطقه شام، این منطقه را به پایگاهی مناسب و مطمئن برای قدرت‌طلبی و ثروت‌اندوزی بنی‌امیه تبدیل کرد.

(ج) نادرست: اولین اعتراضات داخلی علیه خلیفه، در زمان ابوبکر صورت گرفت. (د) نادرست: امام علی مرکز خلافت خود را از مدینه به کوفه منتقل کرد.

۱۵۵/۳ بسیاری از اعراب و دیگر ساکنان بومی منطقه شام، پیرو آیین مسیحیت بودند، اما در برخی از مسائل مذهبی با کلیسای قسطنطنیه، (پایتخت امپراتوری روم شرقی) اختلاف اساسی داشتند.

نویسه: توده‌های مردم شام با طبقه حکومتگر رومی اختلاف مذهبی داشتند اما هر دو پیرو دین مسیحیت بودند. (اختلاف مذهبی داشتند، نه تفاوت دینی).

۱۵۶/۴ مهم‌ترین پیامد فتوحات مسلمانان، در عرصه دین و فرهنگ جلوه‌گر شد. از یک سو، دین اسلام به سرزمین‌های جدید معرفی شد و به تدریج مردم آن سرزمین‌ها مسلمان شدند؛ از سوی دیگر، ایران، شام و مصر که دارای فرهنگ و تمدنی غنی و مردمانی متمدن بودند، نقش بسزایی در شکل‌گیری و شکوفایی تمدن اسلامی ایفا کردند.

۱۵۷/۴ معاویه و حاکم منصوب او در مدینه و مکه، به اقدام‌های مختلفی از قبیل تلمیع و تهدید متوسل شدند تا بزرگان این دو شهر را به بیعت با یزید وادار کنند، که به‌جز امام حسین (ع) و عبداللّه بن زبیر، دیگران را ناگزیر به بیعت کردند.

۱۵۸/۲ معاویه و برخی از طرفداران او، برای آن‌که مردم حکومت امویان را بپذیرند و در برابر آن مقاومت نکنند، به ترویج تفکر جبرگرایی پرداختند. براساس این فکر، تمامی آن‌چه برای انسان و جامعه رخ می‌دهد، خواست و تقدیر الهی است و هیچ‌گیزی از آن نیست.

۱۵۹/۳ پس از مرگ هشام بن عبدالملک (۱۲۵ق) و تشدید اختلاف و نزاع در خاندان بنی‌امیه، فعالیت شبکه تبلیغاتی عباسیان به طرز چشمگیری افزایش یافت. دعوت عباسی به دنبال پیوستن ابومسلم خراسانی به جنبش و استقرار او در خراسان، وارد مرحله سرنوشت‌سازی شد.

۱۶۰/۴ بررسی عبارت‌های نادرست:

(ب) آخرین خلیفه اموی، مروان بن محمد بود.

(ج) خاندان اموی تا سال ۴۲۲ق بر سرزمین اندلس حکومت کردند و پس از آن، خاندان‌های مسلمان دیگری بر سر کار آمدند.

درستگاه

مسلمانان در اندلس

یکی از فتوحات مهم مسلمانان در زمان بنی‌امیه، فتح اسپانیا (اندلس) به دست سردارانی چون طارق بن زیاد و موسی بن نصیر بود.

امویان اندلس: پس از سقوط خلافت اموی، یکی از نوادگان هشام بن عبدالملک به نام عبدالرحمان بن معاویه به شمال آفریقا فرار کرد و پس از تصرف شهر قرطبه در اندلس، حکومت امویان را در سال ۱۳۸ق در آن‌جا بنا نهاد.

خاندان اموی با سرکوب شورش‌های داخلی و دفع حملات مسیحیان تا سال ۴۲۲ق، به صورت مستقل از خلافت عباسیان، بر سرزمین اندلس حکومت کردند. پس از آن، خاندان‌های مسلمان دیگری بر سر کار آمدند که اتحاد و انسجام مناسبی نداشتند و سرانجام مسیحیان در سال ۸۹۸ق به فرمانروایی آنان (خاندان‌های مسلمان) بر اندلس پایان دادند.

۱۴۹/۱ چهار حقیقت عالی در تعالیم بود:

۱- زندگی سراسر رنج و درد بی‌پایان است.

۲- سرچشمه این درد، آرزو و خواستن است.

۳- تنها با رسیدن به «نیروانا» می‌توان بر آرزو و خواستن غلبه کرد.

۴- از هشت راه مقدس (شامل صداقت‌ورزی در ایمان، نیت، گفتار، کردار، زندگانی، کوشش، پندار و مراقبه) می‌توان به نیروانا رسید.

۱۵۰/۴

میلاد حضرت مسیح
منظور از قرن اول قبل از میلاد: قبل از میلاد
قرن اول
م.ق.

بررسی گزینه‌ها:

(۱) درست: شمار بردگان و اختلاف میان فقیر و ثروتمند در امپراتوری روم باستان چنان افزایش یافت که در سال ۷۳ق.م بردگان به رهبری اسپارتاکوس قیام کردند و حکومت روم پس از دو سال، به زحمت توانست قیام را سرکوب کند.

(۲) درست: در قرن اول قبل از میلاد، جمهوری رم بر اثر رقابت سرداران جاه‌طلب دچار جنگ داخلی و آشفتگی شد. سرانجام اکتاوین بر رقیبانش غلبه کرد و تغییراتی در نظام حکومتی جمهوری رم به وجود آورد.

(۳) درست: سرزمین یونان از اواسط قرن دوم قبل از میلاد تا مدت‌ها، تحت تصرف رومی‌ها بود.

(۴) نادرست: جمهوری رم در فاصله سال‌های ۲۶۴ تا ۱۴۶ق.م (اواخر قرن سوم تا اواسط قرن دوم قبل از میلاد) سلسله جنگ‌های بزرگی را علیه کارتاژیان و پادشاهان مقدونی صورت داد. کارتاژیان بر بخش‌هایی از دریای مدیترانه و شمال آفریقا و مقدونیان بر مقدونیه و یونان حکومت می‌کردند. رومیان با شکست آن‌ها، بر دریای مدیترانه و سرزمین‌های پیرامون آن مسلط شدند.

۱۵۱/۳

درستگاه

پیمان نامه مدینه، سر آغاز تأسیس امت و حکومت اسلامی

وجود قبایل و طوایف پراکنده با عقاید دینی گوناگون و پیشینه‌ای آکنده از اختلاف و درگیری، همواره تهدیدی جدی برای آرامش و امنیت مدینه به شمار می‌رفت. از سوی دیگر، این شهر به عنوان پایگاه اسلام، با خطر حمله مشرکان مکه روبه‌رو بود. از این‌رو، رسول خدا (ص) درصدد برآمد مدینه را از نظر سیاسی و نظامی متحد سازد و نظم و امنیت پایداری در این شهر برقرار کند. به همین منظور پیمان‌نامه‌ای تنظیم کرد و به تأیید مسلمانان و بسیاری دیگر از گروه‌های غیرمسلمان مستقر در مدینه رساند.

پیمان‌نامه عمومی (قانون اساسی مدینه) مهم‌ترین اقدام پیامبر (ص) برای تأسیس نظام اجتماعی و سیاسی منسجمی در چارچوب دین اسلام به شمار می‌رود. این پیمان‌نامه، حقوق و مسئولیت‌های هر یک از گروه‌های مسلمان و غیرمسلمان و چگونگی ارتباط آن‌ها را با یک‌دیگر مشخص می‌کرد.

۱۵۲/۱ همه عبارت‌ها درباره عبداللّه بن ابی صحیح است.

۱۵۳/۴ بررسی عبارت‌ها:

(الف) اعلام فرمانبرداری قبایل مختلف عرب از پیامبر ← سال ۹ هجری (سال وفود)

(ب) فتح مسالمت‌آمیز مکه ← سال ۸ هجری

(ج) اسلام آوردن حاکمان محلی عمان و یمن ← سال ۷ و ۸ هجری

(د) آغاز دعوت جهانی اسلام ← سال ۶ هجری (پس از انعقاد پیمان حدیبیه با مشرکان مکه)

(ه) عقد پیمان مصالحه میان مسلمانان و مشرکان مکه (صلح حدیبیه) ← سال ۶ هجری

پاسخ دوازدهم انسانی

۱۶۴/۲

(الف) بیشترین مسافتی که مردم منطقه برای دریافت کالا یا خدمات از آن سکونتگاه طی می‌کنند، دامنه نفوذ نام دارد.

(ب) در برخی از کشورها، به شهرهایی که بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت دارند، کلان‌شهر می‌گویند.

(ج) **آستانه جمعیتی** نفوذ، یعنی حداقل جمعیت یک منطقه که تقاضای کالا، خدمات یا عملکردی از یک سکونتگاه دارند.

(د) **شهرگرایی**، روندی اقتصادی - اجتماعی است که طی آن شیوه‌های زندگی، ارزش و مظاهر شهری در بین روستائینشینان رواج می‌یابد.

۱۶۵/۴ **پرسش عبارت‌های نادرست:**

(الف) یکی از مهم‌ترین تغییرات فضای جغرافیایی در قرن بیستم و بیست و یکم، افزایش شهر و شهرنشینی در جهان است.

(د) پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۵۰م، نسبت جمعیت شهرنشین به جمعیت روستائینشین به حدود ۶۶ درصد برسد.

دورستانگاه

نکته: در کشورهای نواحی آفریقا و آسیا، بخش عمده‌ای از رشد شهرنشینی به علت صنعتی شدن و توسعه کارخانه‌ها و یا رشد بخش خدمات و ورود این کشورها به تجارت جهانی و به دنبال آن، مهاجرت فزاینده روستائیان به شهرها به منظور اشتغال و دستمزد بیشتر بوده است.

۱۶۶/۱ **پرسش عبارت‌های نادرست:**

(ب) معمولاً در برخی از کشورها به مادرشهر، کلان‌شهر گفته می‌شود.

(ج) در کشور ایران، به مادرشهرهایی که بیش از یک میلیون نفر جمعیت داشته باشند، کلان‌شهر گفته می‌شود.

دورستانگاه

نکته: معمولاً در برخی از کشورها به مادرشهر، کلان‌شهر نیز گفته می‌شود و معتقدند که کلان‌شهر ترجمه و معادل واژه مگاسیتی (megacity) است و به شهرهایی با بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت اطلاق می‌شود.

۱۶۷/۳

در سده نوزدهم و نیمه اول قرن بیستم در کشورهای توسعه‌یافته و صنعتی اروپا و آمریکای شمالی، به دنبال توسعه صنایع کارخانه‌ای، مهاجرت از روستاها به شهرها رخ داد.

دورستانگاه

نکته: این مهاجرت که در سده نوزدهم و نیمه اول قرن بیستم رخ داد، تدریجی و طولانی‌مدت بوده و طی ده‌ها سال و همگام با تحولات صنعتی شدن صورت گرفته است. در برخی از روستاها شهرنشینان به سرمایه‌گذاری و خرید زمین‌های کشاورزی به منظور ایجاد کشت تجاری اقدام کردند و در نتیجه آن روستائینی کاهش یافت. برخی از روستاها نیز به علت گسترش شهرها، به حومه‌های شهری تبدیل شدند.

۱۶۸/۲

نوع و چگونگی روابط شهر و روستا در زمان‌های مختلف و در نواحی مختلف جهان، متفاوت است.

دورستانگاه

نکته: با بروز تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی (مدرنیزاسیون)، نفوذ شهرها و شهرگرایی در روستاها افزایش یافت.

رواق اقتصادی اندلس: اندلس سرزمین ثروتمندی بود. شهرهای اندلس، مراکز اقتصادی مهمی به شمار می‌رفتند و بازارها و کارگاه‌های صنعتی متعددی را در خود جای داده بودند.

پیشرفت علمی: برجسته‌ترین میراث اسلامی اندلس، در عرصه علم و اندیشه تجلی یافت و مسلمانان اندلسی نقش مؤثری در پیشرفت رشته‌های گوناگون علوم و معارف از قبیل کلام، فقه، پزشکی، فلسفه، ریاضیات و ... ایفا کردند. به گونه‌ای که به جرأت می‌توان گفت که بخش قابل توجهی از پیشرفت‌های علمی اروپاییان در قرون بعد، نتیجه آشنایی آن، با دستاوردهای علمی دانشمندان و عالمان مسلمان اندلسی بود.

جغرافیا

۱۶۱/۳

(الف) **موقعیت** یک شهر یا روستا در ادامه حیات یا گسترش آن سکونتگاه و یا حتی نابودی و زوال آن نقش مهمی ایفا می‌کند.

(ب) منظور از مقر، مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است.

(ج) **هسته اولیه**، مکانی است که مردم برحسب نیاز، آن را برای زندگی انتخاب کرده و به اشغال درآورده‌اند.

(د) **موقعیت** یک شهر یا روستا، وضعیت آن سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و هم‌چنین جایگاه آن در سطح ناحیه است.

دورستانگاه

نکته: در انتخاب مکان برای استقرار و سکونت جمعیت، عوامل طبیعی بیشترین نقش را داشته‌اند. در کشور ایران دسترسی به آب، قلعه‌های دفاعی، بازارهای محلی و قرار گرفتن در تقاطع راه‌ها، از مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری هسته اولیه روستاها و شهرها بوده است.

۱۶۲/۳

مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا، فعالیت‌های اقتصادی آن‌هاست.

پرسش گزینه‌ها:

(۱) ملاک وسعت و فضای سکونت و فعالیت

(۲) ملاک میزان جمعیت (متداول‌ترین ملاک)

(۳) ملاک فعالیت اقتصادی (مهم‌ترین ملاک)

(۴) ملاک فرهنگ و مناسبات اجتماعی

دورستانگاه

تکثر: یکی دیگر از ملاک‌های تفاوت شهر و روستا، دسترسی به خدمات و تسهیلات است. در شهرها امکانات آموزشی، درمانی و پزشکی، مراکز خرید، حمل و نقل عمومی، خدمات مالی و بانکی، آب و برق و ... متنوع و گسترده است. در حالی که این خدمات و تسهیلات در روستاها کمتر و محدودتر است.

۱۶۳/۲

در سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها یعنی رتبه‌بندی آن‌ها براساس اهمیت، سکونتگاه‌ها را براساس میزان جمعیت و عملکرد آن‌ها طبقه‌بندی می‌کنند.

دورستانگاه

نکته: سکونتگاه‌های کوچک یا کم‌جمعیت معمولاً خدمات محدودتری به ساکنان ارائه می‌دهند اما در سکونتگاه‌های بزرگ‌تر، تعداد و تنوع خدمات بسیار زیاد است.

درستنامه

تنگه هرمز

تنگه هرمز، آبراهه هلالی شکلی است که آب‌های آزاد اقیانوس هند و دریای عمان را به خلیج فارس متصل می‌کند. این تنگه به سبب این‌که دروازه خروجی نفت خلیج فارس است، مهم‌ترین آبراهه راهبردی و یکی از گذرگاه‌های تجاری مهم جهان است.

دریای عمان

دریای عمان به واسطه مجاورت با آب‌های آزاد (اقیانوس هند) و وجود سواحل با قابلیت‌های دفاعی مناسب، از نظر اقتصادی و نظامی اهمیت بسیاری برای ایران دارد.

۳/۱۷۲

منطقه خلیج فارس ارزش فرهنگی و سیاسی دارد؛ زیرا در مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام قرار دارد. خلیج فارس بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان است؛ زیرا حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی را در خود جای داده است.

درستنامه

نکته:

خلیج فارس در گذشته به دلیل ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا اهمیت داشته و اکنون نیز به عنوان حلقه‌ای از زنجیره حمل و نقل کالا و نفت، اهمیت خود را حفظ کرده است.

۴/۱۷۴ بررسی عبارات‌های نادرست:

ب) از دلایل اهمیت تنگه هرمز است. ۳۰۰ میلیون نفری کشورهای آسیای میانه درست است. د) دسترسی به بازار مصرف ۳۰۰ میلیون نفری آسیای میانه درست است.

درستنامه

دریای خزر

دریای خزر، بزرگ‌ترین پهنه آبی محصور در خشکی به واسطه منابع نفت و گاز، تأمین ۹۰٪ از خاویار جهان و دسترسی به بازار مصرف ۳۰۰ میلیون نفری کشورهای آسیای میانه، از موقعیت نسبی بالایی برخوردار است.

۳/۱۷۵

مرز، مهم‌ترین عامل تشخیص و جدایی هر کشور از کشور همسایه است. راه‌های آبی، امکان روابط بازرگانی بیشتری را در تعدادی از کشورها فراهم می‌کند. دسترسی به آب‌های آزاد برای هر کشوری، علاوه بر امکان ارتباط با سایر نقاط جهان، دستیابی به منابع غذایی و منابع معدنی و سوخت‌های فسیلی را نیز فراهم می‌کند. محل قرارگیری هر مکان، نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود، موقعیت نسبی آن مکان است.

درستنامه

نکته:

مرز نشان می‌دهد که سرزمین یک کشور تا کجا امتداد دارد. ایران، کشور وسیعی است که حدود ۸۷۵۵ کیلومتر، مرز مشترک سیاسی با همسایگانش دارد و با ۱۵ کشور مرز خشکی یا آبی دارد.

۲/۱۷۶

در استان هرمزگان و جنوب استان سیستان و بلوچستان، چندین گل‌فشان وجود دارند که همانند چشمه‌های گلی می‌جوشند. گل‌فشان‌ها معمولاً به شکل گنبدی یا مخروطی شکل هستند و در برخی جاها به صورت حوضچه‌های مملو از آب و گل مشاهده می‌شوند. گل‌فشان‌ها به علت خروج گاز یا پخار آب از اعماق زمین به بالا ایجاد شده‌اند.

۳/۱۶۹ مادرشهر (متروپل) بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه است. در برخی از کشورها به مادرشهر، کلان‌شهر گفته می‌شود که ترجمه و معادل واژه مگاسیتی است.

با افزایش جمعیت مادرشهرها و گسترش حومه‌های آن‌ها، به تدریج منطقه مادرشهری به وجود می‌آید.

به زنجیره‌ای از مادرشهرها یا کلان‌شهرها، مگالاپلیس می‌گویند. برخی، مگالاپلیس را منطقه ابرشهری نامیده‌اند.

پس: مگالاپلیس (منطقه ابرشهری) ← منطقه مادرشهری ← مادرشهر (متروپل، کلان‌شهر، مگاسیتی)

درستنامه

مهم‌ترین ویژگی‌های مگالاپلیس‌ها

- تمرکز و انبوهی جمعیت شهری
- تمرکز مؤسسات مالی و پولی
- تمرکز صنایع دانش‌بنیان
- فراوانی آمد و شد بین مادرشهرهای همجوار با انواع وسایل حمل و نقل زمینی و هوایی.

۱/۱۷۰

الف) اصلاحات ارضی از سال ۱۳۴۱ در روستاها و در سه مرحله انجام گرفت.

ب و ج) به سبب تقسیم نادرست زمین، حمایت نکردن دولت از کشاورزان، توجه به صنایع مونتاژ و واردات کالا از کشورهای خارجی نه تنها وضع روستاییان بهتر نشد بلکه شرایط انهدام کشاورزی در ایران فراهم آمد. در نتیجه مهاجرت روستاییان به شهرها شدت گرفت.

درستنامه

نکته: در ایران، اصلاحات ارضی در سه مرحله با سلب مالکیت مالکان بزرگ (ارباب‌ها) و واگذاری زمین به دهقانان خرده‌پا انجام گرفت.

۳/۱۷۱

موقعیت نسبی هر کشور، محل قرارگیری آن، نسبت به سایر کشورها، دریاها، تنگه‌ها، کانال‌ها، خلیج‌ها، منابع اقتصادی و ... است، پس موارد «الف»، «ج» و «د» موقعیت نسبی ایران را بیان می‌کند. موقعیت ریاضی (مطلق) هر کشور، محل دقیق آن کشور با توجه به طول و عرض جغرافیایی است، پس مورد «ب» موقعیت ریاضی یا مطلق ایران است.

درستنامه

موقعیت جغرافیایی

موقعیت جغرافیایی هر کشور از دو نظر قابل مطالعه است:
♦ **موقعیت ریاضی یا مطلق:** محل دقیق هر پدیده یا مکان، با توجه به طول و عرض جغرافیایی، موقعیت ریاضی یا مطلق آن مکان است.
♦ **موقعیت نسبی:** محل قرارگیری هر مکان، نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود، موقعیت نسبی آن مکان است.

۴/۱۷۲

مجاورت با آب‌های آزاد ← مربوط به دریای عمان
دروازه خروجی نفت خلیج فارس ← مربوط به تنگه هرمز
وجود سواحل با قابلیت‌های دفاعی و اهمیت از نظر اقتصادی ← مربوط به دریای عمان
بزرگ‌ترین پهنه آبی محصور در خشکی ← مربوط به دریای خزر

پاسخ دوازدهم انسانی

۱۸۱ ۳

نور خورشید، مهم‌ترین منبع انرژی برای زمین و عامل اصلی به وجود آمدن ویژگی‌های آب و هوایی در نواحی مختلف زمین است. مایل بودن محور زمین موجب می‌شود که اشعه خورشید به مناطق استوایی، عمود و نزدیک به عمود بتابد و زاویه تابش به سمت قطب مایل و مایل‌تر شود. بنابراین مقدار انرژی خورشیدی که هر سانتی‌متر مربع از زمین در مناطق استوایی دریافت می‌کند بسیار بیشتر از مقداری است که مناطق قطبی جذب می‌کنند.

گزینه‌نامه

۱۸۲ ۴

تصویر سؤال، بارندگی همرفتی را نشان می‌دهد. در این نوع بارندگی، توده هوا از هوای مجاور خود گرم‌تر می‌شود؛ همراه با بالا رفتن، دمای آن پایین می‌آید و ابر تشکیل می‌شود و بارندگی صورت می‌گیرد. بارش‌های بهاری بیشتر از این نوع هستند.

گزینه‌نامه

انواع بارش } بارندگی همرفتی
انواع بارش } بارندگی جبهه‌ای (سیکلونی)
انواع بارش } بارندگی کوهستانی (ناهمواری)

۱۸۳ ۲ پرسش عبارتی نادرست:

الف) قطب‌ها به دلیل سردی فوق‌العاده هوا، مراکز پرفشار هستند.
ب) در ناحیه استوا، یک کانون کم‌فشار ایجاد می‌شود.
د) در ناحیه معتدله، به دلیل وسعت خشکی‌ها در نیمکره شمالی و وسعت آب‌ها در نیمکره جنوبی، تغییراتی در فشار مناطق بروز می‌کند.

گزینه‌نامه

۱۸۴ ۲

نکته: در ناحیه معتدله، حوالی عرض جغرافیایی ۶۰ درجه، بر اثر صعود هوا، منطقه کم‌فشار ایجاد می‌شود. البته این صعود تحت تأثیر توده هوایی است که از سمت قطب به طرف آن حرکت می‌کند و هوای نسبتاً گرم‌تر را به سمت بالا می‌راند.

بیابان آتاکاما در آمریکای جنوبی قرار دارد و علت اصلی به وجود آمدن آن، وجود مرکز پرفشار و صعود نکردن هواست.

گزینه‌نامه

نکات:

- ۱) بیابان آتاکاما در آمریکای جنوبی و بیابان نامیب در آفریقا قرار دارد و علت اصلی به وجود آمدن این بیابان‌ها، وجود مرکز پرفشار و صعود نکردن هواست.
- ۲) بیابان‌های گبی و تکه‌ماکان به علت دوری از دریاها و منابع رطوبتی و یا شکل و جهت ناهمواری‌ها و قرار گرفتن در پشت کوه‌ها که از رسیدن توده هوای مرطوب به آن‌ها جلوگیری می‌کند، با خشکی هوا مواجه می‌شوند.

۱۸۵ ۲

برای بیابان تعاریف متعددی ارائه شده است که در همه آن‌ها بر دو ویژگی بیابان تأکید می‌شود: کمبود بارش و تبخیر زیاد. بیابان‌های سرد عمدتاً در عرض جغرافیایی بالا یا در ارتفاعات زیاد قرار دارند.

گزینه‌نامه

نکته:

بیابان‌های گرم عمدتاً در نواحی مجاور مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدی واقع شده‌اند.

گزینه‌نامه

ناهمواری‌های مریخی

در جنوب استان سیستان و بلوچستان و اطراف چاله جازموریان در کرمان، منطقه مکران واقع شده است که در آن رشته‌کوه‌های بشاگرد و اطراف آن با ارتفاع نسبتاً کم و فرسوده‌ای وجود دارد. در این کوه‌ها، فرسایش، شکل‌های زیبایی با دره‌ها، چاله‌ها و گودال‌های عمیق ایجاد کرده است که آن‌ها را «ناهمواری‌های مریخی» و «کوه‌های مینیاتوری» هم می‌نامند.

۱۷۷ ۲

الف) ناهمواری‌های ایران بیشتر طی دوره‌های اول تا سوم زمین‌شناسی پدید آمده است.
ب) پیدایش نهایی آن‌ها به اواخر دوران سوم زمین‌شناسی (سنوزوئیک) مربوط است.

ج) پس از این‌که ناهمواری‌های کشور ما شکل نهایی یافتند، تحت تأثیر عوامل فرسایش تغییر شکل می‌یابند. عوامل فرسایش به همراه عملکرد انسان موجب تغییر شکل ناهمواری‌های ایران شده است.

۱۷۸ ۴

یکی از زیباترین و فعال‌ترین پدیده‌های رشته‌کوه زاگرس، گنبد‌های نمکی است. گنبد نمکی، توده‌ای از نمک به شکل تقریباً گنبدی است که بر اثر عوامل درونی و وزن مخصوص کم‌تر نمک نسبت به رسوبات اطراف خود بالا می‌آید.

گزینه‌نامه

زاگرس چگونه به وجود آمد؟

رشته‌کوه زاگرس از برخورد صفحه عربستان و صفحه اوراسیا به وجود آمده است. این چین‌خوردگی‌ها پس از تشکیل، به حالت اولیه باقی نمانده و طی میلیون‌ها سال به علت فرسایش تغییر شکل یافته است.

۱۷۹ ۳

موارد «الف» و «ج» در منطقه کوه‌های شمال خراسان و موارد «ب» و «د» در منطقه کوهستانی زاگرس قرار دارند.

گزینه‌نامه

تذکره:

کوه‌های شمال خراسان به شکل منظم و موازی در شمال شرقی ایران قرار دارند. از رشته‌کوه‌های مهم آن می‌توان هزار مسجد، آلاداغ و در اطراف نیشابور، بینالود را نام برد. منطقه کوهستانی غربی (زاگرس) چین‌خوردگی‌های دیواره‌مانندی با دره‌های موازی و به طول صدها کیلومتر، چشم‌انداز نواحی کوهستانی غربی کشور از مریوان در کردستان با جهت شمال غربی - جنوب شرقی تا شمال تنگه هرمز را تشکیل می‌دهد.

۱۸۰ ۴ پرسش سایر گزینه‌ها:

- ۱) مورد «ج» بر اثر انباشت مواد حاصل از فرسایش در نواحی پست به وجود آمده است.
- ۲) موارد «الف» و «د» حاصل انحلال مواد آهکی و هموار شدن زمین‌ها هستند.
- ۳) مورد «ج» در استان همدان و مورد «د» در استان کرمانشاه واقع شده‌اند.

گزینه‌نامه

علل پیدایش دشت‌ها

- ♦ دشت کاکان در فارس: در هنگام چین‌خوردگی‌ها و در حد فاصل تاقدیس‌ها (در میان ناودیس‌ها)
- ♦ دشت نهاوند در همدان: بر اثر انباشت مواد حاصل از فرسایش در نواحی پست
- ♦ دشت ارزن در فارس: حاصل انحلال مواد آهکی و هموار شدن زمین‌ها
- ♦ ماهی‌دشت در کرمانشاه: حاصل انحلال مواد آهکی و هموار شدن زمین‌ها
- ♦ دشت لوت: در نتیجه غسل خوردگی و فرونشست بخشی از پوسته زمین

فلسفه و منطق

۱۹۱/۲ مغایرت میان هستی و چیستی صرفاً در عالم ذهن و برای درک فلسفی و عمیق از پدیده‌هاست؛ اگر نه وجود و ماهیت در عالم خارج یک چیز هستند و تمایزی میان آنان وجود ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) این‌گونه نیست که ماهیت، صرفاً تصور ذهنی از اشیا باشد؛ چیستی موجودات که در جهان خارج عینیت دارد، همان ماهیت آنان است. در درس یازدهم از فلسفه دوازدهم خواهید خواند که وجود، اصل و عینی است و ماهیت، امری اعتباری و در عین حال واقع‌نماست و صرفاً تصویری ذهنی نیست.
- (۳) هستی، میان موجودات، مشترک است و عامل تمایز میان اشیا نیست.
- (۴) هدف از فهم نسبت میان هستی و چیستی، کنار گذاشتن ادراکات حسی نیست.

دوستنامه

جمع‌بندی مفهومی	
وجود	عنصر عینی و اصل؛ مشترک بین همه موجودات.
ماهیت	ویژگی‌ها و صفاتی که باعث تمایز موجودات از هم می‌شود؛ اعتباری ولی نه صرفاً ذهنی.
مغایرت وجود و ماهیت	ابزار شناخت و تحلیل فلسفی در عالم ذهن، نه دو چیز جدا در عالم خارج.

۱۹۲/۳ وجود و ماهیت صرفاً در عالم ذهن مغایرت دارند و در عالم خارج یک چیز هستند؛ پس نمی‌توان مدعی شد که مصداق آنان در جهان خارج، از دیگری، انفکاک (جدایی) دارد. به عبارت دیگر، چون تمایز میان آن دو در عالم ذهن است، در خارج انفکاک مصداقی ندارند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) وجود و ماهیت در عالم ذهن، مغایرت دارند.
- (۲) وجود و ماهیت در عالم خارج، عین یک‌دیگر هستند.
- (۴) مفهوم وجود و ماهیت در عالم ذهن است و آن‌ها در عالم ذهن، مغایرت داشته و وجود بر ماهیت زیادت دارد.

دوستنامه

عبارت‌های درست و نادرست	
درست است اگر بگوییم...	نادرست است اگر بگوییم...
مغایرت وجود و ماهیت، ذهنی و تحلیلی است.	مغایرت وجود و ماهیت، در خارج از ذهن نیز مصداق دارد.
وجود و ماهیت در عالم ذهن قابل تمایزند، ولی در خارج، یک چیزند.	وجود و ماهیت، در جهان خارج، دو مصداق جداگانه دارند.
عینیت خارجی هستی و چیستی، یعنی وحدت آن دو در واقعیت.	انفکاک مصداقی وجود از ماهیت نشان‌دهنده دوگانگی واقعی آن‌هاست.
زیادت مفهومی وجود بر ماهیت، ویژگی تحلیل ذهنی ماست.	زیادت مفهومی وجود بر ماهیت، یعنی وجود در خارج، جدای از ماهیت است.

۱۹۳/۳ گام سوم مغایرت میان وجود و ماهیت، حاکی از آن است که تمایز میان ماهیت و وجود در ذهن است، اما در عالم خارج، این دو از هم جدا نیستند و یک حقیقت عینی را تشکیل می‌دهند. عبارت موجود در گزینه (۳) نیز کاملاً با این دیدگاه منطبق است. استفاده از تعبیر «دو روی یک سکه» و «در عالم واقع از هم جدا نیستند» کاملاً منطبق با آن است.

۱۸۶/۳ الف) باران اسیدی موجب تغییرات شیمیایی در سنگ‌ها می‌شود. (هوازگی شیمیایی)

ب) خرد شدن سنگ‌ها در اثر گرما و سرما چون در ترکیب شیمیایی آن‌ها تغییری ایجاد نمی‌کند، هوازگی فیزیکی است.

ج) فعالیت‌های موجودات زنده می‌تواند موجب تغییرات فیزیکی یا شیمیایی در سنگ‌ها شود. (هوازگی زیستی)

د) در هوازگی زیستی، رشد ریشه درختان باعث خرد شدن سنگ‌ها (تغییر فیزیکی) می‌شود.

دوستنامه

فیزیکی
شیمیایی
زیستی
انواع هوازگی

۱۸۷/۳ در ستون‌های سنگی، گاهی باد، مواد نرمی را که در زیر یا لبه تخته‌سنگ‌ها قرار گرفته‌اند، تخریب می‌کند و با خود می‌برد و بخش‌های سخت و مقاوم را باقی می‌گذارد. در نتیجه، ستون‌های سنگی به شکل قارچ یا سایر اشکال به وجود می‌آیند.

در چاله‌های بادی، در نواحی دارای ماسه‌های ریز، به ویژه فاقد پوشش گیاهی، باد، ذرات را از محل خود جابه‌جا می‌کند و به تدریج حفره‌ها یا چاله‌هایی وسیع پدید می‌آورد.

دوستنامه

نکته: دشت ریگی (رگ)، چاله‌های بادی، کِلوت (یاردانگ)، گرز دیو و ستون‌های سنگی از اشکال کاوشی فرسایش طبیعی در بیابان هستند و تپه‌های ماسه‌ای از اشکال تراکمی فرسایش طبیعی در بیابان می‌باشد.

۱۸۸/۴ سرعت هوازگی در سنگ‌ها متفاوت است و به عواملی چون جنس سنگ‌ها، نوع آب و هوا و زمان بستگی دارد؛ برای مثال، سنگ‌های گرانیتی از سنگ‌های مرمرین یا کلسیتی مقاوم‌ترند.

دوستنامه

نکته: آب و هوای گرم و مرطوب، سرعت و شدت هوازگی را افزایش می‌دهد. هوازگی و فرسایش همراه با یک‌دیگر موجب تغییر چهره زمین می‌شوند.

۱۸۹/۲ موارد «ب»، «ج»، «ه» و «ز» از اشکال تراکمی در سواحل و موارد «الف»، «د» و «و» از اشکال کاوشی در سواحل هستند.

دوستنامه

نکته: اشکال فرسایشی کاوشی ناشی از حفر مواد و اشکال تراکمی ناشی از رسوب‌گذاری مواد هستند.

۱۹۰/۱ الف) دره‌های U شکل معمولاً بر اثر فرسایش یخچالی طی هزاران سال پدید آمده‌اند.

ب) دو عامل مهم فرسایش در کوهستان‌ها، آب‌های جاری و یخچال‌ها هستند.

ج) نتایج حرکت ورقه‌های سطح زمین طی میلیون‌ها سال، ایجاد چین‌خوردگی‌ها، رشته‌کوه‌ها، شکست‌ها (گسل‌ها) و پیدایش کوه‌های آتشفشانی است.

د) فلات‌ها و کوه‌ها هر دو مرتفع‌اند اما کوه دارای قله است و هر چه به سمت نوک آن می‌رویم، باریک‌تر می‌شود اما فلات مرتفع و نسبتاً مسطح است.

دوستنامه

مقایسه: دره‌های V شکل معمولاً بر اثر جریان آب رودها و فرسایش آبی، شکل می‌گیرند و علت این‌که آن‌ها را با حرف V نام‌گذاری کرده‌اند، این است که دامنه‌های پرشیب و تنگ دارند ولی دره‌های U شکل معمولاً بر اثر فرسایش یخچالی ایجاد می‌شوند.

۱۹۵/۲

استوانه، یک شکل هندسی است؛ نه یک جسم. در نتیجه دارای وزن نیست و قضیه بیان شده در گزینه (۲) درست است. این موضوع در کنکور سراسری ۱۴۰۱ نیز مورد تأکید طراح محترم قرار گرفته بود.

پرسش سایر گزینه‌ها:

(۱) همان‌طور که از نام قضایای امکانی مشخص است، برقراری ارتباط میان موضوع و محمول آنان، امکان‌پذیر است.

(۳) قضایا، نمی‌توانند به صورت همزمان وجوبی و امتناعی باشند و صرفاً یک کدام از آنان هستند.

(۴) قضیه مذکور، وجوبی است؛ زیرا همه اجسام در قید زمان و مکان هستند.

دراستگاه

نسبت‌های سه‌گانه			
نوع نسبت	تعریف فلسفی	مثال تحلیلی	نکات کنکوری
محمول برای موضوع، ضروری است؛ یعنی بدون آن، موضوع ناقص یا بی‌معنا می‌شود.	«مثلث، سه ضلع دارد.»	— حاکی از ذات موضوع است.	صادق است.
امکانی	محمول برای موضوع نه ضروری است و «کتاب» ممکن است یا نباشد.	«انسان» نویسنده «کتاب» کاغذی «لاقتضاء» است.	می‌تواند صادق یا کاذب باشد.
امتناعی	محمول برای موضوع، محال و غیرقابل تحقق است؛ تحقق آن تضاد مفهومی یا منطقی ایجاد می‌کند.	«خورشید» مثلث است. «عدد ۵ زوج» محال است.	کاذب است.

۱۹۶/۱

ارتفاع و میانه مثلث، یکی است؛ این قضیه امکانی است؛ زیرا در مثلث متساوی‌الاضلاع این اتفاق می‌افتد و در مثلث مختلف‌الاضلاع چنین چیزی نیست. فعل، کلمه‌ای است که انجام حالتی را می‌رساند؛ این قضیه امکانی است؛ زیرا در برخی حالت‌ها، فعل وقوع کاری را می‌رساند؛ نه انجام حالت. انسان، نمی‌تواند غیرحیوان باشد؛ این قضیه وجوبی است؛ زیرا هر انسانی، حتماً حیوان است و نمی‌تواند حیوان نباشد.

پرسش سایر گزینه‌ها:

(۱) این تشبیه نشان می‌دهد که ماهیت قبل از وجود و مستقل از آن است؛ اما در فلسفه اسلامی، در عالم خارج، ماهیت و وجود با هم و در هم تنیده‌اند؛ نه این‌که یکی قبل از دیگری تحقق داشته باشد.

(۲) این گزینه به جای تمایز فلسفی وجود و ماهیت، بیشتر به تفاوت ادراک‌های حسی (بویایی و لامسه) اشاره دارد. در واقع، تمرکز آن بر تفاوت ویژگی‌ها یا کیفیت‌های محسوس است؛ نه بر تحلیل وجودی و ماهوی.

(۴) این مثال همانند گزینه (۱)، ماهیت را مقدم بر وجود و جدا از آن فرض می‌کند. حال آن‌که از نگاه فیلسوفان مسلمان، وجود و ماهیت در خارج از ذهن، مرحله‌مند و جداگانه نیستند؛ بلکه یکی‌اند و تنها در ذهن متمایزند.

دراستگاه

برخی ویژگی‌های وجود و ماهیت	
وجود	ماهیت
ناظر به هستی داشتن یک چیز در عالم خارج است.	ناظر به چیستی و تعریف آن چیز در ذهن ماست.
اصل و واقع‌نما در جهان خارج است.	اعتباری، اما واقع‌نما در ذهن است.
بدون ماهیت خارجی، قابل درک در جهان هستی نیست.	بدون وجود در خارج، می‌تواند در ذهن باشد.
در خارج، از ماهیت جدا نیست.	در تحلیل ذهنی، قابل تمایز از وجود است.

۱۹۴/۴

جسم‌ها به «جامد»، «مایع» و «گاز» تقسیم می‌شوند؛ پس حمل جسم بر گاز، ذاتی آن محسوب شده و بی‌نیاز از دلیل است. در واقع توجه داشته باشید که ذرات تشکیل‌دهنده گاز (مولکول‌ها یا اتم‌ها) دارای جرم، حجم و انرژی هستند و در جهان مادی وجود دارند؛ پس فکر نکنید که گازها، غیرجسمانی‌اند.

پرسش سایر گزینه‌ها:

(۱) هر انسانی، ضرورتاً مرگ‌اندیش است و این موضوع برای ذات انسان، ضروری محسوب می‌شود؛ اما هم‌چنان حمل مرگ‌اندیش بر انسان، نیازمند به دلیل است و می‌توانیم برای آن دلیل ذکر کنیم. این موضوع در کنکور تیرماه ۱۴۰۴ نیز مورد تأکید طراح محترم قرار گرفت.

(۲) هر حیوانی، ضرورتاً میرنده (فانی) است و این موضوع برای ذات حیوان، ضروری محسوب می‌شود؛ اما هم‌چنان حمل میرنده بر حیوان، نیازمند به دلیل است و می‌توانیم برای آن دلیل ذکر کنیم؛ مثلاً بگوییم میرنده است، چون فلان ویژگی زیستی را دارد.

(۳) هر مربعی، ضرورتاً دارای چهار زاویه است اما هم‌چنان حمل دارای چهار زاویه بر مربع، نیازمند دلیل است و می‌توانیم بگوییم که چون مربع، چهار ضلع دارد، پس چهار زاویه هم دارد.

دراستگاه

حمل‌های ضروری، خودشان دو دسته هستند:	
حمل ضروری و نیازمند به دلیل	حمل ضروری و بی‌نیاز از دلیل
مثال: مثلث، سه زاویه دارد.	مثال: مثلث، سه ضلع دارد.
این حمل‌ها، اگرچه ضروری هستند، اما برای اثبات آن‌ها به دلیلی خارج از ذات شیء نیاز است. این دلایل می‌توانند حسی یا عقلی باشند.	این حمل‌ها، جزء تعریف و ذات شیء هستند و برای اثبات آن‌ها نیازی به دلیل خارجی نیست. آن‌ها بدیهی و خود آشکارند.

درسنامه

مروری بر مثال‌های کنکورها و آزمون‌های گاج سنوات اخیر در

مبحث انواع حمل		
مثال برای قضیه امکانی	مثال برای قضیه امتناعی	مثال برای قضیه وجوبی
کنکور ۱۴۰۱: برخی دانشجویان، دیپلمه نیستند.	آزمون گاج: تعداد موجودات روی زمین، بی‌نهایت است.	کنکور ۱۴۰۱: وزن ندارد.
کنکور نوبت اول ۱۴۰۲: یکی از انواع ویروس‌ها، آنفولانزا است.	آزمون گاج: مثلاً، دارای سه ضلع نیست.	کنکور نوبت اول ۱۴۰۲: آب، مایعی بی‌رنگ است.
کنکور نوبت اول ۱۴۰۲: کره زمین دارای آب است.	آزمون گاج: دایره، دارای اضلاع غیرمساوی است.	کنکور نوبت اول ۱۴۰۲: چوب، عایق است.

۱۹۷ ۳ برای حرکت ممکن‌الوجود به سمت «بودن» (پایین آمدن یک کفه)، نیازمند «علتی خارجی» هستیم که تعادل را بر هم زند. این گزاره، تشبیه کتاب درسی به ترازو را به درستی به مفهوم «نیاز به علت خارجی» برای تحقق وجود ممکن‌الوجود، ربط می‌دهد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) سلب وجود از ممکن‌الوجود، امکان‌پذیر بوده و مستلزم محال نیست.
- ۲) «ممکن‌الوجود» ذاتاً نه واجب‌الوجود است و نه ممتنع‌الوجود؛ نه این‌که هم واجب‌الوجود باشد و هم ممتنع‌الوجود.
- ۴) واجب‌الوجود بالذات نیز می‌تواند «ممکن‌الوجود» را از حالت تساوی خارج کند.

درسنامه

ویژگی‌های ممکن‌الوجود

ویژگی	توضیح
نه واجب است و نه ممتنع.	یعنی در ذات خود، نه الزام به بودن دارد و نه الزام به نبودن.
نسبت میان وجود و عدم، متساوی است.	بدون دخالت علت، به هیچ‌یک از دو طرف تمایل ندارد.
وجودش ذاتی او نیست.	برخلاف واجب‌الوجود که وجود از ذاتش برمی‌خیزد.
نیازمند علت خارجی برای تحقق است.	اگر علت نباشد، ممکن‌الوجود هرگز به فعلیت نمی‌رسد.
در حالت تساوی باقی می‌ماند تا علتی دخالت کند.	مثل کفه‌های مساوی ترازو که برای حرکت، نیاز به وزن خارجی دارند.
می‌تواند موجود شود یا نشود.	قابلیت تحقق یا عدم تحقق دارد؛ بستگی به بودن یا نبودن علت دارد.
تحقق آن وابسته به غیر است.	وجود آن بالعرض است، نه بالذات.
می‌تواند از مصادیق جهان طبیعی باشد.	همه پدیده‌های مادی و طبیعی از نوع ممکن‌الوجود هستند.

۱۹۸ ۲

در این تمثیل، هر چرخ‌دنده به واسطه حرکت چرخ‌دنده قبلی (علت خارجی) حرکت می‌کند و وجود حرکت آن، وابسته به دیگری است، نه ذات خودش. اما در لحظه‌ای که حرکت می‌کند، «واجب‌الوجود» به نظر می‌رسد، زیرا در آن لحظه، حرکت آن «ضروری» است. توقف چرخ‌دنده اول، نشان‌دهنده نبود علت اولیه است که منجر به توقف کل زنجیره (واجب‌الوجود بالغیر) می‌شود. این دقیقاً مفهوم «واجب‌الوجود بالغیر» را نشان می‌دهد: موجودی که وجودش (یا حرکتش) در حال حاضر ضروری است، اما این ضرورت از خودش نیست، بلکه از علت دیگری ناشی می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) این گزینه به تمثیل یک ماهیت ممکن‌الوجود می‌پردازد که پس از ایجاد توسط علت، واجب‌الوجود بالغیر شده است؛ اما ماهیت و زیبایی آن، مستقل به نظر می‌رسد. این در حالی است که بر «وابستگی دائمی» و «ضرورت از ناحیه غیر» که ویژگی اصلی واجب‌الوجود بالغیر است، تأکید کافی ندارد.
- ۳) این تعریف به «واجب‌الوجود بالذات» نزدیک است، زیرا وجود آن را از خودش می‌داند و نیازمند علت خارجی نیست.
- ۴) جسم خارجی، علت اصلی سایه نیست و برخلاف صورت سؤال که به «نیاز دائمی واجب‌الوجود بالغیر به علت خارجی» تأکید شده، عبارت موجود در گزینه (۴) صرفاً به یکی از شرایط لازم برای ایجاد معلول اشاره کرده است. در واقع «سایه» تمثیل خوبی برای موجودی است که وجودش کاملاً وابسته به دیگری است، اما علت بیان‌شده برای ایجاد سایه در گزینه (۴)، ضرورت‌بخش ایجاد سایه نیست.

درسنامه

ویژگی‌های واجب‌الوجود بالغیر

ویژگی	توضیح
وجودش ضروری است، اما نه از ذات خودش.	یعنی بودنش در حال حاضر لازم است، اما این ضرورت از بیرون به او رسیده است.
نیاز دائمی به علت دارد.	یعنی در وجود، مستقل نبوده و بی‌نیازی ذاتی ندارد.
وابستگی‌اش دائمی است، نه فقط در زمان شروع.	یعنی در هر لحظه وجود، نیازمند علت است، نه فقط در لحظه شروع.
ظاهرش شبیه واجب‌الوجود بالذات است، اما ذاتش ممکن‌الوجود است.	وجودش ضروری به نظر می‌رسد، اما ضرورتش از بیرون است.
معلولی است که از علت خود جداشدنی نیست.	به گونه‌ای است که اگر علت نباشد، معلول هم بلافاصله نابود می‌شود.
در تحلیل عقلی، یکی از حلقه‌های زنجیره علت است.	در سلسله علت و معلول، خود نیز معلول علت بالاتری است.

۱۹۹ ۴

صورت سؤال درباره مفهوم خیالی است که اگر در عالم خارج محقق شود، قوانین تجربی را نقض می‌کند؛ این یعنی تحققش ممکن است، اما بسیار خاص و نادر است. در واقع چون ذات آن اقتضای وجود ندارد و برای تحقق به غیر وابسته است، پس وجود و بقای آن به موجودی دیگر بستگی دارد. در نتیجه، این مفهوم در حال حاضر ممتنع‌الوجود بالغیر است؛ اما در صورتی‌که علتش فراهم شود، واجب‌الوجود بالغیر شده و وجود و بقای آن، وابسته به علت خارجی می‌شود.

۲۰۱) ۴ مغالطه «اشتراک لفظ» در جایی روی می‌دهد که «کلمات مشترک لفظی» داشته باشیم. «کلمات مشترک لفظی» کلماتی هستند که لفظ مشترک دارند، ولی در معنا (مدلول) متفاوت هستند.

دورنگاره

اشتراک لفظ

برخی کلمات، معانی مختلف دارند مانند کلمه «باز» که هم به معنی گشودن و هم به معنی پرنده و ... است و چنین کلماتی را در منطق مشترک لفظی و در ادبیات جناس همسان می‌گویند. مغالطه اشتراک لفظ، زمانی روی می‌دهد که معانی مختلف یک لفظ را به جای هم به کار ببریم. مثلاً در جمله: «آن باز است» باز هم می‌تواند به پرنده و یا باز بودن مثلاً «در» اشاره داشته باشد و همین امر می‌تواند موجب مغالطه اشتراک در لفظ شود. به عبارتی اشتباه گرفتن الفاظی که ظاهر مشترکی دارند، موجب بروز مغالطه اشتراک لفظ می‌شود.

نکته: در اشتراک لفظ، یک لفظ به دلالت مطلقه دارای چند معنای مختلف است. حواسمان باشد فقط در «اسم» اشتراک در لفظ نداریم بلکه در «حرف» و «فعل» نیز اشتراک لفظ داریم که می‌تواند زمینه مغالطه شود. به نمونه‌های زیر دقت کنید:

اشتراک اسم مانند: «در فارسی امثال قرآن زیاد نیست.» «امثال» در این جمله دارای دو معنا است: ۱- نظیر و مانند ۲- مجموعه ضرب‌المثل‌ها اشتراک فعل مانند: «او چند غزل سعدی را خوب خواند.» «خواندن» در این جمله دارای دو معنی است: ۱- قرائت کردن ۲- اعلام کردن اشتراک حرف مانند: «با وجود امثال شما، دانشگاه‌ها اصلاح نمی‌شود.» «با» در این جمله دارای دو معنی است: ۱- علی‌رغم وجود ۲- در صورت وجود

۲۰۲) ۲ آن چه که در منطق مهم است، دلالت لفظ یا کلمه بر معنا و مدلول آن است. هم چنین منظور از دلالت در مبحث الفاظ، آن است که ذهن انسان با شنیدن یک لفظ به معنای آن منتقل می‌شود.

دورنگاره

دلالت وضعی

از روی چیزی (دال) که انسان وضع کرده، به مدلول آن پی می‌بریم، مثلاً از «چراغ قرمز» که توسط پلیس وضع شده، پی به «عبور ممنوع بودن» می‌بریم. چون «چراغ قرمز» توسط انسان برای «عبور ممنوع» وضع شده، به آن دلالت وضعی می‌گویند. یا وقتی کلمه «درخت» را می‌شنویم، ذهن ما مثلاً به درخت حیاطمان منتقل می‌شود، چون کلمه «درخت» توسط فارسی‌زبانان برای درختی که در خارج است، وضع شده است. پس آن چه که بشر وضع می‌کند، می‌تواند یک شیء خارجی باشد، مانند تابلوی عبور ممنوع و یا می‌تواند کلمه و لفظی باشد که بیانگر یک معنایی است. پس دلالت وضع به دو دسته دلالت وضعی لفظی و دلالت وضعی غیرلفظی تقسیم می‌شود ولی آن چه که در کتاب منطق متوسطه مدنظر است، دلالت وضعی لفظی (دلالت لفظ بر معنا) است.

تعریف دلالت لفظ بر معنا: منظور از «دلالت لفظ بر معنا» این است که انسان وقتی لفظی را می‌شنود، چه معنایی از آن می‌فهمد. مثلاً وقتی کلمه «برادر» را می‌شنویم، ذهن ما به برادرمان منتقل می‌شود و یا وقتی کلمه «مادر» را می‌شنویم، ذهن ما به مادرمان منتقل می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) موجودی که برای وجودش به علت نیاز داشته باشد، هیچ‌گاه به وجوب ذاتی نمی‌رسد و همواره وجوب غیری دارد.
- ۲) صورت سؤال به ممتنع‌الوجود بالغیر اشاره دارد؛ زیرا ممتنع‌الوجود بالذات اصلاً امکان تحقق ندارد. این در حالی است که این گزینه به ممتنع‌الوجود بالذات و امتناع ذاتی اشاره دارد.
- ۳) وجود ممتنع‌الوجود بالغیر، محال ذاتی نیست و در صورت تحقق علت، به وجود می‌آید.

دورنگاره

مقایسه				
نوع	شرط تحقق	آیا وجودش ممکن است؟	نیاز به علت خارجی دارد؟	مثال
واجب‌الوجود بالذات	شرطی ندارد.	وجودش ضروری است.	خیر	خداوند
واجب‌الوجود بالغیر	باید علتش فراهم باشد.	بله	بله	انسان
ممتنع‌الوجود بالذات	اصلاً امکان تحقق ندارد.	وجودش محال است.	اصلاً امکان داشتن علت ندارد.	مربع اضلعی
ممتنع‌الوجود بالغیر	باید علتش فراهم باشد.	بله	بله	دیو ۶سر

۲۰۰) ۳ ذات واجب‌الوجود بالذات، عین وجود است؛ یعنی نمی‌توان گفت: «این موجود دارای ذات است و بعداً وجود بر آن عارض شده»؛ بلکه ذات او همان وجود اوست. اگر ذات او را تصور کنی، حتماً باید وجود را هم تصور کرده باشی؛ چون از هم جدا نیستند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) واجب‌الوجود بالذات، ازلی و ابدی است؛ یعنی همیشه بوده و همیشه خواهد بود.
- ۲) واجب‌الوجود بالذات، ضرورتاً وجود دارد؛ پس سلب وجود از او ممکن نیست.
- ۴) واجب‌الوجود بالذات، وجودش در گرو هیچ چیزی نیست و ضرورتاً وجود دارد.

دورنگاره

ویژگی‌های واجب‌الوجود بالذات	
ویژگی	توضیح
وجودش ذاتی است.	هستی او از درون خودش می‌جوشد، نه از علت یا شرط بیرونی.
نیاز به علت ندارد.	چون معلول نیست، به چیزی جز خودش وابسته نیست.
سلب وجود از او محال است.	نبودن او غیرقابل تصور است؛ چون «نبودن» یعنی نقص.
ترکیب‌پذیر نیست.	چون ترکیب نیازمند اجزا و علت است و او بسیط است.
واجب بودنش همیشگی است.	هیچ زمانی نمی‌شود که نباشد یا بودنش متوقف شود.
عین وجود است.	ذات او با وجود او یکی است، نه دو چیز جدا.

دروسنامه

مغالطه شیوه نگارش کلمات

مغالطه نگارشی در موارد زیر روی می‌دهد:

- ۱ مغالطه نگارشی یا ناشی از غلط نوشتن کلمات است که موجب خطای ادراکی می‌شود؛ مثلاً به جای کلمه «خیش» بنویسیم: «خویش».
- ۲ اگر علائم سجاوندی را رعایت نکنیم، باز موجب خطا می‌شویم. مانند: به نظر علی دانشجوی خوبی است. در این جمله، اگر کاملاً را در جاهای مختلف بگذاریم، چند معنای مختلف برداشت می‌شود. مانند: به نظر علی، دانشجوی خوبی است یا به نظر، علی دانشجوی خوبی است.
- ۳ عدم رعایت حرکات کلمات نیز می‌تواند موجب مغالطه نگارشی شود. مانند شعر زیر:

مکن تا توانی دل خلق ریش / وگر می‌گنی می‌گنی بیخ خویش

گزینه ۲ (۲) دلالت مطابقه است ولی سایر گزینه‌ها دلالت التزامی هستند.

دروسنامه

دلالت مطابقی

هرگاه کلمه‌ای (لفظی) را به کار ببریم و منظورمان کل آن چیز باشد و یا کل معنای آن چیز باشد، آن را دلالت مطابقه می‌گویند. به عبارت دیگر دلالت یک لفظ بر کل معنای آن لفظ را دلالت مطابقه گویند. مثلاً در قضیه: «گوشی خریدم» منظور از لفظ «گوشی» کل گوشی با تمام اجزایش است، نه جزئی از گوشی یا معنایی خارج از گوشی؛ یعنی معنای اصلی و کل آن لفظ مورد نظر است، به عبارتی مطابقت کل لفظ با کل معنای اصلی. در جمله: «کتاب خریدم» منظور از لفظ کتاب، کل کتاب است نه قسمتی از آن.

۲۰۷ در منظور از سازمان سنجش: افراد و یا سخنگوی سازمان سنجش است و منظور از کشور، افراد و خانواده‌های کنکوری است؛ در نتیجه هر دو مورد در معنای غیراصولی به کار رفته‌اند و دلالت التزامی هستند. اما کنکور معنای اصلی و مطابقی آن مدنظر است.

۲۰۸ در گزینه (۱) مغالطه اشتراک لفظ روی داده است، چون «قیمت نداشتن» می‌تواند دو معنی داشته باشد: الف) خیلی باارزش است که نمی‌توان بهای آن را مشخص کرد. ب) خیلی بی‌ارزش است و قابل توجه نیست. در صورت سؤال و سایر گزینه‌ها مغالطه ابهام در مرجع ضمیر روی داده است؛ در صورت سؤال معلوم نیست مرجع ضمیر «او» رستم است یا سهراب. در گزینه‌ها: سعید به مغازه می‌رود یا گوینده. جمله لرزش صدا هم مرجعش مشخص نیست. هم‌چنین معلوم نیست رضا لباس خودش را مرتب می‌کند یا مادرش.

دروسنامه

مغالطه ابهام در مرجع ضمیر

ابهام در مرجع ضمیر زمانی اتفاق می‌افتد که مرجع ضمیر را نتوان در جمله تشخیص داد یا این‌که از عبارات دوپهلو استفاده شده باشد و یا بخشی از جمله حذف شده باشد.

۲۰۹ دلالت مطابقی جمله مغازه‌دار، این بوده که: «کارتن گوشی نو و سالم است» نه گوشی درون کارت، یعنی او دلالت مطابقی را به جای دلالت التزامی به کار برده است. اما خریدار با شنیدن جمله مغازه‌دار به دلالت التزامی تصور کرده است گوشی نو است. بنابراین مغازه‌دار با توسل به معنای ظاهری، دلالت التزامی سخن خود را نادیده گرفته و خریدار را فریب داده است.

۲۰۳ در دلالت التزامی، معنای اصلی و درون لفظ مدنظر نیست بلکه معنایی خارج از معنای اصلی مدنظر است که معمولاً با معنای اصلی در ارتباط است اما در دلالت مطابقی، کل معنای اصلی مدنظر است و در دلالت تضمینی، بخشی از معنای اصلی لفظ مدنظر است نه کل آن.

دروسنامه

دلالت التزامی

در لغت به معنی همراه شدن است. دلالت لفظ بر بخشی از معنای اصلی و بر کل معنای اصلی نیست؛ بلکه دلالت لفظ بر چیزی خارج از معنای اصلی است، ولی آن معنا (خارج از معنای اصلی) لازمه معنای اصلی است. وقتی می‌گوییم یک چیز، لازمه چیز دیگری است، یعنی اگر شیء اول وجود داشته باشد، شیء دوم نیز همراه آن می‌آید. مثلاً وقتی می‌گوییم حرارت لازمه آتش است، یعنی اگر آتش وجود داشته باشد، حرارت هم همراه آن لازمه آن است. مثلاً در جمله: «از شهر پرسیدم» منظور از «شهر» مردم شهر است نه خانه‌ها، خیابان‌ها و ساختمان‌ها. چون هرگاه شهر به ذهن بیاید، مردم شهر هم که لازمه آن است، به ذهن می‌آید. یادمان باشد وقتی از کلمات به صورت کنایه، استعاره و مجاز استفاده می‌کنیم، منظور دلالت التزامی است. دلالت وضعی لفظی التزامی یعنی به کار بردن لفظ در معنایی غیر از معنای اصلی.

۲۰۴ در گزینه (۱) مغالطه اشتراک لفظ روی داده است: چون دوش گرفتن؛ دارای دو معنی متفاوت است: ۱- حمام کردن، ۲- دوش یعنی همان وسیله حمام

بررسی سایر گزینه‌ها:

۳ و ۴ در این موارد مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات روی داده است. در مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات، اگر دلالت مطابقی را به جای دلالت تضمینی و یا التزامی کلمات به کار ببریم، دچار مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات می‌شویم.

دروسنامه

مغالطه توسل به معنای ظاهری

مغالطه توسل به معنای ظاهری (توسل به معنای تحت‌اللفظی یا هرس مصداقی)؛ به کار بردن دلالت مطابقی به جای تضمینی و التزامی کلمات به خطایی منتهی می‌شود که آن را مغالطه توسل به معنای ظاهری گویند. مثلاً «تا تاریخ فلان، برق شما وصل خواهد شد» وصل شدن را گوینده به معنای مطابقی یعنی وصل کابل، در نظر گرفته ولی شنونده به معنای التزامی یعنی جریان الکتریسیته در نظر دارد. وصل شدن کابل (مطابقه) با داشتن جریان الکتریسیته (التزام) یکی نیست. بنابراین اگر اعتراض کنیم که چرا برق خانه ما وصل نیست؟ در جواب می‌گویند منظور ما از وصل برق، کابل بوده که وصل است نه جریان الکتریسیته.

۲۰۵ الف) در این جمله، کلمه «گام‌ها» می‌تواند هم در معنای التزامی و هم در معنای مطابقی به کار رود ← توسل به معنای ظاهری کلمات
ب) با گذاشتن کاما در دو جای مختلف، جمله دو معنای متفاوت پیدا خواهد کرد: ۱- برادر، پدر بزرگم فوت کرده است. ۲- برادر پدر بزرگم، فوت کرده است ← شیوه نگارش کلمات

دورنگاه

بخش اصلی و ریشه‌های فلسفه

هستی‌شناسی:

تعریف: بررسی قوانین و احکام کلی و عام حاکم بر هستی و وجود

مثال:

هستی یک وجود بی‌انتهاست و حد و مرزی ندارد.
قانون علیت در سراسر عالم جاری و ساری است.
موجودات جهان به دو دسته زوال‌پذیر و زوال‌ناپذیر تقسیم می‌شوند.

معرفت‌شناسی:

تعریف: مطالعه توانایی انسان در شناخت هستی

مثال:

درک واقعیت‌های هستی امکان‌پذیر است.
راه‌های مختلفی برای شناخت جهان وجود دارد.

۱/۲۱۲

از آن‌جا که معرفت به وجود، فرع بر امکان شناخت آن است، آن‌ها می‌خواهند توانایی انسان در شناخت هستی را هم بررسی کنند و بدانند که بشر، چگونه و با چه ابزاری می‌تواند به شناخت هستی بپردازد. پس، معرفت‌شناسی به عنوان شرط لازم برای بررسی‌های هستی‌شناختی عمل می‌کند، زیرا بدون درک روش‌های شناخت، نمی‌توان درباره وجود چیزی بحث کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۲) هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی در مسائل تئوری و نظری هم تلاقی می‌کنند.
(۳) اصطلاح «فرع» در این‌جا به این معناست که معرفت‌شناسی تابع هستی‌شناسی است، در حالی‌که عبارت «معرفت به وجود، فرع بر امکان شناخت آن است» بر تقدم معرفت‌شناسی تأکید دارد.
(۴) هستی‌شناسی زیرمجموعه معرفت‌شناسی نیست، زیرا وجود (هستی) مستقل از شناخت ما معنا دارد، هر چند شناخت آن نیازمند معرفت‌شناسی است.

دورنگاه

رابطه هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی

«معرفت به وجود، فرع بر امکان شناخت آن است» ← معرفت‌شناسی به عنوان پیش‌نیاز مطرح می‌شود.
«فیلسوفان ابتدا باید توانایی شناخت انسان را بررسی کنند» ← معرفت‌شناسی مقدم است.

بدون بررسی ابزارهای شناختی (معرفت‌شناسی)، مطالعه وجود (هستی‌شناسی) ممکن نیست.

نکته:

برخی می‌پندارند که چون «وجود» موضوع اصلی فلسفه است، پس هستی‌شناسی مقدم است؛ اما در واقع، قبل از پرداختن به وجود، باید بدانیم آیا اساساً می‌توانیم آن را بشناسیم یا نه. (و این همان معرفت‌شناسی است.)

۲/۲۱۴

شاخه‌های دانش فلسفه، آن دسته از دانش‌های فلسفی هستند که قوانین بنیادی وجودشناسی و معرفت‌شناسی را به محدوده‌های خاص منتقل می‌سازند و قوانین بنیادی آن محدوده از وجود را بیان می‌کنند؛ به طور مثال، اگر کسی در وجودشناسی پذیرفته باشد که «وجود بر دو قسم مادی و مجرد از ماده است» چنین کسی در انسان‌شناسی فلسفی خود می‌تواند بگوید که «انسان» نیز دارای دو بُعد مادی و مجرد است. حال، کسانی که معتقد باشند انسان دارای این دو بُعد است، در علوم همانند اخلاق و روان‌شناسی به ویژگی‌های بُعد مجرد او هم می‌پردازند. پس گزینه (۲) با ساختار جمله‌بندی متن کتاب که بر انتقال قوانین بنیادی تأکید دارد، همخوانی کامل دارد.

۳/۲۱۶ کلمه «غایت» دارای دو معنای «پایان» و «هدف» است. بنابراین ممکن است باعث مغالطه «اشتراک لفظ» شود؛ مثل: «هدف از هر کاری، رسیدن به غایت آن است. غایت زندگی، مرگ است. پس هدف از هر کاری، مرگ است.» لفظ «گل» با ضمه و کسره دو معنای متفاوت دارد. بنابراین موجب مغالطه «نگارشی کلمات» است.

۱/۲۱۱

تفکیک دو بخش اصلی و ریشه‌های فلسفه یعنی هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی براساس موضوع آن‌هاست، زیرا هستی‌شناسی درباره قوانین و احکام کلی و عام حاکم بر هستی و وجود بحث می‌کند اما معرفت‌شناسی، توانایی انسان در شناخت هستی را مورد مطالعه قرار می‌دهد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲، ۳ و ۴ موضوع آن‌ها متفاوت است. هستی‌شناسی درباره قوانین کلی حاکم بر هستی بحث می‌کند، اما معرفت‌شناسی، توانایی انسان در شناخت هستی را مورد مطالعه قرار می‌دهد.

دورنگاه

معیار مقایسه	هستی‌شناسی	معرفت‌شناسی
تعریف	بررسی اصل و حقیقت وجود، قوانین کلی حاکم بر هستی (مثل قانون علیت)	مطالعه توانایی انسان در شناخت هستی و ابزارهای مورد استفاده (مثل عقل، حس و قلب)
موضوع	هستی یا وجود مطلق است.	معرفت مطلق است.
محوریت پرسش	«هستی چیست؟»	«چگونه می‌دانیم؟» (بررسی چگونگی دانستن)
رابطه آن دو با هم	برای بررسی وجود، ابتدا باید ابزار شناخت را فهمید.	زیربنای هستی‌شناسی است (شناخت، شرط بررسی وجود محسوب می‌شود).
مثال	آیا در هستی، قانون علیت جاری است یا نه؟	آیا انسان می‌تواند قانون علیت را بشناسد؟

۱/۲۱۲

گزاره فلسفی «درک واقعیت‌های هستی برای انسان امکان‌پذیر است»، مربوط به امکان شناخت انسان است و این موضوع عمدتاً در معرفت‌شناسی بررسی می‌شود. معرفت‌شناسی جزء بخش ریشه‌های فلسفه است که به امکان شناخت و حدود شناخت انسان می‌پردازد و نتایج آن بر هستی‌شناسی تأثیر می‌گذارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲ و ۳ گزاره فلسفی «هستی یک وجود بی‌انتهاست و حد و مرزی ندارد» عمدتاً در هستی‌شناسی بررسی می‌شود، نه معرفت‌شناسی و مستقیماً به مسئله شناخت و معرفت‌شناسی مربوط نمی‌شود؛ در حالی‌که گزاره فلسفی «درک واقعیت‌های هستی برای انسان امکان‌پذیر است» در دانش معرفت‌شناسی مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

۴ وقتی می‌گوییم معرفت به وجود، فرع بر امکان شناخت آن است، یعنی پذیرفته‌ایم که در فلسفه، معرفت‌شناسی و هستی‌شناسی عمیقاً به هم مرتبط‌اند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) فلسفه‌های مضاف تنها به علوم تجربی محدود نیستند. فلسفه ریاضیات، فلسفه هنر، فلسفه اخلاق و فلسفه سیاست نیز از شاخه‌های مهم فلسفه‌های مضاف هستند.

(۳) آن‌چه در فلسفه‌های مضاف پذیرفته شود، همواره (به صورت مستمر) به عنوان شالوده و اساس نظریات در علوم مختلف قرار می‌گیرد.

(۴) آرای فیلسوفان در فلسفه‌های مضاف تنها محدود به علوم تجربی نیست.

گزینه‌نامه**فلسفه مضاف**

با تأمل فیلسوفانه در حوزه‌هایی مانند اخلاق، دین، تاریخ و طبیعت، شاخه‌هایی از فلسفه مانند فلسفه اخلاق، فلسفه دین، فلسفه تاریخ و فلسفه طبیعت شکل می‌گیرد. امروزه دامنه این فلسفه‌ها بسیار توسعه یافته و ناظر به بسیاری از پدیده‌ها یا رشته‌های علمی، شاخه‌هایی از فلسفه شکل گرفته‌اند، مانند فلسفه فرهنگ، فلسفه تکنولوژی و فلسفه حقوق. برخی، این قبیل شاخه‌های فلسفه را «فلسفه‌های مضاف» می‌نامند؛ زیرا کلمه «فلسفه» به کلمه‌ای که نام آن دانش یا موضوع خاص است، اضافه شده است؛ مانند «فلسفه فیزیک» که به کلمه «فیزیک» اضافه شده است. مبانی و زیربنای علوم در فلسفه بررسی می‌شوند و گاهی، به آن بخش از مباحث فلسفی که مبانی هر علم را بررسی می‌کنند، فلسفه مضاف آن علم گفته می‌شود. آن‌چه در فلسفه‌های مضاف پذیرفته شود، اساس و شالوده نظریات در علوم قرار می‌گیرد. پس فلسفه‌های مضاف، رابط بخش اصلی و ریشه‌ای فلسفه با سایر علوم است و اساس نظریات علمی، همان مبانی پذیرفته‌شده در فلسفه‌های مضاف است.

۲۱۷ | ۳

مبانی و زیربنای علوم در فلسفه بررسی می‌شوند و گاهی، به آن بخش از مباحث فلسفی که مبانی هر علم را بررسی می‌کنند، فلسفه مضاف آن علم گفته می‌شود. آن‌چه در فلسفه‌های مضاف پذیرفته شود، اساس و شالوده نظریات در علوم قرار می‌گیرد. از این مطالب می‌توان چنین برداشت کرد که همان‌طور که پل، دو مکان جدا از هم را به هم پیوند می‌زند، فلسفه‌های مضاف نیز دانش تجربی یا نظری یک علم (مثل فیزیک یا روان‌شناسی) را به فلسفه مرتبط می‌کنند. به عبارتی، این تشبیه نشان‌دهنده رابطه دوسویه و تعاملی بین فلسفه و علوم است. پس فلسفه‌های مضاف به مثابه پل ارتباطی بین فلسفه و علوم عمل می‌کنند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) فلسفه‌های مضاف صرفاً به «محاکمه» علوم نمی‌پردازند، بلکه نقش سازنده‌تری دارند. آن‌چه در فلسفه‌های مضاف پذیرفته شود، اساس و شالوده نظریات در علوم قرار می‌گیرد.

(۲) تا حدی نقش روشنگری فلسفه را نشان می‌دهد، اما کامل نیست؛ زیرا نقش فلسفه‌های مضاف در علوم، محدود به حالت خاصی مانند تاریکی نیست.

(۴) فلسفه‌های مضاف، راننده علوم نیستند، بلکه بیشتر نقش نقشه‌خوان یا مسیرپای را دارند. این تشبیه به اشتباه، فلسفه را عامل اصلی پیشرفت علم نشان می‌دهد.

۲۱۸ | ۴

اگر اصالت جامعه را بپذیریم، یعنی جامعه را به عنوان یک واقعیت مستقل و فراتر از مجموع افراد در نظر گرفته‌ایم که بر افراد تأثیر می‌گذارد و هویت آن‌ها را شکل می‌دهد. پس در این نوع نگرش، فرهنگ چیزی فراتر از مجموعه باورهای افراد است و به عنوان یک پدیده اجتماعی مستقل در نظر گرفته می‌شود که بر افراد تأثیر می‌گذارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) این ادعا که فلسفه اخلاق قبل از وجودشناسی توسعه یافته، از نظر تاریخی و منطقی نادرست است. مبانی وجودشناختی همواره مقدم بر نظریه‌های فلسفه اخلاق بوده‌اند.

(۳) این گزینه نسبت به گزینه (۲) ناقص‌تر است و فقط به «تأثیر» آرای فلاسفه در وجودشناسی بر مباحث فلسفه اخلاق اشاره می‌کند، در حالی که گزینه (۲) به «نشأت گرفتن» مبانی فلسفه اخلاق از مبانی وجودشناختی که رابطه عمیق‌تری است، اشاره دارد.

(۴) تمام شاخه‌های فلسفه و از جمله فلسفه اخلاق وابسته به وجودشناسی هستند.

گزینه‌نامه

میان هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی هر فیلسوف با فلسفه مضاف او رابطه‌ای برقرار است. به عنوان مثال؛ پذیرش «دو بُعدی بودن انسان» در وجودشناسی منجر به توجه به «بعد مجرد» در اخلاق می‌شود، اما پذیرش «صرفاً مادی بودن انسان» منجر به تفسیر مادی‌گرایانه از اخلاق می‌گردد.

پیش فرض وجودشناسی	تأثیر بر انسان‌شناسی فلسفی	تأثیر بر فلسفه اخلاق تأثیر بر روان‌شناسی	تأثیر بر اخلاق مبتنی بر غرایز / قراردادهای اجتماعی است.
وجود فقط مادی است.	انسان موجودی صرفاً مادی است.	انسان موجودی صرفاً مادی است.	توجه به بُعد مادی
وجود بر دو قسم مادی و مجرد است.	انسان دارای بدن و روح است. (بررسی ویژگی‌های بُعد مادی و مجرد)	اخلاق می‌تواند شامل ارزش‌های غیرمادی باشد. (بررسی ویژگی‌های بُعد غیرمادی ذهن)	توجه به بُعد مجرد (توجه به جنبه‌های غیرمادی ذهن)

۲۱۵ | ۴

اگر کسی در وجودشناسی پذیرفته باشد که «وجود بر دو قسم مادی و مجرد از ماده است» چنین کسی در انسان‌شناسی فلسفی خود، می‌تواند بگوید که «انسان» نیز دارای دو بُعد مادی و مجرد است. حال، کسانی که معتقد باشند انسان دارای این دو بُعد است، در علوم همانند اخلاق و روان‌شناسی به ویژگی‌های بُعد مجرد او هم می‌پردازند. البته عکس آن نیز صادق است؛ یعنی اگر فیلسوفی وجود را صرفاً مادی بداند، طبیعتاً انسان را نیز باید موجودی کاملاً فیزیکی در نظر بگیرد؛ زیرا مبانی و پیش‌فرض‌های هستی‌شناختی وی بر انسان‌شناسی‌اش تأثیر می‌گذارند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ و ۲) به نوعی، وجود امور غیرمادی را پیش‌فرض می‌گیرند که با فرض «صرفاً مادی بودن وجود» در تناقض است.

۳) بین هستی‌شناسی و دیگر شاخه‌های دانش فلسفه، ارتباط وجود دارد.

۲۱۶ | ۲

مبانی و زیربنای علوم در فلسفه بررسی می‌شوند و گاهی، به آن بخش از مباحث فلسفی که مبانی هر علم را بررسی می‌کنند، فلسفه مضاف آن علم گفته می‌شود. آن‌چه در فلسفه‌های مضاف پذیرفته شود، اساس و شالوده نظریات در علوم قرار می‌گیرد. پس گزینه (۲) به درستی نقش بنیادین فلسفه‌های مضاف در علوم را بیان می‌کند و نشان می‌دهد که فلسفه‌های مضاف در تمام علوم به بررسی مبانی می‌پردازند و پذیرش هر دیدگاه در آن‌ها، جهت‌گیری‌های علمی را تعیین می‌کند.

۳/۳۳۰

مثال گزینه (۳) بیش از مثال‌های دیگر، نشان‌دهنده رابطه دوسویه فرد و جامعه است؛ زیرا در این مثال، هم شاهد تأثیرپذیری کارآفرین از جامعه هستیم (کارآفرین از نیازهای اجتماعی الهام می‌گیرد) و هم شاهد تأثیرگذاری فرد بر جامعه هستیم. (نوآوری کارآفرین، ساختارهای اجتماعی را تغییر می‌دهد).

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ و ۲) دیدگاه اصالت جامعه نزدیک هستند؛ زیرا در گزینه (۱)، دانشجو فاقد اختیار است و کاملاً تابع هنجارهای جمعی (خانواده) عمل می‌کند و در گزینه (۲)، کشور، نقش و هویت مستقلی ندارد و افکار و اندیشه‌ها و تصمیم‌گیری‌های او، تابع شرایط اجتماعی اجداد خویش است.

۴) به دیدگاه اصالت فرد نزدیک است؛ زیرا فرد صرفاً براساس نگرش خود عمل می‌کند

گزینه‌نامه**اصالت توأمان فرد و جامعه**

علاوه بر دو دیدگاه اصالت فرد و دیدگاه اصالت جامعه، دیدگاه سومی نیز وجود دارد که معتقد است هم افراد اصالت دارند و هم جامعه. اینان معتقدند که گرچه افراد تحت تأثیر عوامل اجتماعی قرار می‌گیرند، اما هیچ‌گاه قدرت اختیار و تصمیم‌گیری خود را از دست نمی‌دهند و توانایی تأثیرگذاری بر جامعه و حتی تغییر جامعه را دارند. هم‌چنین معتقدند که جامعه صرفاً جمع افراد نیست، بلکه باگرد هم آمدن افراد و زندگی طولانی آنان با یکدیگر، یک روح جمعی در جامعه شکل می‌گیرد که می‌تواند بر افراد جامعه، تأثیر بگذارد و آن‌ها را تابعی از ویژگی‌ها و ساختار جامعه قرار دهد. این دیدگاه فلسفی قائل به اصالت فرد و جامعه، توأمان است.

اقتصاد

۴/۳۳۱

الف) دانش و مهارت نیروی انسانی یک مجموعه تولیدی، سرمایه انسانی محسوب می‌شود.

ب) کشورها همیشه با مسئله مبادله و کمیابی مواجه هستند، حتی اگر کالاهای مورد نیاز خود را از دیگر کشورها وارد کنند.

ج) محدودیت منابع، مفهوم هزینه فرصت را به همراه دارد.

گزینه‌نامه**عوامل تولید****الف) منابع طبیعی (زمین)**

مثال: زمینی که کشاورز در آن بذر می‌کارد.

ب) نیروی کار

مثال: کشاورزانی که روی زمین کار می‌کنند.

ج) سرمایه

- ۱ تراکتوری که روی زمین کار می‌کند. (سرمایه فیزیکی)
- ۲ مهارت و دانش تدریس معلمان (سرمایه انسانی)

۳/۳۳۲

الف) در نقطه A تعداد ۴ عدد بسته بیسکویت و در نقطه B تعداد ۳ عدد بسته بیسکویت خریداری می‌شود که هزینه فرصت حرکت از A به B برابر است با ۱ عدد بسته بیسکویت که از دست داده‌ایم. ب) در نقطه B تعداد ۴ عدد آبنا ۱۵۰۰ تومانی به قیمت کلی ۶۰۰۰ تومان و تعداد ۳ عدد بسته بیسکویت ۳۰۰۰ تومان به قیمت کلی ۹۰۰۰ تومان خریداری شده که در مجموع، هزینه‌های وی $15,000 = 6,000 + 9,000$ تومان است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) اگر اصالت جامعه را بپذیریم، افراد هویت کاملاً مستقلی نخواهند داشت و جامعه می‌تواند الزاماتی را بر آن‌ها تحمیل کند.

۲) در صورت پذیرش اصالت جامعه، تصمیم‌گیری‌های فردی لزوماً تابع اندیشه‌های عقلانی افراد نخواهند بود، بلکه تحت تأثیر شرایط اجتماعی قرار خواهند گرفت.

۳) باگرد هم آمدن افراد و زندگی طولانی با یکدیگر، ضرورتاً یک روح جمعی شکل نمی‌گیرد.

گزینه‌نامه**اصالت فرد و اصالت جامعه**

فلسفه علوم اجتماعی، یکی از شاخه‌های مهم فلسفه است. یکی از مسائل مورد توجه در این شاخه از فلسفه، این است که آیا جامعه اصالت و اهمیت دارد یا فرد. گروهی از فیلسوفان، پیرو اصالت فرد هستند و جامعه را مجموعه‌ای از افراد می‌دانند که کنار هم زندگی می‌کنند. گروهی دیگر از فیلسوفان معتقدند که افراد یک جامعه، نقش و هویت مستقلی ندارند و افکار و اندیشه‌ها و تصمیم‌گیری‌های آنان تابع شرایط اجتماعی آنان است. آنان که به اصالت فرد اعتقاد دارند، همواره منافع و مصلحت افراد را بر منافع جامعه مقدم دانسته و در برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و اقتصادی و نظایر آن، بیشتر به منافع و رشد فرد توجه دارند و در سیاست نیز معتقد به «لیبرالیسم» هستند که تأمین‌کننده آزادی‌های فردی است، اما آنان که برای جامعه اصالت قائل‌اند، برنامه‌های فرهنگی و اقتصادی و اجتماعی آنان، سمت و سویی اجتماعی دارد و منافع جمع را در اولویت قرار می‌دهند و در سیاست نیز به «سوسیالیسم» اعتقاد دارند که تأمین‌کننده منافع جمعی است.

۲/۳۳۹

گزینه (۲)، دقیقاً تفاوت اصلی بین دو دیدگاه را نشان می‌دهد، زیرا به درستی نشان می‌دهد که:

اصالت جامعه $\leftrightarrow$ سوسیالیسم $\leftrightarrow$ عدالت جمعی

اصالت فرد $\leftrightarrow$ لیبرالیسم $\leftrightarrow$ آزادی‌های فردی

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) طرفداران اصالت جامعه، در برنامه‌ریزی‌های اجتماعی، نیازهای ساختاری جامعه را مقدم بر خواسته‌های فردی می‌دانند.

۳) اصالت جامعه دقیقاً در تقابل مستقیم با لیبرالیسم قرار دارد.

۴) عکس آن صادق است، یعنی در لیبرالیسم، مالکیت خصوصی دارای ارزش است، اما سوسیالیسم، مالکیت خصوصی را محدود می‌کند.

گزینه‌نامه

معیار مقایسه	اصالت فرد (لیبرالیسم)	اصالت جامعه (سوسیالیسم)
تأکید بر	رشد فرد و حقوق و منافع فردی	جامعه و منافع جمعی
سیاست	تأمین‌کننده آزادی‌های فردی	تأمین‌کننده منافع جمعی و عدالت اجتماعی
اقتصاد	بازار آزاد، مالکیت خصوصی، سرمایه‌داری و مدارس خصوصی	مالکیت دولتی، بیمه‌های فراگیر، تعاونی‌های اقتصادی و مدارس دولتی
فرهنگ	ارزش‌ها و انتخاب فردی، آزادی	ارزش‌های جمعی

۴) اعتماد به نفس بیش از حد یا خودرأی بودن	- وقتی خوش‌بینی زیاد درباره درآمد آینده داریم و پس‌انداز کم‌تری برای نیازهای آتی می‌کنیم! - وقتی در زمینه‌های پرخطر، بدون آمادگی لازم سرمایه‌گذاری می‌کنیم!
۵) چسبیدن به وضعیت فعلی	- هنگامی که با چسبیدن به وضعیت فعلی و پرهیز از بررسی گزینه‌های جدید با رویکرد منطقی هزینه - فایده تصمیم می‌گیریم!

۲۲۴ الف) کارایی منابع تولید به معنای به کارگیری موقعیت‌هایی است که باعث استفاده بهتر از منابع می‌شود.

ب) تمام نقاط روی منحنی کارا هستند اما یک شرکت یا کشور برای تولید باید نقاطی را انتخاب کند که با مصالح جامعه سازگار باشد.

درسنامه

کارایی و ناکارایی

کارایی	- شرکت یا کشور هر فرصتی را برای استفاده بهتر از منابع به کار می‌گیرد، بدون آن‌که وضع دیگران بدتر شود. - شرکت یا کشور از منابع موجود خود، بیشترین استفاده را می‌برد. - روی منحنی مرز امکانات تولید، تولید کاراست.
ناکارایی	- اقتصاد از بیشترین منابع استفاده نکرده است. - با تغییر نحوه استفاده از منابع، می‌تواند به نقطه‌ای روی مرز امکانات (اقتصاد کارا) حرکت کند. این امکان وجود دارد که حداقل بیشتر از یک کالا تولید شود، بدون آن‌که از تولید کالای دیگر بکاهد. - زیر مرز امکانات تولید قرار دارد.

توجه: تلاش برای به دست آوردن کارایی به معنای یافتن موقعیت‌هایی برای پیشرفت است که با تغییر نحوه استفاده از منابع، از وضعیت ناکارایی به کارایی دست یافت.

۲۲۵ ابتدا باید درآمد هر محصول را محاسبه کنیم.

(قیمت هر واحد محصول) × (مقدار محصول) = درآمد

$$۱۰,۲۰۰,۰۰۰ = ۶۸۰ \times ۱۵,۰۰۰ = \text{هندوانه}$$

$$۱۲,۳۲۰,۰۰۰ = ۵۶۰ \times ۲۲,۰۰۰ = \text{خریژه}$$

$$۱۰,۳۵۰,۰۰۰ = ۲۳۰ \times ۴۵,۰۰۰ = \text{ذرت}$$

$$۱۱,۲۸۰,۰۰۰ = ۹۴۰ \times ۱۲,۰۰۰ = \text{سیب زمینی}$$

درآمد خریزه بیشتر است و کشاورز از کاشت آن ۱۲,۳۲۰,۰۰۰ تومان به دست می‌آورد. هزینه فرصت انتخاب بهترین محصول (خریژه)، صرف‌نظر کردن از منافع کاشت سیب‌زمینی با درآمد ۱۱,۲۸۰,۰۰۰ تومان است.

درسنامه

نکته: برای تعیین هزینه فرصت به چند نکته اساسی باید توجه کرد:

- ۱) برای تعیین هزینه فرصت هر انتخاب، ما نیاز به یک لیست از انتخاب‌های خود داریم که براساس منافع و هزینه‌های ارزیابی شده مرتب شده باشد.
- ۲) اگر در یک سؤال، به شما انتخاب‌های فرد را به ترتیب اولویت و مرتب‌شده داده باشد، اولین گزینه، انتخاب فرد و دومین گزینه، هزینه فرصت او خواهد بود.

درسنامه

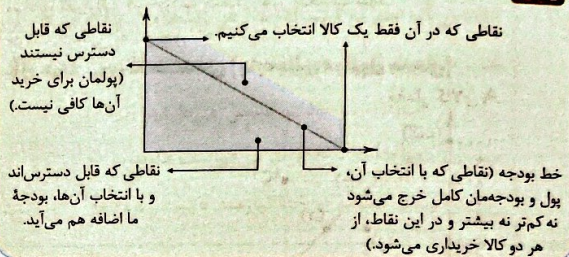
تعریف و مفهوم قید بودجه

وقتی شما مقدار مشخص و محدودی پول برای خرج کردن دارید، در این حالت می‌گوییم شما یک قید بودجه دارید.

به دلیل این‌که بودجه‌تان محدود است، شما مجبورید بین گزینه‌ها بده - بستان کنید.

مثال: فرض کنید شما ۲۵ هزار تومان برای صرف عصرانه پول دارید. برای خرید بیسکویت و شکلات در نظر دارید با ترسیم خط بودجه (قید بودجه) مشخص کنید که با مقدار پول مشخص، چه مقدار و چه ترکیبی برای انتخاب خواهید داشت.

نکته:

۲۲۳ در مورد «الف» با توجه به «بن تخفیف» به اثرگذاری حقه‌های

فروش می‌رسیم، زیرا بسیاری اوقات، این بن‌های تخفیف خیلی کارآمد نیستند. در مورد «ب» با توجه به عبارت «چون پول داده‌ام» به هزینه‌های هدررفته می‌رسیم که برای فرد مهم است.

در مورد «ج» هم چون فرد ریسک پذیرش شرایط جدید را ندارد، در وضعیت فعلی خود باقی می‌ماند.

درسنامه

اشتباهات رایج در تصمیم‌گیری

مثال	اشتباهات رایج در تصمیم‌گیری
- جنس ۱۶۰ هزار تومانی با ۵۰٪ تخفیف را صرفاً به خاطر تخفیف آن، بر جنس ۸۰ هزار تومانی ترجیح دهید! - فقط به دلیل این‌که حراج یا فروش ویژه اعلام شده، خرید می‌کنیم!	۱) اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها
- غذایی که سفارش داده شده را دوست نداریم؛ اما به خاطر پولی که داده‌ایم، تا آخرش می‌خوریم! - دوره آموزش بی‌کیفیتی را چون پول داده‌ایم، تا آخر می‌رویم!	۲) توجه به هزینه‌های هدررفته
- به جای صبر در تحصیل و یادگیری و بهره‌مندی از منافع آتی آن، سراغ کارهای کم‌ارزش آنی می‌رویم! - برای تأمین هزینه‌های مصرف فعلی، زیر بار سنگین انواع بدهی می‌رویم!	۳) بی‌صبری زیاد

پاسخ دوازدهم انسانی

۲۳۰/۳

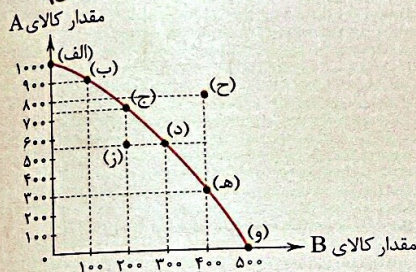
با افزایش تولید یک کالا، نقطه روی منحنی باید به سمت آن کالا جابه‌جا شود که در این‌جا حرکت از نقطه «د» به نقطه «ب» صحیح است. اگر یک فناوری جدید وارد شود، رشد اقتصادی اتفاق خواهد افتاد و منحنی مرز امکانات تولید به سمت راست و بالا منتقل می‌شود. اگر برخی کارگران تولید یک کالا بیکار باشند، به معنای ناکارایی تولید است. چون منابع بلااستفاده و بیکار مانده‌اند؛ پس تولید در زیر منحنی مرز امکانات یعنی نقطه «ج» اتفاق می‌افتد.

گزینه‌ها

حرکت منحنی مرز امکانات تولید

فرض کنید یک شرکت تولیدی دو کالای A و B را در خط تولید خود قرار داده است. ممکن است شرایطی برای این واحد تولیدی ایجاد شود که موجب تغییراتی در حرکت منحنی مرز امکانات شود. حرکت منحنی به دو صورت:

۱ حرکت روی نقاط منحنی (جابه‌جایی در طول منحنی)

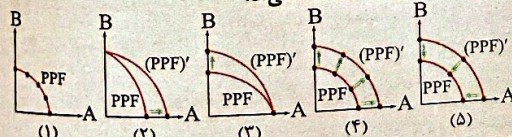

مثال	حرکت منحنی	نقاط
افزایش تعداد کارگران تولیدکننده کالای A	جابه‌جایی در طول مرز امکانات	حرکت از نقطه «و» به سمت نقطه «الف»
مقدار کالای B که مشتریان می‌خواهند افزایش یابد.	جابه‌جایی در طول مرز امکانات	حرکت از نقطه «الف» به سمت نقطه «و»

۲ انتقال منحنی (کل منحنی جابه‌جا می‌شود.)

هرگاه عوامل تولید (زمین، نیروی کار، سرمایه) و فناوری افزایش و بهبود یابد به طوری که موجب افزایش مقدار تولید هر دو محصول شود → کل نمودار انتقال می‌یابد.

تحلیل حالت‌های مختلف منحنی‌ها:

- منحنی شماره (۱) بیانگر حداکثر تولید از دو محصول A و B با به کارگیری منابع موجود و محدود می‌باشد.
- منحنی شماره (۲) نشان می‌دهد تغییر شرایط موجب افزایش منابع شده که اگر این میزان را به تولید کالای A اختصاص دهیم، منحنی جدید به این صورت تغییر خواهد کرد.
- منحنی شماره (۳) بیانگر این است که منابع جدید به طور کامل به تولید کالای B اختصاص داده شده است.
- منحنی شماره (۴) بیانگر این است که منابع جدید به هر دو کالا تخصیص داده شده و موجب رشد شده است.
- منحنی شماره (۵) بیانگر وجود رکود در یک کشور است که نمی‌توان منابع را به درستی اختصاص داد.

۳ اگر سؤال از شما بخواهد که براساس اصول اقتصادی، گزینه‌ها را بر مبنای شناسایی منافع و هزینه‌ها مرتب کنید، باید در لیست انتخاب‌ها به ترتیب، گزینه‌ای که بیشترین منفعت و کم‌ترین هزینه را دارد، در ابتدای لیست قرار داده و انتخاب‌های بعدی را نیز به ترتیب و بر همین اساس، زیر این انتخاب بچینید، بدیهی است که باز هم اولین گزینه، انتخاب فرد و دومین گزینه، هزینه فرصت است. توجه کنید که هزینه فرصت فقط شامل منافع از دست رفته انتخاب دوم فرد است و سایر انتخاب‌ها را دربر نمی‌گیرد، زیرا حتی اگر شما گزینه اول را انتخاب نمی‌کردید قطعاً به سراغ گزینه سوم نمی‌رفتید بلکه انتخاب شما دومین گزینه که بعد از انتخاب اصلی، از بیشترین منافع برخوردار است، خواهد بود و از طرفی، همزمان نمی‌توان دو انتخاب را عملی کرد، مثلاً همزمان نمی‌توان یک زمین را هم به کشت گندم اختصاص داد و هم کشت جو.

۲۲۶/۳ الف) یکی از انتخاب‌های اساسی را که هر کسب و کار، مثلاً یک شرکت تولیدی، با آن روبه‌روست در نظر بگیرید: این شرکت چگونه می‌تواند منابع کمیاب خود را در میان انواع تولیدات تقسیم کند؟

ب) اگر عوامل تولید تغییر کند و به دلایلی افزایش پیدا کند (چه از نظر کمیت و مقدار و چه از نظر کیفیت)، مثلاً یک فناوری جدید منابع موجود برای تولید هر دو محصول را افزایش دهد، در این صورت منحنی مرز امکانات تولید به سمت راست و بالا منتقل می‌شود؛ یعنی با افزایش منابع، شرکت یا کشور با مرز امکانات جدیدی روبه‌رو می‌شود و در واقع رشد اقتصادی اتفاق می‌افتد.

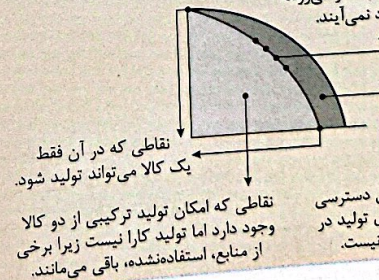
۲۲۷/۳ الف) حرکت از نقطه C به نقطه F مستلزم کاهش تولید شلوار است، پس هزینه فرصت آن تولید ۶۰ عدد شلوار کم‌تر است. $۱۷۰ - ۱۱۰ = ۶۰$ ب) تقریباً در نقطه E است که تولید هر کالا به نصف می‌رسد.

$$\begin{cases} ۱۰۲۰ \div ۲ = ۵۱۰ \\ ۲۳۰ \div ۲ = ۱۱۵ \end{cases}$$

ج) در نقطه L می‌توانست ۷۲۰ عدد تیشرت تولید شود (نقطه G)، اما به دلیل ناکارایی این اتفاق نیفتاده و فقط ۳۲۰ عدد تولید شده است. بنابراین می‌تواند ۴۰۰ عدد تیشرت بیشتر تولید کند. $(۷۲۰ - ۳۲۰ = ۴۰۰)$

گزینه‌ها

نکته: به منحنی زیر خوب دقت کنید و تحلیل هر مطلب را به خاطر بسپارید: تقاطعی که تمام منابع برای تولید ترکیبی از ۲ کالا به کار می‌روند و کم یا زیاد نمی‌آیند.

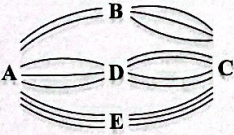
۱/۲۲۸ منحنی مرز امکانات تولید نشان‌دهنده امکان تولید حداکثری با منابع موجود است. مرز امکانات تولید با PPF نشان داده می‌شود. ۳/۲۲۹ بهتر است یک شرکت، به جای تولید در درون مرز امکانات تولید، بر روی مرز امکانات تولید کند.

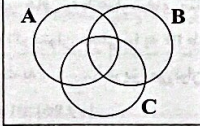

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره
	دین و زندگی (۲)	
۱	هر کدام از عبارت‌های قرآنی زیر، اشاره به کدام مرتبه توحید یا شرک دارد؟ الف) «قُلْ أَتَأْتِخْتَدُم مِّنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ نَفْعًا وَ لَا ضَرًّا» شرک در ولایت (۵/۵) ب) «مَا لَهُمْ مِّنْ دُونِهِ مِثْلِهِ وَ لَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا» توحید در ولایت (۵/۵)	۱
۲	براساس آیه مبارکه «يَسْأَلُهُمْ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ» به سؤالات زیر جواب دهید: الف) منظور از این‌که خداوند هر لحظه دست‌اندرکار امری است، چیست؟ یعنی هر لحظه به موجودات هستی می‌بخشد. (۵/۵) ب) چرا موجودات از خداوند درخواست دارند؟ زیرا موجودات همواره به خدا نیازمند هستند. (۵/۵)	۱
۳	درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را با صحیح و غلط مشخص کنید. الف) افزایش بندگی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش خودشناسی غلط (عبارت درست این است: افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی) (۵/۵) ب) برای قبول توحید در ربوبیت ضرورتی ندارد که هر گونه اثر را از اشیاء و یا انسان‌ها سلب کنیم. صحیح (۵/۵) ج) پرستش و اطاعت خداوندی که تنها مدبر و اداره‌کننده جهان است، بیانگر توحید در ربوبیت است. غلط (پرستش و اطاعت توحید عملی است). (۵/۵)	۱/۵
۴	گزینه درست را انتخاب کنید. الف) کسی که برای آموختن نزد معلم می‌رود، یا برای درمان به پزشک مراجعه می‌کند (۱) دچار شرک شده است. (۲) به قانون الهی علیت عمل کرده است. گزینه (۲) (۵/۵) ب) رابطه خداوند با جهان را تا حدی می‌توان، به چه چیزی تشبیه نمود؟ (۱) ساعت‌ساز و ساعت (۲) مولد برق با جریان برق گزینه (۲) (۵/۵)	۱
۵	مفهوم زیر را تعریف کنید. اصل و حقیقت توحید: توحید به معنای اعتقاد به خدای یگانه است، یعنی خدا بی‌همتا است (۵/۵) و شریکی ندارد و این بیانگر اصل و حقیقت توحید است. (۵/۵)	۱

ردیف	نمره	راهنمای تصحیح
۶	۱/۵	به سؤالات زیر به صورت کوتاه پاسخ دهید. الف) معنای این که خداوند پیامبر اکرم (ص) را ولی انسان ها معرفی می کند، چیست؟ بدین معناست که ایشان را واسطه ولایت خود و رساننده فرمان هایش قرار داده است. (۵/۵) ب) گام برداشتن انسان در مسیر توحید عملی چگونه است؟ اطاعت از فرمان های خدا (۵/۵) ج) میان بعد فردی و اجتماعی توحید عملی، چه رابطهای وجود دارد؟ ارتباط دو سویه یا رابطه متقابل (۵/۵)
۷	۲	به سؤالات زیر، پاسخ کامل و تشریحی دهید. الف) تفاوت بنیادین میان «بنا و مسجد» و نقش «خداوند» در ساختن یک مسجد را با هم مقایسه کنید. مسجد از مصالح ساختمانی مانند خاک و سنگ و گچ و چوب و کاشی و ... تشکیل شده که هیچ کدام از آن ها را بنا به وجود نیاورده است (۵/۵)، هر یک از این مصالح نیز خواصی دارند که بنا آن را ایجاد نمی کنند، مانند چسبندگی گچ، استحکام سنگ و ... (۵/۵) کار بنا فقط جابه جا کردن مواد و چینش آن هاست. (۵/۵) اما خداوند خالق سنگ، گچ و چوب و خواص آن ها و حتی خالق خود بنا است. (۵/۵) ب) آگاهی انسان به نیازمندی خود به خداوند، چه ثمره ای برای او به دنبال دارد؟ انسان های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می کنند (۵/۷۵) و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می دانند (۵/۷۵). هر چه معرفت انسان به خود و رابطه اش با خدا بیشتر شود (۵/۷۵) نیاز به او را بیشتر احساس و عجز و بندگی خود را بیشتر ابراز می کند (۵/۷۵)
۸	۱	جامعه شناسی (۳) در عبارت های زیر موارد صحیح و غلط را مشخص کنید. الف) انسان با زبان و حس، از دیده ها، شنیده ها و خوانده هایش فراتر می رود، معنای پدیده های اطراف خود را درک می کند و به آگاهی گسترده تر و عمیق تری از عالم و آدم می رسد. غلط (تفکر و تعقل) (۵/۵) ب) پدیده های طبیعی برخلاف کنش ها و پیامدهای آن، به تصمیم و اقدام انسان ها وابسته نیستند. صحیح (۵/۵)
۹	۱	جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید. الف) جهان های اجتماعی مختلف براساس خود، تعاریف متفاوتی از دانش علمی دارند. هویت فرهنگی (۵/۵) ب) در زندگی ما انسان ها نظم های پنهان و شگفت انگیزی وجود دارد که با هنر از امر مأنوس، می توان آن ها را کشف کرد. آشنایی زدایی (۵/۵)
۱۰	۱	به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف) چرا گاهی بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخشی دیگر رها می شود؟ زیرا گاهی میان دانش عمومی و دانش علمی یک جهان اجتماعی تعارض هایی پدید می آید که برای حل این تعارض ها، گاهی اعضای جهان اجتماعی بخشی از ذخیره دانشی را به نفع بخشی دیگر رها می کنند. (۵/۵) ب) چرا علم پزشکی با آن که درباره انسان بحث می کند، جزء علوم انسانی نیست؟ علوم انسانی از فعالیت های غیرارادی انسان ها بحث نمی کند؛ زیرا فعالیت های غیرارادی کنش نیستند. (۵/۵)

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره
۱۱	نظام اجتماعی را تعریف کرده و بگویید در صورتی که نظام اجتماعی مشابه یک اتومبیل باشد، این اتومبیل ساکن است یا در حرکت؟ نظام اجتماعی یک ساختار اجتماعی پویاست. (۵/۵) اگر ساختار اجتماعی را به خودرویی تشبیه کنیم که در یک جا پارک شده، نظام اجتماعی همان خودرو است که روشن شده و در حرکت است. (۵/۵)	۱
۱۲	با توجه به متن زیر، به سؤالات پاسخ دهید. «زبان یک پدیده اجتماعی است. ما درباره این پدیده اجتماعی هم «دانش عمومی» و هم «دانش علمی» داریم. الف) کسی که دانش علمی دارد به چه چیزی در جهان اجتماعی خود می‌رسد؟ درک عمیقی از دانش عمومی (۵/۵) ب) وقتی آسیب و اشکالاتی به دانش عمومی راه پیدا کرده باشد، دانش علمی چه وظیفه‌ای پیدا می‌کند؟ آن‌ها را شناسایی می‌کند و قدرت پیدا می‌کند از حقایق موجود در دانش عمومی دفاع کند. (۵/۵)	۱
۱۳	ریاضی و آمار (۲) جاهای خالی را با عبارات مناسب تکمیل کنید. الف) اگر بتوان عملی را به m طریق و عمل دیگری را به n طریق انجام داد و این دو عمل را نتوان با هم انجام داد، در این صورت به طریق می‌توان عمل اول یا عمل دوم را انجام داد. $(m + n) (۵/۲۵)$ ب) به طریق می‌توانیم سه کتاب را از بین پنج کتاب متمایز انتخاب کنیم و در یک ردیف بچینیم. $P(۵, ۳)$ یا $۵ \times ۴ \times ۳$ یا $۶۰ (۵/۲۵)$ ج) به هر یک از نتایج ممکن برای یک آزمایش تصادفی، می‌گوییم. برآمد (۵/۲۵) د) احتمال این‌که فردا باران ببارد $۰/۰۱$ است. احتمال این‌که فردا باران نیارد است. $(۵/۲۵) ۰/۹۹$ $P(A') = 1 - P(A) = 1 - ۰/۰۱ = ۰/۹۹$	۱
۱۴	درستی یا نادرستی هر یک از عبارات زیر را مشخص کنید. الف) فضای نمونه‌ای پرتاب سه سکه، ۹ عضو دارد. نادرست (۵/۲۵)، فضای نمونه‌ای پرتاب سه سکه، $2^3 = ۸$ عضو دارد. ب) پیشامد $B - A$ وقتی رخ می‌دهد که پیشامد B رخ دهد و پیشامد A رخ ندهد. درست (۵/۲۵) ج) تهی را یک پیشامد حتمی می‌نامیم. نادرست (۵/۲۵)، تهی یک پیشامد غیرممکن (نشدنی) است. د) تهی زیرمجموعه همه مجموعه‌ها می‌باشد. درست (۵/۲۵)	۱
۱۵	بین پنج شهر A, B, C, D و E مطابق شکل زیر راه‌هایی وجود دارد. به چند طریق می‌توان از شهر A به شهر C رفت؟ $ABC \quad ADC \quad AEC$ $(۲ \times ۳) + (۳ \times ۴) + (۲ \times ۳) = ۶ + ۱۲ + ۹ = ۲۷ (۵/۲۵)$ $(۵/۲۵) \quad (۵/۲۵) \quad (۵/۲۵)$	۱

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره
۱۶	دو تاس را با هم پرتاب می‌کنیم. با چه احتمالی، مجموع دو عدد رو شده بزرگ‌تر از ۳ است؟ $P(\text{مجموع دو عدد، بزرگ‌تر از ۳ نباشد}) = 1 - P(\text{مجموع دو عدد، بزرگ‌تر از ۳ باشد})$ $\underbrace{\hspace{10em}}_{A'} \qquad \underbrace{\hspace{10em}}_A$ الان به محاسبه $P(A)$ می‌پردازیم: $n(S) = 6^2 = 36 \quad (0/25)$ A: پیشامد آن‌که مجموع دو عدد، بزرگ‌تر از ۳ نباشد. $A = \{(1, 1), (1, 2), (2, 1)\} \Rightarrow n(A) = 3 \quad (0/25)$ $\Rightarrow P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{3}{36} = \frac{1}{12} \quad (0/25)$ $\Rightarrow P(A') = 1 - P(A) = 1 - \frac{1}{12} = \frac{12-1}{12} = \frac{11}{12} \quad (0/25)$	۱
۱۷	پیشامدهای A، B و C مطابق شکل زیر در فضای نمونه‌ای S تعریف شده‌اند. عبارت مجموعه‌ای پیشامد زیر را نوشته و آن را در شکل سایه بزنید. «پیشامد A یا B رخ دهد و پیشامد C رخ ندهد.» رسم شکل $(0/5)$ $(A \cup B) \cap C'$ $(0/25) \quad (0/25)$ اگر به شکل $(A \cup B) - C$ هم نوشته شود نمره کامل تعلق می‌گیرد. (به هر قسمت $(0/25)$)	۱
	جمع نمرات	۲۰